ДОБРИЙ ВИГАДЬКО І ШТУКАР

Лауреат літературних премій в жанрі сатири та гумору — республіканської імені Остапа Вишні та перчанської імені Федора Маківчука — Валентин Чемерис належить до когорти тих відомих і — ведучих, — наших сміхотворців України, — чиї веселі речі я читаю із задоволенням, з відчуттям відкриття нового. Він невтомний, плодовитий в хорошому значенні цього слова, вигадливий і, безперечно, знаходиться в постійному русі, на творчому злеті. Майстер, він урізноманітнює прийоми, дошукується свого, пише гостро-актуально, образно-дотепно. Якщо використовує відомі сюжети (чи героїв), повертає їх по-своєму, інтерпретує свіжо й винахідливо-іронічно. Фантазії йому не позичати. Добрий вигадько і штукар! Чудовий гуморист від Бога!

Валентин Чемерис, або для мене просто Валя, Валя Чемерис — сміхотворець високого рангу і класу, я його люблю і шаную. Певний, що українську гумористику без його імені вже не уявити.

Павло Глазовий

* * *

Справжнє втілення українських рис — Валентин Чемерис.

Петро Осадчук

* * *

ТВОРЧІ ПОТУГИ

Валентинові Чемерису

Твій вогник творчий не згасити.

Чемерисе, Чемерисе, гей!

Не можеш й місяця прожити

Без нових романів, повістей…

Олесь Жолдак

* * *

В Валентина Чемериса

Є така чудова риса:

Має ліру як мортиру —

Чеше прозу і сатиру.

Анатолій Камінчик

* * *

Він був і є, як гумор молодим,

А молодих, як сміху, наплодив.

Він їх творив — не з власного ребра,

А з гострого, веселого пера.

Бо є закон: ніколи Чемерис

Без усміху й не спав і… не журивсь.

Михайло Чхан

ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО ПОЛЮВАННЯ НА ШПИГУНІВ

У нас тут один… той, шпигуна спіймав — з дурного розуму, як потім виявиться. Та хіба ж він знав, що шпигунів у нас ловити не можна? Нічого не підозрюючи, пішов чоловік на риболовлю, а спіймав шпигуна — біля автобусної зупинки той щось там фотографував, купи позаторішнього — чи якого там? — сміття.

Ну, спіймати спіймав, а що далі робити зі своїм уловом — не відає. Спасибі, добрі люди підказали. Подзвонив він куди слід: так і так, мовляв, що робити зі шпигуном, якого я спіймав? Висилайте оперативну бригаду. А сам тішиться: медаль чи й орден йому забезпечені. А, може, й додаткова відпустка влітку. Чи й путівка на відпочинок в урядовий санаторій.

— У нього що — на лобі написано, хто він такий? — дивуються на другому кінці дроту. — Звідки ви взяли, що він — шпигун?

— Дак сміття ж, кажу, наше фотографував. На автобусній зупинці воно там не один рік накопичувалося, нікому очей не мозолячи. Всі нуль уваги на нього, ніби так і треба для естетики. А цей тип, дивлюсь, дістає фотоапарат, озирнувся і давай клацати його з усіх боків. Ясно, чужак, бо нащо його нашому фотографувати? Підкравсь я, та за шкірку його — хап! Що ж ти, гад. кажу, наші державні таємниці розсекречуєш? Ясно, що шпигун, бо хто б наших звернув увагу на те сміття, га? Роками воно там лежить — і нічого. А цей — за фотоапарат. Знеславити нас хоче на увесь світ, щоб зарубіжні інвестори нам відмовили в інвестуванні.

— Мда-а… — зітхнули на другому кінці дроту. — Здається, ви маєте рацію, свої на сміття не звернули б уваги.

— Атож, своїм, хоч і місто у смітті потоне, байдуже. Приїжджайте та швидше його забирайте.

У відповідь йому — відро холодної води:

— Шпигун то шпигун, та хто вас… просив? Хто вас, зрештою, уповноважував ловити шпигуна? Воно вам ото треба? Робити вам нічого? Ловили б і далі собі карасів… В цьому ділі професіонали потрібні. Ви ж дилетант! Самодіяльність, шановний, розвели, свої повноваження по ловлі карасів перевищили. Ви ЇХНЬОГО спіймали, а ВОНИ тепер, щоб відомстити нам, нашого й відповідь схоплять. А ми ж його не один рік готували, по домовленості з НИМИ у НИХ його внедряли… І взагалі, кому він заважав, шпигун чужої держави? Ну, шпигунив собі потихеньку, то й хай би шпигунив на здоров’я! Зрештою, в нього професія така… У нас із НИМИ угода: ми їхніх шпигунів не ловимо, а вони тим же нам віддячують і наших не чіпають. І нам добре, і їм не зле. У нас таким чином — жодного провалу, нагороди за це маємо, премії. І ВОНИ теж мають… А тепер доведеться СВОЇМ жертвувати, бо ви їхнього здуру схопили, заміну йому шукати. А де її знайдеш? А там знову якийсь наш дурень, звиняйте, їхнього схопить, а вони у відповідь нашого — і все починай спочатку…

— Дак звідки ж я знав? — розсердився чоловік, який необачно спіймав шпигуна. — Ви хоча б їм таблички на груди чіпляли: "Шпигун. Викривати й ловити суворо заборонено".

— І взагалі, шановний, ліцензія у вас є?

— Я-яка? — чоловік аж похолов.

— А така… на відлов шпигунів.

— Н-немає…

— О, тоді ви ще й браконьєр! І зазнаєте покарання — за відлов шпигунів без ліцензії, та ще й не у встановленому для цього місці.

— То що ж мені тепер робити? — геть розгубився чолов’яга.

— Негайно відпустіть свій улов! Роз’ясніть йому, що ви, мовляв, обізнались. Що ніякий він, мовляв, не шпигун. А ми вас на перший раз прощаємо, ловіть собі й далі карасів — так безпечніше. І взагалі, рибалко, глядіть! Бо вдруге за несанкціонований відлов шпигуна ми вас можемо й до кримінал притягти…

СКЕЛЕТ ЗА РОЯЛЕМ, АБО ПРИВИДИ ПЛАНЕТИ ІКС

Фентезі на одну дію

Дійові особи: два привиди, один ніби чоловічого роду, другий ніби жіночого та Скелет.

Старовинний замок. Велике простора зала. Стирчать напівзруйновані колони. Всюди — уламки дорогих меблів, каміння, шматки тиньку, сміття, все покрите товстим шаром нечіпаного пилу. На підлозі де-де зберігся паркет.

Ліворуч — напіврозбитий рояль, за яким сидить на стільці Скелет, схилившись над клавішами. (Далі читачів із слабкими нервами просимо не читати. Автор застерігає: за можливі наслідки він відповідальності не несе).

З вибитих вікон падає місячне світло, надаючи залі якогось містично-моторошного ореолу. Як і годиться — дванадцять годин ночі. З’являються двоє у білих балахонах з білими обличчями. Очі в обох — мертві.

Перший привид (радо): О, яка симпатична зала! Певно, ВОНИ тут влаштовували свої бали — уміли жити в своє задоволення.

Другий привид: Еге ж… Уявляю, як у високих бронзових канделябрах горілі свічі, грала музика, кружляли розкішно вбрані кавалери і дами… Шелест модних нарядів, бризки шампанського, перешіптування, сміх, поцілунки… І — танці, танці до самого ранку.

Перший привид: Не дуже захоплюйся, все одно це був не наш світ.

Другий привид (смикаючи свого супутника за рукав балахона): Послухай… давай і ми потанцюємо — не все ж їм. А той… добродій (показує на Скелет за роялем) нам буде акомпанувати. Запрошуй…

Перший привид (вередливо): Але чому це… я?

Другий привид: Тому, що ти будеш чоловічого роду, а я побуду — ніби жіночого… У них, кажуть, так було. Ну ж бо. Побудь хоч раз ка… кавалером. Запроси даму свого серця на танець.

Перший привид: Але ж у мене немає серця.

Другий привид: А ти уяви, що воно в тебе є.

Перший привид, уявивши, галантно розкланюється і запрошує привид "ніби жіночого роду" на тур. Вони починають повільно кружляти в подобі танцю. Несподівано завмирають.

Перший привид: Тссс! (притуляє пальця до порожнечі, де має бути рот). Вчулося, чи насправжки?..

Обоє якусь мить стоять непорушно, сторожко прислухаючись.

Другий привид (тулячись до першого): Я… боюсь… Мені — страшно.

Перший привид (бадьориться): А мені — дарма. Та й де ти бачила привида, який би… б-боявся? Згадай, що таке привид. Дух померлого, який привиджується ЖИВИМ. Це нас, привидів, мають боятися, а ми — нікого!

Другий привид(прислухаючись): Здається, сюди хтось пі-підкрадається. А вже північ. Ой!.. Б-боюсь. А раптом це…

Перший привид (злякано, пошепки): Хто? Хоч не лякай мене. І взагалі, чому ти… б-боїшся?

Другий привид: Бо хтось у пітьмі замку бродить-колобродить. А раптом це… ВОНИ?

Перший привид (злякано озирнувшись, верескнув): Що ти мелеш? Хто ВОНИ?

Другий привид: Ну, ті… ЖИВІ. Не ворушись, щоб не побачили нас. Кажуть, ЖИВІ люблять ночами блукати в покинутих замках.

Перший привид: І ти віриш у ці… у ці казки?

Другий привид: Тссс!.. Хтось таки чап-чалапає сюди. Чуєш?

Перший привид: То все… галюцинації. Слухові й зорові. Крім нас, привидів, у замку більше нікого немає.

Другий привид: У замку, може, й немає, а на планеті?

Перший привид: Після останньої ядерної війни, що її затіяли ЖИВІ, на планеті Ікс більше немає жодного ЖИВОГО. Ото все (показує на Скелет

за роялем), що від них зосталося. В кращому випадку, бо від більшості й скелетів не вціліло. Тепер господарі планети Ікс ми — привиди. То чого нам боятись? Давай краще танцювати.

Кружляють у танці. Раптом чути різкий звук: бре-ень!

Обидва привиди (разом): Ой!!!

Тремтячи, звук повільно завмирає. Привиди вражено дивляться на Скелет за роялем, що, розсипаючись у хмарці пороху, сповзає на паркет жмутком кісток.

Перший привид (полегшено переводить подих): Так можна й дуба врізати, ху-ух… Це струна в роялі лопнула. Остання. Скінчилася їхня музика, тепер вже не бійся, давай танцювати.

Другий привид: Почекай. (Тицяє рукавом балахона на протилежну стіну зали). Глянь, там їхні письмена… А раптом то… чарівництво?

Перший привид (старанно читає по складах): "Всі на бо-оро-ть-бу за ми-ир… Хто не за на-аш мир, то на-аш во-рог!"

Другий привид: А що таке… мир?

Перший привид: Не знаю. Мабуть, те, за що ЖИВІ боролися на цій планеті до останнього. Одні з них запевняли, що тільки їхній спосіб боротьби за мир єдино правильний, а другі — що їхній. Так і розділилися на два непримиренні табори… Як результат — ядерна війна і все таке інше… Тепер тут — суцільний мир на радіоактивних руйновищах.

Другий привид (дивлячись на купу кісток біля рояля): Мені здається, що вони… ворушаться.

Перший привид: Не жахайся, маестро вже своє відмузичив. Тепер ми тут танцюємо, істинні господарі планети Ікс. Кавалери запрошують дам. Прошу… Раз-два — почали.

Танцюють у вихорі, аж злітаючи під розбиту стелю. Завіса.

БІДУЙМО РАЗОМ ІЗ СВОЇМ НАРОДОМ!.

— Пане лікарю, світ сколихнула вражаючи новина: наш урядовий санаторій "На сьомому небі", флагман, так сказать, колишніх, нинішніх і майбутніх благ закривається. Як? Чому? Адже це той санаторій, який прославився великими успіхами у боротьбі за зміцнення здоров’я вищих урядовців, а в недалекому минулому й партійних бонз. То що ж сталося?

— Нові часи — нові мітли. А нові мітли, як відомо, по-новому й метуть. Щодо нашого санаторію, то закривається він у зв’язку з тимчасовим перепрофілюванням: на його базі створюється урядовий "Центр по бідуванню".

— "Центр по бідуванню"? Овва, розкажіть, будьте ласкаві, чим викликана необхідність появи такого дивного закладу?

— Нічого тут дивного немає, адже центр створено в руслі широкомасштабної програми по оздоровленню нашого народу. Сьогодні, як ви знаєте, наш народ, на превеликий жаль, злидарює. Звичайно, це явище тимчасове, а тому наш чудовий народ спокійно сприймає труднощі і згоден ще і ще цілком добровільно занепадати, оскільки розуміє, що економічна ситуація у нас, м’яко кажучи, непроста. А тому не можна в такий час залишати народ наодинці з його проблемами. Народ треба надихати на нове убозтво. Отож серед високопоставлених урядових посадових осіб і виник новий і, не побоюсь цього слова, істинно патріотичний рух: "Бідуймо разом із своїм народом". І це зрозуміло. Адже в час, коли народ в нужді, високопоставлені посадові особи (ВПО) не можуть, як раніше, жити в достатку — це, зрештою,

аморально. Але й непросто апаратникам відразу ж перейти до злидарювання. Народ, приміром, завжди умів і завжди уміє бідувати. тут йому не звикати. А еліта? Вона навіть не тямить, як бідувати! Тож треба навчити високопоставлену посадову еліту бідувати, адже начальство повинне бути завжди разом із своїм народом, з його труднощами і своїм мужнім прикладом надихати простий народ на все нові й нові подвиги на ниві злидарювання. Ось чому цей благородно-патріотичний рух серед ВПО "Бідуймо разом із своїм народом" набув масового характеру у вищих ешелонах влади.

— У чому ж це конкретно проявилося?

— О, в нас сьогодні вже сотні й сотні урядовців успішно й прекрасно тимчасово поневіряються разом зі своїм народом. А скільки тих, хто бажає повторити їхні подвиги! Треба сказати, що наша влада оперативно відгукнулася і все робить, аби допомогти кращим своїм представникам погорювати разом з рідним народом. Ось тоді й було вирішено на базі нашого спецсанаторію "На сьомому небі" створити "Центр по бідуванню". В Центрі вже працюють досвідчені фахівці, психологи, екстрасенси, спеціалісти з лікувального голодування, астрологи та ін. Щотижня відбуваються лекції з практичними порадами на тему "Як самому навчитися бідувати". Ті, хто бажає займатися цим благородним ділом, прибувають до нас за спецнаправленнями і під наглядом досвідчених спеціалістів та спеціалісток займаються злиднями протягом 24-х днів. Для тих, у кого зайва вага, а таких переважна більшість, — це дуже і дуже корисно. Одне слово, поєднуємо приємне з корисним. Після повного курсу бідування представники ВПО отримують номерні золоті та срібні значки "Народний бідак" або "Народний бідолаха" першого, другого чи третього ступенів. Тим, хто вже відбув свою чергову профспілкову відпустку, організовуємо "Бідування без відриву від керування".

— Цікаво, який термін бідування вибирають представники ВПО?

— В основному — годину на день. Але початківцям радимо починати з десяти-п’ятнадцяти хвилин. Потім бідування під наглядом спеціалістів можна довести до години на день, потім до одного дня на тиждень і вже потім — до одного місяця на рік (але тільки для особливо витривалих і загартованих). Тут масове захоплення. На боячись високих слів і патетики, скажу: це воістину героїзм! Звичайно, не кожному представникові влади це під силу, непросто й нелегко навчитися бідувати, це дуже трудно. Особливо враховуючи, що в тебе все є, але… Але немає таких труднощів, яких би не подолали наші керівні діячі!

— Що ви порадите тим діячам, які завтра зголосяться тимчасово побідувати зі своїм народом?

— Перш за все, треба морально себе підготувати, прослухати лекції про тяжке життя простого народу, увійти, так би мовити, в його становище. Зрозуміти просту істину: народ бідує постійно, за всіх режимів та епох. Під час бідування посадовим особам не рекомендується відвідувати сауну, неодмінно треба уникати колективних поїздок на риболовлю чи полювання, а побільше бути на вулицях, в громадському транспорті, взагалі — серед простого люду. Їсти теж серед народу — окраєць густо посоленого хліба з цибулиною і, бідкаючись, мужньо запивати його квасом. Іноді можна по-народному поговорити: "Ядрьонная мать, і до чого вони народ довели?!" — і так далі, в тому ж дусі і стилі. Ще раз підкреслюю і застерігаю: бідувати з народом непросто, для цього потрібне чудове здоров’я і велика відповідальність за долю трудового люду.

— Як складається подальша доля тих представників ВПО, які пройшли повний, двадцятичотириденний курс бідування з народом?

— Ми беремо їх під суворий медичний нагляд, виділяємо їм певні суми для зміцнення здоров’я та для реабілітації. Всіх відправляємо в санаторій "На десятому небі", а звідти (із збереженням заробітної плати) для повного оздоровлення — у найкращі санаторії Європи та далекого зарубіжжя. Головне, тепер ніхто не скаже, що вищі наші урядовці

відірвалися від свого народу, не живуть його злиднями. Ні і ні! Вони разом зі своїм народом, з його нестатками й нуждою, вони готові ще і ще тимчасово з ним потерпати і надихати народ на все нові й нові подвиги на ниві всенародного бідування.

ЗАРАДИ КОНСПІРАЦІЇ

— Привіт, друзяко!.. Ми, здається, років п’ять не бачилися. Як живеш?.. О-о!.. Якщо мене пам’ять не зраджує, ти й велосипеда тоді не мав.

— Я й зараз його не маю.

— Велосипеда, може, й не маєш, а на "мерсі" шикуєш?

— Змушений…

— Нічого собі… змушений! Хто б мене так змусив, га? Стривай, а чого це тебе супроводжує якийсь… даруй, "Запорожець"?

— Тсс!.. У "Запорожці" мій шеф. А він — крутий! Як і його фірма.

— Ти на шестисотім "Мерседесі", а твій шеф — на "Запорожці"?

— Нічого не вдієш, маскарад заради — тільки нікому ані слівця! — конспірації.

— Нічого собі конспірація. Ти ким, до речі, працюєш?

— Начальником безпеки свого шефа.

— Тоді чому твій крутий шеф у "Запорожці", а ти у "Мерседесі"?

— Шеф дуже за свою безпеку турбується: йому по кілька разів на день, не кажучи вже за ніч, увижаються замахи на нього. У світі крутих це не так уже й далеко від реальності. Тож шеф мій певний, що конкуренти, аби зжити його зі світу білого, вже найняли на нього кілера. Сідає він у свій розкішний драндулет, а кілер з "калаша" — дррр! І — шефу капець! Пишні похорони і так далі… Зрештою, убивства конкурентів на замовлення сьогодні — звичайна реальність. У пресі тільки й пишуть: того фірмача кокнули, того олігарха прикінчили, того банкіра на той світ відправили… Тому я загримовуюся під шефа сідаю в його "шестисотий", а він слідом у "Запорожці", спеціально для цього в якогось пенсіонера куплений і реставрований… Кілер і подумати не подумає, що в якомусь там… "Запорожці", що трясеться за розкішним "Мерседесом", знаходить той, кого він має убити.

— Але ж це, напевне… небезпечно?

— Для шефа — так, Вчора я одну престижну іномарку до бордюра ненароком притис. Ну й було!.. Як повискакували круті з іномарки, мене за свого сприйняли в "мерсі". Себто за крутого, то зігнали злість на шефові — витягли його із "Запорожця" і добряче йому пику набили!..

— І шеф…

— Задоволений.

— Тим, що йому пику побили?

— Тим, що наша конспірація на сто відсотків удалася і його сприйняли за якогось лоха… Але треба, каже він, і далі конспірацію вдосконалювати… Звідтоді я ходжу в його костюмі від Кардена, а він у моєму ширпотребівському. Ще й капронового бриля для маскування надіває. Вилитий лох. Вимагає од мене ще глибшої конспірації… Ти, каже мені, будеш отримувати мою зарплату, а я — твою. А тому сидітимеш у моєму кабінеті в офісі, ніби ти і є шеф, а я в твоїй

сторожці… Правда, ще боїться, що вдома його можуть викрити… Ну, ляже він спати зі своєю жінкою, а кілер з "калаша" — дрр! Так ми й тут помінялися: я живу в його розкішній триповерховій дачі з сауною і басейном, а він — у хатці для обслуги.

— А жінка?..

— Так я ще неодружений…

— Я питаю за жінку шефа.

— А-а… До халупи для прислуги шеф брати свою жінку не зважується, щоб по ній його, бува, не вирахували. Та вона б і не пішла в ту челядницьку — то така… розкішна пані! Пальці оближеш. Прямо тобі модель! Тож мені заради конспірації доводиться в його спальні спати…

— З ким… даруй?

— Та з його жінкою. Щоб усе натурально було. Щоб ніхто нічого й запідозрити не міг.

— А жінка ж його як?

— Погодилася.

— Спати з тобою?

— Заради, каже, стопроцентного маскування. Щоб уберегти свого любого чоловіка. Ось так і конспіруємось. Шеф мною задоволений — аж-аж! Що я добре граю його роль — при його жінці.

— А жінка?

— Вона теж мною задоволена. Прямо… захоплена. Шеф, як по правді сказати, для неї старуватий. А я — якраз. Каже, що я добре виконую чоловічі обов’язки її… чоловіка. Не нахвалиться мною. Конспіратор ти, каже, Льошенька, вищого класу, старайся й далі оберігати мого чоловіка… Я й стараюся. Шефова половина аж квітне. Навіть замовила мені дитину… Ніби від її чоловіка, хоча від постійного ляку перед замахом він сам ледве стоїть… Тож доводиться мені… А що? Заради конспірації. Щоб усе натурально було, щоб можливого кілера з толку збити.

ВІДРЯДЖЕННЯ НА СІЦІЛІЮ

Фентезі

— Це ж треба??! Мафія у них неперспективна!!! Що чують мої вуха?.. Бодай би вони нічого не чули!!. Дожилися, т-туди т-твою!.. Ганьба, як нині модно кричати!

Бліді мафіозі, хоч і стояли навитяжку, але все одно ще і ще витягувались, намагаючись стати ще стрункішими, хоч цьому й заважали їхні розкішні черева, вигуляні та викохані за роки попередньої апаратно-кабінетної служби. Куратор, чи то пак Хресний Батько, походжаючи перед главарями мафіозних структур, гнівно свердлив їх спопеляючим поглядом.

— У них, бачте, вже зарплату нічим платити! І це — мафія! Курам на сміх! Ви недостойні високого і відповідального звання мафіозі! Вам би очолювати яку-небудь артіль, чи товариство з обмеженою відповідальністю, а не структурний підрозділ безсмертної мафії! Хто вас на такі відповідальні пости рекомендував? Та чи ви взагалі тямите, за віщо ви взялися? Чи хоч знаєте, що таке мафія, га? Справжня. Цитую по пам’яті: "Таємна, централізована, бандитська…" Чого засіпались? Не подобається визначення "бандитська"? А ви хотіли, щоб — "янгольська"? Ні, бандитська. Бо це ви, коли за минулого режиму були партбонзами,

давали таке визначення у своїх енциклопедіях, на кшталт УРЕ, Отже, підемо далі: "...бандитсько-терористична організація... Виникла на острові Сіцілія в кінці XVIII — на початку XIX ст. в результаті об’єднання в єдину централізовану організацію злочинних елементів". А далі ви, колишні ідеологи колишнього режиму, його вірні цепні пси, писали загалом правду: "Спроби урядів Італії і США покінчити з мафією не дали наслідків". Не дали! Коли мафія справжня, а не така дохла, як у вас. Та з вами й боротися не треба, ви самі себе доконаєте. Це ж треба, мафія, яку ви створили, на раді Батьків нашої структури визнана неперспективною. Ви такі кволі, що правоохоронцям і боротися з вами не треба — самі загнетесь. Правоохоронні органи мусили б не боротися з вами, а — допомагати вам вижити. Чи, може я не те кажу, га??

Керівники мафіозних груп і підгруп тільки мовчки сопіли та все ще намагалися утриматися навитяжку, що було явно над їхні сили, та марно силкувалися повтягувати животи, які втягти вже не було аніякої можливості.

— Ап-паратники т-туди т-вою!.. Вони надумали... мафію створити. Як кажуть в народі, нате й мій глек, аби і я була Химка!.. Та вам!.. Та ви!.. Понавивішували лозунгів — "Хай живе мафія — світле майбутнє людства!" Полінилися навіть щось нове придумати. Позаміняли "комунізм" на "мафія" і, думаєте, що все? Схопили Бога за бороду? Позвикали у своїх райкомах та обкомах гаслами стіни обклеювати: "Виконаємо і перевиконаємо заданіє партії!" "Постанову (таку-то від такого-то числа) Політбюро про підняття сільського господарства виконаємо!" І — що? Виконали хоч одну постанову? Підняли те господарство? Допоки будете діяти по-старому? "Хай живе мафія — світле майбутнє людства!" і — на бокову? Але, щоб мафія жила, мало одних лозунгів та закликів. Працювати треба! Не для звіту, як раніше, не для галочки-виручалочки! А ви... Р-робітнички, т-туди т-твою!.. Вам тільки в райкомах-обкомах сидіти, а не в мафії! Мафія вимагає передових, прогресивних методів роботи. Ні, я більше не бажаю мати справу з партійними функціонерами! Комунізм не збудували, так мафію вирішили збудувати? Воно, звичайно, похвальне бажання, але ж треба

ще й працювати, а не тільки свого зацитованого вождя ще і ще цитувати та з прапорами до пам’ятників ходити. Все Досить! Пора братися за діло! Досвід роботи для мафії у вас все ж таки є — ви ж комунізм будували, але методи, стиль роботи доведеться кардинально міняти. Сьогодні, приміром, банки захоплювати не треба — там нічого вже немає. Банки вичистили ще до вас. Свої! Сьогодні треба навпаки — створювати банки та різні офшори. А ви з чого почали створення мафіозних структур? З підпільного гуртка по вивченню марксизму-ленінізму? Гроші треба відмивати, за кордон їх переправляти, в різні там Швейцарії і навіть Антигуа чи Панаму! А ви?.. І взагалі, кінчаємо базар! Є такий острів в Середземному морі. Там на тамтешнє соціально-економічне життя мафія має великий вплив, не кажучи вже про досвід роботи. От і повчетеся у неї в тамтешньому місті Катанії…

— Товаришу секретар…

— По-перше, я вам не товариш, а — бос, а по-друге — секретарем я колись був. Хто з нас не помилявся? І нічого минулим тицяти в очі! Ви теж секретарювали… І взагалі… взагалі, пішли ви всі…

— Куди, товаришу… е-е… бос?

— Та кажу ж, на Сіцілію. Про все вже з тамтешньою мафією домовлено. Пройдете у них прискорений курс молодого мафіозі і — за роботу, товариші… Пардон, синки!.. І — за працю! З новими силами і знаннями. Та глядіть, ніякої згадки про мафію, якої у нас взагалі немає і бути не може. А нас усі демократи, та соціалісти… Ну, ще там різні ліберали. А ви — хто? Правильно, керівники банків, нафтових компаній, різних там металоконцернів та енергоносіїв! І так далі… Тож і будуйте… Кого? Та оту саму, як її? Ага, згадав. Незалежну державу. Щоб вона була залежною лише од вас, а од усіх інших і справді незалежною. Та глядіть, щоб зопалу її і справді не збудували, незалежну. Хоча… де вам! А покищо пакуйте чемодани і за наукою на Сіцілію! Мо’ з вас ще й путнє щось вийде…

ТІНЬ ДРАКУЛИ

У місті Н. — та ви про нього, далебі, чули, тихе, провінційне містечко, од якого, як казав колись класик, хоч три роки скачи, а ні до якого кордону не доскачеш, — так ось у такому Богом забутому поселенні, невідь-звідки вигулькнула раптом Чорна Тінь. Явно нетутешня, бо народець у тому містечку все був дрібний, непоказний із себе. А тут… Здоровенна, під два людських зрости, з чималими різцями, що стирчали — видно було — з її ошкіреної пащеки. З піднятими ручищами й розчепіреними для ловитви людей пазурами, готовими будь-якої миті у будь-кого вчепитися.

"Граф Дракула! — жахнулися городяни. — Не інакше, як персональна тінь вовкулаки! І що треба тому перевертню в нашому місті, про яке й сам Господь забув? Обходили нас біди стороною, а це й до нас лихо завернуло…"

Тож не дивно, що в місті Н. зчинився несусвітній переполох, адже Тінь Дракули дедалі нахабніла й безкарно полювала на бідолашних мешканців і з кожного, кого хапала мертвою хваткою, цмулила його рідну трудову кровцю.

Народ уже ремствував і нарікав на керівництво міста, котре традиційно, як завжди, не дбало про свій народ. До всього ж, ходили чутки (можливо, їх просто розпускала опозиція), що правоохоронці буцімто (дані перевіряються) брали від приблудної Тіні хабарі, навзамін обіцяючи так її ловити, аби ніколи не спіймати. А втім, правоохоронців теж можна зрозуміти — зарплата, самі знаєте яка, а вдома сім’ї… Хоча не виключено, що це всього лише зловорожі чутки очорнителів наших славних ментів.

Першими почали втікати з міста Н. бомжі. Як оті самі… коли корабель іде на дно. Щоправда, для міста Н. це була невелика, прямо скажемо, втрата, і тут керівництво міста навіть тихенько дякувало

приблудній Тіні. Гірше — нікуди було податися звичайним громадянам, яким дуже не подобалося, що якась там мерзотна Тінь спустошує їхні вени й артерії. Казали, що тінь Дракули дудлитиме народну кров доти, доки не нап’ється, зараз, вдосталь та не поверне собі втрачену плоть.

У ті неспокійні дні правоохоронців міста Н. уже вкотре піднімали по бойовій тривозі. Оскільки ж їх явно не вистачало, аби охопити всі вулиці, не кажучи про двори, то з інших регіонів спішно перекинули додаткові загони міліції та різних там спецназівців та беркутівців. Таким чином у місті Н. людей у погонах стало більше, ніж самих мешканців. Але справі те не зарадило. навпаки. З настанням ночі городяни не ризикували навіть носа висунути з квартири. Вдень теж старалися не виходити зайвий раз, і місто знелюдніло. Дарма, що на кожній вулиці й ледь чи не в кожному дворі чаїлися засади — жахлива Тінь незмінно ті пастки обминала. Наче нюхом їх відчувала. Більше того, за відсутністю обивателів, що поховалися у своїх забарикадованих квартирах (у ті дні в місті спішно набивали гамани лише фірми, які виготовляли броньовані двері та різні замки до них), Тінь почала нападати на самих доблесних правоохоронців. І жлуктила з них кров, як ото в кафе п’ють води-соки. І тоді постало непросте питання: хто від нападів Тіні Дракули охоронятиме правоохоронців, які охороняють мешканців міста від тієї Тіні? І тоді чи не вперше міське керівництво задумалося (це з ним траплялося рідко): що ж йому робити в такій ситуації? Центральна влада, як завжди, не звертала уваги на клопоти місцевої — викручуйтеся самі, як можете. Почали викручуватися. Запросили екстрасенсів, віщунів та різних ворожбитів, але ніхто з них так і не з’явився — всі вони давно залишили місто Н. І керівництву нічого не залишалося робити, як узяти з них приклад. Так місто Н. було полишене саме на себе (мер ще, правда залишався, але вже спішно пакував чемодани). Виходу не було, і правоохоронці звернулися по допомогу до Інтерполу.

Городяни просто ціпеніли й заклякали з пострaху, костеніли й дерев’яніли самі правоохоронці, а з Інтерполу — ні слуху, ні духу.

Постало питання про евакуацію городян з міста Н. Але куди? Хто прийме таку галайстру, таке скопище? Найпростіше було послати їх за відомою в народі адресою: під три чорти. Проте обиватели чомусь не хотіли йти за таким популярним серед владних структур дороговказом. А силоміць електорат туди, на жаль, не пошлеш — демократія.

І тоді мер міста, спакувавши нарешті свої чемодани та купивши персонального літака, вилетів у якесь Антигуа, де, переказували, був найменший процент за банкові вклади: буцімто благати Інтерпол про надання допомоги, для чого прихопив із собою все своє сімейство, в тім числі тещу і пуделя Гошу. (Всім було добре відомо, як тяжко Гоша переносив авіаперельоти і тому ніколи не літав із своїми господарями відпочивати на Канари, тож це зайвий раз засвідчило: на які тільки жертви не йдуть наші керманичі задля народу).

Ось тоді місцевий сценарист, широко відомий у вузьких колах, Саливон Дереза привселюдно заявив, що далі терпіти вибрики злощасної Тіні не збирається, а тому негайно розпочинає писати сценарій багатосерійного телефільму "Тіні не зникають опівночі". А за можливі наслідки відповідальності він не несе!

І тут виявилося, що Голівудові цього тільки й треба було! Його керівництво негайно примчало у місто Н. знімати отой безконечно-серійний телефільм "Тіні не зникають опівночі". Саливон не встиг навіть скласти бодай приблизного плану першої серії, як Голівуд її вже й зняв. У масовках були задіяні всі мешканці міста Н., і кожному з них Голівуд відвалив значну суму в доларах. Усі лишилися задоволені і чи не вперше пораділи, що саме до них — спасибі йому! — чорт (чи хто там з його братії?) приніс Тінь Дракули. До всього ж Голівуд оголосив, що зніматиме про Тінь Дракули в місті Н. чи то п’ятдесят, чи то і всі сто серій. І це буде лише перший блок трилера. Але неодмінно в кожній серії передбачені такі масовки, у яких задіють усіх мешканців міста — за долари, звісно. Оскільки ж городяни уже давно не отримували не лише пенсій, а й зарплат, то для них це виявилося манною з небес. Але правоохоронці, нічого не розуміючи, все ще намагалися спіймати і

ліквідувати Тінь вампіра. Обиватели вдарили на сполох: а якщо вони й справді — серед обивателів ще траплялися такі, що вірили в чудеса — знешкодять прибуткову для них Тінь? Тоді Голівуд перестане знімати безконечні серії, і вони втратять єдиний свій заробіток.

Було спішно скликано всеміський мітинг, на якому й створили Громадський комітет захисту тіні того кровопивця. містом прокотилися багатолюдні демонстрації, учасники яких несли транспаранти: "Руки геть від Тіні Дракули!", "Тінь Дракули — народне багатство!", "Ми з тобою, Дракульчику!", "Пий з нас кров — аби ми були щасливі й заможні!", "Кров людська не водиця, її завжди вистачало і вистачить!". А тим, кого Тінь Дракули все ж таки ловила й цмулила з них їхню крівцю, порадили терпіти і нікому не скаржитись. У крайньому разі заявити, що вони цілком добровільно давали пити з себе кров, як-то споконвіку заведено в нас...

А невтомний Голівуд тим часом приступив до зйомок ...надцятої серії свого безконечного серіалу про походеньки Тіні Дракули, і мешканці міста Н. нарешті заспокоїлись: на їхній вік масовок вистачить, а більшого їх і не треба. Крім того, на захист Тіні Дракули дружно виступили і всі стонадцять офіційно зареєстрованих у місті Н. політичних партій, а одна з них, найстаріша і найбуваліша, заявила, що навіть взяла її на озброєння, адже тільки "пускаючи кров", але під прапором невмирущого і постійно живого, хоч і мертвого Дракули ("і в цьому нас ще і ще раз переконує досвід недавнього минулого"), можна нарешті збудувати для трудящих давно обіцяний щасливізм.

А тим часом з Антигуа чартерним рейсом спішно примчав збіглий було мер міста Н. і на мітингу однозначно заявив: оскільки він, ім’ярек, довів увірений йому народ до повного благополуччя, то доведений ним до повного благополуччя народ має висунути його кандидатом на посаду президента країни і неодмінно обрати його.

Доведений до повного благополуччя народ міста Н. спішно висунув свого керманича на найвищу в країні посаду. Тож не виключено, що

невдовзі мер міста Н. доводитиме до повного благополуччя ще й увесь народ тієї країни, адже такий у нас… народ. Доведений. Та й тіні справжні не зникають опівночі. Принаймні, поки що.

ПРИЙОМ ЧУЖОЗЕМНИХ БОГІВ ЩОДЕННО

Історична драма

Рим, 125 рік. Panteon. У центрі — велике овальне приміщення типу ротонди. Угорі — напівсферичний купол з отвором посередині для освітлення. На авансцені монументальні ноги в сандалях, що переплетені ремінячками до колін, поки їх видно. Сама статуя (це Юпітер) зникає десь ледь чи не в захмар'ї, але за розмірами ніг видно, що це — колос.

Ліворуч на постаменті стоїть двосічний римський меч.

Праворуч висить транспарант: "Прийом чужоземних богів щоденно в порядку живої черги. Від — год. до — год.".

Вхід в пантеон через портик, де, схрестивши мечі, стоять дебелі легіонери в панцирних обладунках.

Біля статуї (власне, біля її ніг) трудиться чоловік з мітлою: шарк, шарк… Під транспарантом сидить черговий жрець Юпітера, — його живіт, як опара з діжі, нависає над столом.

Жрець(до чоловіка з мітлою). Гей, ти с-скотиняко! Тихіше! Акуратніше! Шкрябаєш, шаркаєш, як на вулиці, а це ж пантеон! Віником треба, м'якеньким віником!..

Підмітайло. Еге, попонахиляйся з віником — чи й поперек витримає. А богів стільки преться, що й дня мало, якщо після кожного віником замітати. Мітлою швидше.

Жрець. Ну, ну! Пошкабарчи в мене! Ще й пилюгу підняв. Тьху! А це ж резиденція верховного бога Риму, володаря світу, бога неба, блискавки і грому! Покровителя імперії, дурню! І взагалі, поводься пристойніше й поштивіше. Затям: ми, римляни, старші брати всіх народів, яких ми завойовуємо мечем. Тож і показуй своє братство. Бо ми ж ці, як їх… ін… інтер…

Підмітайло. Інтернаціоналісти?

Жрець. Ага. Нам ворожий націоналізм та расові обмеження. Наш пантеон приймає на службу як братів усіх чужоземних богів, які визнають своїм богом Юпітера, тож поводься, с-скотиняко, відповідно.

Підмітайло. Так я хіба проти?.. Я радий би, так вони…

Жрець. Хто — вони?

Підмітайло. Та ці боги… Понапихають у свої взувачки буцімто рідної землі, щоб патріотизм свій показати! Вони, мовляв, на рідній землі нерушно стоять… А насправді тіко смітять тією глинякою, як навколішках біля ніг Юпітера повзають. А ти потім після кожного підмітай — спасу немає!

Жрець. Гаразд, вживемо заходів. Полегшимо тобі виконання професійного обов’язку.

Голоси (з портика). Та скільки можна чекати? Ми ж не з близьких країв прибули. Та й не простолюдини ми!

Жрець.(Зводить голову на голос, суворо дивиться. Голоси з портика затихають). Так би й зразу. Прибули — так чекайте. Ми вас не кликали. Можемо від воріт і поворіт… Чекайте. Хоч і боги, а не злиняєте. Та й часу маєте до гибелі — безсмертні ж! Для вас що день, що тисяча років — все

одно. Та й хто ви для Риму? Неофіти. А вже качаєте права. Глядіть, щоб не опинилися в простих смертних!

У цей час, розштовхуючи в портику інших, до пантеону вривається чолов’яга. На ньому барвиста кирея, він густо заросли бородою, в руці тримає свій символ — бронзовий пучок блискавок.

Прибулець. Гей, це — пантеон, храм усіх богів?!

Жрець. Ну, припустимо, пантеон. Ну, припустимо, храм усіх богів. Що далі?

Прибулець. Юпітер приймає?

Жрець (позіхнув). У принципі…

Прибулець. Коли це… у принципі? Сьогодні чи завтра?

Жрець. Може, сьогодні, може завтра. Наміри Юпітера простим смертним невідомі.

Прибулець. А я не простий смертний!..

Голос із портика. Женіть цього непростого втришия мітлою, пане підмітайло! Хай спершу займе чергу — швидкий який!

Прибулець (погрожуючи пучком бронзових блискавок). Ме-ене?! В чергу-у?! Може, за тобою стати, чуперадло?!.

Голос із портика. Від чуперадла чую!

Прибулець (ще грізніше вимахуючи пучком бронзових блискавок). Я верховний бог даків!

Голос із портика. Ой-ой!.. Тримайте мене. Ви чули? Він верховний бог. Три ха-ха! Був ти колись верховним, затичко!..

Жрець. Тут усі боги і всі в черзі стоять. Простих смертних Юпітер не приймає. У приймальні збилися боги всіх підвладних Риму народів (розгортає сувій) — іллірійців, македонців, сірійців, тевтонів, парф’ян, галлійців, британів, франків, паннонців, єгиптян…

Голос із портика.Іспанців…

Жрець. Може, й іспанців, хіба перелічиш усі племена і народи, підкорені на їхні прохання Великим Римом.

Прибулець. Але я не буду стояти в черзі. У мене направлення. Самого римського намісника.

Жрець. Тут усі з направленням — займай чергу серед богів! А направлення твоє… в капшук не покладеш.

Прибулець(засунувши свої блискавки собі під пахву). Втямив, великий жерцю! (Витягує з-за пояса тугий шкіряний капшук). Прийми од мене і мого краю цей скро…

Жрець (вихоплює з його рук капшука, зважує його в руці). Не треба зайвих слів. Слухаю тебе, шановний. То від якого краю і народу ти, кажеш, прибув?

Прибулець. Я єсть верховний бог даків!

Жрець (майже лагідно). По-перше, ти був ним, а по-друге, колись були даки. А сьогодні і навічно ви є Римська провінція Дакія.

Прибулець. Ти, як завжди, вражаєш мудрістю, великий жерцю!

Підмітайло (дивиться на слід прибульця). О, і цей своєю землею натрусив! Я ж тільки-но замів. (Шаркає мітлою). Та хоч ногу підніми!

Прибулець піднімає ногу.

І де вас стільки щодня набирається? Та підніми, кажу, ногу!

Прибулець. А як же я стоятиму, якщо й другу підніму?

Підмітайло. Як хочеш. На те ти й бог. А мені треба підмітати після вашого патріотизму із рідною землею замість устілок у взувачках!

Жрець(до підмітайла). Не перевищуй своїх повноважень з мітлою!

Прибулець(скориставшись моментом). Славний жерцю! Після того, як Великий Рим своїм мечем захопив мій край, і він віднині став Римською провінцією Дакією, я, верховний бог Дакії, покірно й смиренно прибув до Великого Риму за санкцією про збереження за мною божого сану й призначення мене на посаду верховного бога Дакії — в новій, так би мовити, політичній ситуації. (Підбігає до меча на постаменті). О, володарю світу! Визнаю тебе і покоряюсь тобі, Найсправедливіший і Найгуманніший з усіх мечів світу! На знак покори віддаю свою шию під твоє залізо!

Жрець. Мені здається, що ти справжній бог даків. Цікаво, що з цього приводу повідає нам Юпітер?

Прибулець(з блискавками під пахвою підбігає до ніг Юпітера, опускається на коліна). О, володарю і начальнику наш! Якщо я і мої даки не дотримаємо клятви на вірність Великому Риму, хай впаде твій священний грім на наші нерозумні голови. (Жадібно обціловує сандалі на ногах Юпітера).

Жрець. Я все більше і більше переконуюсь, що ти таки справжній бог даків… Ей, ей, не захоплюйся! Бо вашого брата тільки допусти — до дірок залижете сандалі Юпітера. А казні збитки, нові доведеться шити. Можеш встати. (Ляскає в долоні). Всім слухати повеління Юпітера! Верховний бог Великого Риму оголошує цього претендента на боже звання верховним богом Римської провінції Дакії! Гляди, щоб твій народ і далі був у покорі перед Римським мечем яко мечем дружби, любові та братерства! Ти вільний. Іди до Лібора, це наш… хе-хе… бог вина і веселощів. Відсвяткуй з ним своє нове призначення. Та й про нас, грішних, не забудь.

Верховний бог Римської провінції Дакії(здіймаючи над головою пучок бронзових блискавок). Служу Великому Риму і його верховному богові Юпітеру! (Кланяючись, визадковує з пантеону).

Підмітайло(йому вслід). Ей, ей, та хоч не ляпай своїми шкарбунами!.. Я ж тільки-но замів, а ти знову накушпелив! Вас тут, богів, щодень збирається ціла галайстра, поки після одних прибереш, нові пруться смітити рідною землею! І де вас стільки родить, охочих до божих посад?!.

Жрець. Ну, ну! Не твого ума!.. Ти своє знай — підмітай! А там розберемося…

(До легіонерів у портику).

Гей, хлопці, хто там з чужоземних богів-прохачів наступний? Впускайте по одному, але в порядку живої черги!.. Хоча… (Позіхнув). Боги безсмертні, тож можуть зачекати. А ми тим часом (враз ожив, збадьорився, енергійно потер руку об руку) проведемо один захід у бога Лібора… Слухайте мій рішінець! Усім звільнити портики, чекати у скверику біля пантеону. Наступний прийом чужоземних богів — завтра… Ей, ей, постривайте, хлопці, встигнете їх витурити. Коли завтра будете впускати сюди богів, кожному задирайте ноги та витрушуйте з їхніх

взувачок землю. Теж мені… патріоти рідної… їдрі т-твою, землі! Тільки смітять у Римі своєю національною землею! Якої у них, до речі, вже й немає удома. Хіба що в їхніх шкарбунах замість устілок зосталася! А тепер — женіть їх втришия! До завтра!

Завіса.

СОЛОВЕЙ-РОЗБІЙНИК І КО

Водився колись у лісі дрімучому біля Чернігова один Соловей… Ні, ні, не той, що тьохкає, в чиєму співі буває до сорока колін і якого ми зазвичай звемо із зменшувальним суфіксом — соловейко, а той, що свистів-гоготів і свистом своїм та криком-уханням людей убивав. Чорнознаний на Русі розбійник, якому хіба що богатирі, на кшталт Іллі Муромця, ще якось могли нам’яти боки.

Напівчудисько-напівлюдина, він сидів у гнізді, що було на дванадцяти дубах, зірко вдень і вночі пильнуючи видноколи, дорогу люду перепиняючи. А для більшості — то й взагалі назавжди її уриваючи. Як загледить, бувало, та почвара, що хтось іде чи їде, аж підстрибує на радощах на гіллі. А тоді як заухкає, як засвистить — таке зчинить у світі білому, таке!.. Дерева аж до землі виляжуть, у самому Чернігові маківки на церквах повигинаються, скло в горницях тріскається і з дзенькотом розсипається, коні, охоплені жахом, рвучи прив’язь, з конюшень у світ за очі вибігають… Богатирі, і ті, траплялося, на землю падали й на чотирьох хто куди рачкували… А той розбишака ще і ще як засвище — людей мов сміття яке здуває, ніхто й близько до зайди-голови не здужає підійти… "Допоки ж на Русі розбійники верховодитимуть?" — бідкаються русичі, та що вони вдіють. Князь далеко, а душогубець близько.

Мав той свистун-коротун надприродні здібності, щодень людям капостив, шкоду їм безкарно чинячи, безневинних убиваючи. Так, з доброго дива! З нудьги свистом-гиком забавлявся. А край той,

споконвіку руський, своєю вотчиною на правах займанщини проголосив, і туди вже ніхто й поткнутися не смів.

Сидить, значить, той куцак-недоросток у гнізді на дванадцяти дубах, звично на дорогу баньки вилупивши, — порожньо на дорозі. Не видко ні пішого, ні кінного — край обезлюднів, усі десятою дорогою обминали розбійницьку пущу. А тим часом князі у своїх стольних і не стольних градах бенкетували, богатирі перед ними для забавки герці влаштовували, на мечах билися та боролися, князів потішаючи, гуслярі їм славу співали, скоморохи ряджені потіхами їх ублажали…

Нудно Солов’ю розбійнику, притулить волосату долоню дашком до вирл своїх — чергову жертву видивляється… Де ж вона? Чого бариться? Чого не йде Солов’я потішити?.. Бо з самого ранку на шляху ані душечки. От і спробуй у таких умовах путньо згубу людям чинити. Так чого доброго й квартальний план з пакостей не виконаєш. Тільки й утіхи, що друг Горинич бувало прикурить, чи подруга Баба-Яга, пурхаючи, прилине — попасталакати, покелихувати…

Аж гульк! Хтось виткнувся на шляху. Соловей спішно сліпи протер, придивився, аж то добрий молодець дорогою їде — проти сонця на ньому шолом із забороло́м блищить, на грудях — кольчуга, здоровенний двосічний меч у руці…

"Еге-ге-ге, — засовався карлик. — Та це, наче… богатир… Не інакше, як битися зі мною преться. Спробуй такого свистом здути — пуп розв’яжеться! Здоровенний, зараза! Аж кінь під ним присідає, аж земля під ним прогинається… Ой, буде мені непереливки! Вже й у носі закрутило…" — чхнув і сам собі побажав здоров’я.

Задумався, що з ним взагалі траплялося рідко, раз на сто чи й більше років. Що богатир їде — нічого дивного. Русь іздавна богатирством славиться, героями та хоробрими воїнами. Дозоляли вони Солов’ю-розбійнику, особливо Ілля Муромець, Альоша Попович, Добриня

Никитич та дружки їхні… Цей теж вочевидь з їхньої дружини. Чи й подолаєш його свистом. Але спробувати треба, бо ще з гнізда викине…

Звично заклав Соловей-розбійник пальці до рота, надувся, як бульба, та я-а-ак свисне!.. Аж виляски пішли — ледь чи не за тридев’ять земель. Наче ураган пронісся, все засвистіло, завило, загоготіло й загуло, і світ білий померк. Дерева затріщали й понахилялися до сирої землі. Листя — вихором з них!

А богатиреві хоч би що! Тільки бахмут його захрипів, головою замотав, наче його ґедзі обсіли. Шкірячи зуби, він присів на задні розкарячені ноги — аж земля під ним прогнулася, але встояв. І вершник у сідлі втримався, забороло насунув на пику свою, нагнув голову на бичачій шиї і суне до Солов’я-розбійника, як і сунув, — гроза грозою! Хмара-хмарою! Наче не людина, а кам’яна брила.

Соловей-розбійник поспішно набрав у груди ще більше повітря, квапно сунув тремтячі пальці до пельки своєї, але тільки зашипів та захрипів. Пшик лучився в нього з тієї потуги. Наче зіпсоване повітря з нього вийшло, і все.

"Старію, — мерзлякувато зіщулилась та харцизяка. — Та й холодного пивка з льодника вчора у Бабці-Яжки перебрав. От і вийшов не свист, а каркання гаврана".

Але вирішив, — а що мав робити? — виду, що здрейфив, не подавати.

— Ба, ба!.. Кого принесло? Давненько таких у своїй вотчині не здибував. А тут такий гість — руський богатир власною парсуною! Не інакше, як герой билинного епосу… Та постій, хоч помилуюсь тобою Геркулес, як давні греки казали. Здоровидло по-нашому. Моцар! І тобі ото жити набридло? Га? В розквіті, так сказать… Чи не той тебе прислав? Не Ілля Муромець? Чи князь ваш нарешті прочумався від

гульок і за безпеку руської землі надумав узятися? Але як ти посмів, необачний, зі своїм поганим конем у моє князівство поткнутися.

— Це не твоє князівство, курдупель, а — руська земля.

— Прогуляли та проспали ви свою руську землю, — регоче криворукий криволап. — Тепер на Русі наші володіння. Це моя займанщина і часи мої настали. То кажи, чого приперся до мене гостем незваним? Бо як свисну на повну силу — рачки зі своїм коником поповзеш. Чи й кістки потім позбираєш. Сам знаєш, таких свистунів, як я, на Русі більше не водиться.

— І таких богатирів, як я, — одказує той.

— Ой-ой! Налякав, аж жижки затремтіли, — розкаряка та у своєму гнізді по-справжньому злякалася. — Побачимо, який ти насправді дужак! Чи тіко вдаєш із себе витязя билинного. Ось як свисну…

— Хоч і маєш свистало, а краще не свисти.

— Чого це?

— А того… — насмішкувато прибулець. — Бо жінка в тебе буде без отого самого…

— Смієшся? — засовався карлик у гнізді.— Терпіння моє випробовуєш? Так воно ось-ось лопне. Кажи, чого приперся? Битися чи…

— Миритися, миритися, — поспішно каже богатир і меч свій у піхви засовує.— Як кажуть, краще солом’яна згода, ніж золота звада.

— О-о!.. Це щось нове — руський богатир прицурганився миритися із Солов’єм-розбійником — як ви мене величаєте! Вітаю! З цього б і починав. То які твої пропозиції, хвацький молодцю?

— Дружба і служба.

— Оввa! То ти, місцевий геракле, шукаєш заробітків? — і геть ожив Соловей-розбійник. — Такі молодці, як ось ти, мені потрібні. А ти що — без роботи?

— Майже…

— Вітер у твоїх кишенях свище, як я оце у гнізді? Зарібку шукаєш? Хіба тобі князь не платить за вірну службу?

— Іноді щось там тицяє — здебільшого недогризки зі свого столу. Та й те — зарідко. А в мене — жона, діти. Коня, й то, прогодувати княжого зарібку не вистачає — дорожнеча нині на Русі. Та й ота сама… ін… інфляція. Навіть на богатирське жалування довго не протягнеш…

— Ф’юу-уть, — задоволено присвиснуло те чудисько. — Дожилася Русь… Тисячу літ її богатирі були при ділі, а це… Ти ж споконвіку охороняв руські землі.

— Півжиття мого минуло на порубіжжі,— зітхнув богатир.

— Невже вашим князям стали непотрібні й богатирі?

— А це ти сам у них запитай. Більшість наших вже давно з княжої служби порозбігалися. У приватні охоронні системи. Хто до Змія Горинича та його кодла подався, хто ще куди… А я оце до тебе прибув — бери на службу. Не прогадаєш.

— Можу й узяти. Я тут у пущі збив груповуху — Товариство з обмеженою відповідальністю "Соловей-розбійник і Ко". Потрібні наймити. Охоронці мого дорогоцінного тіла. Платитиму щедро, як істинному богатиреві — десять тисяч баксів на місяць. Ідеш?

Як почув про таку суму богатир, та ще у валюті, ледь на радощах з коня не звалився.

— Про що мова? Коли накажеш приступати до виконання обов’язків з охорони твого дорогоцінного тіла?

— Та хоч і зараз. Укладемо альянс і — стережи-бережи мене. Чим довше я тут свистітиму, тим міцніше ставатиме твоє благополуччя. А там, дивись, і повноправним членом ТОВ "Соловей-розбійник і Ко" станеш. Давай свою десницю.

Руський богатир та Соловей-розбійник міцно потисли один одному руки. (Карлик, правда, аж поморщився, як те здоровидло стисло йому длань). Обоє залишилися задоволеними: руський богатир, — що віднині матиме за що жити, чим сім’ю утримувати і коня годувати, а Соловей-розбійник, — що тепер нарешті розбійничатиме на Русі на повну силу — без оглядки на свою безпеку. На випадок чого руський богатир його захистить і скривдити нікому не дасть.

І свистун на радощах, що провернув таке дільце, так засвистів, що сам ледве в гнізді утримався…

КУКУ В РУКУ

Фентезі

У ті дні архінародний депутат Ан’їарку (планета Ялмез) Інгрід Ку-ку-кало (з наголосом на "о", найпоширеніше тамтешнє національне прізвище, адже на Ан’їарку усі люблять кукукати, менталітет у них

такий) втратив сон. Це ж треба! Він не спав не лише у Найвищій Раді, де, зручно сидячи у зручному кріслі, десятиліттями благополучно передрімував сесії з відкритими — навчився за роки депутатської діяльності,— очима. І, навіть, не просипаючись, встигав оперативно натискувати потрібні кнопки за прийняття потрібних рішень, — а й удома, в рідній постелі під теплим боком пухкенької Пульхерії Созонтівни, свого друга і помічниці, де йому особливо смачно спалося і де він зазвичай хропів по-богатирському, надолужуючи прогаяне на роботі (в НайРаді хропіти депутатам було суворо-пресуворо заборонено).

І ось — нате вам! — урвалася коту масниця! "І сам же й винуватий, дурило!" — з любов’ю казала Пульхерія Созонтівна.

Стійке неспання почалося після того, як Інгрід Ку-ку-кало виступив ініціатором і зачинателем нового руху серед депутатів, прокукавши десь приблизно таке: аби наблизитись до рідного народу, себто електорату і пожити його життям і нарешті збагнути, а яке ж воно насправді, закликаю вас, брати-депутати, місяць виконувати свої обов’язки без будь-яких благ! Себто аж цілий-цілий місяць побути без гараздів (і не брати, навіть тоді, коли дають!) і той цілий-цілий місяць триматися на самій лише зарплаті!

Прийти до такого історичного рішення і стати зачинателем нового руху серед депутатства Ку-ку-кало було непросто. Тим більше, на всю країну оголосити: "Я, такий-то, беру на себе підвищене зобов’язання аж цілий місць — 31 календарний день хвилина у хвилину! — обходитись без благополуччя. І закликаю братів-депутатів усіх рівнів узяти з мене приклад. Гуртом витримаємо місяць без благ. Це ж усього лише місяць, бодай і цілий. Ризикнемо, браття! Хіба ж ми не козаки? Хіба не втримаємо, защітнікі трудящихся?!"

Жаль, але брати-депутати хоч морально й підтримали зачинателя нового руху (правда, обізвавши його про себе благуватим!), але з обережності не спішили з нього брати приклад, а вичікували, аби переконатися чим для нього скінчиться така ініціатива. А тому вже не

було куди відступати. Сказавши "а", він змушений був казати і "б". Кукнув — не задкуй!

Ось тоді ініціатор та зачинатель нового руху і втратив спокій. І, що головне, сон. І в сесійній залі, і вдома, зробився неспокійним, безпричинно зітхав та все подумки терзався — чи не поспішив він передчасно зі своєю ініціативою, як відомий Пилип з конопель? Все ж таки аж цілий місяць обходитись без благ — це вам не жарти!

У ті дні його помічниця (вона перебувала на зарплаті) і соратниця для душі та тіла повсюди роздавала інтерв’ю, а про моральний та психічний стан Ку-ку-кала навіть випускала спеціальні бюлетені, як ото випускають про серйозно хворого.

— Що я вам скажу? — зітхала Пульхерія Созонтівна. — Другий день не спить наш захисник трудящих — ні у сесійній залі, ні вдома після обіду. Наче, даруйте, кукільвану наївся. Хвилюється чи зрозуміє його електорат, він же народ? А раптом він не схвалить ініціативу свого обранця, місяць обходитись без благ?

— Слава Богу, — виступаючи по національному телебаченню, радісно вигукувала Пульхерія Созонтівна й затято хрестилася та била поклони. — Народ не осудив нардепа Ку-ку-кала за його ініціативу місяць обходитись без будь-яких благ. І це при виконанні депутатських повноважень. Народ підтримав свого обранця і це дало Інгріду нові сили триматися без благ. І він тримається. Вже цілих два дні.

На третій день того тримання у НайРаді було спішно створено Надзвичайний Комітет по підтримці мужнього нардепа. Одразу ж він прийняв таку ухвалу: морально підтримуючи депутата Ку-ку-кала, Комітет постановив: на той місяць, протягом якого ініціатор нового руху буде обходитися без додаткових вигод, виділити йому ще одну зарплатню, а по всій країні оголосити збір пожертвувань аби нардеп міг стійко протриматися аж цілий місяць без благ. Після закінчення

місячного строку відправити його в урядовий реабілітаційний центр, а потім — теж за державний рахунок, — на тамтешні Канари для підтримки здоров’я.

І тоді ж на Ан’їарку було кинуто всенародний клич: "Всі гуртом допоможемо народному захиснику протриматися місяць без благ! Куку в руку!"

А треба вам сказати, що вислів "Куку в руку", це приблизно те, що на Україні, приміром, називається давати-брати хабара. Тільки на Ан’їарку це облагороджено і "Куку в руку" там означає збір-принесення добровільних пожертв та подарунків — неодмінно від щирого серця! — чиновникам різних рівнів та нардепам при вирішенні тих чи тих справ і зокрема всезагальної справи покращення життя рідного народу.

Чи витримає народний обранець аж цілий місяць без благ, поживемо та й побачимо. Збір добровільних пожертвувань на його підтримку успішно триває по всьому Ан’їарку!

СТО МЕТРІВ ВОЛІ

— …І взяв я службу в Дядька, який і призначив мене в найми на посаду Собаки, — на схилі віку любить розказувати старий Вовк онукам своїм. — Виділів мені Хазяїн персональну будку, на добрий кований ланцюг мене посадив, персональну алюмінієву миску для харчів поставив: служи, Сіроманець! Гавкай!

— І ти… гавкав? — дивуються нетямущі, наївні щенята.

— Те-те!.. Молоде — дурне, — поблажливо гарчить Дід. — На те й служба. На ній, дорогенькі мої, незчуєшся, як і загавкаєш! Ось так і зі мною лучилося. А втім, це наука нехитра. А з часом і звик гавкати — де треба, звісно, на кого треба. І лащитись умію. Теж — де треба й до кого треба. Служба, гав-гав, така. Старався.

— І як же це ти, Вовк-Вовчище, та раптом собакою став у Хазяїна? — все ще не можуть второпати (що з них візьмеш — сліпці малі!) — щенята. — Ліс на будку проміняв, волю вовчу — на собачий ланцюг…

Сірий починає сердитись.

— Що ви знаєте, гав-гав, про життя, що так пасталакаєте? Поживіть, послужіть! От я, наприклад, — на ошийнику, бачите? — медаль маю. "За вірну собачу службу". А це не кожному й собацюрі вдається. Не те, що нашому братові-волонтерові. Уміння гавкати й хвостом крутити приходить лише з роками та роками служби! А я дослужився. Почесна звання маю — "ЗАСЛУЖЕНИЙ ГАВКУН". А ще — шану, місце під сонцем, зайву кістку в раціоні. Ось подивіться: "Маслак цукровий". Заслужених гавкунів завжди щедріше годують… А хіба всього цього досягнув би я в лісі, гав? Ось нині книгу мемуарів закінчую — вам на науку. Потомству в приклад: "На ланцюгу волі" називається… До речі, нашийник у мене персональний, іменний, виданий у довічне користування. З правом передачі нащадкам. Вам же, щенята сліпі, й передам свої кайдани заслужені. Не як реліквію, а щоб і ви в них добре служили і по-собачому гавкали. Зважте, — без ланцюга не відаєш, якої довжини твоя воля. І не слухайте тих, хто підвиває, що воля в них коротка. Це не що інше, як наклеп. На наших славних, добрих, щедрих Хазяїв! Воля, дарована ними, — не коротка і не довга, а в акурат, — по довжині ланцюга. То що з цього виходить, га? Правильно. Треба вірно служити, аби довший цепок заслужити. Все тут справедливо: вірна служба — довший ланцюг, а довший ланцюг — більше в тебе волі. На зайвий метр чи й навіть два. І тому я заслужено вільний, адже маю найдовший ланцюг-цепуру. Аж на сто метрів у довжину! Гуляй — не хочу! Тож і затямте, щенятка мої, — заслужиш довший ланцюг, матимеш і волю довшу. Тільки й того, гав-гав!..

БЛАГОПОЛУЧЧЯ НЕ ПРОЙДЕ!.

Того року постійно витривалий народ України, як завжди, щасливо бідував і ніщо, здавалося, не віщувало аніякого лиха, і тим більше

процвітання, як зненацька Задивлений вперед Всенародної Конституційної Партії Бідності (ВКПБ), яка успішно правила країною, одного ранку загледів на підступах до кордонів України щось підозріле, якусь таку… мм… — чи ж бува не капіталістичну? — метушню.

Придивившись пильніше, Задивлений вперед похолов. Так і є! Найгірше, що він запідозрив, справдилося: до кордонів підступно наближалася зона благополуччя, яка ось-ось могла накрити Україну, що нічого не підозрюючи, традиційно бідувала і — прощай тоді віковічно-щаслива бідність, народ зануриться у так зване благополуччя, як у бездонну прірву.

У вищому керівництві ВКПБ зчинилася паніка — ніхто не хотів брати на себе відповідальність, а деякі панікери, заражені демовірусом, з переляку висловили пропозицію: у зв’язку із зоною благополуччя, що насувалася на Україну, негайно перейменувати партію на — Всенародну Конституційну Партію Благополуччя, тим більше, що абревіатура залишиться незмінною — ВКПБ. А тому й гасла типу "Від перемоги до перемоги нас надійно веде вірна ВКПБ!" не доведеться й змінювати.

Політбюро було в паніці.

Повідомлення дозорів з кордонів надходили одне одного тривожніші — ось-ось Україна увійде в зону благополуччя. До того, як доповів шеф СБ на архісекретній нараді, всередині країни активізувалися крайні праві, які, вітаючи прихід в Україну благополуччя, вже почали створювати в підпіллі групи сприяння тому благополуччю.

Підлив масла у вогонь і прем’єр-міністр, заявивши, що уряд не витримає всезагального благополуччя і змушений буде в повному складі піти у відставку. "А з нами, — загрозливо додав він, — полетить шкереберть і партія векапебе, яка від перемоги до перемоги невідомо куди нас веде!"

Але, на щастя, знайшлися і стійкіші векапебевці.

— Наш бідний, але вірний народ упевнено йде генеральним курсом, накресленим нашою партією, — заявили вони. — Народ не збити на манівці ніякими благополучями. Геть благополуччя! Ми не дозволимо знущатися з нашого багатотерпеливого народу та експериментувати над ним!

Довелося спішно піднімати з постелі Генерального бідняка ВКПБ, який саме знаходився в санаторії, який у свою чергу тимчасово знаходився на Канарських островах — у зв’язку з фінансовими труднощами.

— Ніяких перейменувань партії! — твердо заявив незламний керманич українського народу. — Тим більше, ніякого благополуччя!

І видав на-гора кілька партійних лозунгів, які підлягали негайному розтиражуванню і втіленню в життя на даному етапі:

— Чим трудніше нашому героїчному народові, тим легше нам боротися з його постійними труднощами!

— Чим бідніший народ, тим легше його ощасливлювати ідеями про світле майбутнє і побудову раю в окремо взятій країні. Запам’ятайте: ми — партія бідних, а тому наш народ теж повинен бути бідним!

Ні на мить не вагаючись у своїй правоті, керманич віддав кілька історичних директив:

— Негайно вислати до кордонів бойові загони ВКПБ! Скрізь і всюди суворою революційною рукою карати панікерів і прибічників ощасливлення. Народу — триматися! Всім дружно лягти трупами або й кістками, але удачу в Україну не пропустить! Винних, які завдяки своїй хронічній сліпоті й безпечності проґавили підступний прихід до України

ворожого нам благополуччя, жорстоко покарати: віднині таким ніяких Гаваїв, Канарів, Монако чи й, навіть, Кіпрів! Віднині такі відпочиватимуть лише на отєчєствєнной території разом з народом, але трохи на відстані, у спецрозпридільниках. Заодно заборонити таким пересилати гроші в банки Швейцарії чи й, навіть, Антигуа, не кажучи вже про купівлю палаців в різних там Сан-Франциськах! Крім того оголосити всезагальну мобілізацію народу під гаслом: "Всі на боротьбу з розпроклятим благополуччям!" Роз’яснити народові, що усілякі гаразди, щастя-доля — це підступи ворожої нам пропаганди Заходу і своїх відщепенців, що це лихо, яке нас спіткає, а тому народ повинен з відразою рішуче і назавжди відкинути загрозу процвітання! Народ як бідував, так і далі вірно й надійно бідуватиме під керівництвом нашої партії. Україна в небезпеці! Наше отєчєство ніколи не приєднається до зони благополуччя і гарантом цьому виступала, виступає і буде виступати наша ВКПБ!

— Щодо мене особисто, — додав далі керманич, — то тільки закінчиться в санаторії "мертвий час", який навіть мені не дано права порушувати, так я негайно залишаю Канари і беру курс на рідну неньку Україну, щоб особисто й далі керувати боротьбою з везінням і далі успішно вести наш вірний народ назад до рятівного злидарства! Задивленому вперед, який перший загледів лихо, присвоїти почесне звання Заслужений бідняк України, щоб він і далі пантрував кордони України, щоб ніяке благополуччя більше й на гарматний постріл не посміло підійти до України, хоч і бідної, але процвітаючої країни!

ЗЛЕТ І ПАДІННЯ КІНДРАТІЯ 1-ГО ІЗ ЗОЛОТОНОШІ

Жив собі та був собі у славній Золотоноші, що на Черкащині, один дідок. Звали його Кіндратом. А баба звала його просто: дід. Та й усе. І правильно, бо дід він, як… дід — нічого особливого собою не являв. Як кажуть, типовий старий пенсіонер. Таких не лише в Золотоноші — по всій Україні повно. І ось яка з ним одного разу приключка случилася — з доброго дива.

Рибалив він собі потихеньку — річка там у них є, Золотоношкою величається. Любив старий на ній рибалити — коли карасиків піймає, коли плотвиць чи окунців… Дивись, і приварок до столу, бо нині на саму пенсію й ноги можна випростати.

А треба вам сказати, що в тамтешній річці Золота рибка жила (можливо, тому й річка звалася Золотоношкою?). Ну, жила вона собі та й жила, аж доки одного разу не потрапила в мережку діда Кіндрата.

А далі події розвивалися точнісінько як у відомій казці.

— Відпусти мене, діду, — людською мовою (а втім, коли захочеш жити — будь-якою мовою заговориш!) почала благати старого Золота рибка. — А я тобі за це будь-яке твоє прохання вволю.

— Бартер, значить, на бартер? — старий дещо в сучасній термінології розбирався — радіо іноді слухав. — А чого? Навару з тебе ніякого, мона й спробувати. Та й пензія в мене… одна лише назва. І півста немає. Не знаю, як і жити. Он у депутатів, кажуть, ого які пензії!

— Нема проблем, — з готовністю рибка. — Іди собі, діду, додому, буде в тебе депутатська пенсія — 610 гривень на місяць, плюс на стільки ж ще різних пільг.

Причимчикував старий до свого обійстя, аж гуль — листоноша.

— Агов, діду?! Пенсію вам принесла. Одержуйте 610 гривень.

— Не обдурила, значить, Золота рибка, — радо Кіндрат і бабі своїй, Килині, каже — Теперечки будемо й ми багатенькими…

— От іменно — багатенькими! — єхидно дідова половина. — А не багатими багатіями, як оті… нові…

І, замість того, щоб обрадуватись щедрості Золотої рибки і, взагалі, везінню, що нарешті завітало й до них, ґвалт здійняла (вона з давніх давен сварливою була).

— Як був ти, діду, дурним, таким і зостався! Багаті он на Канарах відпочивають, а я далі Золотоноші й носа не показувала! (Ніс у баби такий, що було що показувати!) А ти — багатенькі…— передражнила вона старого. — Не знаєш ти багатеньких! Чого витріщився, як баран на нові ворота?! Бери ноги в руки та чимдуж до Золотої рибки — хай вона відправить нас на Канарські острови (Клята баба! І де вона про ті острови почула?), де нові українці загорають та кайф ловлять!.. І щоб мені там, значить, птичка канарка прислуговувала та пісеньки на сон грядущий співала-цвірінькала…

Робити нічого. Із сварливою бабою як сперечатися, то краще її забаганку пошвидше вволити — тобі ж дешевше буде. Почовг старий до річки та й заходився кликати Золоту рибку. Завжди тиха й спокійна Золотоношка чомусь враз наче набурмосилась, брижами вкрилася, очерети в узбережжі непривітно зашушукали…

Випливла Золота рибка й питає:

— Чого тобі треба, діду із депутатською пенсією?

— За пензію депутатську — здорово наші слуги на заслуженому живуть! — спасибі — вклонився старий. — А більше мені нічого й не треба. Але стара моя, звиняй, сердиться. А вона, як навріпиться, то хоч кіл їй на голові теши, а буде по їй. Тож хоче моя зануда — прости Господи, — відпочивати там, де круті кайф ловлять. На якихось там Канарах — не знаю чи далеко вони од нашої Золотоноші. І щоби там птичка, звана канаркою, їй слугувала і на сон бабі пісеньки свої, значить, співала-цвірінькала…

— Будуть вам Канари, — невдоволено рибка. — Іди собі додому!

І щоб ви думали? Другодні дід Кіндрат з бабою своєю Килиною прямцем із Золотоноші на Канари якимось там рейсом — чи не чартерним? — вилетів. В розкішному курорті для крутих біля тамтешнього міста Санта-Крус-де-Тенеріф поселилися. Тамтешня птичка канарка й справді вередливій бабі слугувала, на сон грядущий пісеньки їй співала…

Добре дід з бабою серед крутих відпочивали, в Атлантичному океані купалися, засмагли, помолоділи, з новими українцями, з якими там і не розминешся, назнайомилися.

Додому повернулися, в Золотоношу свою, старий і думає: в акурат хоч тепер баба вгамується — якої ж їй ще трясці треба? Дасть йому нарешті спокійно віку на депутатській пенсії дожити. Аж ні… Знову стара почала діда пиляти — з новою силою, що її ото набралася на Канарах:

— Дурний ти, діду, дурний! Яким був, таким і зостався! Ми лише раз за життя на Канарах побували, а круті, фірмачі різні, сто копанок їм у боки! — щороку там розкошують. Тож хочу, — вимагає, — зоб і ми належали до нових українців. А ти щоб президентом крутої фірми став і щоб гроші здорове-енною лопатою гріб!..

Робити нічого, потрюхикав старий до Золотоношки, відкашлявся, з духом зібрався і заходився кликати Золоту рибку. Довго-довго її кликав. Та ось загудів вітер, на тихій, мрійливій річечці раптом хвилі пішли, потемніла вона, як повороніла, аж старий злякався і, нарешті, випливла Золота рибка.

— Чого тобі, старий? — невдоволено.

— Та мені… нічого, — винувато прохач. — Пензії депутатської з мене ого як вистачає — всьому кутку нашому допомагаю. І голови б тобі не морочив, коби не стара моя. Мало їй Канар, забажала, щоб ми теж

новими українцями поставали. А я щоб іще й президентом якоїсь крутої фірми. І щоб гроші здорове-енною лопатою ми гребли. Звиняй, рибко, але коли дурній бабі чогось забаньдюриться — то й десять розумних не зможуть розібратися. Та й життя нині таке: хто крутий, той і на коні. Чи, як по-нинішньому, на "Мерседесі".

— Шкода мені тебе, старий, — зітхнула рибка, — та доведеться бабине прохання виконати. Іди собі в свою Золотоношу, будеш ти президентом крутої фірми…

Поклонився Кіндрат Золотій рибці, яка хутко зникла в Золотоношці, повернувся додому, а там його вже "Мерседес" з охороною чекає…

Виявилось, що старий не якийсь там Кіндрат, а — Кіндратій 1-й, глава фірми, котра відає енергоносіями…

"Справді круто, — думає Кіндрат, чи то пак уже Кіндратій 1-й. — Ось тепер я вже поживу, так поживу!.."

Сідає він до "мерса", а на задньому сидінні — фіфа в коротенькій чисто символічній спідничці, стегна свої, безсоромна, вивалила.

— Хто така? — суворо до неї Кіндрат 1-й.

— Ваша секретарка, пане президенте, — одказує довгонога.

"Еге, — аж облизався Кіндрат, він же Кіндратій 1-й. — На дідька мені тепер здалася стара! А коли що — віагри наковтаюся, гроші ж бо маю. Все буде о’кей! Поживу тепер, ой поживу!.."

Та жити йому осталося всього нічого, бо тільки він вийшов з "Мерседеса", як раптом з-за рогу вихопилося двоє у масках, з "калашами" в руках…

P.S. Із повідомлення преси:

"Вчора о 15.00 двоє невідомих у масках розстріляли з автоматів крутого бізнесмена, президента фірми "Енергоносії" Кіндратія 1-го".

Кілерам вдалося зникнути з місця злочину.

Прокуратура по факту збройного нападу відкрила кримінальну справу. Висунуто кілька версій убивства Кіндратія 1-го і серед них дві основні: переділ сфери впливу, відмивання тіньового капіталу.

Як повідомила на прес-конференції вдова загиблого баба Килина, вона збирається подавати позов на Золоту рибку з вимогою виплатити їй грошову компенсацію за завдані моральні збитки в сумі, яку позивачка визначить трохи пізніше.

Правоохоронці відрядили до берегів Золотоношки спеціальну бригаду риболовів із сітками — для виловлення Золотої рибки, яка ймовірно причетна до вбивства.

Річка Золотоношка оперативно взята в суцільне кільце, але покищо вдалося виловити лише дрібну рибку, котра все одно буде відповідати перед законом за скоєне злочинство".

ЯКУ Б ЙОГО Й СОБІ НАЦІОНАЛЬНІСТЬ ПРИДУМАТИ?

Поліщуки — це жителі чи уродженці Полісся. (Те, що й полісяни). А втім, якщо полісся з малої літери, то це загалом — низинна, лісиста й болотна місцевість. Якщо ж Українське Полісся — то це територія України (України, а не якоїсь, приміром, Поліщучки) на її півночі, в межах Поліської низовини; завдяки особливими природним умовам його поділяють на Волинське, Житомирське, Київське, Чернігівське і Новгород-Сіверське. Та й тільки. Ясна річ, що ніколи не було суверенної республіки Полісся, як і не було якогось особливого народця — поліщуки

(деякі незначні етнографічні особливості українців, котрі мешкають на Поліссі (чи поліссі), звичайно ж є, та їх, як за великим рахунком, кожен край, чи регіон має!) — ні за Слов’янії, ні за Київської Русі, ні за України. А бач, під час останнього, 2001 року, перепису населення України невідь звідки вигулькнула нова, досі нечувана національність — поліщуки. Щоправда, поки лише в кількості 9 чоловік. Як вони далі розвиватимуть свою нову національність в Українському Поліссі, залишається тільки гадати та їм, дев’ятьом бідолахам, щиро співчувати, — адже це тяжкий труд. І зарані приречений на неуспіх.

Як і лемкам — етнографічній групі українців, які здавна живуть в Карпатах на схилах Низьких Бескидів, мали і мають свою говірку — врешті говірку української мови, що належить до її південно-західного наріччя. А ось вигадали собі нову національність тамтешні українці — українці, як за великим рахунком, — 672 душі назвали себе лемками.

Трохи за кількістю — відстали од них бойки (теж етнографічна група українців, які населяють гірські райони Львівської, Івано-Франківської і Закарпатської областей та мають свій — бойківський говір усе тієї ж української мови). За переписом, з українців перехрестився на бойків 131 чоловік.

Гуцулами (Гуцульщина — історико-етнографічна область на Україні, її гірські райони Івано-Франківської і Чернівецької областей та Рахівського району Закарпатської області) назвалися аж 21,4 тисячі чоловік. Так би мовити, прогрес. Знаю, що є гуцульська порода (порода!) коней, але щоб була ще й така національність?.. Гм-гм… Дай, Боже, нашому вовку…

Наполовину менше за гуцулів, але значно більше за лемків, бойків, не кажучи вже за мізерію поліщуків, виявилося в нас русинів (українці Галичини, Буковини й Закарпаття) — 10, 2 тисячі чоловік.

Але от диво. Є в нас Наддніпрянщина (територія Правобережної та Лівобережної України) і Наддністрянщина (Львівщина), та чомусь досі не виявлено таких же національностей — наддніпрянців і наддністрянців. Чийсь, мабуть, недогляд. Чи ж була не противників єдиної України?

Слава Богу, мешканці Житомирщини чомусь досі ще не додумалися себе з українців перехрестити на древлян, як Чернігівщини — на сіверян, а скажімо, Київщини, на полян.

Чомусь досі немає ужгородської, приміром, національності, вінницької (або ж томашпільскої, є там таке містечко) чи могилів-подільської, миколаївської, луганської, сумської, одеської…

Ну, та цим ще, як кажуть, сюди-туди, а ось яку національність вибрати мешканцям Харцизька (харцизяки?), Краматорська, Шепетівки, Борщагівки, не кажучи вже за Крижопіль, Татарбунари чи Кагарлик (а раптом і їм у світлі нових віянь, радше нашої анархії, заманеться придумати за місцем проживання якусь національність?). А чому б і ні. Приклади маємо з історії. Придумали ж колись в есесесерії нову спільноту — радянський народ чи радянці! Щоправда, в США, де діють не Ради, а Сенат, щось досі не додумались створити такий собі сенатський народ. Хоча сенатський, ще куди не йшло, а як бути німцям, у яких одна з палат зветься Бундесрат?

Все це було б смішно, коли б не було так… сумно. Україна в нас одна і ми в неї одні — УКРАЇНЦІ. З різними говірками, етнографічними кутками (що, зрештою, добре), але ж ті говірки і ті кутки — українські.

Як довго, впродовж століть і століть (починаючи з часів розпаду), ділячися на удільні князівства зі своєю національністю, ми йшли до незалежності своєї многостраждальної України! Нарешті дійшли, і тепер кожен етнографічний куток починає собі вигадувати нову національність, аби відхреститися від гордого ймення — українці.

Воістину, кожен по-своєму з розуму сходить. Коли українці почали перехрещуватися ледь чи не на харцизяк та крижопільців.

Та хай будуть і гуцули, і лемки, і бойки, і, навіть, поліщуки — хто проти? В багатстві наше… багатство! Але ж не треба забувати, що всі ми такі лише тому, що ми — українці. Вставати із самоповаги треба, виголошуючи це високе і святе слово — УКРАЇНЦІ! Бо інакше ми ще й індєйцями постаємо. Пригадуєте анекдот… А втім, достовірна бувальщина. На одному заводі ще за есесесерії парторг, виступаючи, каже (аби догодити ідеології): у нас на заводі трудяться представники стількох-то національностей! У нас навіть є один індієць! Стали його з великої цікавості шукати — де ж він узявся на українському заводі? Знайшли, а він і каже: хто у нас записався індійцем не знаю, а під час перепису я записався іудейцем…

От і гадаю (в світлі нових віянь і моди вигадувати собі національності): а яку б і собі придумати? Мо’ від свого кутка танцювати, хутора, села, району чи області, га? Наприклад, взяти полтавську (я ж полтавець з діда-прадіда), чи хоча б дніпропетровську, адже 40 років прожив саме в Дніпропетровську?

ПРОЩАННЯ З ПЕЧЕРАМИ

Жив собі та був собі чоловік на ймення Ого. Що за дивне ймення, запитаєте ви. А втім, це, може, й не ймення, а швидше прізвисько, бо тоді імен та прізвищ, мабуть. ще не було. А прозвали нашого героя так тому, що чоловік той, як утне, бувало, щось там таке… незвичайне, то неодмінно радісно-торжествуюче крикне:

— Ого!

Знай, мовляв, наших!

Тож його й прозвали — Ого.

А діялось се давно — може, сорок тисяч років тому, а, може, й трохи раніше, тридцять тисяч років тому. Тобто в ті часи, коли відбувався перехід від палеоантропів (давніх людей) до неоантропів — людей вже сучасного типу, коли після неандертальців (а почасти й разом з ними) з’явилися кроманьйонці, що їх пізніше назвуть Homo sapiens — людина розумна. Загалом це вже ми з вами, шановні, хоч і сорок-тридцять тисяч років тому.

Отже, се трапилося майже на самісінькому початку історичної епохи, коли на землі жили ще первісні люди.

Кмітливий та винахідливий Ого теж був первісною людиною. А втім, тоді інших (не первісних) ще не було, тож Ого й не знав, що він належить до пра-пра… людей.

Та, як по правді сказати, Ого над цим ніколи й не задумувався. Просто жив собі та й усе.

А жив, як і всі тоді жили — у печері. І нічого дивного в тому не було, адже тоді в печерах (інших жител первісні люди ще не мали) мешкали не тільки сім’ями чи й родами, а й, навіть, усім плем’ям — усім скопом, усім виводком, печери були великими і в них всі вміщувалися: батько-мати, діти, себто брати і сестри (рідні, а також двох-трьох-чотириюрідні), дядьки (вуйки, стрії) й тітки, племінники й племінниці, тещі-свекрухи, тесті-свекори, свати, шурини, швагери, дівери, зовиці, вітчими-мачухи, прадіди-прабаби (відповідно праонуки), зведені та молочні брати й сестри, зяті, невістки, свояки та своячки і ще багато-багато інших родичів — близьких і далеких, і навіть дуже-дуже далеких, родичі ледь чи не через дорогу навприсядки. Зручно було: одна печера і як кажуть, усі дома.

Одне слово, жили, як на наші часи, колгоспами.

Правда, ґвалт і лемент у печерах стояли такі, що… Та годі про це, тим більше нерви в первісних людей ще були міцними.

Ось у такій великій спільній печері, з кагалом, якому й числа не було, себто родом, і жив Ого зі своєю кращою половиною (а вона вже тоді була кращою половиною) та дітками своїми. І так було звично жити — сім’ями й родами в одній великій печері. Іншого помешкання (а відповідно й життя) тоді ніхто не уявляв, адже гуртом легше було вживати, всією гоп-компанією захищатися від інших племен чи родів, від зубів хижаків, рогів тварин, списів та дрючків ворогів; всім кагалом полювали на мамонтів, зубрів, бізонів, носорогів, воювали з печерними ведмедями, які мали погану звичку захоплювати печери, в печерах постійно палили багаття — від холоду й хижаків, там же виготовляли зброю — кістяні списи з кам’яними наконечниками, кам’яні рубила, ножі, свердла, скребачки; з дерева, обпаливши його, замашні дрючки та довбні, виготовляли луки, стріли, пращі з кам’яними ядрами і, навіть, голки та шила. Жінки шили одяг, разом з дітьми збирали їстивне коріння, плоди, всі гуртом приручували курей, диких собак, кіз, овець, згодом коней, корів тощо.

Так і жили, так і Ого жив, але чомусь його муляла та велика печера, переповнена родаками, де неможливо було, жінці, яку він любив, увагу приділити чи дітям своїм. Хотілося йому жити окремо, хай і неподалік роду, але неодмінно мати своє житло. Іноді на людей, бодай, і на первісних, дурощі надходять. Найшли вони й на Ога. От чоловік той і забажав окремішнє житло. І не просто темну, холодну та вогку печеру, де ревматизм усі кістки й кісточки крутить, а щось світле, сухе, чисте. Де б він міг усамітнитись, бодай на ніч із своєю жоною та дітьми. І взагалі, бути собі господарем. Тож Ого навіть і сам подивувався: і звідки у нього з’явилася така химерна забаганка?

Можливо тому, що вже надходила епоха неоліту (нового каміння) і треба було, значить щось по-новому метикувати, щось винаходити, щось оновлювати, влаштовувати життя вже по-іншому якщо тебе назвали Homo sapiens.

От він думав-думав і придумав.

Одного літа Ого спорудив таке щось, що подивитися на оте "щось" збіглися всі печеряни — не тільки з його печери, а, навіть, з далеких.

— Що це, — дивуються, — за химера?

— Хата, — одказує Ого. — Так її колись буде названо.

— А що таке… ха-хата?

— Ну, будівля. Одноповерховий сільський будинок, як напишуть через тисячі літ в тлумачних словниках. Або ще — домівка, господа.

— А для чого нам… ха-хата? — все ще не могли збагнути печеряни.

— Щоб жити в ній.

Але знову ніхто нічого не міг второпати. Та воно й не дивно — все то були первісні люди. Що з них візьмеш?

— А нащо нам якісь… ха-хати, коли в нас є печери? — вигукували найбільш горласті.— Їх і будувати не треба. Знайшов печеристий край, вибрав печеру, витурлив з неї втришия ведмедів і — живи. Як діди наші і прадіди, і прапрадіди жили. Так мусимо й ми гибіти-маятись…

— Але в хаті краще жити, — переконував їх Ого. — У печері вогко, холодно, темно, брудно — ні вікон, ні, як кажуть, дверей. Ревматизм у печері та інші запальні процеси. А в хаті світло, сухо, чисто, видно — що ще треба для життя?

— Але ж у хатці твоїй увесь наш рід не поміститься. Не кажучи вже за плем’я.

— Резонне зауваження, — одказує винахідник нового житла. — Тільки хто вам сказав, дорогі співплемінники-печеряни, що в моїй хаті зокрема, і в одній хаті взагалі мають усі поміститися? Та й для чого всі? В цій, наприклад, буду жити тільки я, моя жона, діти.

Дорогі співплемінники-печеряни тільки перезиркуються та чухаються — ніхто з них і втямити нічого не здатен.

— А-а… ми ж тоді де будемо?

— А ви собі поруч будуйтесь, — безгрішно сяяв Ого. — Кожен для своєї сім’ї. Що ж тут невтямки?

Але одноплемінники все ще нічого не могли збагнути, хоча вже й недобре зиркали на Ого.

— Щось ти, хитрий чоловіче, темниш, туди й пере-перетуди!.. Хіба в такій хатці помістяться двоюрідні, троюрідні, чотириюрідні брати і сестри? А тітки-дядьки? А різні там вуйки та вуйни? Газди і газдині? Племінники і племінниці? Тещі-свекрухи? Тесті-свекори? Шурини-швагери? Дівері, зовиці, мачухи й вітчими, а всі вони колись у роду людському неодмінно поз’являються. Прадіди і прабабки? Праонуки? Молочні та названі брати й сестри? Зяті-невістки? Свояки і свояченици? Куми і кумасі? І всі, всі родичі — далекі й близькі? Сусіди… Плем’я, зрештою? Невже кожному доведеться окрему хату споруджувати, га?

— А я ж вам про що торочу? В кожного має бути своє житло. Окреме і, як кажуть, суверенне. Обійстя, зрештою.

У співплемінників очі враз круглими поставали.

— Та-аке верзеш!.. Може скажеш, ще й дрюччям відгороджене?

— Ага, воринням. — солов’єм заливається винахідник хат. — Чи лісою. Або й частоколом. Газдувати — так газдувати! У своєму дворі тим сам собі господар і пан! Але будемо жити тин об тин.

— Ой… тримайте нас! — родаки ледь справді не попадали. — Виходить, кожен матиме своє окреме житло, а іншим до нього — зась?

— Мудро мислите, однопечерники, — радів, що його так добре розуміють, ініціатор покращення житлових умов людства. — Бо чого лізти в чужу хату, в чужі, як кажуть, горшки заглядати, га?

— А як же тоді з колективізмом? Із нашою новою спільнотою — спільнотою печерних людей?

— Та він ще чого доброго й замки повидумує, аби своє ще й запирати! І буде тоді заявляти: моє! Моя жінка, моя хата, мій двір…

— Ага…

— І — ніякої груповухи? Себто к-колективу?

— Громада, звичайно, буде, — трохи на всяк випадок позадкував Ого, — але житимемо нарізно, кожен у своєму дворищі, у своїй хаті.

— Щоб потім казати: мій дім — моя фортеця?

— Ага…

— Та що він розагакався, чортів куркуль?! Що ви його слухаєте, у нього нездоровий потяг до одноосібництва! Плем’я мусить об’єднуватись, а ніщо його так не об’єднує, як спільна печера. У якій ми будуємо наше прекрасне завтра! Отой самий… спільновізм! А він проти, аби ми й далі жили в нашій рідній спільній печері!

Наперед повискакували печерні активісти, пропагандисти й агітатори здорового життя в печері. Сікались до Ога.

— Стій і не задкуй! Кажи: за скільки ти продався?

— Кому? — не второпав Ого.

— А це ти нам сам зараз скажеш.

— І без нього знаємо: ведмедям продався!

— А може, йому навроченo, — завагалися інші.— наслано на нього.

— Авжеж, то його печерні ведмеді, яким він продався, нацьковують… Щоб повиманювати нас з печер і забрати їх собі. Віками тирлувалися в печерах, а тепер… нате вам! У якісь хати йди.

Ого (ще не відчуваючи тривоги):

— Так, зрештою, й повинно бути. Нова епоха настає. Тож мусимо з печер вибиратись. Ми ж не якісь там… ведмеді печерні. Ми — хомо сапієнси, як нас буде названо. Люди розумні, так і пора вже за розум братися!

Але хомо сапієнси такий ґвалт здійняли, такий…

— Ого хоче роз’єднати нашу віковічну спільноту!

— По живому ріже наші родинні зв’язки — тоді вже теж специ з демагогії були. — Я в одній хаті, а теща в іншій?

— Тисячі літ кублились мурашником в печері, як батьки наші, діди, а тепер — нарізно? Поодинці в хатах ми згинемо.

— Економічно не виживемо! Мамонти нас перетопчуть!

— Та й взагалі… У світі кращого житла за печери немає і бути не може!

— Геть одноосібницькі хати! Хай живуть наші спільні печери, у яких ми, сидячи, йдемо до нових перемог і звершень!

— Ми проти гнилого ін… індивідуалізму! Ми за здорову зграю в печері! Себто колектив.

Що далі зчинилося! І через тридцять тисяч років згадувати жах.

Найзагрозливіше вигукували ті, які заявляли, що вони — печерний пролетаріат. І що їм, мовляв, крім печер нічого втрачати.

— Волимо жити в печерах! Не треба нам ніяких хат. Одна печера на всіх — так історично склалося. Один мамонт на всіх.

— Несіть сюди вогню!

— Вогню! Пошліть за вогнем!

Новозбудована хата Ога спалахнула як скіпка. А печеряни, похапавши дрюччя та бивні мамонтів розбурханим тлумом з вигуками "Бий його!..", посунули на бідолашного Ога, який на свою біду необачно хотів було поліпшити їм житлові умови.

Взявши ноги на плечі, Ого кинувся навтьоки, а за ним гнався розлючений печерний пролетаріат і горла у сотні горлянок:

— Ніяких індивідуальних хат! Зрештою це… це… націоналізм. Відділятися від інших!

— Даєш печери на віки вічні!

— Жили ми в печерах зграйно, галайстрою і будемо жити! Хто проти печер, той ворог наш! прогресу!

…Таке от лучилося тридцять (чи стільки там насправді?) тисяч років тому, така ось придибенція-приключка вийшла. І нічого не вдієш, братове, людство завжди трудно прощається зі своїми помилками. Тим більше, печерне.

Куди загнали Ога розлючені родаки і де він подівся і яка його подальша доля — невідомо. Печерний пролетаріат його прокляв, яко розкольника і тому історія і не зберегла імені винахідника перших хат. Таким воно було — прощання з печерами. В році… році, дай Бог пам’яті якому… А втім, ви й самі знаєте в якому ми році вибралися зі спільної великої печери. Але ні, ні, та й вигулькують як жаби з мулу агітатори і галасують про розірвані родинні, мовляв, зв’язки, про те, що треба негайно повертатися до спільних печер, бо тільки в них, маючи спільний економічний простір, ми збудуємо квітуче й заможне життя.

І — що диво, — живучи у своїх затишних окремішніх хатах, дехто думає: а чи справді не повернуться бува до спільної печери?

Клянуть Ога, винахідника людського житла, творця хат.

І досі ладні за ним з дрюччям та з бивнями мамонта наперевіс гнатися. Хоча так йому й треба! Щоб знав, як покращувати житлові умови печерному пролетаріату, який у печерах будує світле завтра!..

ЗАГАДКА ТУРХАН-БЕЯ

Фентезі

На Епсилоні-13 (сузір’я Гончих Псів) традиційно бракувало грошей.

Щоправда, їх можна було заробити і навіть скільки завгодно — будь ласка! — але притичина в іншому: постійно не вистачало готівки і, отже, зароблених грошей на Епсилоні ніхто нікому і ніколи не виплачував. Як і пенсій чи різних там державних підмог, що їх кожна нова влада, змінюючи одна одну швидше, ніж змінюються пори року, охоче й щедро призначала, але виплачувати не могла. Бо де взяти гроші, коли їх вочевидь немає? Це була загадка сфінкса. Тож епсилонці трималися на бартері (хто, наприклад, працював на заводі сантехнічних виробів, отримував замість зарплати унітази, хто на військовому заводі — гранати, а хто й гаубиці) — так якось і жили.

Найсвітліші голови Епсилону так і сяк мізкували над цим лихом, у тім числі й сам міністр фінансів Турхан-Бей, який не знав, чим виплачувати заробітну платню не лише в межах країни, а й навіть у своєму відомстві.

Скільки б так тривало — невідомо, якби на посаду Царя-батюшки (оскільки на Епсилоні вже давно демократія, то Царя-батюшку на кожні чотири роки обирають всезагальним таємним голосуванням) не став претендувати в числі видатних демократів сам Турхан-Бей… Так, так всемогутній міністр фінансів, у відомстві якого все було, — або майже все, — крім однієї дрібнички — самих фінансів.

Успішно заваливши міністерство фінансів, Турхан-Бей вирішив утнути той фокус у вседержавних масштабах. І твердо та врочисто пообіцяв: якщо, мовляв, народ обере його своїм Царем-батюшкою, то він скаже народові, де взяти гроші. (Чому він цього не сказав, будучи на чолі фінансового відомства, ніхто з епсилонців не додумався запитати, бо всі повірили претендентові на найвищий у державі пост. Тим більше, він заявив, що на посту міністра йому не давали такої можливості, тобто підказати рідному епсилонському народові, де йому, не маючи грошей, діставати ті гроші, але ось на посту Царя-батюшки він це неодмінно зробить, і тоді вже на Епсилоні точно настане ера благоденства).

Противників ери благоденства на Епсилоні, як і слід було чекати, не виявилось. Турхан-Бея одноголосно обрали Царем-батюшкою на

найближчі чотири роки… Ну й заходився Турхан-Бей працювати в демократичному Епсилоні. Царює та й царює, а всі чекають та й чекають, коли ж нарешті настане обіцяна ера благоденства. А вона все не наставала і не наставала, а все тому, що Турхан-Бей був надто зайнятий царюванням і на все інше у нього вже просто не вистачало часу. Зрештою, терпець урвався, почалися мітинги, демонстрації під гаслами: "Царя-батюшку у відставку!" і таке інше. Демократія ж бо…

Турхан-Бей нарешті змушений був задуматись: царювати добре, але ж треба ще й виконувати (це був єдиний мінус його нової посади) свої обіцянки. День Цар-батюшка думав, два дні, місяць думав, два місяці, рік думав, два роки думав, третій думає. Народ, звиклий ждати, терпляче чекав обіцяного благоденства, а Цар-батюшка все думав і думав — де взяти гроші, якщо їх немає? Хід його геніальних думок був такий: що таке гроші? Це, власне, особливий товар, що виконує роль загального еквівалента, в якому виражається вартість усіх інших товарів. Ну, а якщо гроші це товар, бодай і особливий, то його… Що? Правильно, треба купити.

— Еврика! — вигукнув Турхан-Бей точнісінько, як колись вигукнув Архімед. — Я знайшов! Народ Епсилону врятований! Я придумав… де брати гроші, якщо їх немає. Гроші треба купувати. Навіть міністерству фінансів для виплати зарплат, не кажучи вже за громадян.

Ось так Цар-батюшка Епсилону Його величність Турхан-Бей вказав рідному народові світлий шлях до заможного життя.

Сказано — зроблено. Відразу ж по всьому Епсилону були відкриті фанерні (брак будівельних матеріалів, та й поспіх) будочки з яскравими написами: "Пункт продажу грошей". Епсилонці зітхнули з полегшенням — як усе просто. Потрібні тобі гроші для прожиття — сходи в пункт продажу, купи їх стільки, скільки треба і живи. І натовпами помчали до тих пунктів — попереду бігли працівники міністерства фінансів і лише дорогою почали кумекати, що з ними взагалі траплялося рідко: а де ж узяти гроші, щоб купити за них… гроші?

Тоді всі дружно — мінфінівці теж — побігли до Турхан-Бея.

— Царю-батюшко наш пресвітлий, не вели нас казнити, а вели милувати: підкажи нам, де взяти гроші, щоб купити… гроші?

Цар-батюшка подумав, подумав і охоче відповів, з демократичними нотками в голосі:

— Все я та я, треба ж і вам, мої піддані демократи, хоч раз поворушити мізками. От і змакітріть. Я вказав вам світлий шлях до всезагального світлого-пресвітлого благоденства, а далі вже самі дійте.

Думали епсилонці, чухались — нічого не придумали, бо ніяк не могли второпати: де ж той світлий-пресвітлий шлях, по якім їм іти? Це якась загадка сфінкса. Себто Турхан-Бея.

А Турхан-Бей їм:

— Якщо оберете мене Царем-батюшкою ще й на другий строк, то так вже й бути, скажу вам, де брати гроші, щоб купити гроші.

І що ви думаєте? Оберуть. Епсилонці такі. Бо дуже вже їм хочеться, щоб і для нарешті настала ера благоденства. Звичайно, вони розуміють, що Цар-батюшка може їх і вдруге обвести круг пальця, але… Але так хочеться благоденства, так хочеться…

Це також і Турхан-Бей розумів, і тому він спокійний: царювати йому на Епсилоні до кінця живота свого!

ВІВАТ, ПРИВАТ-ТЮРМА!.

— Пане-товаришу… е-е… начальнику… Даруйте, не знаю, як вас тепер величать.

— Я не якийсь там… пхе!.. — тюремщик. І навіть не начальник тюрми, як то іменується мій колега в подібних малосимпатичних державних закладах. І взагалі, в мене не банальна… пхе!.. — тюряга. І нікого ми в тюрмі не гноїмо, як то заведено в інших тюрмах… Навпаки, у нас так звані зеки набираються здоров’я, зміцнюють нервову систему і так далі… І сидять у нас не якійсь там… пхе!.. — тюряжники, а — заслужені, достойні люди. Тому в нас не арештанти, не ув’язнені і тим більше не зеки — ні і ні! У нас — клієнти. А клієнт, як відомо, завжди правий. Обслуговуючий персонал — зважте, обслуговуючий, — не якійсь там наглядачі, конвой і т. д., — а — вожаті. Як ото колись у піонерів були. А я — шеф.

— О, шеф тюрми — це звучить!

— У нас усе звучить, бо ви, шановний майстре пера наших доблесних ЗМІ, знаходитесь у приват-тюрмі. Хоча зовні в нас уся атрибутика і колорит справжнього місця ув’язнення: мури з колючкою, вишки, камери з "вічками", режим… Але наш заклад платний. Кожен зек, тобто по-нашому клієнт, сам оплачує своє перебування в нас, як оплачують його в готелі, санаторії тощо.

— І скільки ж коштують ваші… е-е… послуги?

— Залежно від того, на який термін ви сядете, шановний.

— Я не збираюсь, пардон, сідати.

— Дарма, яка мудрі кажуть: від суми та тюрми… Але це я так, до слова. Камери у нас різні — одиночні і для любителів… тусовок. Чи екзотики. Хто хоче відчути, що таке державна тюрма, тих у камеру на десять чоловік набиваємо по тридцять зеків. Всі камери з туалетами (за бажанням, для диваків, ставимо натуральну парашу і три дні її не виносимо), з душем, фінськими ваннами, різними там "панасошками", не

рахуючи кондиціонерів. За додаткову плату — вихід в Інтернет. Гуляй там до ранку! А хто бідніший, тому й камеру скромнішу…

— Тоді дозвольте запитання, шефе: в чому ж головна різниця між державними тюрмами і вашою, приватною?

— Тюрма, як ви знаєте, — місце ув’язнення, де перебувають особи засуджені, позбавлені волі. Або які перебувають під судовим слідством. У моїй приват-тюрмі перебувають не засуджені особи і не ті, хто перебуває під слідством. До нас контингент не під конвоєм і не у "воронку" везуть, він сам до нас на "мерсах" підкочує…

— Даруйте, але чому вони добровільно пруться у тюрму?

— А це ви у них краще запитайте, чому їм, даруйте, забандюрилося просидіти в камері. Для декого це — підняття власного іміджу, політичного статусу — таких багато. Бо який же ти патріот, який борець за щастя трудящих, якщо сам не сидів, даруй, в тюрязі? І взагалі, хто за старого режиму не потрапив у зону, той зараз лікті кусає, бо він тепер наче людина другого ґатунку. А посидить у нас, ми йому довідочку: даний громадянин сидів за свої переконання в тюрмі "на посаді" зека. До нас, наприклад, охоче йдуть ті, хто збирається балотуватися в нардепи. За таких народ наш, хоч і кляне хапуг, мафіозі та олігархів, охоче голосує. Аякже, кандидат постраждав, такого треба вибрати, за правду мучився у тюрязі. І такий з нашої камери одразу ж на лаву у Верховній Раді пересідає. А далі — недоторканність, роби що хочеш… У нас часто переховуються боржники від своїх кредиторів. Іноді доходить до курйозів. Один, аби не повертати тисячу "зелених" боргу, сидить у нас уже п’ятий місяць, заплативши нам за це п’ятнадцять тисяч. Іноді переховуються в нас і гулящі чоловіки після сімейних розборок. Тут вони в повній безпеці від гніву своїх правовірних і єдиних. Часто просяться за ґрати поети.

— О-о, а ці… чого?

— Як — чого? Щоб потім під віршем поставити: "Написано в казематі". Як ото Шевченко ставив. Для таких у нас — але за додаткову плату, — окремі люкс-каземати… Для філософів наша камера, як бочка для Діогена. Хто сідає для своєрідної репетиції, аби підготувати себе морально, якщо доведеться їхати у "воронку в державну…

— Скільки сидять?

— Кожний сам вибирає собі термін ув’язнення: від лічених днів до кількох місяців. А послуги, зважте, не дешеві — і все одно до нас черга. Для особливо грошовитих у нас навіть є п’ятизіркові камери на кшталт номерів у кращих готелях Європи. Вибравши таку п’ятизіркову камеру, наші клієнти, як ті коники-цвіркуни, — тюрлюкають собі та й тюрлюкають, набуваючи іміджу борців за світле майбутнє чи минуле, аз правду-матінку, за щастя трудящих і взагалі — патріотів. До речі, не хочете посидіти, га? Не соромтеся: журналіст, який не сидів за правду, ніби вже й не журналіст. А я з вас недорого візьму, сідайте.

"А мо’ спробувати? — подумалось раптом мені.— А чого? Імідж зросте — за правду ж потерпав. Бо як у справжню тюрягу попаду, то вже, звісно, буде не те…"

ХІБА Я НЕ ЗАСЛУЖИВ КАЗАНА ІЗ СМОЛОЮ?

Шановні добродії й товаришочки! Мене незаконно виселяють з пекла. Простіше, видворяють, як закоренілого святошу, який не туди потрапив, і перекидають… Куди б ви думали? Так таки й так: у рай. І це при тому, що я ні чим не скомпрометував пекла і в рай не піду, хоч ріжте мене! Я категорично протестую проти такого свавілля! Зрештою, у нас демократія та свобода, а тому кожний вільний вибирати собі пекло чи рай.

Але попри все, адміністрація його бісівського сіятельства Вельзевула намагається будь-що викинути мене з пекла, яке я заслужив усім своїм

попереднім, земним життям. Мотивують моє видворення тим, що буцімто я не досить грішний. Це неправда! Я в гріхах, як пес у реп’яхах. Ось вам приклад. Я — зраджував своїй законній. Я мав коханку. Її роль виконувала моя кума і водночас найближча подруга моєї дружини. Хіба це не аморально з мого боку? А заодно я обманював і свого кума. Крутячи шури-мури з його законною, я в той же час підступно й нещиро вдавав, що він для мене заледве чи не побратим.

Навіть у свій останній земний день я теж вирішив відвідати свою любаску й куму в одній особі. Отож, дзвоню кумоньці, а вона:

— Приходь, мій сьогодні пізно повернеться — на дармовий фуршет його запросили.

— Чудово, — кажу, — ми теж, кумонько, той… пофуршетимо!

— А чому б і ні,— співає вона своїм янгольським голосочком. — Сто баксів за годину — і фуршеть, куме, скільки зможеш!

— Та ти що, кумонько?! — кричу. — Здуріла? Побійся Бога, це ж як — за день чи за ніч то й тисяча зелененьких набіжить!

— Набіжить, куме. Тільки не хвилюйся, тебе більше, як на десять хвилин не вистачить. Але застерігаю: що за десять хвилин, що за годину, такса у мене, як і у всіх порядних женщин одна — сто баксів! І — наперед!

— Але ж раніше ми з тобою і не таке витворяли. І — за саму лише любов.

— То раніше, — гне своє кума. — А тепер не до любові. Бо тепер у нас ринок. Бізнес і різні там інвестиції. Так що вибачай, кумцю, але доведеться й тобі видобувати гроші з гамана — перед ринком усі рівні. Хоч ти кум, хоч начальник, хоч сват, хоч законний чоловік.

— А де ж я візьму сто баксів, як уже півроку і зарплати не одержую? І жінка моя теж без платні сидить.

— А це вже твій клопіт. Не маєш за що — спи тільки із законною. Або знаходь спонсора.

Ну, думаю, життя настало! Вже й до куми без спонсора не заскочиш.

Хотів було замість куми махнути на стадіон (ціни там дешевші), але знайомий відраяв.

— Чув із добре поінформованих чуток, що команди на забивання голів не знайшли спонсорів.

Ет, думаю, що за гра без голів? І взагалі, що за життя пішло? В гречку без спонсора не стрибнеш, нову книжку написав — без спонсора до видавців і не потикайся.

Повертаюсь додому, не солодко, як кажуть, сьорбавши. А моя законна (я її називаю ласкаво: "Бензопила "Дружба народів") на мене й накинулась з порогу:

— Знову без грошей приперся? Що ти собі думаєш, невдахо? Ні зарплати, ні гонорарів, тільки й того, що рукописи маєш. Інші он бізнесом займаються, бакси гребуть. Як наш сусід. Кажуть, якимось кілером прилаштувався, за раз десять тисяч зелених приносить!

Зірвався я. Роздратований бізнесом куми, вирішив на своїй половині злість зігнати. Та передав куті меду.

Отямився (серце в мене й раніше каверзувало) в лікарні.

— Больний, — кричить до мене, наче я глухий, якась жінка в білому і трясе мене. — Та отямся, розлягся тут! У нас кінчається робочий тиждень, будеш тут загоряти до понеділка. І взагалі — гроші маєш?

— Які? — ще не можу нічого второпати.

— Та хоч гривні, хоч фунти стерлінгів, хоч марки, а долари в першу чергу. У нас бракує ліків, якщо купиш за свої, то будемо лікувати. А не маєш за що — шукай спонсора. Та пошвидше — як за годину не знайдеш, то й ліки вже не будуть потрібні…

І назвала таку суму за лікування, що померти дешевше. Що й довелося мені робити. Добре, що хоч на похорони дружина знайшла спонсора. Правда, на моїх похоронах про мене вже й не згадували, а все говорили про благородний вчинок спонсора моїх похорон. І так розійшлися, що навіть на моєму надгробку викарбували ім’я спонсора, а для мого імені й місця не знайшлося. Але то дріб’язок, спасибі, що хоч поховали мене.

Після всіх пертурбацій та різних потойбічних комісій нарешті потрапив я до визначеного мені місця — у пекло пекельне. (Пекельне, бо ходять чутки, що можні та круті на відміну від старого пекла збираються організувати пекло райське). Гаразд, думаю, я не перебірливий, пекло то й пекло. Комплексувати не буду. Не всім же в рай, і місця там не вистачить, та й достойніші за мене є.

Роздивився, нічого страшного в тій геєні огненній — затишно, тепло і, як кажуть, за шию не капає. Товариство все поспіль добірне — політики, урядовці, депутати, партійці, бізнесмени. Одне слово, відомі люди, всі поспіль борці за щастя трудящих. Буде, думаю, хоч з ким про політику поговорити. Та й взагалі, у високодостойному товаристві і в пеклі буде престижно.

Аж тут мене викликають в канцелярію його бісівської світлості Вельзевула і — як обухом по голові:

— Гражданін, поскольку наше завєдєніє,— починає одна дамочка з модними ріжками на тім'ї,— функціонує толькі на госпрозрахунку, то кожний товариш грішник зобов'язаний сам собі купувати за свободно конвертуємую валюту смолу, сєру для кипенія в оной, дрова, арендовать казан і платіть чєртям за обслуживаніє, бо в нас пекельнікі вже по кілька місяців зарплати не одержують.

— Що ви, дамочка люб'язная, де ж я візьму вільноконвертовану валюту?

— Тогда шукайте спонсоров, — пирхнула дамочка. — Даєм вам двадцять чотири часа, а тоді змушені будемо вас отправлять у рай.

Е-е, думаю, щось тутечки не так... Навів довідки. Так і є. Виявляється, рай уже закрили — за браком фінансів. А всіх його насельників розпустили на всі чотири сторони тамтешнього світу.

Щодо пекла, прозондував я, то воно ще тримається — завдяки чортячо-бісівській винахідливості Вельзевула. Але і його можливості, звісно, не безмежні. Та й до всього ж в геєні огненній вже почалася розпродажа найтепліших місць. Хто має долари, для того в пеклі створюють такі умови, що куди тому раю чи різним там Канарам, Мальоркам, Золотим піскам, Сонячним берегам, Ніцці, Монако і Кенії разом узятим! А нема зелененьких — викидають за ворота, хоч ти, приміром, і стопроцентний грішник. Цим і користуються різні там мафіозі, купуючи собі звання заслуженого грішника, круті бізнесмени там зводять такі дачі, що голова йде обертом. Не відстають від них урядовці та політики.

На знак протесту проти незаконного видворення з пекла спробував було оголосити голодівку, але бісівська братія тільки регоче:

— Скільки завгодно, — кажуть. — Не маючи валюти все одно голодуватимеш.

Прошу допомоги, захисту і справедливості. Хіба я не заслужив у якомусь там пеклі бодай якогось там безкоштовного казана із смолою?

СВЯЩЕННИЙ ГОРЩИК

Ще будучи маленьким хлопчиком, кучерявеньким Володею Ульяновим, Володимир Ілліч Ленін вже тоді відзначався вмінням за будь-якої ситуації, бодай і екстремальної чи критичної знаходити єдино правильне, істинно більшовицьке рішення і неухильно його виконувати. Ось вам приклад. Якось року 1884-го під час навчання в симбірській гімназії, будучи в гостях, Володя ненароком розбив горщик.

Звичайно, він міг би й не зізнатися в скоєному, тим паче, в будинку були й інші діти і вони теж бігали по всіх кімнатах, зачіпаючи речі, але не такий був Володя Ульянов, майбутній геніальний пролетарський вождь!

— Горщик розбив я! — чесно і принципово заявив він дорослим про свою невимушену шкоду. — Прошу пробачення, що завдав господині матеріальних збитків, але свою провину я спокутую — горщик буде, як новий!

— Та що там, — махнула рукою запечалена (то був її улюблений горщик) господиня. — Доведеться викинути його на звалище.

— На звалище? Ні і ні! На звалище хай іде царське самодержавство! — твердо, з революційною рішучістю відповів Володя Ульянов і додав фразу, що згодом стане крилатою: — Ми підемо іншим шляхом!

І Володя пішов… Тобто склеїв — винахідливо й талановито — розбитий горщик, що дивлячись на нього, ніхто нічого й запідозрити не міг. Господиня звичайно ж була у захваті і дуже дякувала Володі.

— Такий хлопчик, — говорила вона згодом знайомими, — такий майстер по склеюванню розбитих горщиків, як виросте — далеко піде, — сказала вона істинно пророчі слова про майбутнє симбірського гімназиста.

Звідтоді минуло сто з чимось років.

Ленінський горщик свято зберігається в нащадків тієї господині, у якої колись стався той прикрий інцидент з Володею Ульяновим. Праправнучка господині Аделаїда Вікентіївна, з любов’ю позираючи на сімейну реліквію, схвильовано розповідає:

— Володимир Ілліч, творець першої в світі соціалістичної держави, так хитро і так вміло склеїв тоді горщик, що він і досі сприймається, як новенький і цілий. Звичайно ж, священний горщик передається в нашому роду з покоління в покоління як найбільша реліквія. Навіть, якби він був з чистого золота, то й тоді б він не був таким дорогим, як склеєний власноруч Володею Ульяновим з простих глиняних черепків. Правда, раз його вже довелося переклеювати. На честь 50-річчя ленінської влади в СРСР наше сімейство вирішило зварити в ленінському горщику історичну кашу, і таким чином відзначити піввіковий ювілей радянської влади. Пригадую, кореспондентів тоді наїхало до нас! Телебачення готувалося передавати в ефір весь процес історичного кашоваріння в ленінському горщику, — Аделаїда Вікентіївна тяжко зітхнула і витерла краєчком хустки скупу сльозу старого члена партії, вірного ленінця. — Вибачте, хвилююся. Все ж таки визначна була подія. Хоча з тієї благородної історичної-партійної затії так нічого путнього й не вийшло — священний ленінський горщик на вогні одразу ж почав тріскатися. Та й що ж ви хочете, як він же з череп’я хитро зліплений, хоч на перший погляд і непомітно було на ньому тріщин. А я зрозуміла, — продовжувала далі Аделаїда Вікентіївна, з піввіковим стажем член

партії, яку вона все ще за інерцією називає "керівною і спрямовуючою", — що каші в ленінському горщику вже не звариш. Ми, як могли позамасковували численні тріщини і так вдало, що горщик і нині дивиться наче новенький. І хоч Єльцин з Кравчуком і розвалили колись у Біловезькій Пущі ленінську непохитну державу, та ленінський горщик я бережу, як і раніше. Вірю, настане час, і якщо не ми, то наші праправнуки таки зуміють зварити кашу в розбитому ленінському горщику! І нагодувати нею мільйони!..

ДОКИ МИНЕ КРИЗА

Начальнику всіх пекельних ліфтів

Копія

Його Світлій Темності Вельзевул у

Вже вкотре сигналізую вам, що в нашому рідному й улюбленому Пеклі з вини чортів твориться чорті й що. Так, наприклад, у будинку № 12, що по вулиці Польовій (зона № 8, сектор 3) вже тертій місяць не працює ліфт, — куди дивляться наші добродії чорти?

На наші неодноразові скарги ця братія не реагує — ліфтова кабінка як стояла без руху, так і стоїть. А ми як хекали пішкадьором, так і хекаємо! Хоч ми й грішники, та, як той казав, все ж люди. Покипиш зміну в казані із смолою — ноги геть відмовляють. А треба ще дертися. Кому на другий-третій поверхи, то ще й терпимо, а як мені на верхотуру? Сил більше немає підніматися до себе на п’ятнадцятий — та ще після щоденного кипіння в смолі. Прошу вжити заходів!

Грішник Петренко П. Ф.

Грішнику Петренку П. Ф.

Пекло, зона № 8, сектор 3,

вулиця Польова, будинок № 12

Дякуємо за своєчасну сигналізацію з приводу нетипового і, звичайно ж, тимчасового виходу з ладу ліфта в будинку № 12 по вулиці Польовій.

Ліфт — технічна споруда зі спеціальною кабіною для вертикального переміщення людей (в тім числі й грішників) та вантажів. Прикро, коли ця технічна споруда не піднімає вертикально насельників нашого дружного, нашого прекрасного Пекла. Але — брак деталей. Що вдієш, криза, що охопила Рай, докотилася й до Пекла, зачепивши наше в принципі зразкове ліфтове господарство.

Одночасно у відповідь на вашу скаргу радо Вам повідомляємо, що найближчий від Вас ліфт, який працює, знаходиться по вулиці Польовій у будинку № 13. Це у вашій зоні, на одній вулиці, поруч з вашим будинком.

Просимо Вас тимчасово користуватися ним, поки нарешті мине криза й буде полагоджено ліфт у вашому будинку — треба ж нам дружно виходити з пекельної кризи.

З найкращим побажаннями

Начальник всіх пекельних ліфтів

Заслужений діяч Пекла Чорт Чортенко.

ЗУСТРІЧ З ДИНОЗАВРОМ

І не байка, і не казка

— Біжу якось лісом… Яким?.. Та нашим рідним сосновим бором… Піщані люди. Сосни… Нічого незвичайного. Заклопотаний своїми справами, чеберяю далі. І раптом навстріч… Він!.. Хто?.. Та кажу ж вам: ВІН! ДИНОЗАВР! Живий-живісінький. Справжній-справжнісінький. В натуральну, як кажуть, величину. Остовпів я. Отетерів. Протер баньки… Чи не сниться мені, бува? Дак ні ж. Він, голубчик, вимерлий. І чеше бором живий-живісінький. І в добрій формі. Хто, питаєте?.. Та кажу ж вам: динозавр! Як кажуть, власною тридцятитонною — чи яка там у нього вага? — громадиною. На всяк випадок питаю його:

— Ей, ти… хто?

А він мені: я, каже, динозавр. Протри більма! Хіба не видиш?

— Тю! — вихопилося в мене по-простому, по-народному. — А кажуть, що ви, динозаври, той… вимерли. Мільйони років тому.

— Брешуть, — одказує. — Хворіли ми. Але повидужували. Протри ще краще свої лупаки і подивися скільки нас — то як ми могли вимерти та ще й кілька мільйонів років тому?

Протер я ще свої сліпаки — а їх там! Мезозойських плазунів підкласу архозаврів. Різні там целурозаври, бронтозаври, стегозаври, диплодоки, ігуанодонти — бір аж кишить ними. Та всі такі жахливі й страшні. І велетенські, що й уявити страшно. Недарма ж греки їм і назву придумали: deinos — жахливий, страшний… Я й зустрів такого і переконався, що не гигнули, значить, вони, динозаврики. Бо переді мною був їхній гігант з гігантів — аж мороз по тобі, як на таке громаддя зиркнеш. Добре, думаю, що хоч я виявився таким зірким і загледів живого представника динозаврів. А куди ж наша наука дивиться? Триндять вчені, вимерли динозаври, всі до одного загадково пощезали. А ви зенки свої хоч раз протріть. Не вимерли, а тільки перехворіли. Це й стало моїм найбільшим науковим відкриттям. Епохальним, до речі. А перехворівши, повидужували. Усі гамузом. І знову заселяють землю. І я

тому свідок. Засів я за дисертацію… І ось я вже доктор наук. Професор. Академік. лауреат і так далі. Відомий учений-динозаврознавець. Чи не єдиний у світі. Написав ще й науково-популярну книгу "Динозаври, які й не думали вимирати", а в ній на основі своєї зустрічі з гігантською рептилією розповів про плазунів з мезозою, четвертої ери геологічної історії Землі, що настала близько 230 мільйонів років тому, а я ж з ними ледь чи не ручкався… Коли б їх не здибав у бору, то наука й досі б запевняла, що ці гіганти вимерли! — виступаючи на вельми поважному симпозіумі в якомусь дуже вченому муравлиші вигукнув професор, він же академік Мураха під бурхливі оплески.

І все, що він казав, було правдою. Чистісінькою. З тим однак незначним уточненням, що зустрів він колись у сосновому бору звичайну ящірку. Що й справді здалася Мурашці динозавром.

Їй вірять, на неї посилаються у світі вчених мурах. І всі в муравлиську — в який не заглянь, — вірять, що динозаври і справді не вимерли, а й досі живі-живісінькі і академік Мурах їх в живі очі бачив.

Мораль? А ось яка: у мурашнику, бодай і вченому, все можу бути. Але чому це ми й досі віримо мурахам від науки та їхньому науковому ґвалту?

ЯК ПРИДБАТИ ШКУРУ ГІМАЛАЙСЬКОГО ВЕДМЕДЯ

Якось одного пречудового зимового ранку, коли так затишно сидиться біля каміну в холі свого офісу, вам раптом захотілося дістати… Ну таке щось, ну таке щось… М-м-м… Ну, наприклад, шкуру гімалайського ведмедя. Натуральну шкуру із натурального гімалайського ведмедя…

В жодного з ваших знайомих бізнесменів немає особистої шкури гімалайського ведмедя, а у вас — будь ласка! Так мальовничо-екзотично простелена персональна шкура гімалайського ведмедя, що — ах, ох!

Можна завжди загадково-інтригуюче сказати гостям: "Да-а… було, як добував я в хащах Гімалаїв аж у чорта на задвірках цю симпатичну шкурочку…"

Та і як можна жити і займатися комерцією без шкури справжнього гімалайського ведмедя, га? (Як самому гімалайському ведмедеві жити без шкури — то вже клопіт самого ведмедя і людей з доларами він не повинен турбувати. Як хоче — так хай і живе!)

Ясно, як божий день: гімалайський ведмідь водиться в Гімалаях. А Гімалаї, в свою чергу, водяться, чи то пак розташовані у… Гімалаях. Це найвища гірська система планети Земля. Розташована в межах Пакистану, Індії, Непалу і Китаю — довжина близько 2400, а ширина — 300 кілометрів. Отам і треба шукати потрібного вам звіра. (Одна знайома авторова кума з Вишгорода запевняла, що їх там!.. Як у нас горобців!)

На ваше безмежне щастя в Україні з АО з обмеженою — по саме далі нікуди — відповідальністю "Екзотичні хутра". Воно якраз не дуже й дорого — для комерсантів-початківців та бізнесменів — і продає шкуру гімалайського ведмедя. Правда, вона тимчасово знаходиться на ведмедеві, але в дуже гарному стані. Принаймні, сам ведмідь нею дуже задоволений і не розлучається з нею ні вдень, ні вночі. Шкура чорна (підборіддя біле, на грудях — блідувато-жовтувата гострокутна пляма), довжина — два метри, а висота в холці близько метра. Екзотика на екзотиці! Це те, що вам треба. В АО "Екзотичні шкури" вам заявлять таке: а) оскільки шкура, що вам сподобалась, терміново знаходиться на гімалайському ведмедеві, то б) уклавши угоду з АО "Екзотичні хутра", ви сплачуєте в касу половину вартості тієї шкури, їдете в Гімалаї, знаходите там відповідні гори, а в них відповідний ліс, а в тому лісі потрібного вам ведмедя.

А знайшовши, чемно так до нього звертаєтесь:

— Здрасті. Ви — такий-то гімалайський ведмідь?

— Ну?!! — не зовсім ввічливо ведмідь. — Що нада? Шляються тут… всякі.

— Вибачте, — ще чемніше одказуєте ви і своєю лагідністю просто обеззброюєте малокультурну і нецивілізовану тварину, — я не всякий, як ви щойно зволили висловитись. Я бізнесмен такий-то і приїхав за шкурою.

— За якою це… — озирається звір, — шкурою?

— За тією, що тимчасово знаходиться на вас, — і тицяєте нещасній тварині під ніс документи. — Ось угода. Я купив вашу шкуру і віднині вона моя.

— А як же я… без шкури? — жалюгідно скімлить ведмідь. — У нас тут, в Гімалаях без шкури… До всього ж я не давав згоди на продаж своєї шкури.

— Головне, — у вашому голосі метал, — що є моя згода на купівлю вашої шкури. Можете скаржитись куди завгодно і кому завгодно. Вашу шкуру я купив і за законами бізнесу — вона тепер моя. Прошу її негайно звільнити і передати мені в задовільному стані, як зазначено в акті продажу-купівлі.

І ведмедеві нічого не залишається робити, як звільняти шкуру і голяка тікати в глибину своїх Гімалаїв, де вже багато бігає таких обідраних ведмедів. А ви повертаєтесь у Київ, виплачуєте АО "Екзотичні хутра" другу половину вартості шкури, що віднині стає окрасою вашого офісу.

Отже, ви досить вдало почали займатися бізнесом. І якщо зуміли здерти першу в своєму житті чужу шкуру — бізнесмен з вам вийде класний. Це вже точно.

Ну, а щодо ведмедя, то… Побігає й голяка — не великий пан! Та й навіщо йому в якихось там диких Гімалаях на краю цивілізації така престижно-розкішна шкура? Тож бо. Та й престижного офісу він не має, як і каміна, перед яким можна стелити таку розкішну шкурочку гімалайського ведмедя.

ПРИСТРАСНО-ЖАГУЧА, РЕВНИВА І НЕБЕЗПЕЧНА…

Змії — річкові, морські, пустельні й лісові — належать до підряду плазунів ряду лускатих. Тіло дуже видовжене — від кількох сантиметрів до десяти й більше метрів. Поширені по всьому суходолу планети Земля, крім Антарктиди, Нової Зеландії, Вогненної Землі та деяких океанічних островів.

У світі їх відомо понад 2500 видів. Досі вважалося, що в Україні лише 10 видів змій, з них — 2 отруйні (гадюка звичайна, поширена на Поліссі та в Лісостепу, і гадюка степова — укуси їхні небезпечні для людини).

Кажемо, досі вважалося, що десять. А ось Андрій М’ястківський впевнено довів, що не десять, а — одинадцять. Останній, одинадцятий вид знаний наш поет відкрив особисто. Уводиться він повсюдно в Україні. Отож йому слово:

З трави гадюка вповзла і каже:

— Я, може, більше знаю, аніж ти,

Красу квіток, громів липневих кашель.

Нектару мед і звабу гіркоти…

— Це ти говориш, сріблястa стрічко,

Поводиш оченятами, мала?

А може, знаєш казку про смерічку,

А може, знаєш пісню про орла?

Такого дива я не бачив зроду:

Гадюка мовить… Це ж таки змія!

Я сів спочити на стару колоду.

Змія шепоче: — Я, либонь, твоя.

Візьми мене — і стану я вродлива,

Я — од струмків, од квітів, од весни…

— Тікай собі, я надивився дива,

Я пережив аж тридцять дві війни!

Розмружив очі, а вона — красуня,

Вінок з ромашок в неї над чолом,

Але з кущів ведмідь понуро суне

І крук старий розмахує крилом.

І раптом злива, зашуміли води,

Поміж дубів бурхлива течія…

Я йду один, а десь живе в колоді

Моя ж таки спокуслива змія.

Так це чи ні, як повідав нам поет? Так — скажемо по секрету, але тільки для читачів "ЛУ", — вона і є насправді. І зважте, як усе просто: "Візьми мене — і стану я вродлива".

Кожен з нас мав (чи — має, таких переважна більшість!) змію (найкращу, найчарівнішу), про яку в пориві ніжності й любові може сказати: що з того, що — змія? Але ж — МОЯ! Бо як же без своєї, без змії? Яке життя, яка любов? А коли змія шепоче: "Я, либонь, твоя", — то інша річ.

Жаль, що не всім щастить мати хоч і змію, але — СВОЮ.

І ось у першому році третього тисячоліття ситуація різко змінюється. На краще. Бо віднині кожен матиме свою змію, адже рік 2001-й — це рік Білої Змії. За календарем, що його дотримуються в Китаї, Японії та інших країнах Сходу. Там кожний рік 12-річного циклу за східним календарем проходить під знаком якої-небудь тварини, і людина, народжена в тому чи тому році, отримує — так вважається, — ряд природжених властивостей, з урахуванням яких і складається її доля.

А починається рік Білої Змії 24 січня ц.р. (для більш допитливих найточніші дані: о 15 годині 08 хвилин за київським часом — не проґавте, як зустрінете Змію — так і житимете).

Рік, як і люди цього знаку, вимагає спокою і мудрості — о, як нам в Україні їх не вистачає! Сприяє тому стихія металу, тож багатьом з нас

доведеться зіткнутися із жорстокими обставинами (та хіба нам в Україні до них звикати?), тож доведеться виявляти волю, впертість, енергію, і успіх тоді вам гарантовано! Кажуть, що справи підуть добре в тих, хто амбітний, хто добре працює у вибраній галузі (тож доведеться — нічого не вдієш — ще й потрудитися). Хто прагне бути престижним, не схожим на інших, в крайньому разі не плакальником, що в нас, мовляв, в Україні трудно живеться, хто за критичних обставин покладається не на дядю (пригадуєте: на в городі бузина, а в Києві дядько?), а на самого себе та на свою працелюбну впертість і оптимізм. А тих, хто виявить обережність з грошима (за наявності, звичайно, в себе подібних купюр) — протиріч із законом не матиме. Отож будьмо такими! Варт зазначити: діти, народжені в рік Білої Змії, аби виросли щасливими, потребують любові й тепла. (Хоча хто їх не потребує? І не тільки серед дітей!)

Східні мудреці трохи, правда, лякають, що Змія — найвойовничіший знак східного гороскопу. Не бійтесь, бо в той же час Змія — мудра і стримана, уміє досягти значних успіхів, адже застосовує найрізноманітніші викрутаси-хитрощі! До всього ж вона не конфліктує, не свариться — гарний приклад для наших депутатів і взагалі — політиків. Вона честолюбна і знає, як досягти успіхів, хоча й хитра та, даруйте, часом лицемірна й шанолюбна. Ворогів не боїться, досягненим ніколи не задовольняється, а бореться далі, доки не дійде належного їй успіху. Її голова завжди повна ідей, вона все робить логічно, холоднокровно й виважено рухаючись до своєї мети. Тож люди, народжені під цим знаком, наділені добрими організаторськими здібностями, вміють подавати себе в кращому вигляді. До всього ж вони чудові письменники, філософи, юристи, психіатри, викладачі, політики, дипломати, ясновидці, ворожбити, медіуми, астрологи…

А тепер щодо любові. Змія — найчарівніший знак все того ж східного гороскопу. Якщо вона побажає кого-небудь (стережіться!) спокусити (але ж як іноді хочеться, щоб яка-небудь, бодай і змія, тебе нарешті… спокусила! Особливо коли твоя репутація бездоганна і вже аж кричить — раз бо живеш! — щоб ти її… підмочив), ніхто не здатен встояти перед нею. Неначе її родич удав (Увага! Шанувальників "ЛУ" із слабкими

нервами просимо далі не читати, автор за можливі наслідки відповідальності не несе), вона обвиває свою жертву і поступово затягує її в глибини своїх почуттів.

В моральному плані жінки-Змії (а яка справжня жінка не є такою?) більш спокійніші за чоловіків і, якщо вони фліртують в компанії, то не варто з цього робити трагедії. Змія просто не терпить сцен, що її принижують. Але як вона змінюється — прямо квітне! — якщо стосунки її з партнером складаються на взаєморозумінні. Тож якщо Змія зустріне того, хто їй потрібний, відносини будуть постійними і надійними. Правда, вона не терпить критики, але хто її терпить, га? А якщо Змія знайде ще й утіху в сім'ї, то неодмінно ваше життя досягне рівноваги та гармонії.

Чоловіки-Змії романтичні й чарівні, володіють почуттям гумору, жінки — вродливі і тому мають успіх. Взагалі ж Змія — інтелектуал, філософ і мислитель. В житті вона спокійна, любить гармонію, стабільність, легко пристосовується до обставин, везуча, не любить програвати (а хто любить?), ще любить гроші і боїться їх втратити. Правда, вона злопам'ятна. Тому в любові пристрасна, жагуча, ревнива, ба відтак — стережіться! — небезпечна. Але цим і привабливіша.

А втім, давайте згадаємо цінні вказівки наших прадідів: не такий страшний чорт, як його малюють. Не бійтесь Змій, бо кожна змія — по-своєму прекрасна!

Особливо, коли вона — ТВОЯ. Чого й бажаємо кожному — справжньому читачеві "ЛУ". Та й не тільки "ЛУ".

А заодно — щастя й любові в рік Білої Змії. (І не тільки в цей рік). А бажаємо щастя й любові із своєю, хоч і, даруйте, змією.

Хай буде так, як написав поет:

Я йду один, а десь живе в колоді

Моя ж таки спокуслива змія.

І хай вона завжди вам шепоче: "Я — твоя".

Ну, а далі відомо:

Візьми мене — і стану я вродлива,

Я — од струмків, од квітів, од весни…

Тож бажаємо вам найчарівнішої Змії — кожному своєї.

Із роком вас, роком Білої Змії!

МУРАВЕЛЬ І БАБКА

Жила-була в одному лісі одна Бабка. Все літо вертихвістка тільки те й робила, що нічого… не робила. Це ж треба, га? Танцювала і співала! Співала й танцювала! І це їй, уявіть собі, страшенно подобалось, і в цьому ділі не мала вона рівних!

А по сусідству жив один Муравель. Трудяга невиправний. Все життя він тільки те й робив, що тяжко… робив. Колоди з лісу тяг. Своїм горбом на прожиття заробляв.

Ось якось тягне він чергову дровиняку разів у …надцять більшу за себе — надривається, килу наживаючи. Аж гульк — навстріч Бабка пурхає, якесь там балетне па-де-де витанцьовує. Елегантна, фігуриста, пластична! І пританцьовує, і наспівує, і сексуально пурхає. А яка в неї грація, голосок! Замилуєшся! Зачіска — моднюща! Педикюр! Манікюр! На великих фасеткових її очах — отакезні захисні окуляри — чи не за

тисячу доларів придбані. Із вбрання — тільки бікіні, але ж останній крик моди! Буцімто від Кевін Кляйн.

Парасолькою грається, вся така квітуча.

— Ах, ферміка, — озивається співчутливо (фермікою мурашок по латині називають), — який ти, даруй, банальний! Таке чудове літечко, на пляжах — рай, а ти… Коли тебе не зустрінеш, ти все в кухвайці та кирзачах — пхе! — колоди тягнеш. І не набридло тобі? Мені тебе шкода, дурнику трудящий!

— А мені — тебе, одказує стомлено сусід.

— Три ха-ха! А мене — чого?

— А того… Протанцюєш та проспіваєш літо красне, де ти, вертухо, взимку житимеш, що, дзиго, їстимеш?

— А, може, я створюю товариство з обмеженою відповідальністю, — засміялася Бабка і полетіла собі на пляж.

"Позагорай, поки ще маєш час, — думає Муравель, впрягаючись у шлею свою віковічну. — Побачимо, як ти взимку… Загоратимеш. Коли захурделить, прибіжиш до мене за рятунком, дармоїдко. Проситимеш захисту та чого-небудь в ротик покласти…"

Швидко чи ні — прийшла осінь. Замжичило, задощило. Мокре листя летить, голі дерева гіллям сумно торготять. А з-за обрію в степ уже зима суне.

Тягне Муравель колоду, куфайка на ньому — вата з усіх дірок стирчить, облізла заяча шапка, на ногах — валянки-чуні, латані, клеєні. А колода з кожним кроком важчає і важчає…

"Старію, — зітхає Муравель. — В молодості й більші тягав і не здавалися вони такими важкими, як тепер..."

Аж гульк — навстріч Бабка. На ній пальто від Кардена, взуття від Версаче, на голівці моднюще шляпо від Валентино.

— Куди зібралася, сусідко? — зупинився Муравель передихнути.

— Осінь, зима на носі, зайнятись нічим. Нудьга! То я оце зібралася в Париж — на презентацію осінньо-зимової колекції мод. Потусуюся в бомонді. Фуршети там — ого-го! Заодно й норкову шубу замовлю. А з Парижа на Кіпр, або на Мальдиви махну — дюдю там перекантую. А ти все дровиняки тягаєш?

— Тягаю, — зітхнув Муравель. — Послухай, що я тобі хочу сказати. Глібов, виходить, щось переплутав? Коли писав, що ти взимку прибіжиш до мене захисту од холодів шукати і до весни прогодувати мене благатимеш.

— Який... Глібов?

— А той, що про коника-стрибунця байку написав. Котрий, як і ти, все літечко проспівав та протанцював.

Коли гальк — аж в степ широкий

Суне люта зима.

Коник плаче, серце мліє,

Кинувсь він до Мурав’я...

А той, себто я, і відповідає йому:

Проспівав ти літо гоже, —

Вдача вже твоя така, —

А тепер танцюй, небоже,

На морозі гопака!

— І ти в байки віриш? — сміється Бабка. — Відстав, голубчику, від життя. Тепер не ті часи. Тепер часи настали не Муравля, а — Бабок та Коників-стрибунців. Бувай! Я в аеропорт спізнюсь… Хоча стривай. Там рахунок тобі прийде. І не один. Не забудь своєчасно оплачувати.

— Ра-ахуно-ок? — ледь не впав на місці Муравель. — За віщо?

— За колоди, що ти їх із лісу тягаєш. Віднині вони мої. Я ж ліс приватизувала. Тепер за кожну колоду маєш моєму представнику, доки я на Кіпрі та Мальдивах загоратиму, платити. А ціни нині такі, що коли б тобі не довелося на морозі танцювати гопака! А Глібову передай три ха-ха!

Замість моралі. Як писав Леонід Глібов: "Панове громадяни! Ся байка вам в пригоді, може, стане…" А раптом?..

САГА ПРО ВЛАДУ

…І загорівся край!

Зацвів огнями волі, гримить в борні і в огні!..

Скажи мені — це сага? Це — легенда

чужих уславлених народів?

С. В. Васильченко.

Як передає КНА (Космічне агентство новин) на планеті 13-й Епсілон (сузір’я Гончих Псів), власне, в якомусь там глухому закутку того Епсілона, далекого від цивілізації та сучасних технологій і, взагалі, від демократії, за високими горами, за дрімучими лісами та різним бездоріжжям, зовсім випадково виявили одну досить-таки підозрілу Владу.

Щоправда, на перший погляд, Влада була як Влада: мала право керувати державою та здійснювати політичне панування — що з успіхом і робила. І все б нічого, але коли до неї придивилися пильніше, то виявилось, що вона не така проста, як здавалося. Себто не корумпована, якою їй, як і кожній подібній субстанції, годилося б бути, а — повна чеснот та різних там, даруйте, доброчинностей. (Невротиків далі просимо не читати!).

Опозиція, коли це стало відомо, відразу ж забила на сполох, оголосивши в країні тотальну мобілізацію своїх прихильників: щоб Влада була повною чеснот і різних там доброчинностей? Сумлінною і ледь чи не цнотливою? Всі беруть, а Влада не бере? Чи не затіває, бува, чого-небудь проти опозиції?..

Хтось пригадав слушну пораду одного язикатого землянина про те, що в будь-якому випадку треба стежити за Владою, навіть якщо вона — зразок доброчинностей! Спішно створити особливу Депутатську комісію з Надзвичайних ситуацій, наділивши її надзвичайними повноваженнями, яка кілька місяців невтомно проводила найнезалежніше і найретельніше слідство і, врешті-решт, ще більше заплутала справу, підтвердивши: так, у тому глухому краї 13-го Епсілона, далекому від цивілізації та сучасних технологій, за високими горами, за дрімучими лісами та за жахливим бездоріжжям і справді ховається Влада, повна чеснот та різних там, даруйте, доброчинностей.

Ошелешена, приголомшена опозиція зчинила несусвітський рейвах, заявивши на все міжпланетне братерство народів, що такого просто бути не може! Влада тая напускає туману і своїми уявними чеснотами збиває з пантелику народ та передовий його авангард — опозицію. І взагалі… Влада має бути корумпованою, щоб опозиція могла з нею і далі успішно боротися. Тому Влада не може бути доброчинною, бо інакше опозиції, цьому авангарду народу, ні з ким буде боротися.

Спішно провели всепланетний референдум: чи може таке бути? І народ Епсілона, маючи віковий досвід спілкування з Владою, в одностайному пориві та єдності твердо відповів: "Ні!" Бо це — фантастика! Міраж!

Справою зайнялася Генеральна прокуратура. Ще три місяці розслідувалася діяльність підозрілої Влади, потім ще п’ять, ще сім… Результати — ті ж самі. Вперта Влада вперто не хотіла відкриватися, що насправді вона корумпована, а й далі вдавала, що вона буцімто повна різних чеснот і різних там, даруйте, доброчинностей… Правда, Влада на той час стала працювати чомусь гірше, і це вселяло надію, що ось-ось вона "розколеться" і з неї нарешті буде зірвано лицемірну машкару!

Почалося протистояння: хто кого? В країні прокотилися цунамі бурхливих мітингів, зібрань трудящих, на яких опозиція закликала народ швидше викрити Владу і вивести її на чисту воду.

— Що вона — за дурнів нас має, коли вдає з себе непорочну та порядну? — гнівно запитувала опозиція. — По собі знаємо, що це неможливо. Треба копати й копати!

Копали глибоко і ще глибше (чого-чого, а спеціалістів з копання на Епсілоні було досить), а компромату так і не викопали. Підозріння наростали. Тим часом Найвища Рада прийняла новий закон, який категорично забороняв Владі бути доброчинною та цнотливою і встановлював над нею суворий нагляд.

Зрештою, створили народний трибунал, який запрацював під девізом: "Виведемо нашу Владу на чисту воду і доведемо, що вона у нас продажна!" МВФ (Міжкосмічний валютний фонд) відмовив Епсілону в наданні допомоги, інопланетні інвестори почали відмовлятися від угод, адже з такою підозрілою Владою, як на Епсілоні (яка не краде й не шахраює), працювати чесним комерсантам просто не з руки. Рада Планет вирішила вивести із свого складу 13-й Епсілон як планету, де Влада не краде й нікого не обдурює, що є всепланетним нонсенсом.

Народ стомився боротися з Владою, яка була взірцем, даруйте, доброчинностей. Оскільки Влада не хотіла розколюватись, а й далі вдавала з себе порядну, вирішено було оголосити їй всенародне недовір’я, щоб вона нарешті подала у відставку. У зв’язку з цією подією на Епсілоні цілих три дні лютувало всезагальне свято. Народ і опозиція вітали одне одного: якщо Влада подала у відставку, виходить, вона й справді корумпована.

Вибрали, звісно, нову Владу, і коли по якомусь часі перевірили її, то виявилось, що вона наскрізь заражена корупцією. І всі нарешті заспокоїлись — з такою Владою можна було жити, і спокій прийшов на 13-й Епсілон сузір’я Гончих Псів. Опозиція звично боролася з Владою за теплі місця і поповнювала собою владні структури. Вигнані за профнепридатністю чиновники звично поповнювали ряди опозиції і теж боролися з Владою — аби повернути собі втрачені кабінети. Влада традиційно грабувала народ і переводила валюту в банки інших планет, а ошуканий народ традиційно розводив руками: що вдієш, на те вона і Влада, щоб красти. Про чесну Владу доводилось лише мріяти. Але народ і опозиція вперто вірили, що така Влада — чесна, наділена доброчинностями — нарешті колись-таки й до них прийде… Правда, опозиція того страшенно не хотіла: станься раптом таке, з ким вона тоді боротиметься?..

НАКАЗАНО СТАТИ ОПОЗИЦІОНЕРОМ…

Із циклу "Байки Прадавньої Русі"

Того вечора боярин Вовчий Хвіст повернувся з царського прийому ні живий, ні мертвий. Швидше мертвий. Але ще чомусь живий. Руки його тремтіли. Зуб на зуб не попадав. На породистій фізіономії — червоні плями змінювались блідими і навпаки. На них в першу чергу й звернула увагу бояриня.

— У тебе знову… алергія? Скільки разів тобі товкмачити-товкти: не зловживай на царських прийомах дармовою ікрою! Не ковтай її черпаками, а куштуй за допомогою десертної ложечки.

— Цього разу ікра й до горла не лізла.

— Хі-і… Невже… кабиць?

— Хана!

— Сушить сухарі? — здогадавшись, по-діловому запитала бояриня. — Але ж обіцяли… Ти ж скільки в’язок соболів їм попоносив!

— Вони й закрили справу.

— Тоді ж чого ти… такий?

— Біда на нашу Русь іде, прімо пеня-халепа!

— Ой, божечку ж, Перуне, хай упаде твій справедливий гнів на голови ворогів наших! Яка біда? П-пошесть?

— Гірше! Демократія!

— Хто-хто?

— Ти що — глуха, стара тетеря? Руським язиком тобі кажу: демо-кра-ті-я! А це зараза, гірша епідемії. Принаймні, ліків од неї катма!

— Досі Русь заморські біди стороною обходили, а це вже й до нас черга надійшла? За віщо ж нам кара така? За які гріхи? — почала було на увесь терем голосити бояриня, але Вовчий Хвіст сердито ногою в червоному сап’янці притупнув:

— Цить, дурепа! Прогнівили Перуна, лот і наслав на нас, крім моровиці, ще й демократію!

— Куди ж цар-батюшка наш дивиться?

— Тсс!.. Не твого ума… — озирнувшись, по-змовницькому шепнув, — Цар-батюшка сам і запроваджує демократію.

— Ой, божечку ж!.. Та ж чи наврочено йому? Так до знахаря тре, вроки вилити. До волхвів-кудесників повести.

— Тримай язика за зубами, щоб тебе не повели. На дибу до ката.

— Свят, свят!.. Пощо нам демократія? Обходились без неї тищу літ, то й ще обійшлися б. Ми ж не хранцузи які, не мериканці.

— У всіх заморських країнах демократія, а ми, виходить, ликом шиті? Чи кишка тонка? Тому ніхто з нами, козлами-архарами старорежимними, й справ не хоче мати. Інвестори і ті нас обминають. А казна царська порожня. От цар-батюшка, аби привабити валютні вклади, і вирішив у царстві своєму дрімучому демократію завести. Учора нас, найближчих своїх бояр, зібрав і монаршу волю оголосив: із завтрашнього дня всім вам, сукині сини, негайно поставати… де-демократами, — Вовчий Хвіст ледь не заплакав з горя.

Бояриню довелося відливати водою.

— І тебе теж… силує?

— Гірше. Мені,— Вовчий Хвіст перейшов на шепіт, — наказано йти…

— Під три чорти? — зойкнула бояриня.

— Тю, дурепа! В опозицію!

— Для якої лихої трясці?

— Яка ж демократія без опозиції?

— Хай інші хоч і з ума сходять. А ти що — крайній? Відмовся.

— Пізно! Та й наказано без права на відмову. Комусь же треба йти в опозицію. Якщо не я, то хто? Доведеться постраждати — за Русь, за царя-батюшку, за ту трикляту демократію, будь вона неладна!

Вранці Вовчий Хвіст почав збиратися на опозиційну війну.

— Соболева шуба тепер мені вже вроді як і ні до чого. Як і горностаєва, — міркував. — Підійде лисяча. Хоча краще, мабуть, собача. А ще краще якась… мм… сірячина. Армяк чи зипунішко. І — ніякого шовку, оксамиту чи парчі. Замість сап’янців — народні личаки.

Сімейство ридало, як побачило свого главу в драному зипуні і в личаках. В руках — палиця, за плечима — котомка. Навіть челядники пустили сльозу. Проводжали за ворота.

Поклонився боярин на всі чотири сторони.

— Не поминайте лихом! На випадок чого, вважайте мене царським демократом і отим самим, будь він неладний, — опозиціонером!

І пішов боярин Вовчий Хвіст створювати на Русі опозицію, яка буває у всіх заморських країнах. Дуже гордий був, що його величність вибрав для цього діла саме його, вірного з вірних друга-холопа свого. І за Русь, як ніколи, був певний. Все Русь витримала, всі біди пройшла, витримає і демократію. Бо інакше, як цар-батюшка застерігає (істинно в руському дусі): його, мовляв, меч, а наші голови, як завжди на Русі, — з плеч!..

ВІЗАНТІЙСТВО

У Візантії жили візантійці. І дужу пишалися, що вони — візантійці, що живуть не де-небудь, а в самій Візантії, у другому Римі, а третьому не бувати. І взагалі, славили-прославляли своє візантійство, рівно якому й у світі не було.

Але все тече, все міняється. І коли, здавалося, вічна імперія почала тріщати, то, рятуючись, оголосила себе Візантійською Федерацією Рівноправних Народів (ВФРН). Щоправда, такої нації, як візантійська, зроду-вику не було в тих краях, а була мішанина різних народів і племен, що їх у різний час завоювали імператори Візантії. Щоправда, офіційно вважалося, що то вони, народи і племена, самі, мовляв, добровільно поприєднувалися до імперії, і так їх у тому переконували, що "добровільно приєднані" навіть самі в те вже почали вірити. І все одно радощам візантійців не було меж, адже всі вони раптом поставали демократами. "Нас ніхто у світі не може збагнути, — пишалися вони. — Ми такі загадкові, що й самі себе не можемо втямити".

І відбулися перші в колишній імперії вільні, демократичні вибори Президента Федерації РН — ним одностайно, в єдиному пориві (що ще раз підтвердило загадковість візантійської душі) було обрано імператора Василя І, який і став президентом Василієм І. І візантійці полегшено зітхнули: нарешті! Діждалися! Маємо президента, доступ до тіла якого віднині вільний для всіх громадян і кожен з них може запросто підійти і поляскати президента по плечу.

Більше того, тепер навіть дозволили критикувати колишнього імператора Василя I, який був, ніде правди діти, тоталітарним правителем і тільки те й робив, що за роки свого, здавалося, вічного правління, закручував гайки, і славити мудрого Василія I, президента ВФРН, батька візантійської демократії. Він урочисто пообіцяв повідкручувати всі гайки, що їх позакручував по саме нікуди імператор Василь I. Візантійці, віншуючи своє візантійство, дружно співали осанну батькові їхньої демократії, найдемократичнішому у світі!

— Всі завали, що їх нагромадив минулий режим, ми негайно ж розчистимо найпотужнішими бульдозерами! — урочисто пообіцяв президент Василій I. — А всі звинувачені в антивізантійстві за попередньому режиму та репресовані як контрреволюціонери будуть переатестовані в революціонерів і вознесені до рангу борців з проклятим минулим, до рангу світочів свободи і демократії, і на їхніх могилах, якщо їх вдасться коли-небудь розшукати, буде встановлено за державний рахунок пам’ятники, а на стінах в’язниць, де вони сиділи, почеплять меморіальні дошки.

Ось такі незвичайні переміни раптом відбулися у Візантійській імперії: найбільш одіозні імператорські слуги, що заплямували себе вірнопідданим служінням тоталітарному режимові, були безжалісно звільнені зі своїх посад при дворі і призначені міністрами нового демократично-реформаторського уряду Федерації РН, інші змушені були піти у відставку і задовольнитися посадами всього лише позаштатних радників президента Василія I. Таким чином в колись імператорський, а тепер президентський палац прийшли новітні реформатори.

Особистий придворний поет імператора Василя I Саливон Солодкоспівець із оспівування імператора Василя I переключився на безмежна оспівування тепер уже президента Василія I, як і раніше експлуатуючи свої невмирущі кондаки — композиції гімнів з хоровим рефреном. І знову, як і раніше, в основному лунали лише ефемії — вигуки і славослів’я на честь Василія I, але вже як найдемократичнішого у світі президента. Ситали знову модними культові співи — осьмигласіє,

що швидко перетворилося на дев’яти— і навіть десятигласіє — чого раніше ніколи не було. Невдовзі, на вимогу, звичайно ж, трудящих мас довели їх до стогласія і сам винуватець урочистостей вже почав плутати: хто ж він насправді — імператор Василь I чи президент Василій I? Іноді виходило, що таки ще імператор, а іноді, що вже мовби й президент. І тоді, будучи ще імператором, Василій I спішно закручував гайки, а стаючи вже президентом, поволі їх намагався розкручувати.

Заодно було запроваджено кілька нових посад і серед них — посаду доглядача правого вуха президента.

Річ у тім, що Василій I, коли ще був імператором, мав деякі проблеми зі слухом. Простіше кажучи, його величність недочувала. Особливо на праве вухо, що завжди було повернуте до народу (лівим він слухав лише своїх двірцевих слуг). Тож в останні роки свого імператорства Василій I не завжди міг чути глас народу, що, як відомо, є гласом Божим. А, не чуючи того гласу, його величність не міг оперативно відгукуватися на потреби простолюдинів. За це отоларингологи (в просторіччі вушники) були належним чином покарані — як винні в тому, що його величність не завжди чула звернені до нього народні гласи, а їхню отоларингологію звинуватили в халатній байдужості і зліквідували як шкідливу галузь медицини.

Оскільки візантійцям аж тепер стало нарешті втямки, чому імператор не прислухався до народних скарг, вони одностайно і в єдиному пориві підтримали вигнання лікарів-вушників як злісних шкідників. Натомість до президентського вуха було приставлено одного знатного народного цілителя. Йому суворо велено, аби він, не шкодуючи живота свого, ревно доглядав державне вухо, щоби президент міг оперативно чути глас народний.

Цілитель старався, справно стежив за ввіреним йому вухом, вишіптуючи у свого високопоставленого клієнта болячки, і невдовзі став першою особою в президентському оточенні — його вже боялися навіть міністри-силовики. І недарма. Досить швидко з’ясувалося, що цілитель і

доглядач президентського вуха не стільки вишіптував з нього болячки, а нашіптував у те вухо. І справи з демократією у Візантії відразу ж пішли на краще. І, як результат, у Візантії все менше і менше ставало ворогів демократії, а самої демократії навпаки, ставало більше й більше. У зв’язку з цим Василія І від імені народу одностайно проголосили пожиттєвим правителем та батьком народу. (Тільки не плутати з імператором Василієм І, якого теж свого часу проголосили пожиттєвим правителем та батьком народу!).

І що дивно (ні, таки правду кажуть, загадкова у візантійців душа-душечка, не кожному її дано розгадати), візантійці й нині живуть у Візантії. Щоправда, лише ті, хто якимось дивом уцілів під час боротьби Василія І за зміцнення демократії та свободи. Але все одно пишаються, що вони — візантійці. І що живуть вони в демократичній Візантії… Якої насправді вже не було. Але візантійці про те навіть і не підозрювали, вони вперто й далі жили (як — то вже інша річ) у країні, якої насправді не було. І все так само патріотично пишалися тією демократією, якої насправді — це вже точно — ніколи й не було, дякували за неї Батькові народів, який таки був. І це була єдина реальність у тій Візантії, яка все ще чомусь була. Хоч її й не було. Точніше, не могло бути.

Таке воно візантійство — хоч і приречене історією до скону, але все одно — безсмертне.

ПЕРСОНАЛЬНИЙ СЕЙФ У ШВЕЙЦАРІЇ

Чого більше розвелося за демократії — так це, даруйте, рахівників. В собаку палицю кинеш — в рахівника попадеш. А чому? Бо всі тільки рахують. Чужі гроші.

От, приміром, причепилися такі нишпорки до нашого відомого державного діяча Івана Івановича. Якась там зарубіжна радіостанція передала, що в нього, бачте, виявився в швейцарському банку 1 (один) мільйон доларів. Коли він, мовляв, устиг їх назбирати, як він день і ніч

тільки те й робить, що вболіває за нашу економіку, за щастя трудящихся, га?.. Ну й що ж? Виходить, якщо Іван Іванович життя нам покращує, то собі його покращити — не має права? А в нас же демократія! А ми… Так і порозкривали роти: звідки в нього стільки доларів? А тобі яке діло, сучий ти сину? Наскладав чоловік, от і має. Заощаджуй, складай і ти — хто ж тобі не дає? У нас демократія — кожен має право хоч і в Швейцарії заощадження зберігати. Найми в тій Швейцарії, в найкращому тамтешньому банкові сейф і тримай у ньому свої трудові копійки. Як ото Ленін у свій час тримав свої трудові партійні копійки в Швейцарії — так і ленінізм виник. Створюй і ти свій петриненкізм чи іваненкізм, якщо ти Петренко чи Іваненко. А товариш Іван Іванович на ленінізмі виріс, не так давно ще був секретарем керівної та спрямовуючої. У нас всі діячі звідти, з ленінізму вийшли. От і утверджує себе Іван Іванович у Швейцарії! Утверджуй і ти — хто ж тобі не дає?

Так ні ж, самі лінуються в Швейцарії персональним сейфом обзавестися, а чужі гроші рахують. До того урядовця, до товариша Івана Івановича, як реп’ях до шерсті, чіпляються. Мільйон доларів має! А ти, крикуненко, знаєш, яка в нього зарплата? Аж 1 (одна) тисяча гривень! На місяць! Що — заціпило, рахувальнику чужих грошей? Отож бо! Тому Іван Іванович і накопичив мільйон. По тисячі в місяць складав. Через сто тисяч місяців вже й мав у тій Швейцарії сто тисяч. А десять разів по сто тисяч місяців — от і маєш його, голубчика! Мільйончик. Правда, гривень. Але ж тут арифметика проста. Іван Іванович складав по одній тисячі гривень щомісяця двадцять разів по сто тисяч місяців, от і зібрався в нього в Швейцарії мільйон доларів! А рахівники чужих грошей не вгамовуються: це ж він, мовляв, не їв, не пив двадцять разів по сто тисяч місяців, доки той мільйон наскладав? І ти не їж і не пий, а складай у швейцарському банку свою зарплату — хто тобі забороняє? А може, Іван Іванович останні п’ять років, доки складав свою зарплату і в Швейцарію її пересилав, жив на жінчину зарплату, га? Ще й теща виручала. Вона по 50 гривень пенсії щомісяця отримує. Точніше, 49 гривень і 86 копійок. Останню копійку для свого високопоставленого зятя відривала. От зять і став доларовим мільйонером!

Не те, щоб похвалити чоловіка, повчитися в нього, як треба копійку до копійки збирати. Це ж рекорд, вартий книги рекордів Гіннеса! А вони — напали… Де взяв той мільйон? Ну, народ! Ну, рахівники, туди їх!.. Якщо чужі гроші у швейцарських банках будете рахувати, коли ж свої зароблятимете? Ось того ми й бідуємо, ось того в нас від зарплати до зарплати й не вистачає. Бо ми не трудівники світлого майбутнього, а рахівники чужих грошей!

Краще б приклад брали з тьоті Паші, прибиральниці нашої. Якось вона заявила на зборах: оце вирішила взяти підвищене, як раніше казали, соцзобов’язання — у швейцарському банку замовлю собі персональний сейф і буду, каже, туди щомісяця перераховувати аж 25 відсотків із своєї зарплатні! І докажу, що й проста людина може в Швейцарії мати мільйон!

І наскладає! Правда, тьотя Паша вже шість чи сім місяців зарплати не одержує. Але наше чуйне керівництво, аби підтримати почин тьоті Паші, вирішило, як виняток (аби вона могла зробити свій перший внесок в швейцарський банк) видати їй зарплатню за вересень минулого року.

Ось так, добродії і товариші. Беріть приклад з тьоті Паші. І не хвилюйтеся, сейфів у швейцарських банках усім вистачить.

ДВАДЦЯТЬ ШОСТИЙ

У нашій столиці спіймали одного, на сто відсотків підозрілого, який Кієв чомусь називав дивно і підозріло — Київ. І взагалі, говорив какімось нє такім язиком, як усі в століце. Його й схопили бдітельні активісти "Комітету спасєніє Родіни" — прямо на вулиці, як він рота розкрив. Доставили куди треба. Там перевірили. Затриманий і справді говорив нєздєшнім, нєінтернаціональним язиком братства народів.

Запросили язиковєдов із північної столиці сусідньої держави, які будь-кому язика розв’яжуть. Тобто, визначать його шкідливість. І що

виявилось? Случай, як сказав один з тих язиковєдов, тяжолий. Хохол! Натуральний!

Газети другодні з жахом повідомили, що в Кієвє викрили типа, "зараженого вирусом зоологического национализма", який вперто "балакав" на "своей мове".

От зараза, га? Скільки раніше виводили націоналістів, нелімітований відстріл їх дозволили, труїли їх, як колорадських жуків, а за півстоліття так усіх і не виловили. Тож винуватих, завдяки чиїй злочинній безпечності та халатності, той хохол гуляв на волі — покарали. І правильно, щоб інші патріоти були пильнішими!

Почалася тотальна перевірка всіх і кожного в століце. І ось що виявилося. Власне, що виявили. На кожні сто тисяч населення Кієва в середньому викрили по одному замаскованому хохлу. Воно, мовби й небагато, але пильності не можна втрачати, адже навзагал, на два з чимось мільйони у столиці нараховується аж 25 хохлів! А це вже небезпечно. Чого доброго, як небезпідставно писала одна кієвская газета, "Киев — мать городов русских, рискует стать хохляцким". І тут же по-братньому застерегла: "Но насильственная хохлянизация Киева не пройдет!"

Так ось, 25 хохлів на два з чимось мільйони населення Кієва було успішно відловлено, але останній, двадцять шостий, вислизнув з інтернаціонального кільця і законспірувався в глибокому підпіллі — заліг на дно, гадаючи пережити всестоличний шмон. З метою замилити очі істинним патріотам, навіть почав було общаться на вєліком і могучєм, але номер не пройшов! Завдячуючи пильності братів-інтернаціоналістів із ЗАГСу. При чім тут ЗАГС, питаєте? А при тім, що тому типу засвербіло женитись. В ЗАГСі його й схопили спеціалісти із ДКБХ (Державний комітет безпеки Хохляндії). Правда, затриманий запевняв, що й сам, мовляв, не пам’ятає, що він — хохол, але під гіпнозом (з ним проводили слідчий експеримент) заговорив хохляцькою мовою. Так було викрито останнього в цьому сезоні хохла в Кієве.

Поставились до нього, до речі, вельми гуманно, застосувавши всього лише два рівні державної безпеки: перший — кастрували, щоб його більше не тягнуло до жінок, адже в результаті цього можуть народжуватися хохльонки; і другий — затриманого відправили на поселення до Сибіру — розвивати лісопереробну промисловість, а на його місце до матері городів руських прибув сибірський інтернаціоналіст. Правда, звідтоді в столичних ЗАГСах паніка, внаслідок якої пильніше перевіряють женихів і при найменшій підозрі в приналежності того чи того жениха до хохлів, вирізають такому оте саме... Аби убезпечити нашу столицю від появи націоналістичного потомства. Гірше, що деякі ретиві загсовики аби на всяк випадок застрахуватися, спершу вирізають женихам оте саме, а вже тоді перевіряють, чи не хохли вони бува? Але якщо кастрований виявиться невинним (себто не хохлом), перед ним вибачаються.

Тож у світі останніх подій із ярославських робят було створено ще один, додатковий загін по боротьбі з мєстним націоналізмом і направлено його до Кієва.

В свою чергу до стоилці архібратньої сусідньої держави в мармурову гробницю вічно живого її (живішого за всіх живих) мера і прочая і прочая пана Нужкова було послано телеграму-донесення про виловлення в Кієвє останнього в цьому мисливському сезоні хохла. Кістяк вічно живого... і прочая, і прочая, і прочая, мер двічі перевернувся в саркофазі від задоволення. А коли його дух було викликано на спіритичний сеанс, умиротворено хрюкнув:

— Тю, тю, хохли!

І запевнив усіх трудящихся, які скаржаться йому в гробницю про "насильственную хохлянизацию Киева", що він і надалі, навіть в гробниці, буде стояти на сторожі інтернаціоналізму.

Повідомляючи про цю подію, місцеві "Интербалачки" набрали поверх заголовку газети жирними літерами: "Столица нашей Родины горячо приветствует доблестных киевских интернационалистов в их священной борьбе с хохляцким буржуазным национализмом и об успешном окончании охотничьего сезона на хохлов в этом году.

Наконец-то братство народов победило — Киев наш, интернациональный.

Верной дорогой идете, товарищи киевляне!"

ПРО СТОЯННЯ, ЯК ФАКТОР РУХУ ВПЕРЕД

І зовсім не байка

Так, до нього воістину не заростає народна стежка, викладена, до речі, рожевим гранітом.

По кутах — фігурні тумби, між якими у два ряди звисають масивні бронзові ланцюги художнього литва.

Чавунна таблиця з чітким і лаконічним текстом:

"Видатний Пень XXI ст.

Заслужений діяч Лісу.

Охороняється законом".

Так, це він, один з наших найславетніших Пнів — все, що лишилося від майже тисячолітнього дуба, що ріс тут ще з часів Ярослава Мудрого. І хоч унікальний Дуб не вдалося зберегти, він ще під час чергової (скільки їх у нас було і скільки ще буде!) кампанії по збереженню й

оновленню рідної природи, зате його пень нині охороняється як найбільша реліквія — тим паче, коли від пралісів у нас залишилися здебільшого пустища та болота (чи в кращому разі чагарі з чортополохом). А втім, дерева й самі ростуть. А ось пні та корчі треба пильно берегти, адже це все, що в нас нині залишилося від нашого героїчного минулого, на якому, як відомо, треба виховувати підростаюче покоління, аби воно теж шанувало рідну природу.

Незважаючи на велику громадсько-політичну заангажованість, історичний Пень погодився дати ексклюзивне інтерв’ю.

На запитання нашого спецкора "Над чим нині трудитесь на ниві стояння?", патріарх пеньків дав хоч і стислу, але вичерпну відповідь:

— Стояв! Стою! І буду стояти! Ще й тисячу літ! Хай хоч і каміння з неба падатиме, а я стовби… Тобто стоятиму. Такі ми, пні! А стояння у мене, зважте, істинно творче, передове. Те стояння, що є фактором руху вперед. До нових перемог, досягнень і здобутків! Ось чому треба активну висовувати нас, пнів, у керівні кадри, бо ніхто так, як ми не може затято стояти на своєму. Крім усього, ми — це стабільність і порядок! Також я беру активну участь в місячнику по збереженню пнів. На цю акцію в нас виділяють грошей більше, як на збереження лісів. І це радує й окрилює. На нове творче стояння. Створюю також партію "Пні за розквіт і прогрес". В разі нашого обрання, обіцяю всіх привести до повного процвітання й прогресу, до нових звершень і побід у справі стояння на місці. Під керівництвом наших пнів — вперед до світлої мети і благоденства! Стоячи на одному місці — нестримно рухаймося вперед і вгору!..

СІРИЙ І ЯГНЯ

Пригадуєте класичні рядки, які ми ще в школі вчили?—

Улітку, саме серед дня,

Пустуючи, дурне Ягня

Само забилося до річки —

Напитися водички…

А Вовк, звісно, тут як тут: я тебе з’їм! Просилося Ягня, молило його, та де там! Схопив Сірий нещасне Ягня…

Але це колись так було, у дідуся Глібова. Нині ж — нові часи. А відтак і нові байки. Ось послухайте.

Наше Ягня пішло до річки напитися водички.

І його теж стрів Вовк-Вовчище.

— Ага, — грізно гарчить, — ось я тебе з’їм!

— Їж, — раптом покірно каже Ягня. — Така, певно, моя доля — бути з’їденим. Або тобою, або проклятущими нітратами.

Вовчище, який уже хотів було хапати свою жертву, тільки зубами клацнув і насторожено спинився.

— Що ти верзеш? Які… н-нітрати?

— А ті, пане Вовче, що з травою щодня споживаю, — зітхнуло Ягня й наче аж вибачатися почало. — Де ж нині чисту траву здибаєш, як усе довкілля забруднене?.. За радіонукліди вже й не кажу: вода, що її п’ю, аж кишить радіацією!

— А чого це ти не… бережеш свого здоров’я? — вирячив очі Сіроманець і враз розгнівався. — Ще й мене забагло отруїти?.. — І

позадкував од небезпечного Ягняти. — А я здуру трохи було не кинув тебе в пельку! Ан-ну, — гаркнув, — геть звідсіля! Ходять тут... усякі! Та заразні!

Вовк хоч і був вовком, але дуже дбав про власну шкуру, тому, знаючи екологічну ситуацію, кого завгодно не їв. Тож Ягня, напившись водиці, благополучно повернулося до кошари.

А Сіроманець, дивлячись йому вслід, тільки облизувався.

— До чого матінку природу довели, — обурювався. — Хоч з голоду лапи випростовуй!..

А ви — нітрати, нітрати! Радіація! В наш час буває, що й нітрати життя зберігають. Як у цьому ось разі.

...І ТОМУ В МЕНЕ ЗАВЖДИ СВІЖІ ДРУЗІ, А В ТАТА МІНІСТРИ

Сьогодні ми писали в класі твір на задану тему: "Мої бідні батьки".

— Діти, увага! — звернулась до нас вчителька. — Як ви, напевне, знаєте, у нашій Україні, крім українців та представників інших нацменшин, живуть також і бідні.

— А якої вони національності? — запитав Вовочка "Енергоносій" (його батько очолює якусь енергокомпанію) і всі засміялись, бо й так зрозуміло, що бідні належать до бідної національності, що в нас найбільша.

— Діти, не треба сміятися, — казала далі вчителька. — Адже бідність, це не вада, а сувора необхідність для багатьох наших громадян. Зрештою, хтось же повинен бути голотою чорномозольною. Якщо не вони — то хто ж? Не ми ж. Але повернемось до теми уроку. Твір

пишуть всі, у кого бідні батьки. Ті ж, у кого предки маєтні, можуть погуляти 45 хвилин.

Я теж хотіла було йти гуляти, але наразі згадала, як мій тато часто каже: "Що ви хочете од мене, як я всього лише бідний мільярдер" і тому сіла писати твір — разом з тими кількома нашими учнями, чиї батьки є бідними мільйонерами.

А мій тато хоч і мільярдер, але теж бідний, а тому вся наша прислуга теж бідна-бідна: і шофер бідний, і шеф-кухар теж бідний, і покоївки бідні, і мамині перукар та манікюрниця теж бідні, і наш лікар бідний, і моя няня бідна, і дворецький наш бідний, і адвокат та юрист теж бідні-бідні… Всі, всі у нас бідні.

Газети люблять називати мого тата олігрaфом[1], хоч він і простого роду та — новим українцем". І це правда, що він — новий. Спершу в нас був старий тато, але мамі він набрид зі своєю маленькою зарплатою інженера і мама вийшла заміж за нового тата, хоч у нього золото не жовте, як у всіх, а — чорне. Так називають якусь нахту, що її продає тато. Оскільки він злиденний мільярдер, то в нас геть нічого немає свого. Так, наприклад, коли мені треба було йти у школу у перший клас, ув нас не знайшлося своєї школи і тато змушений був купити мені школу-ліцей в центрі міста, куди мене й возить на мерсі один з татових охоронців дядя Костя.

З-за нашої бідності у нас немає навіть свого кінотеатру. Якщо ми збираємось у кіно (мама це називає культпоходом у кіно), тато змушений купувати на день нам той кінотеатр, де саме крутять фільм, який ми з мамою захотіли подивитися. А коли тато, бува, захворіє (грип чи нежить), то завжди зітхає:

— Ну, ось… доведеться ще й лікарню брати…

І посилає свого юриста купити для нього пристойну лікарню. Такі ми бідні, а тому в нас немає нічого свого.

А ще тато дуже хоче, аби я виросла не ледачою. Щоб я змалку звикала до праці й уміла трудитися в поті чола свого, тато купив газету "Плюс труд" з усією редакцією, яку й зобов’язав аби вона виховала з мене "трудящу людину". "Труд, — любить казати тато, — зробив нас із мавп людьми". Але чому той труд з решти мавп, що їх ми бачимо в зоопарках, не зробив людей, я не знаю.

Немає у нас і своєї природи, тож коли ми їдемо на уїк-енд, тато заздалегідь купує природу, річку, щоб купатися і пляж, щоб загорати, а в Криму та на Канарах санаторії, а в Альпах, де він катається на лижах, котедж з канатною дорогою в гори.

А взагалі, атові доводиться нелегко. Оскільки він бідний, то не має своїх чиновників і тому їх кожний раз доводиться купувати, як і різних там адвокатів, суддів, правоохоронців і тих, кого тато зазвичай зве урядовцями. Часто він купує ще й міністрів, бо свої у нього теж не водяться.

І друзів у нас немає. А як же без друзів жити? Але тато втішає: не плач. У мене самого ніц друзів, я їх наймаю за бакси, якщо вони мені стають потрібними. А тому й тобі придбаю пару-другу друзяків.

І справді, коли мені раптом захочеться дружити, тато одразу ж купує мені друзів — вірних та найвірніших. Навіть не рахується з тим, що вірні друзі коштують дорожче. І я тоді з ними дружу й дружу — коли аж цілий день, а коли й довше. А тільки вони мені набриднуть, тато перепродує їх і купує нових. А собі — подруг, бо він теж час од часу хоче дружити, та ще міністрів. І тому в мене завжди свіжі друзі, а в тата свіжі міністри. А ще тато — ледь не забула, — купив собі тюрму, що продавалася на аукціоні. Так, на всяк випадок. "В хазяйстві, — каже він, — все знадобиться".

Ось так ми й живемо з нашим татом.

І я не соромлюся того, що він бідний і ми з ним теж бідні. Адже тато завжди підкреслює, що бідність справді є не вада, а наше найбільше національне багатство. А тому й наша Україна — найбагатша у всьому світі. Навіть і серед африканців.

Ельвіна Скоробагатько,

учениця 5 класу власної школи-ліцею, теж бідна-бідна.

КОРУПЦІЯ НА ГРАНІ БАНКРУТСТВА

Під таким тривожним гаслом, що пролунало як набат, на планеті Ялмез відбувся надзвичайний, позачерговий з’їзд тамтешніх високопоставлених берунів, на якому чиновнича еліта всіх державних рівнів і рангів вдарила в тулумбаси: ще вчора всемогутня і, здавалося б, монолітна, вічна й непохитна корупція ступила однією ногою на межу банкрутства!

"Якщо ситуація не зміниться на краще, не з’явиться світло в кінці тунелю, корумповані структури вимруть, як ще раніше повимирали динозаври та мамонти", — повідомляється у зверненні учасників з’їзду до урядових структур взагалі і до трудящих зокрема.

Вище чиновництво Ялмезу провело своє надзвичайне зібрання з єдиним питанням черги денної: як врятуватися? Як далі жити й виживати? Як, зрештою, брати, якщо вже ніхто нічого не дає?

Ситуація справді тупикова, тож питання на з’їзді ставили руба:

"Не бере лише той, кому не дають!"

"Не продається лише той, кого не купують!"

"Сьогодні у нас склалася парадоксальна ситуація, коли, на щастя, є кому продаватися, але, на жаль, уже немає покупців, є кому брати, але вже немає тих, хто дає. Точніше — у них уже немає що давати — народ Ялмезу збіднів геть до краю. І, як наслідок, гине корупція. Які кадри вимирають! Які беруни! То з ким же тоді залишиться многостраждальний ялмезний народ?"

Отож у зв’язку з різким зменшенням тих, хто дає (ялмезькою мовою — даван, на відміну від беруна — того, хто бере), дозволено в першу чергу брати лише заслуженим чиновникам, достойним із достойних, але навіть для них уже не вистачає даванів.

"Невже в нас чиновників більше, ніж народу?" — з тривогою запитували оратори. — Якщо це так (а це таки так!), то треба спішно збільшувати кількість даванів, себто трудящих. Бо що ж тоді нам робити? Вимирати? Бідувати? Але ж у нас сім’ї, діти..."

Промовці запитували з усією відповідальністю: куди дивиться верховна влада? До чого вона довела народ, який уже не спроможний "на лапу" (ялмезький сленг, не перекладається) давати?! Ось чому з’їзд наголосив: треба негайно допомагати народові, аби він мав що давати, аби рука давальна ніколи не збідніла. Справедливо ж бо сказано: дай і тоді воздасться! "Зрештою, — вигукували запальні оратори, — у нас демократія, і кожен має право давати, як кожен має право брати!.."

Є на Ялмезі почесне звання "Кращий берун року", тож треба увести, наголошували оратори, і його антипод: "Кращий даван року". І таких людей варто оберігати законом як релікт, підтримувати їх, надихати на все нові й нові давання (бажано було б давати чиновникам і наперед, авансом, на всякий, як кажуть, пожежний випадок, бо якщо ти сьогодні не гориш синім полум’ям, то це ще не означає, що завтра не будеш горіти!). Але, на превеликий жаль, нині на Ялмезі якщо й дають, то лише

певної категорії ялмезки, але беруть у них здебільшого чиновники нижчого рангу, себто молодші, бо високопоставлені, перебуваючи в літах почесних, на таке давання вже не реагують…

Дбаючи про добробут трудящих, надзвичайний з’їзд берунів одноголосно ухвалив: "Рятуючи народ — врятуємося самі!"

Одночасно із з’їздом берунів у тій самій будівлі, тільки поверхом вище, відбувалося — теж позачергове і теж надзвичайне — зібрання тамтешньої Верховної Окуратури (термін, що з ялмезької не перекладається), покликаної боротися з берунами на державному рівні.

Дізнавшись про таке, ваш кор кинувся поверхом вище до високого чиновника Верховної Окуратури.

— Ви — боретесь? З берунами? Це — правда?

— Стопроцентна, — твердо відповів високий чин Окуратури. — У нас демократія: одні мають право брати, інші мають право з ними боротися. І ми боремося з берунами, ми їх викорінюємо і будемо нещадно виполювати з ниви нашого життя. Щоправда, у нас брак бензину, тому вже кілька років не маємо змоги виїжджати на боротьбу з берунами. До всього ж, аби якісно й рішуче з ними боротися, треба мати надійну не лише матеріальну, а й фінансову базу. Держава нас хоч і фінансує, але… Вже сто й один рік, як нам не виплачують зарплати.

— То як борються з берунами і як, зрештою, живуть ваші підлеглі?

— Бог допомагає,— скромно відповів чиновник. — Ну й ті, хто хоче аби ми… е-е… боролися з берунами. Ви ж самі розумієте: аби боротися з корупцією, треба мати оце саме… — чиновник потер пучку об пучку. — Втямили?

— Утямив, — зітхнув ваш кор і приречено запитав: — Скільки?

— Не скільки, а спершу розберемося, скільком, — поправив чиновник з боротьби з берунами. — Кому? Потрібним людям. Другому-третьому, п’ятому-десятому, аби вони змогли ефективно виконувати свої службові обов’язки, покладені на них Конституцією.

"Плакали мої відряджувальні", — зітхнув ваш кор. Але довелося давати… Кому? Ну… другому-третьому, п’ятому-десятому, на святу справу.

— Тільки ж як із корупцією боротися? — зітхнув високий чин, беручи у вашого кора "гуманітарну допомогу", — Якщо вона на Ялмезі вже перебуває на грані банкрутства… А не стане берунів, — ще тяжче зітхнув чин, — хто ж тоді нам даватиме на священну боротьбу з берунами?..

А ВИ ЧОГО БОЇТЕСЯ, ГРОМАДЯНИ?

Ніхто ще не бачив грому і не чув блискавки, але вони, як кажуть, в наявності — грім можна почути, а блискавку побачити. Тому й бояться їх — і не тільки діти. А ось, приміром, страх — ні побачити, /хоча, як запевняють бувалі, у нього превеликі очі і це, мабуть, так/, ні почути. Його можна лише відчути. Переживати почуттями. Але й цього досить, бо цим він — своєю невидимою сутністю — ще острашкуватіший. Бо ж відчуєш його, як надійде йому час, всіма фібрами душі, кожною клітиною тіла і; навіть, волоссям на голові — сторч, капосне, стає! Страх безликий, не має своєї парсуни-мармизи чи, даруйте, банальної пики-морди — то як його впізнати? Проте впізнаємо. Ще і як! А вже позбутися його, знайомого незнайомця, невидимки по-суті, ой не просто! /Навіть, чорт, нащо вже…чорт, а й той страхопудиться — наприклад, ладану, хреста, свяченої води/.

Отож і виходить, що з усіх почуттів людини найстійкішим і найвірнішим є почуття страху, що не залишає людину від дитинства й до старості. І людство в цілому — від первісних /чи яких там?/ часів і до

наших днів, до епохи підкорення космосу, а втім, космонавти теж бояться. Одне слово, страх — вічний і незрадливий супутник, друг хомо сапієнса на всіх етапах його життя — особистого й суспільного, — за всіх формацій, що були, є і ще будуть. Тут вже хоч феодалізм, хоч соціалізм в купі з так і не збудованим в окремо взятій країні комунізмом, хоч демократія, а люди боялися, бояться і будуть боятися. Навіть за світлого майбутнього, якщо воно коли-небудь настане. Це радість-щастя можуть бути, а можуть і не бути, а ляк-переляк відчувають усі, тільки не кожен може зізнатися в тому. Безстрашних — хоч і є таке слово, — героїв немає. Принаймні, серед нормальних людей, а не серед фанатиків чи мумій. /А втім. героєм легко бути, а ти спробуй все життя бути простим трудівником, наприклад. хліборобом!/ І дарма пишуть, що "страх являє собою певні фізіологічні симптоми, які в людей з дужою нервовою системою або зовсім не з" являються /тільки де ж ти у нас час їх здибаєш — з дужою нервовою системою? — В.Ч./, приглушуються або ж швидко зникають". І все ж не бояться за даними соціологічних опитувань ледь-ледь 6 відсотків. Але з одним суттєвим уточненням: на даний момент. Себто тоді, коли їм ніщо не загрожує.

В слов'янській міфології Страх — фантастична істота, що з’являється з вітром суховієм в центрі вихора — своєрідне язическое божество, радше демон. А загалом — страхіття, страховище, страховидло, страхота, страховисько, страховіття, страховина, страхополох, страшило, страшило… Це все він — демон страху, фантастична істота, страхопудна й жахна! А ще — ляк-переляк. І тривога, і неспокій, і… Оніміння /побіління, пополотніння, заціпеніння,/ це все від нього, від страху. Превелике в нашій мові синонімічне гніздо на означення понять страху, бо люди постійно і стійко бояться. Наші пра-пра… слов’яни завжди були великими дітьми, тож страхалися всього: відьом, зміів-гориничів, солов’їв-розбійників, песиголовців, різних дідьків, чудиськ, домовиків, лісовиків, польовиків, водяників. русалок, дідьків, чортів та бісів, упирів, перевертні в, демонів, мерців, вовкулаків, карачунів, чарівників… І, зрештою, недолі. А ще ж неврожаїв, засухи, злиднів, хворої грому-блискавки, каліцтва, смерті, баби з косою і взагалі, чи не всього того, чого й ми сьогодні у наш прагматичний вік боїмося.

Людині властиво боятися.

Страх — її вічний супутник, хоче вона того чи не хоче. За даними соціологічних опитувань, проведених серед різних верств населення — за віком, професіями та соціальними станами, — бояться сьогодні від малого до великого: маля впасти /як починає ходити/, залишитися без мами, боїться темряви чи виття вітру вночі, сусідського собаки, пізні ще — поганої оцінки, мами — тата, старшого брата, героїв мультиків чи казок, батькового паска…

А вже після десяти і далі; діти починають замислюватися над суттю життя і смерті, бояться приниження, втрати близьких, невідомості, контрольних робіт, іспитів, служби в армії…

Від сорока років і далі бояться смерті рідних і близьких. особливо дітей, безвиході, злодіїв, аварій, непотрібності: каліцтва, хвороб, дорожнечі, інфляцій, сніду, гніву начальства, втратити засоби до існування. Люди літнього віку, ті, що вже йдуть з ярмарку найбільше бояться /а розважити їх вже неможливо/ хвороб, каліцтва інвалідності, непотрібності, несправедливості, пожеж і звичайно ж, смерті, що в них уже не за горами…

У такому віці всяк час страх у вічі лізе і в душу лізе, хоч його ніхто й ніколи не бачив — як уже згадуваного грому чи блискавки. не чув, але незалежно від того, бачимо його чи ні, а він існує-гримить… І мова йде не про якихось там полохливих, не про фобії /нав’язливі страхи, що виникають всупереч волі хворого чи й здорового, наприклад, страх висоти/, що їм несть числа. От я, наприклад, теж боюся. Виходу на пенсію, що її ледве вистачить — я ж не депутат і не держчиновник, — оплатити квартиру, хвороби /а втім, якщо хвороба й помилує, то ліки залишать без їжі й засобів до існування/. За що ж тоді жити? І бодай хоч раз на день їсти — є такий пережиток в людей — їм ще й їсти треба бо дай раз на день і у щось зодягатися.

Так і живемо, постійно чогось боячись. От, наприклад, моя сусідка боїться зморщок, що так і сіються в неї на личку, наче там хто щоночі плугом оре, її кицька боїться сусідського псяюри, який у свою чергу боїться ветерана з нижнього поверху, бо той має звичку ходити з ґерлиґою і пускає її в хід, адже терпить собачого гавкоту, її чоловік — втратити потенцію, бо тоді рідна жіночка іншого знайде, а ще більше — роботу, тож перед начальством рота не розкриває і, ходять чутки, що його будуть скорочувати — за безініціативність...

А ви чого боїтеся, громадяни?

А НАС УСЕ ЩЕ ПОСИЛАЮТЬ ДО "ЧИЄЇСЬ МАТЕРІ"

Ну, що б, здавалося, мат?

Ні, ні, не мат у значенні половин /мата/, і не той мат, що настає в партії в шаховій грі, при якому король під ударом фігури супротивника не може захиститись, і партія вважається програною. Мовляв, пардон, вам — мат! Це, як кажуть, культурний мат, хоч декому щось там і нагадує.

І не той мат /матовість/ маємо на увазі,про який писав ще Я. Щоголів: "Темні коси, сині очі, Мат любастрових плечей". А той мат, найуживаніша частина якого складається із сакраментальних трьох літер, на широко відому в народі адресу яких частіше всього й посилають. Чи як за словниками: матюкатися — лаяти когось матюками. А матюк /за все тими ж делікатними словниками/ — вульгарна лайка / звичайно, з образливо вжитим словом мати/.

Пригадуєте, у М.Коцюбинського: "Скажу тільки, що лаялись страшенно... тут кляли й матіркували у все, в що хочете: в хрест, віру, богородицю, душу. ворота і навіть свічку..."

Ось такий, значить, МАТріархат виникає при тому матіркуванні. Оскільки ж матріархат це є форма первісного родового суспільства, то й матіркування справді первісне /майже печерне/. Але — живуче! Тисячоліттями з наших ротів горобцями випурхує.

Якось мати питає сина:

— Що батько сказав, як упав з драбини?

— Лайку пропустити? — питає син.

— Звичайно.

— Тоді нічого не сказав.

І таких однобоких "мовознавців" у нас — ой-ой-ой! Але тут хоч привід наяву /для вживання ненормативної лексики/ — гепнувся чоловік з драбини! І хай через власну необачність, але під гарячу руку чого тільки не на вигукуєш не відомо на чию адресу, поминаючи "матір" — хіба що драбини?

Як і в тому випадку, коли чоловік, забиваючи цвяха, садонув молотком по власному пальцю — ну, як тут не вдатися до все тієї ж ненормативної народної лексики?

Чи коли із сусідом /сусідкою/ за межу посваришся, чи як у міському транспорті хтось тебе ненароком штовхнув, чи на улюблену мозолю гаспид, наступить — ненормативна лексика для таких випадків за переконанням більшості просто життєво необхідна. Не для всіх, звісно, але для переважної більшості. Хоча до тієї ненормативної лексики часом вдаються і просто так. Особливо начальство перед підлеглими. Мабуть, для того, аби показати, що й воно з простого народу і не цурається його часом вражаючих мовних багатств. /Любив таким способом підкреслювати свій зв'язок з трудящим людом-пролетаріатом

М.С.Хрущов, коли керував однією шостої земної кулі!/ Пребагацько таких скарбів має "вєлікій і могучій" — усім вистачить, був би тільки рот поширший та горлові зв’язки поміцніші!

Для іноземців, наприклад, такі "багатства" руського язика просто незбагненні. Ось типовий приклад. Двоє іноземців випадково стали свідками явно гарячої і архітемпераментної розмови двох руських. Послухавши, один з чужоземців і питає другого:

— Ти вчив російську: про що туземці так емоційно розмовляють?

— Вони спілкуються якось незбагненною мені мовою, яку я чомусь не вчив, відповів той. — Часто згадують чиюсь мать — через слово-друге. і до тієї… е-е… матінки один одного для чогось посилають.

Так на Московській Русі ще з часів татарщини розмовляли і нині розмовляють, посилаючи один одного до "чиєїсь матері". /Варіант: на три букви/, і спину тому немає. І — не передбачається. Більше того, із знищенням комуністичної цензури /а, ви знаєте, вона, драконівська, щось таки мала й позитивне!/ матірщина вже перейшла і на сторінки художньої /якої — то. — вже інша річ!/ літератури. Більше того /хоча куди вже більше!/ з" явилися письменники, герої і героїні у творах яких, крім нецензурщини, здається, і не знають іншого "вєлікого та могучого". Один з таких творців красного, даруйте, письменства, в чиїх писаннях всуціль і постійно посилають до "чиєїсь матері". В інтерв’ю вельми солідній і респектабельній московській газеті, котра старається і в Україні сіяти вічне, добре, заявив:

— Використовував у своїх романах мат і буду його використовувати. Це теж — велікій і могучій руський язик! Літ через двадцять в Росії всі будуть тільки таким і розмовляти!

Гм-гм… можливо. Принаймні, до того йдеться у нашої північної сусідки. Але Росія — суверенна держава і це її внутрішня справа яким

велікім і могучим їй розмовляти — нормативним чи ненормативним. Ми, боронь нас Боже, у її внутрішні справи не втручаємось. Гірше, що ця пошесть повзе й до нас і в нас успішно здобуває право вільного вживання-використання… Ні, ні, цитувати сьогоднішній розгул "вєлікого і могучего" — в тім числі і в Україні — у сфері вживання ненормативної лексики не буду. А ти часом наша респектабельна /мовби ж респектабельна!/ преса ще й рада цьому. Представляючи одного московського кутюр'є, який виступав у Києві, вона захоплено писала: "… особенно потрясли собравшихся шокообразные изречения московського гостя, который явно балдеет от нецензурной лексики… В частности метр причесок й визажа вызвал бурю восторга /почему-то в основном среди женщин/ несколько раз произнеся слово парикма-ХЕР, смачно выделяя последний слог". Очевидно, любитель отих трьох літер в російському слові "парикмаХЕР" з насолодою повторюватиме назву одного південного українського міста, що починається на ці три сакраментальні літери.

Звичайно, і в нас воно так, але, як казав незабутній Шельменко так і трішечки не так. Ось про оце "трішечки" і слід пам'ятати. А полягає воно ось у чому: "Через мить вода вирвала… у нього люльку із зубів і змила з голови бриля. "Переймай!" — загорлав він, вигрібаючись із води, кленучи дідів, прадідів і прапращурів таким матюком, що аж верби поприщулювалися" /Г.Тютюнник. Вир/.

"Таким матюком"… Слава Богу, наші творці красного письменства хоч і згадують слово "матюк", самих матюків при цьому (вистачає такту. Чи цивілізованості, культури) не цитують. і на тім спасибі. А ось із "зореносної" експортують до нас і друковану нецензурщину — перш за все маємо на увазі словники мату, що їх білокам'яна охоче видає масовими тиражами — для всіх охочих посилати ближніх до "чиєїсь матері", і купують словники, аби користуватися невичерпним запасом "великого і могучого". Хоча б як "Блуд на Руси… Составитель А. Манаков". /Хотілося б отут… гм-гм… пом'янути меткого "составителя" — якої вражої матері він лається та ще таким товстелезним томом і таким значним тиражем?!. — та, на жаль — чи на щастя — в українській мові

нема свого рідного мату. З лайки наші "відсталі" предки /до того, як запізналися зі своїми північними сусідами/ вживали хіба що "сучий ти сину!" та "біс тобі в ре— бро!" /Пардон, іноді й матір згадували: "Трясця його матері!" А втім, ніде правди діти, маємо й патріархальний варіант матріархальної лайки: " Біс батька знає що...". "На бісового батька..."— Але хіба це мат? Хіба таким "матом" далеко й "смачно" пошлеш кого? Ні, це не мат. Бодай у порівнянні з виданим у Москві том-томищем "Русский мат. Толковый словарь". Уявляєте? Мало того, що нецензурний, так ще й, виявляється. "толковый — а, бий тебе коцюба! /Теж од на з найвищих українських лайок!/

Ось так і тлумачать те. що колись, ховаючись, на парканах писали. А тепер вже пишуть і на папері, очевидно, діючи за все тим же відомим принципом: папір все стерпить! Невже ж таки все? і допоки ж він, бідолашний, терпітиме таких, явно тенденційних "мовознавців", які все ще звично посилають нас /а буває, що й ми когось/ до "чиєїсь матері".

А вона ж у нас, якщо мене не зраджує пам’ять, у кожного лише одна. І — свята. Принаймні, такою має бути. Одне слово, як писав поет:

Цього разу "старший брат"

Нам дарує "Руський мат",

Порадій, дніпровський люд,

Подарунку "Русский блуд"".

"Ніжну" маючи натуру,

Нам несе Москва культуру.

"Бачите? Ми вас не нищим —

Ділимось багатством вищим!

Вчіться блуду! Вчіться мату!

Нате

МАТУ

в кожну хату!

Вчіться, мату, вчіться блуду —

Буде жити вам не худо!"

Воїстину!

МИША В ОЖЕРЕДІ

… Взагалі, то він при народженні був наречений Михайлом. /Ім’я в принципі, нічогеньке, первісне значення — він якось цікавився, так, на всяк випадок, — рівний Богові/. Батько його звав коли як — Михайликом, Михайлоньком, Михалком, мати — Михасиком, Михаським, Мишунею, сільські однолітки — Мишком, у місті, куди вони згодом переберуться, — Мішею. А по вуличному ще дражнили /і в селі, і в місті теж/ Мишею. Спершу мовби з великої букви, а згодом, придивившись до нього і — з малої.

Він не ображався: миша то й миша. /Гризун той не знищувальни й то вже цим викликає до себе повагу/.

А коли його зіркасті та спостережливі і язикаті (за словом до кишені не лазять, як і за образними порівняннями) сільські доморощені філософи /а їх де не сій і там вродять!/ прозвали ще й мишею в ожереді,

то взагалі, потай гордився, адже таке попадання було попаданням в яблучко, в центральну, як кажуть, частину мішені.

Що таке ожеред /хоч більшу частину життя він провів у місті, але — пам’ятав/? Це — велика, відповідним чином укладена купа соломи, сіна або немолоченого хліба, скирта, врешті. У ній завжди сухо, затишно — не дме й за шию не капає. Одне слово, тепло, темно і ворогів немає, а зерна в кожнім ожереді для миші знайдеться — тереби його, хрумай і живи, попискуючи, в своє задоволення. В безпеці й при дармових харчах.

Ні, обачливим мишам в ожереді він навіть потай заздрив. Більше того, навіть вважав себе теж мишею в ожереді. А тому, що все Мишко остерігався /як остерігається миша поза своїм рятівним ожередом/ чи взагалі, поза норою, поза різним запільям/ аби раптом чого не сталося. Жив обережно, передбачливо, не наражаючись на можливу небезпеку, що — був певний — чигала на нього повсюдно. Поза ожередом. Тож все робив обдумано, обачливо, всюди придивляючись та принюхуючись: чи немає де часом якої пастки? Ще й постійно, не стомлюючись, повторював: обережність ніколи не зайва — товариші й товаришочки, братове й панове. Вона, мовляв, грошей на своє утримання не просить, їсти теж і притримуватись її чоловікові не обтяжливе. Зате на випадок чого — як виручає! Тож проявляв розумну, як вважав, обережність, адже життя є життя — тим паче, поза ожередом — і в ньому все може трапитись. А тому, як і кожен запільник жив майже потайки, чи не інкогніто, всі справи здійснював лише через підставних осіб, або /як не виявлялося таки/ під псевдонімами /для подібних випадків їх у нього було декілька/. І взагалі, тримався, як в окупованій ворогом країні, наче в глибоко законспірованому схроні. / В цьому теж була своя логіка: а раптом в країні зміниться політичний режим? Га? Режими, як відомо, завжди змінюються лише в одному напрямку — від гіршого до ще гіршого. І тоді зазвичай почнуть хапати… За прикладами далеко не треба було ходити — вже подібне траплялося в тій країні, у якій він тишком-нишком жив собі, як та миша в ожереді. То чому воно не може по вторитися? Тим більше, бажаючі поставати "батьками народу" /нині

новомодніше — президентами/ ніколи в країні не переводилися/. Ні, краще поберегтися, мишею пересидіти лихо в ожереді. Не дарма кажуть: береженного і Бог береже. Але, не забуваймо: береже то він, береже, але в першу чергу тих, хто сам себе… береже! Жив так, ніби ж він був і ніби ж його не було. Ім’я своє, досягнувши паспортного віку, переінакшив, був Михайлом, а став Митрофаном /хоч обидва йменння на "м", але ж різні/, і не тому, що його чимось не влаштовувало ім'я, дане батьками, а нове — Митрофан — більше вабило, ні і ні. Все пояснювалося глибше

А раптом батьки на старості — таке трапляється в роду людським — почнуть вимагати з нього, як з рідного синочка, аліменти, га? А так — і я не я, й ім’я в мене інше. Що з того, що прізвище збігається, але ж ваш синок Михайло, якого ви в дитинстві звали Михайликом, Михасиком, Мишунею, його й шукайте, хай він вам сякий-такий, і утримує, а я — Митрофан.

Далі — більше. Аби не потрапити в пастку, аби на серці миші не шкреблися, квартиру оформив на тещу, мерседес — на дружину, дачу — на тестя. А все чому? Та тому ж…

Раптом за рішенням суду /в житті все може трапитись, він же бізнесмен, не бідний при тому/ — конфіскація? Будь ласка. У нього й конфісковувати катма! Бідний, як…як церковна миша. /Церкву, до речі, обминав десятою дорогою. За розгулу антирелігійної боротьби, за якої він виріс, це було б вельми небезпечно/.

І, навіть, батьківство сина оформив на сусіда /потай, звісно, від сусіда/ а раптом…

Раптом розлучення з дружиною? Га? Доведеться тоді платити аліменти. А так — не моя дитина. З усіма претензіями до нього, до сусіда… /Дружина, на щастя, не заперечувала,їй, як кажуть, видніше/.

Фірму оформив на підставну особу, діючи за все тим же принципом: а раптом налетить ревізія? КРУ? Хай ревізує, він, сказано ж, бідний як церковна миша.

А як помирав, то наказував — строго — настрого:

— Не забудьте мою могилу оформити на… Ну, скажімо, на шуряка. Чи на свата.

— О, а це для чого?

— А ви хочете, аби мене й там податкова знайшла? Чи, приміром, хтось захоче за мої борги — а їх залишаю ого-го! — конфіскувати стелу? Чи надмогильну плиту? Ні, ні, хочу не лише благополучно померти, а й благополучно лежати в могилі, як мишка в ожереді — сухо, тепло, затишно і ворогів немає.

Як і розраховував, помер загалом благополучно. І благополучно лежить у могилі, над якою в свою чергу лежить плита, завбачливо оформлена на шуряка, а той нікому і нічого не винен і навіть з податковою інспекцією вас-вас. Надійний, одне слово.

Дружина його, ставши удовою, за сусіда вийшла. /"Крутивус він, правда, великий, все за собою слідкує, чепуриться франтом, тож жінок ніколи не обминає, прудивус клятий, але нічого — з ним жити можна. Тож і живе. Як покійний чоловік і наказував:

— Щоб, на випадок чого, до мене не чіплялися. Я — мишка в ожереді. Хай сусід викручується…

А сусідові — не вперше. В тім числі й за Мишка викручуватися.

Підміняти його, чи що. Небіжчик за свого подружнього життя так ніколи й не спав зі своєю дружиною — аби раптом чого такого…

розтакого… м-м… не лучилося. /Жінки вони такі, на все здатні. Потім і не розхльобаєш. Навіть, на тім світі/, тож сусідові, як кажуть, не звикати…

…Ні, ні, та й думаєш. Мовби ж і ожередів у нас не багацько, а стільки ж мишви у них водиться — не переводиться. Прямо страх!

І Я МІГ БИ ЗАГРИМІТИ ДО БІЛИХ ВЕДМЕДІВ

Тепер всі кинулися в дисиденти. В жертви колишнього режиму. Прямо черги утворюють. Так і хочеться підійти й запитати чемненько: а хто тут, панове, крайній? В дисиденти записуються навіть ті, хто за того самого режиму отих самих дисидентів в кутузку відправляв! Таке віяння часу. Демократія, так би мовити. От мій сусіда, колишній генерал… А що нині виявилося? А те, що він не просто один з кращих генералів карального режиму, а й навіть рідний батько отих самих дисидентів, як і на його допитах просто душею відпочивали. І кажуть, що сьогодні такого генерала, як той генерал, який садовив демократів, ніде більше у світі не знайдеш!

А я що — гірший за сусіда? Тим більше і я у свій час міг запросто загриміти до білих ведмедів. Бо ризикував.

Пішов я в комісію — сусіда-генерал порадив. Так і так, кажу, граждани демократи, перед вами значить, круглий… е-е… кругла жертва тоталітаризму проклятого! А посвідчення дисидента, борця з режимом чомусь не маю. Куди це годиться? Я, щоб ви знали, не сидів склавши руки та чекаючи доки народ проголосує І грудня 1991 року за незалежність, а прискорював той референдум. Тому Й не сидів… Е-е, тобто сидів. Фігурально кажучи… Що? Сидів чи не сидів я врешті-решт? У якому таборі?.. У нас, баришня, табір тоді був один, спільний на всіх — соціалістичний. І в ньому я сидів…Хоч і за різними столами у різних кабінетах, але ж — сидів. Від райкому-обкому керівної і спрямовуючої до міністерства. Всюди сидів. А, гадаєте, це просто й легко було? Ні, це далебі гірше, як в Гулазі. Тоталітарний режим з мене просто знущався!

До гемороя мене довів тим сидінням! Життя моє завдяки сидінню було малорухливим, тільки язик і трудився. А решта — сиділо. З восьмої ранку й до восьмої вечора. Такий був звичай в обкомівських партократів. Ось тепер і підрахуйте, скільки я відсидів в райкомівсько-обкомівських кабінетах. Думаю, більше вийде, як інші в гулагах відсиділи. А додайте сюди ще й високо калорийну їжу із партійних спецрозпридільників, якою нас повільно, але цілеспрямовано труїли роками. От і вгробив себе сидінням в соцтаборі. Нині маю зайву вагу, віддишку. Серце — ні к чорту! Подивіться, граждани з комісії, у що мене, колись стрункого молодика, прямо легіня перетворив тоталітарний режим! Ось до чого я досидівся в нашому колись спільному соцтаборі! А ви — де сидів? Де треба, там і сидів. На своїй, не на. позиченій. Довідку давайте! Яку? А ту, що я — жертва бувшого режиму… Що? Чого я сам довідку в того режиму не взяв? Ви що, баришня, не знаєте бюрократів? Попоходили б ви до них за довідкою. Та й спробував би я заїкнутися їм, що, мовляв, дисидент, борець з їхнім режимом… Вмить у Сибіряці опинився б — жартів вони не розуміли. А я тоді тільки-но розпочав керівну діяльність. Готував себе до майбутньої боротьби за демократію і незалежність. Крім того, в мене тоді була аж надто молода дружина — за нею око та око було потрібне! Сидячи в гулазі, хіба за нею вслідиш? Ще й докторську захищав… Ну й що з того, що темою її був український буржуазний націоналізм? Може я спеціально вибрав таку тему, аби тавруючи той буржуазний український націоналізм, їхню драконячу пильність приспати, надійніше законспіруватися. Видати себе — за їхнього. За буцімто борця з націоналізмом. От!.. До всього ж я тоді на підвищення йшов — кар’єра б мекнула! Та й скромний я. Не звик попереду когось висовуватись: ось я, мовляв, герой! Дисидент!.. Ні, ні, афішувати себе я не звик. Мовчав. Перебував у глибокому підпіл’ї, інші, менш скромні, наперед лізли, кричали, що вони — дисиденти. Всі місця в гулагах позахоплювали — спробуй попереду них протовпитись. А я мовчав зі скромності. Все одно, думаю, потомки належно оцінять мій подвиг. Та й знайомих серед дисидентів, щоб допомогли наперед висунутись, не мав. Тож змушений був працювати в обкомі керівної і спрямовуючої… Що? Піднімався з крісла в крісло?.. Ну, піднімався. Але тільки з метою конспірації. Щоби приспати їхню драконівську підозру та пильність.

А в душі я ніколи не корився і не схвалював їхній тоталітарний режим. Якщо бувало з трибуни й хвалив його, то лише з метою, аби очі їм замилити. Локшину їм на вуха вішав! От! А подумки завжди був проти них та їхнього режиму! І так сміливо думав, що ніхто з дисидентів тоді так думати, як я і не зважувався, А я вже тоді за народ думав. Про що? Та про волю — про що ж іще?!. А тоді за такі думки можна було легко постраждати аж-аж!.. І я — страждав. Мене навіть з роботи звільняли. Що було, то було. З обкому — в обласне управління… Що-що? За пиятику мене звільнили? Ну… А від чого я, питається, запивав тоді? З безвиході! Від безправності та утисків режиму тоталітарнющого!!! Пиятика — це… е-е… була своєрідна форма протесту. Серце угробив на тих протестах, а ви… Де тут у вас вода — валідол запити… Ось до чого мене минулий режим довів! А ви… Порозсідалися тут!.. Собі всі блага, а нам, борцям за світле минуле… е-е… майбутнє дуля з маком? Не пройдьоть!.. Мій сусіда-генерал народним депутатом став. За демократію бореться — разом з тими демократами, кого він у свій час садовив у гулазі, як картоплю на колгоспному полі! А ви мені навіть якоїсь там довідочки не даєте? Ось комуністи повернуться…

Вони вам, демократам, покажуть, як нас, дисидентів, жертв їхнього режиму воду варити! Та я… До самого товаріща Симоненка дійду, а виведу вас на чисту воду!.. Що? Та? Воду принесли? На дідька вона мені!.. Валідол запивати? Самі його пийте, а я собі знайду щось достойніше! Маю право! І взагалі… дасте ви мені нарешті довідку, що я дисидент? А заодно й борець за незалежну Україну. Я ризикував… Я… я… Та я за тоталітарнющого режиму міг запросто загриміти аж до білих ведмедів. Та я… я… вас усіх туди повідправляю! До білих ведмедів! Коли б тільки проклятущий тоталітарнющий режим повернувся б!.

ОКСАМИТОВИЙ СЕЗОН

— … Із кожною з цих фіфочок я в санаторії крутив…

— Що?

— Тю! Та не хула-хуп же! Любов!

Він показує мені фотографію. Звичайне групове фото. На ньому з десяток жінок різної фактури, і він один серед них. У центрі. Двох представниць прекрасної половини роду людського обіймає за плечі. От щасливець! Зі з іоном і я у нього — позаздрити можна. Така щаслива. Сито задоволена. Як у кота, якому пощасливилося стільки мишок згламати. Двох обіймає, а решта до нього тулиться. Усі веселі. Прямо регочуть… безжурно-безтурботні. Сказано ж бо — санаторій. А позад них пальби" набережна, за якою море. Чорне.

— І оце ти з усіма той…крутив?

— А то… Буду я брехати.

— Любов?

— А то…Любов. Бо інакше б якої трясці я перся на південний берег Криму.

В санаторій. Та ще на двадцять чотири дні. Та ще без жінки. Щасливець! Аж не віриться. Десять таких жіночок та дівиць. За двадцять чотири дні і ночі. Везе ж декому!

— З усіма? Десятьма?

— А то…

— І коли ти встигав?

— Тю, дивак! Чого задарма час тратить? Та і путівка в мене була аж на двадцять чотири ані. По два дні на кожну, плюс день від’їзду, день

приїзду. І два вихідних — до тями прийти щоб. Два дні на кожну — море часу! Та ще на березі моря. Більше двох днів на одну зайва розкіш.

Щасливець! Везун! Пройда! І з цією крутив? — А то…

— А з цією?

— А то…

— А з цією?

— Що ти на кожну тикаєш пальцем? Не набридло тобі? Кажу — з усіма, інакше б чого їздив. Та ще на цілих двадцять чотири дні.

— І з оцією, крайньою ліворуч?

— Дай гляну. Пардон, винуватий. Виходить, крутив з дев’ятьма. Бо з цією — ні-ні. Мені брехати ні до чого.

— Чого так? — у мене гора з пліч. — Не вийшло з нею? Чесна чи що?

— Ага. Чесняга! Як кажуть, у кожному стаді завжди знайдеться ота сама. паршива вівця. На мою досаду вона приїхала в санаторій не сама. а з чоловіком.

— З яким це… чоловіком?

— Що ти причепився? Чи тобі не все одно? Кажу, не сама. Значите не свій. Зі своїм чоловіком ця дура приперлася. На південний берег Криту — уявляєш? В санаторій — уявляєш? Зі своїм чоловіком, всі двадцять чотири дні з ним. — Реготав.

— Не повезло бідоласі. З чоловіком вдень і вночі. Хоча… Хтось же повинен з їхнього племені у вірною побути. Стривай! Тобі що — кепсько? Наче зблід…

— Ні… Просто радий, що хоч ця приїхала з чоловіком.

— Та чи тобі не все одно? З ким вона приїхала. Ну, приїхала з чоловіком — тобі що з того?

— Це моя жінка.

— Твоя? Таке загнув! Щось я тебе там з нею не бачив.

— Взагалі, в тому, що ти мене з нею не бачив, нічого дивного — бо я там і не був.

— А де ж ти був?

— Вдома. А вона їздила. Казала, що з подругою.

— Ги-ги… З тією, що, даруй, з модними вусиками? Хоча стривай. Ти щось переплутав. Адже вона того. що з вусиками, представляла як свого законного. Не вже твоя?

— Моя. А тому за логікою виходить, що я її чоловік. Так воно й насправді.

— А я кажу, що тебе з нею не бачив. Слухай… Придивися уважніше. Може ти… обізнався? Може, це і не твоя?

— Ти правий. Не моя. відтепер,

— І дарма. Не перцюй! Поміркуй краще. От візьми мене…

— Та на х… ти здався, щоб я тебе брав!

— Ні, ні, ти візьми. Для прикладу. Та моя… тільки за останню мою поїздку до моря мусила б зі мною дев'ять разів розійтися. А вона — нічого. Живемо душа в душу. Та й де вона такого надійного чоловіка, як я, знайде? Доброго сім’янина. Га? Та вона у мене золота. Брильянт. Та я таку на всі десять не проміняю, вірна — аж-аж. Ще й красуня. Здоба, — дістає з кишені портмоне, а з нього фото. — Глянь, правда, кралечка?

Я дивлюся і в мене трохи відлягає з душі. виявляється, моя кохана — це його жінка. Ну й життя! Земля кругла і все сходиться. Доки він 24 дні був там, де моя "з чоловіком", я з його вірною непогано провів час.

І я перестаю йому заздрити. Що з того, що він з дев'ятьма? Я з однією, але вона варта тих дев’ятьох!

— І наступного року їдеш в санаторій?

— А то… Скільки того життя. І тобі раджу.

— Дякую, мені дома добре.

Тільки довго чекати до наступного оксамитового сезону. Він, до речі, і вдома теж оксамитовий. Хоча… Моя теж добра. Такою вірною здавалася, а бач… Їздила "з подругою". З отією, що з вусами. І хто б міг подумати, га?

От і вір після цього жінкам!

ВОКЗАЛЬНІ ПИРІЖКИ

"Русь здавна славилася своїми майстринями

хлібної справи. Вони поділялися на "хлібників",

"коровайників", "калачників","пиріжечників", ''бубличників" —

із наукового видання.

Воно й так. Як учені люди пишуть. Русь наша пирогами, пиріжками та пиріжечками з давніх давен і справді славилася. Хіба ж так! Навіть у піснях про те співають: Пригадуєте: "Дівча його цілує, а він їсть пироги"? А далі, як вороги "взяли собі дівчину і з сиром пироги" бідний "козак гірко заплакав: "Ви тяжкі вороги! Возьміть собі дівчину, — віддайте пироги!" А все чому? Бо в нас, що не жінка, то й пиріжечниця чи не від Бога. Як і бублейниці, коровайниці, калачниці! А що вже хлібниці!.. А вже пиріжечниці, так то… Щось недосяжне, незбагненне!

І щоб, здавалося, той пиріжок? Всього лише "маленький пиріг овальної форми". Га? всього лише — овальної форми. А будь-яка наша жіночка /не кажучи вже за бабусь, неперевершених пиріжечниць/, таку здобу — пухку та смачну — приготує /а ще як у тісто додасть масло, жовтки, сметану!/, що й пальці з її витвором кулінарним з’їсиш і не зчуєшся коли. Незалежно від того, з якою начинкою будуть ті пироги. З будь-якою! Як той казав, хоч і з витрішками!

А я, повірте, донедавна палкий прихильник отих витворів "овальної форми" розлюбив їх. Надто з яблуками, сиром та печінкою — дивитися на них тепер не можу. А їх нині продають /хоч не завжди й здобні, часто й пісні/ — не розменешся з ними. Особливо, в місцях скупчення люду нашого — біля входів у метро, наприклад. А почалася моя нелюбов до цієї смакоти після одного випадку, що трапився зі мною на вокзалі — де чи не найбільше пиріжків продають. Там це — ходовий товар!

Повертався якось із столиці до дому в провінцію свою (як швидко виявиться, я такій справді — а не тільки за місцем проживання — провінціал). На вокзал дістався десь за годину до відходу потяга /моє

незмінне правило прибувати заздалегідь до відправлення, щоб потім не метушитися/ і вже в залі чекання відчув голод — за довгий день бігання по інстанціях — як зав жди в таких випадках не було коли й пообідати. Стою /сісти ніде/, поставивши біля ніг чемодан і гадаю: ще маю час, то де б його бодай перекусити? Але ж не хочеться в пошуках чогось їстівного за собою чемодана таскати /а він у мене чималенький/, а поруч — хоч би яка бублейниця!

Тим часом присусідився біля мене один добродій — чоловічок в замалім як для нього піджачку. невиразного віку — не то ще парубійко, не то вже дядько/, рудий, у ластовинні, а очі такі голуб і — голубі, аж дитинні. Здаються щирими й відкритими /вони мене, між іншим і привабили/: ху-ух, витирає лоба. По-народному, звичайно, рукавом / Свята простота!/ Ледве встиг, каже. І питає мене: ви на який?.. Одказую.

А він: о-о! Ми виходить, чи не земляки, бо мені теж на цей потяг… І далі звичайна вокзальна балаканина про се-те… А тоді рудько й прохає мене:

— Пригляньте, будьте ласкаві, якщо вам не обтяжливе, за моїм чамайданом /так і сказав: чамайдан!/, а я збігаю та куплю собі щось перекусити, бо вже кишки, звиняйте, марш грають…

Я кивнув, він хутко зник, лишивши на мене свій "чамайдан" /"Певно, я викликав у нього чимось довіру, — із задоволенням подумав я, що залишив на мене, чужу і незнайому йому людину, своє добро. Та ще на вокзалі, де за речами потрібна пильність та пильність… Мабуть, добрий чоловік, а такі довірливі першими й терплять від вокзальних ворог…"

У мене теж кишки марш грають, але — тримаюся. Коли це той, рудько в ластовинні.повертається, голубі, очі його аж сяють, наче щойно в карти він добрячий куш зірвав. І несе пластмасову мисочку одноразового використання /хоча, здається, вона вже кілька разів була успішно використана/, а на ній — гіркою — три пиріжки, що їх так і

хочеться ласкаво назвати пиріжечками. Такі апетитні на вид. І починає / навіть не запросивши мене бодай для виду розділити з ним його скромну трапезу/ уминати їх за обидві щоки /вони в нього, як у ховраха надутими враз стали/. Я тільки слинку ковтаю. Один пиріжок у нього з печінкою, другий із сиром, а третій — з яблуками /о, пиріжки з яблуками, як і з вишнями та іншими ягодами я чи не найдужче люблю/. І з печінкою теж — чого там! І такі здобні приніс, тістом жовті. Ясно, яєчний жовток у них, молочко, сметана в тісті-смакота! Почав він з того, що з печінкою. Ясно, потім накинеться на той, що з сиром! а завершить на десерт солодким з яблуками. Щасливець! А тут… На його трапезу поглянеш і хоч ти ситий, а й тобі неодмінно захочеться накинутися на такі пиріжечки. Їв він смачно, та так, що мої кишки ще швидше марш заграли. А він… А він аж присьорбує /губи його так і залисніли/, аж пальці жадібно і при тому якось артистично прицмакуючи та плямкаючи, облизує. Не втерпів я /та й гроші мав/:

— Даруйте, чи далеко звідси пиріжкова?

А він (все ще плямкаючи та пальці з прицмаком облизуючи):

— Яка там пиріжкова! У другій залі на виході пиріжечниця стоїть із своїм переносним лотком. Така гарна молодиця — чистюха, акуратна, в білому переднику й начіпку з мереживами. Як кибалка в неї на голові. А пиріжки — умм!.. Божественні! Доїм та, мабуть, ще гайну. Як кажуть, скільки того життя, то чого ж собі в маленьких задоволеннях. відмовляти? Таких пиріжків хіба й наїсишся! Такі пиріжечки бувають хіба в рідної мамки та ще в бабусі. Та й то — в дитинств. Пригадуєте?

Я зиркнув на годинника — маю ще сорок хвилин часу. А пригадувати ні до чого, спогадами ситий не будеш.

— Чи не змогли б ви приглянути за моїм чемоданом? Збігаю та й собі куплю — за день ще мачини в роті не мав.

— О, будь ласка, будь ласка, — охоче одказує.— Ви мій чамайдан посторожували, тепер я вам тим же віддячу. Тільки не баріться.

Гайнув я в другу залу прудко. І справді, тамі стоїть пиріжечниця в білону переднику, в начіпку з мереживами, чистюха, охайна. Приємно з такою мати справу. Пиріжки в неї ось-ось закінчаться — вчасно прибіг. Теж купив у неї три — один з печінкою, один з сиром, а на закусон — із яблуками.

Повертаюсь і дорогою — невтерпіж — починаю наминати з печінкою. Як й гадав — смакота! Справді, як у рідної мами чи бабусі. Приходжу на місце, а рудька, випадкового мого попутника чомусь немає. Але "чамайдан" його, слава Богу, стоїть на місці. Я відразу ж і заспокоївся. Судись на хвилину — може, в туалет гайнув. Повернеться, чемодан його стоїть де стояв. Впоравсь я із з пиріжком, що з сиром, тільки взявся за той, що з яблуками, як тут чи не вперше глянув на свій чемодан, а його, мого чемодана, виявляється, катма. Як кажуть, кружало, де лежало… А чемодан того рудька стоїть… І тут мене наче струмом пронизало /в першу мить я ледь було не вдавився солодким пиріжком з яблуками/: та того й стоїть його "чамайдан", що він своє добро просто… покинув. А з моїм накивав п'ятами. І йому повірив-довірив? І тут же інша думка: чеканне панікуй, не може того статися… він же мені перед цим свій довіряв Тільки тепер я загледів, що його чемодан задрипаний /чи не на звалищі підібраний/, з виламаним замочком, для надійності паском перетягнутий — теж старим та потрісканим. Гріш ціна такому барахлу!

І як я раніше недопетрав? Його тому й покинув той рудько з голубими, такими дитинними очима, що він нічого не вартий, а пильність цим мою він приспав. І певно тип той, який і спровокував мене, голодного, пиріжками /як їв, як глитав-жер, як плямкав смачно, як пальці облизував по-народному!/ давно певно, й вокзал залишив і покурів з моїм чемоданом, як кажуть, у невідомому напрямку!

Боже, як я купився — легко і просто — справжній провінціал у столиці! Називається, заморив черв’ячка!

Недоїдений пиріжок з яблуками зозла пошпурив у корзинку для сміття — хоча при чім він, пиріжок? Кинувся сюди-туди… Шукай вітра в полі! Вокзал гуде як гігантський вулик, народу! Метушня! Нікому до тебе немає діла. Ніхто тебе не слухає, ніхто нічого не бачив.

Аж тут міліціонер іде. Я до нього в розпачі /остання надія на порятунок/: так і так… Ловіть злодюгу, чемодан украв. А свій залишив..

— Спіймаємо, — нехотя сержант, жуючи гумку. — Тільки ж він уже напевне далеко від вокзалу. А там — не моя зона. Тож беріть його чемодан, як речовий доказ, та й ходімо до кімнати…

Рушив попереду, а я за ним. З чужим, задрипаним чемоданом — бридко його й нести. Та ще ж і важенний…Цікаво, що в ньому?

— "Кукла" — одказує сержант. — На злодійському жаргоні так називається обманка. Знаємо ці фокуси-мокуси! А ви теж… мовби ж і не селюк по виду, інтелігентний, городський, а такого дали маху!

Коли зайшли до кімнати привокзальної міліції й відкрили той чемодан, у ньому й справді виявилася "кукла": стара, в мазуті кухвайка без рукавів /на сміттярці, мабуть, підібрана/, у яку було замотоно для ваги три цеглини…

— Ясно, — підсумавав оглядини цеглин, замотаних, в стару кухвайку сержант." А що було у вашому чемодані?

— Комп’ютер. Останнього покоління, дорогий…

— Фю-уть, — присвинув сержант, — а я механічно за ним: фю-уть!..

— Дорогий?

— І не питайте! Я цілий рік відкладав...

— Окупилися на пиріжки, як і він смачно перед вами їв? Артист… Та не ви, а — він… А ви, значить, тепер і назавжди, потерпілий. Плакав ваш комп'ютер. хоча…. постараюсь, — позіхнув, — знайти. Сідайте, будемо складати протокола…

Тільки з протоколом упоралися (а в тім, кому він потрібний?), як по гучномовцю застерегли, що мій поїзд ось-ось вирушить… Побіг я до відповідної платформи — не пропадати ж ще й білету.

Всю ніч не спав у купе, кректав, зітхав, себе безбожно кляв, пєревертався. Серед ночі вийшов у тамбур покурити. Пахкав гірким димом, а в мені все звучала й звучала відома пісня в неперевершеному виконанні Дмитра Гнатюка:

Козак гірко заплакав: "Ви тяжкі вороги! Візьміть собі дівчину — віддайте пироги!"

Що не кажуть, а Русь здавна славиться пирогами!

ПРО САЛО, СВИНЕЙ ТА СВИНСТВО

— Що таке український снікерс?

— Сало в шоколаді!

З новітнього анекдоту

Ні сіло, ні впало — дай, мамо, сала!

Давне українське приспів’я.

Сало /відокремлений від м’яса підшкірний свинячий жир, що зберігається солоним і вживається сирим, смаженим і вареним — факт!/ вважається /принаймні, в слов’янському світі/ національним продуктом українців /хоча його споживають і інші народи, крім мусульман/. Так узвичаїлось. У них /себто в нас/ навіть свої салон-вагони є. (Буцімто вагон для перевезення сала, пардон, не вельми вдатний анекдот/.

І все ж це у нас, українців, є чи не єдиний у світі пам’ятник хрюшці, годувальний і нашій. І свиня, повірте, заслужила того постамента, бо хто ж, як не вона, годувала наш народ починаючи з трипільських — чи ще й ранішніх — часів? /Татаро-монголи, окупувавши давню Русь, все забирали в населення, а свиней, — як і свинину — обминали — з релігійних мотивів, тож наші прапра й трималися на салі віками й віками, і взагалі, у якого українця в минулому /та й нині теж/ не висіло в сінях велике сало — пудів зо два, чи не стояла бочка з салом? Недарма ж кажуть: перше м’ясо — свинина, перша риба — линина.

Який український дядько, збираючись по весні — нестача вітамінів — на польові роботи не прихоплював традиційний "тормозок": четвертину сала, окраєць хліба /дурне сало без хліба/, цибулину? І орав собі цілий день — при силі й здоров". /До речі, сало відігравало значну роль і при швидкому, час ом несподіваному пересуванні: тоді мастили салом п’яти/.

Українці /за класифікацією одного "братнього" народу, хохли/ і сало — це все одно, що… Що приміром, негри і банани.

Їдуть в одному вагоні вуйко і негр. От чорношкірий дістав банани, їсть. Вуйко дивився, дивився і каже:

— А дай-но попробувати, що воно таке?

Той дав. Вуйко попробував, поплямкав:

— Нічого, — каже, — їсти можна.

Минає якийсь час, вуйко дістає сало і їсть.

Негр дивиться, дивиться і каже:

— Дай попробувати.

— А що його пробувати, — одказує вуйко, — сало є сало. Воно і в Африці сало.

Ось бачите, як високо котується в світі наше сало!

До речі, саме дядьки наші той… І в шанованому віці молодими жеребчиками в певних ситуаціях іржали. Наївшись сальця. Тож і дітонароджуваність у нас завжди була на рівні. Як би ми тепер сказали сало позитивно впливало на чоловічу потенцію /бо хіба на якійсь там олійці чи дієті-вегетаріанстві, як і взагалі, на комариному салі у п’ятдесят літ жеребчиком іржатимеш? /Жаль, нині все менше й менше чоловіки — мужчини, мужі, дядьки, парубки, вуйки, ґазди, любчики — голубчики, єдині та благовірні — споживають сала, тож і здатність до любові рано втрачають, а відтак сьогодні й дітей у нас не густо — отаке нещастя!

А сала в Україні нині й справді меншає на душу населення. Виявляється, ріст благополуччя населення веде до… нівеляції національних традицій. Ось які за "Інтерфаксом" статистичні з цього приводу дані: ще п’ять років тому в раціоні середнього українця 70–80 % припадало на свинину, решта — 20–30 % — доповнювали яловичині та курятина. Сьогодні все змінилося: половина споживання припадає вже на курятину, а свинина і яловичина стали займати в раціоні українців десь приблизно 25 %.

Буцімто експерти пояснюють таку тенденцію зростання прибутків населення /нічого плакатися, що ми нещасні!/, адже в міру зростання благополуччя, люди переходять на рослинну їжу і такі ж жири. Що правда ціни на культовий наш продукт не падають. Це пояснюється значним зменшенням поголів'я українських свиней. І, при тому, що, даруйте, свинства у нас, як і раніше, процвітає. І навіть займає чи одне з перших місць. Як писав ще Коцюбинський: "Звісно, свинства в управі багато, мабуть, його скрізь немало". На жаль. І в сьогоднішніх управах воно ще де-де процвітає. Як і свинуватих у нас не меншає. Як і свиноти. Як і свинарень у нашому житті. Та й свиню ближньому підікласти /від щедрості своєї душі/ ми все ще гаразді.

Ось тільки натуральних свиней у нас меншає і меншає, а з ними і сала теж. Тепер його дядькам заміняє заморська віагра, але на ній, як то кажуть, не дуже іржатимеш молодим жеребчиком. Але і вже інша тема.

ПАМ'ЯТНИК НЕВІДОМОМУ ПИСЬМЕННИКУ

За горами, за лісами (дрімучими, ясна річ), за синіми морями, а точніше — за тридев'ять земель у Тридесятому царстві жив собі та був собі невідомий письменник.

Як і годиться письменникові, щось він там писав-творив, але що саме — бог його знає. Сказано ж бо, письменник невідомий. У некролозі, коли він залишив цей суєтний світ, група товаришів так його й титулувала: пішов од нас такий-то, невідомий письменник…

А по якомусь там часі вдячні нащадки вирішили поставити йому пам'ятник. Ставлять ще пам'ятники невідомим героям, то чому б і не поставити невідомому письменнику, який хоч я залишився для історії (як і колись для сучасників) невідомим, але, як колись казали, воював на ідеологічному фронті. Боєць, одне слово. Сказано — зроблено.

Ще по якомусь там часі у столиці Тридесятого царства нарешті відкрили пам’ятник Невідомому письменнику — до речі, перший у світовій практиці (чи то пак, літературі), і про цей випадок було навіть записано в Книзі рекордів Гіннеса. Постав невідомий митець на постаменті в творчій задумі, тримаючи в руці стило (старовинну паличку для писання — сучасна кулькова авторучка скульпторами була визнана неромантичною і непоетичною) і натхненно дивиться в далину — невідомі свої безсмертні творіння обдумує. На постаменті на віки викарбувано: "Невідомому творцеві красного письменства від вдячних читачів".

А біля постаменту, як і водиться, квіти, діти граються, пенсіонери на лавочках дрімають або в шахи ріжуться. Іноді екскурсовод приведе туди всюдисущих туристів.

— Група — увага! Перед вами рідкісний пам’ятник, перший у світовій практиці пам’ятник письменнику не відомому, як водиться всюди, а — НЕВІДОМОМУ. Адже цей письменник якщо й відомий, то тільки тим, що він був за життя… НЕВІДОМИМ ПИСЬМЕННИКОМ. Таким і залишився на віки. Заодно цей пам’ятник є спільним пам’ятником усім невідомим письменникам, а їх у нас, за найскромнішими підрахунками — легіон!

Туристи охкають, джеркотять різними мовами, клацають фотоапаратами, стрекочуть відео— та кінокамерами, самі увічнюються на тлі того незвичайного скульптурного творіння. Тобто, все було гаразд. Ну, траплялося, правда, що який-небудь пенсіонер, прокинувшись на лавочці, чіплявся до екскурсовода:

— А чому письменник… невідомий?

Екскурсовод пребадьоро відповідала:

— Та тому, що не став відомим. Не поталанило чоловікові.

Але досвідчений пенсіонер, буває, чіпляється, як реп’ях до шерсті.

— А чому він не став… відомим?

Екскурсовод на останньому запасі терпіння янгольським голоском щебече:

— Така доля підстерігає багатьох творців.

— Куди ж влада дивиться, якщо в нас є невідомі письменники? — підпрягаються інші пенсіонери. — Отак вона допомагає рідній літературі?..

І пішло, і поїхало. Екскурсовод поспішно веде групу подалі від гріха, а пенсіонери, раді, що знайшлася тема для розмови, перемивають владі кісточки — і без того, звісно, миті-перемиті.

Якщо не рахувати подібних ексцесів, що ні-ні, та й виникали біля пам’ятника Невідомому письменнику, все було о’кей! Тридесяте царство вже й пишатися почало, що тільки воно має такий унікальний, єдиний у світі скульптурний витвір бійцеві ідеологічного фронту. І раптом — скандал!

Гільдія пишучих (у Тридесятому царстві не Спілка письменників, як у нас, а — Гільдія пишучих) зненацька виступила із гострою заявою, у якій затаврувала пам’ятник невідомому їхньому колезі, як "грубий наклеп на наших талановитих членів", що то взагалі "провокація" і т.д., і т.ін.

— У нас немає невідомих письменників, — заявила вона і подала протест до Верховного суду царства. Заодно Гільдія провела анонімне опитування серед своїх членів, і кожен із опитуваних у графі "Ви — відомий чи невідомий письменник (потрібне підкреслити)?" підкреслив, що так, звичайно ж, він відомий. Себто невідомого у Тридесятому царстві не виявилося жодного!

Одночасно спеціальна тимчасова комісія експертів дослідила некрологи та різні ювілейні матеріали про письменників і встановила де-факто: всі вони без винятку і там, і там називалися тільки відомими. На цій підставі Верховний суд Тридесятого царства ухвалив: пам’ятник Невідомому письменнику, як такий, що не відповідає дійсності, зняти. Адже він порочить честь і гідність письменників Тридесятого царства, серед яких невідомих немає.

Довелося зняти те мармурове творіння, що вже вважалося історичним. Але ж не пропадати добру, і ось його творці — скульптор та архітектор — почали звертатися в різні країни світу з пропозицією купити у них (дешево) пам’ятник Невідомому письменнику і встановити його у себе вдома. Зверталися ті спритні й до нас, в Україну, але, як і слід було чекати, отримали достойну відповідь: "За авторитетними свідченнями самих письменників, всі вони відомі, а невідомих серед них немає". Невідомих, мовляв, шукайте деінде, хоча б і серед африканських племен, яких за всіма показниками на два пункти випереджає Україна… Але творці тієї халтури (звиняйте, пам’ятника) не падають духом і все одно рипаються в різні країни, намагаючись таки накинути наївним свій непотріб. Так що, громадяни письменники, друзі, колеги, брати й побратими, будьмо пильними!

ЕЙ, ПРИЯТЕЛЬ, ПІДСКІФ ЩЕ… ЩОБ "КРАЩЕ В СВІТІ ЖИЛОСЯ"

У давніх греків, великих поціновувачів вина, в ходу була поговірка:

— П’є, як скіф…

І це зовсім не означало (як дехто може подумати), що скіфи більше за греків пили чи що вони взагалі були гіркими пиятиками. Скіфи не вирощували виноград (чи не єдиним трунком у них був інтернаціональний тюркський напій бузат, або — кумис, що його виготовляли з кобилячого (рідше верблюдячого і коров’ячого) молока). Греки культивували до 150 сортів лози і виноробство у них було

найприбутковішою галуззю сільського господарства (землеробство, наприклад, займало лише шосте місце за рентабельністю), тоді ж як скіфи пили привізне, що його, як відомо, на всіх, навіть багатих, не напасешся. Знову ж таки, у греків виноробство і відповідно споживання вина (вони пили його вранці, в обід і увечері, а часто й усю ніч), а з ним і масові пиятики були на недосяжному для причорноморських степовиків рівні.

У Греції, як відомо, все є.

А щодо вина, то його в античному світі було так багато, що вистачало всім (навіть рабам), а надлишок ще й вивозили за кордон на продаж. Особливо славилися вина з островів Родос, Лесбос, Самос, Сос, Хіос: вина були темні, червоні, білі, золотисті. Розрізняли легкі, тонкі, міцні та солодкі. Цінувалися вина старі, багатолітньої витримки, їх споживали здебільшого люди заможнію. Для бідняків та рабів (раб отримував 600 мілілітрів щоденно легкого сільського вина) годилися вина "вдруге вичавлені", себто виготовлені з виноградної вичавки. Загалом же греки (як і римляни) віддавали перевагу темному червоному вину. Щоб вино стало найкращим, воно мусило бродити 5—10 років і таке вино (у греків це здебільшого хіоське) споживали тільки багаті і то у свята. Пили тільки розбавленим. Кип’яченою водою. Такий у них був звичай.

Іноді його так розбавляли, що то вже було не стільки вино, розбавлене водою, як швидше вода, у яку для дезинфекції добавляли вино. Вода у колодязях Греції була нездоровою, низької якості — каламутна, несмачна і навіть дещо солонувата, як наче морська. Розбавлена вином, така вода вже мала інший, приємніший смак. І хоч подібна суміш не п’янила, але добре захищала від нездорових мікробів. З часом греки й звикли розбавляти вино водою (чи навпаки, воду вином), згодом це в них стало національною традицією — між іншим, дуже доброю, хоч дещо й незвичною для слов’янської душі, адже на Русі з давніх давен пиття — це веселість, — казав ще Володимир Великий і додавав: "Не можемо без того бути".

Греки теж не могли. І рівних їм у питті-веселості в античному світі не було.

Якщо відкриємо тлумачний словник (хоча б 11-томний) української мови, то прочитаємо, що симпозіум (хто в наш час не чув цього слова?) це — "нарада з певних наукових питань (звичайно за участю фахівців різних країн)". А яка нарада, бодай і наукова не закінчувалася… ну не пиятикою, то бодай пристойним бенкетом, га?

Але це друге значення слова симпозіум, теперішнє. А перше, первісне, було — увага! — таке: "бенкет з музикою, розвагами й бесідами". Простіше — пиятика. Застільні посиденьки, як би ми сказали, з добрячим узливанням.

Хоча — і тут треба віддати належна давнім грекам, — це не просто якась там пиятика, а — культурна. Але все одно гульня. Та власне, симпосій (від грецького слова, що означає гулянка, бесіда, вечірка) для того й збирався. Для все тієї ж гулянки, вечірки з бесідою. Зібравшись (в того чи того добродія — по черзі), учасники симпосія прикрашали себе квітами і вибирали верховного розпорядника гульок — сімпосіарха (як по нашому — тамада). За традицією симпосій починався жертовним узливанням богам, потім пили за присутніх, за третім разом — за відсутніх, співали сколіони — застільні пісні. Сімпосіарх, верховодячи на гульках, скеровував їх у потрібне русло — як випивку, так і бесіду, — слідкував за умовами змагань дотепників, визначав нагороди переможцям, нагадував, що пора вже й знову наливати. Він також у певний момент (як гості доходили до кондиції) розпочинав інтелектуальні ігри, розгадування загадок (в цей час шановне товариство розважали гетери, танцівниці, флейтисти, акробати, міми) і лише потім — розігріті вином та гарними жінками, гетерами й танцівницями чи флейтистками — переходили до бесід на філософські, літературні та інші теми, намагаючись сяйнути дотепом, каламбуром, інтелектуальністю взагалі.

У своїй книзі "Застільні бесіди" Плутарх згадує теми, що частіше всього ставали предметом для обговорення на таких симпозіумах: "Що з’явилося раніше — курка чи яйце?", "Чому жінки п’яніють мало, а діди — надто?", "Чому вночі звуки більше чути, як удень?", "Парне чи непарне число зірок у небі?" — ну і так далі і тому подібне. Головне, аби було що наливати, а побесідувати можна на будь-яку тему.

І все ж не скіфи сказали: "П’є, як грек", па навпаки, греки: "П’є, як скіф". А річ у тім, що варвари (так тоді називали ті народи й племена, які не належали до греко-римської цивілізації, стояли на нижчому рівні культурного розвитку і не говорили їхніми мовами) пили вино нерозбавленим — як-от і всі ми нині.

А втім, скіфам не було потреби розводити воду вином — вода у Скіфії завжди була здорова, холодна й смачна, її ще звали солодкою — на відміну від деяких джерел на Приазов’ї, де вода була солонувата. Тож пили вино нерозбавленим. Ну і звісно, п’яніли більше за греків, котрі за це степовиків не шанували. Звідси у греків і поговірка пішла:

— П’є, як скіф...

Це означало: вживає вино нерозбавленим.

Скіфи ніяких симпозіумів не збирали, пили без наукових диспутів чи дискусій. Збиралися в шатрі чи й просто неба, здіймали чаші з рідним бузатом чи привізним вином:

— Здорові будьмо!

— Вип’ємо за нас, щоб ми завжди були!

— За тих, хто в дорозі!

— За тих, хто в небі!

— Поїхали!

— Прощай, розуме, завтра побачимось!

— Щоб хотілось і моглось!..

— І-і-і… Гей!..

І ніяких тобі симпозіумів. А суть була та ж сама, що й греків.

Скіфи й навчили греків пити вино нерозбавленим. Власне, один скіф, мудрець їхній Анахарсіс, котрий мандруючи Грецією, зустрічався з її мудрецями і сам вражав їх мудрістю.

Так ось, Анахарсіс, бувало, казав грекам:

— Ми, скіфи, дивуємось, що ви, греки, розбавляєте вино водою. Вино — це молодий прудконогий кінь, а розбавивши його водою, ви ніби впрягаєте до нього вола. Що то за їзда, чи то пак випивка?

І греки звідтоді почали пити вино нерозбавленим — принаймні, частина їх, що все більшала й більшала. Казала в застіллі виночерпію:

— Ей, приятель, підскіф ще…

Себто налий ще нерозбавленого.

А пити вони любили і пили добряче — з вечора й до ранку. Часом зранку й до вечора лунало:

— Ей, приятель, підскіф ще!..

І про таких своїх співвітчизників греки осудливо казали:

— П’є, як скіф!..

Так і хочеться отут ввернути щось на кшталт того, що й ми п’ємо яко скіфи, мовляв. А втім, куди тим степовикам до нас та нашої оковитої, сиріч горілки міцністю 40–45 %, виготовленої з ректифікованого спирту з додаванням зм’якшеної води, яку скіфи й відати не відали й чути про неї не чули.

І давнім грекам до нас ой-ой як далеко!

Від слов’янських часів (тоді, правда, більше споживали мед-медок, хоча й горілка була відома на Русі з X–XI століття) і до наших днів ніхто так не вміє посидіти, як ми, ніхто так не шанує горілочку, як ми і ніхто не створюбє таких пісень про ті хмільні застілля, як ми. А які симпозіуми ми влаштовуємо — гай-гай! Куди до них давнім грекам з традиційно-безневинним темами їхніх гульок на зразок вже згадуваних тут: "Що з’явилося раніше — курка чи яйце?", "Чому вночі звуки більше чути, як удень?" тощо.

Де ще, у якій країні народ хвастає — у своїх піснях, скажемо, небезталанних, — про те, що

Як засядем, браття, коло чари,

Як засядем, браття, при меду,

То най ідуть турки-яничари,

А я навіть ухом не веду…

І знаєте, правда — попри деякий наліт молодецької самохвальби. Правда, що не вели й вухом. Бо як утратили свою незалежність вісімсот чи й більше років тому, то ледь її повернули у 1991 році. Та й то… Або:

Наливайте, браття,

Кришталеві чари (дались вони нам, ті чари!)

Щоб кулі минали,

Щоб шаблі не брали

Голівоньки наші!

Красиво, правда? А про те, що в роки Другої світової найбільше гинуло наших вояк саме після прийняття "наркомівських ста грамів", що їх видавали перед атакою і згадувати не хочеться. Бо хміль навпаки, гнав вояків на убій під кулі, що в першу чергу й не минали голівоньки хмільні…

А чому наливаємо-п’ємо? Та буцімто ж із національно-патріотичних почуттів, буцімто вболіваючи за неньку Україну:

Щоби Україна

наша не зів’яла,

Щоби наша слава

Козацька слава

Повік не пропала…

А вона якраз і пропала. Як і саме козацтво. І однією з причин того були вище наведені рядки про те, що "Як засядем, браття, коло чари… То най ідуть турки-яничари, А я навіть ухом не веду…"

Та й чому не пити? З одного боку це як оберігання козацької слави й України, "щоб вона не зів’яла", а з другого:

Хіба в шинкарки мало горілки,

Пива і меду не стало?

До речі, про шинкарку. Поет Степан Пушик написав (а поет і бандурист Микола Литвин на музику поклав) пісню-зойк, пісню-застереження "Козак гуляє", у якій "шинкарка носить", а козак знай собі гуляє та й гуляє…

"Не пий, козаче,

Козачка просить, —

Не пий, козаче,

Коня проп’єш…"

Козак коня благополучно пропив ("Козак сміється, Шинкарка носить, Шинкар говорить: "Замало п’єш").

"Не пийте, хлопці! —

Вкраїна просить. —

Не пийте, хлопці,

Проп’єте Січ."

…"Не пийте, хлопці,

Я в вас одна…"

Пили і п’ють. Такі вже ми. А чого п’ємо? Та того, що (це вже з народної, зело "мудрої" пісні):

Щоб наша доля нас не цуралась,

Щоб краще в світі жилося!

Тепер втямили, чому п’ємо? Та щоб у світі краще жилося. І нам, і іншим. Інтернаціоналізм своєрідний. Пий побільше, щоб іншим краще жилося. Іншим, правда, живеться краще, нам — щось не дуже, хоча й п’ємо добряче. А втім сумнівно, що від того (як проп’ємо коня, козачку, Січ, Вкраїну) нам буде краще жити. Хіба що до пори, до часу, поки хміль не вивітриться, діє оте магічне: "Гей, наливайте повнії чари!" Тим паче й сама пісня про це мовби застерігає:

Пиймо, панове, пиймо, молодці,

Пиймо, покіль іще п’ється.

Поки недоля нас не спіткала,

Поки ще лихо сміється…

Воно сміється. Ще. Покищо. Бо потім ми будемо сміятися. На кутні. І сміємося. Теж на кутні, де вже й зуби повипадали.

Але все одно раз по раз перехиляємо: "Щоб наша доля нас не цуралась. Щоб краще в світі жилося!" Ми ще віримо, що бездонна чарка, якщо її частіше спорожняти принесе нам краще життя. Святі ми чи що? Чи вже надто увірували в магічну суть чарки? І такі гульки-фуршети влаштовуємо, що куди тим давнім грекам! Сказано ж бо колись було:

"На Русі пиття — веселість. Не можемо без того бути". А раптом і справді після того, як ми засядемо коло чари (та ми, власне, од неї і не вставаємо!) життя наше кращим стане, га?

Як бідно не живемо (принаймні, нині звідусіль тільки й чути нарікання на трудне життя), а погукають тебе в гості — столи гнуться-тріщать од яств і питія. І сам, коли погукаєш, так теж так стараєшся. Не можемо інакше — широта слов’янсько-руської душі того вимагає, правічна наша гостинність. Багаті іноземці, потрапивши за такі столи, потім дивуються:

— Допомоги звідусіль просите, плачете, що погано вам в Україні, а по ваших святкових столах щось цього не видно…

А, може, це й добре, га? Мусимо й ми хоч чимось пишатися?

Дарма дехто оковиту називає зневажливо водярою — пхе! Дарма хтось там застерігає, що "горілочка-тума хоч кого зведе з ума". Бо сказано нами (як на віки): "Горілка не буває поганою, горілка буває лише двох сортів: гарна і дуже гарна!"

То чому б за це й не налити? Наливаємо. Повнії чари. Все з тих же добрих намірів: "Щоб краще в світі жилося". Такі ми уболівальники за світ білий!

Правда, краще чомусь не живеться, навпаки. Та ми вперті — вперто наливаємо — "Щоб краще в світі жилося!" — і вперто співаємо. Про що? Про те, що треба краще працювати? Гай-гай, то японці чи ще хто там хай краще працюють, а ми дотримуємось своєї лінії: "Гей, наливайте повнії чари, Щоб наша доля нас не цуралась, Щоб краще в світі жилося!" Проте життя наше не кращає. І чому б то? Мабуть, мало… наливаємо. Тож згадуючи далеку старовину, іноді хочеться вигукнути:

— Ей, приятель, підскіф ще!..

А чому б і ні? Як співається у все тій же народній пісні:

Кришталева чара, срібная креш,

Пити чи не пити — все помреш!

Ось у чому суть, панове-товариші й добродії була, є і буде!

— Ей, приятель, підскіф ще! Та й засядемо коло чари. Щоб наша доля нас не цуралась, щоб краще в світі жилося.

НАДІЙНЕ СЕРЦЕ БУВАЄ ТІЛЬКИ У ВІРНОГО ДРУГА…

Казочка

В одному царстві, що було не за дрімучими лісами, не за високими морями і взагалі, не в тридесятому государстві, як то в казках традиційно мовиться, а в тому царстві, що в душі кожного з нас, жив та був собі Лев.

Цар і повелитель наш, і батько наш рідний.

І хоч він на той час уже дещо постарів, але царський рик його все так же лунав грізно і ми, ледь зачувши його, все так же слухняно-покірно збиралися наслуховувати чергові мудрі повеління нашого владики.

Так було й того разу.

— Як я переконався, у нашому жорстокому світі (про те, що він сам же й робив цей світ жорстоким, владика наш не любив розпатякуватись) можна покластися лише на вірного друга — і ми з повагою подивилися на того, хто єдиний серед нас мав найвищий титул в нашому царстві:

Вірний Друг Самого. — Цінуймо вірних друзів — вони того варті! Щодо мене особисто, то я теж, як на гранітну скелю покладався на свого Вірного Друга! — Ми всі зааплодували. Вірний Друг Самого, злегка вклонившись, велично сів на своє місце поруч із Самим і сів уже дещо зрісши в наших очах. — А чому? Та тому, що він не просто мій Вірний Друг, а ще й тому, що тільки у нього — Вірного Друга Мого, — найкраще серце: велике і щире, щире і чуйне, чисте і незрадливе. Воно — серце Мого Друга — переповнене сумлінням і любов’ю до ближнього.

І кожний з нас у ту мить щиро пожалкував, що він не є Другом Самого.

— Серце Мого Друга — з непідробним хвилюванням і майже аж із ніжністю, такою не властивою йому, виголошував наш повелитель, — золоте серце! Можливо, воно дещо… е-е… сентиментальне, але ув той же час і відважне. До всього ж я певний серце мого Друга ніколи мене не підведе! Чи не так?

— О, так, так, царю! — хором вигукували ми. З усіх сердець завжди найнадійніше — це серце друга!

— І я так думаю. І радий, що ми одностайні в цьому непростому питанні. Крім того, і в цьому мене переконали й спеціалісти-кардіологи, які вивчали серце Мого Друга. Тож зволікати більше не будемо і я врочисто вам повідомляю про своє рішення: для трансплантації мені серця, навзамін мого, хоч і царського, але в турботах за ближніх дещо вже зношеного, я вибираю серце Мого Друга — надійне, вірне і, головне, молоде та здорове. Воно не підводило мене раніше, не підведе й тепер, коли після пересадки заб’ється в моїх грудях.

Вірний Друг Самого схопився, широкого розкритим ротом намагався щось сказати чи сапнути повітря, яке для нього в ту мить зникло, але його вже схопили Шакали — особисті охоронці владики — і потягли в операційне бунгало, що звалося кардіологічним центром.

За ними рушив і Лев.

І ми в одностайному, так сказать, пориві, схвалили мудре рішення свого повелителя (кожний в ту мить неймовірно радів, що він, слава Богу, не є Другом Самого), а також мужній вчинок Його Друга і, зокрема, його золоте серце, що його він не пошкодував для нашого повелителя і свого Друга.

Операція закінчилася благополучно.

Тепер у тому царстві, що в душах кожного з нас, як і раніше володарює Лев, але вже — з молодим і надійним серцем свого Вірного Друга, якому в савані поставлено пам’ятник. До нього — рятівника нашого царя — не заростає народна стежка.

І тепер в нашого царя добре, чуйне, щире і таке відважне серце — серце його Вірного Друга.

ТОВСТИЙ І ТОНКИЙ

У тамбур швидкого поїзда "Севастополь — Київ", десь на якомусь там перегоні, вийшли покурити два пасажири — товстий і тонкий. Обоє їхали в одному купе — із санаторіїв поверталися, тільки товстий з дружиною, а тонкий — одинаком.

Ну, розбалакалися, тонкий раптом каже товстому:

— Мені здається, ваша дружина — типова, даруйте, неврастенічка. Скільки їдемо, стільки й пиляє вас — без утоми й перерви. І здебільшого через найменшу дрібничку, не варту й уваги. Як наче це в неї у крові. Навіть не зважає на мою присутність в купе. Мені вас шкода. Це ж просто терор. Тільки не ображайтеся, прошу вас, за мою відвертість і втручання, можливо, не в свої справи.

— А чого ображатися, — спокійно одказує товстий, — як вона неврастенічка і без "здається".

— Як ви живете з нею?

— А хто вам сказав, що я живу? Я з нею мучуся.

— А ви б її спробували у психіатра підлікувати, га? — радить тоненький. — Чи у психотерапевта. У нас психіатрія, знаєте, авторитетний підрозділ медицини ще з часів Гіппократа. А які світила в ній працювали! Які неврози лікували, психози!

— Отож — працювали… лікували… — зітхнув товстий. — А нині… До якого світила не водив свою неврастенічку, хто вже її не лікував — як мертвому припарка! Ще більше мене гризе. Та й що говорити — перевелась тепер психіатрія, путнього спеца і вдень з вогнем не знайдеш.

— У-у, шановний, не кажіть, — гаряче заперечив тонкий. — І в наш час є світила.

— Знаю я цих світил! — гмикнув товстий. — Гроші луплять, а результат? Дружина як гризла мене, так і гризе!

— А я ось вам дам адресу одного київського психіатра, спеца із жіночих неврозів вищого класу! І не таких неврастенічок, як ваша виліковував. За місяць стане, як шовкова.

— Що ви кажете? — подивувався товстий. — І чого це я такого світила не знаю? Цікаво, цікаво… Завтра ж і поведу до нього свою половину, хоча певен — перевелись тепер спеціалісти. Лишилися такі собі заробітчани. Кирпу гнуть, учених з себе видають, докторські захищають, а самі — ні бе, ні ме, ні кукуріку.

— І все ж спробуйте. Правда, потрапити до нього непросто. Черга. Тож доведеться вам докласти зусиль.

— Як для справи — докладу.

Взяв товстий у тонкого папірець, зиркнув на нього.

— Послухайте, шановний, що це ви мені дали?

— Як що? Адресу того світила психіатрії. Беріть, беріть. Мій приятель свою водив до нього… Правда, не помогло, так зате хоч дременув од неї. Адресу ж мені про всяк випадок передав…

— Красненько дякую. Це… моя адреса. І прізвище моє.

— Ось так здибанка! То ви… ви… — почав було тонкий і прикусив язика.

— Так, я і є той психіатр і, як ви укажете, світило, до якого ви посилаєте мене. Такі, значить, пироги, — зізнався товстий. — А щодо черги, то й справді потрапити на прийом до мене непросто.

— Вибачайте, так звідки ж я знав, що це ви і є, — тонкий озирнувся, перейшов на шепіт: — А взагалі, добре, що я з вами зазнайомився. Чи не змогли б ви прийняти мою половину, га?

— І вас… пиляє?

— Не те слово. Поїдом їсть. Хоч калавур кричи!

Товстий подумав і ствердно кивнув головою.

— Гаразд, приводьте. Прийму поза чергою. Але — послуга за послугу…

— Звичайно, я заплачу згідно з вашою таксою…

— Не про "зелені" мову веду, — поморщився товстий і, теж озирнувшись, перейшов на шепіт: — Послухайте… Чи не має у вас, бува, на прикметі якої-небудь… мм… народної бабенції? Цілительки там чи баби-шептухи. Що всякі вади вишепчує, порчу виливає… Щоб мою вишептала, бо вже скоро й навпіл мене перепиляє. Я добре заплачу. А шукати самому шептуху в моєму становищі, а я ще й у ен-де-і працюю, — несолідно. Доцент, доктор наук — і раптом…

Аж тут двері наче кавкнули і відскочили. Дамочка в тамбур голову сунула, товстого побачила і в крик:

— Ага, ось де ти, г-голуб-бчику?! Думав, сховаєшся від мене? Думаєш, як доктор наук, так мене вже й ігнорувати можна? Не вийде. Я тобі ще не все доказала. У мене нові аргументи з’явилися, повертайся в купе. Та й до Києва ще стільки їхати — не пропадати ж часові. Мусиш слухати, бо інакше таку психіатрію тобі влаштую, таку!..

— Вже й покурити не можна, — заметушився товстий, затовк недопалок і, виходячи вслід за дружиною з тамбура, шепнув тонкому:

— Так ви вже той, добродію… Підкиньте мені адреску бабки-шептухи. Може, вона народними засобами вишепче мою ненаглядну… А я вже вам віддячу. Як свою до мене приведете.

І квапно побіг до купе, вигукуючи на ходу: "Спішу, спішу, мій янгол із ріжками!.."

Швидкий поїзд "Севастополь — Київ" гуркотів, набираючи ще більшу швидкість, і його аж трясло.

КОМУ В ЛЮДИ ЙТИ?

— Ти куди ж це зібралася, розумна дурепо?.. В люди?.. Фюу-уть! Сиділа, сиділа на дереві і — на тобі! В гомо сапієнси вирішила податися, у двоногі? Тобі що — найбільше треба? А ззовні ніби така ж як і всі. Чи, може, ти крайня? Чи розумця в тебе нікуди дівати? Все мудруєш, не можеш жити, як усі нормальні мавпі живуть. Чи мо’ вислужитись хочеш, розумахо? Новий загальнолісовий почин запровадити? "Усім лісом в люди", га? "Кожна мавпа мусить хоч раз сходити в люди", га? На звання "Мавпячий новатор передового ходіння в люди" цілиш? Га? Хай інші йдуть… Ну, ті… Горласті з верховіття. А їх там — більше, аніж листя, і в кожного — державна горлянка. Та різні активісти-крикуни, що на кожній гілляці сидять, керують. Та ще галайда-галайстра всяка — їй куди б не йти… Хоч і семимильними кроками до світлого майбутнього — аби не працювати… А нам, простим смертним, і в мавпах добре. І взагалі… Ну, підеш у люди, а далі? Як з людьми нічого не вийде, то що? Назад у мавпи? Е-е, дзуськи! Назад у мавпи всіх не приймуть. Хіба тих, хто біля керівництва вертиться… То ось тобі на прощання моя порада, розумна дурепо: не висовуйся! Бо — порішать. Свої ж. Зрештою не забувай, що ти — звичайна-звичайнісінька мавпа, рядова, зовсім не прогресивно-передова, а навіть відстала і ні чим не видатна, і не знатна мавпа. Навіть не новатор лісу. Тож попереду начальства не годиться лізти. Навіть у люди. Хай краще воно в люди йде. Начальство. Йому давно туди пора сходити. Тож запропонуй новий почин: "Кожний начальник хоч раз у житті повинен побути людиною". А хто сачкуватиме, того силою туди відправляти. У люди. Щоб знали! І хай тоді лікті кусають. І хай тоді вовками виють, а хоч раз у житті начальник повинен людиною побути.

ВАШ ШИЇ — НАШІ ЯРМА

Тільки у нас — легкі, зручні, естетично-елегантні ярма, виготовлені за всіма правилами сучасного світового дизайну, у яких ви неодмінно помолодієте й розквітнете, а ваші постави гордо випростаються. Це, власне, витвори народного мистецтва, тож ми певні: наші ярма

прикрасять ваші трудові шиї, добродії Воли. Вони виготовлені з екологічно чистих порід імпортних дерев акціонерним товариством з обмеженою відповідальністю "Ваші шиї — наші ярма". Вироби надійні, міцні, їх вистачить вам на все ваше трудове життя. Ярма мають антикорозійне покриття, а натираючи шиї (чи збиваючи холку) завдяки своїх антисептичним властивостям сприяють швидкому зарубцюванню ран, а тому медицина добродіям Волам взагалі не потрібна. Виготовлені за останнім криком моди, вони безперечно прикрасять кожного трудящого Вола й внесуть приємну різноманітність у його повсякденне життя. Варто наголосити: наші ярма гарантують їх носіям надійний соціальний захист від різних проявів ворожої капіталізації чи то пак приватизації, що їх намагаються нав’язати трудящим Волам деякі елементи з так званих демократів. Передовикам виробництва, колишнім маякам та іншим подібним їм категоріям знатних трударів, товариство "Борці за світле минуле і щастя всіх трудящих Волів" видають ярма безплатно. Носіть на здоров’я! Як писав колись поет, літ до ста вам рости, йдучи вперед до світлого минулого в наших ярмах!

ІСТОРИЧНА ДИРЕКТИВА БУРМИЛА ПЕРШОГО

— Виявляється, у вашій Пущі всі здорові?? — зробив одного разу приголомшливе відкриття Лис Лисовин, особистий представник Бурмила Першого в Лісі Темному (той ліс і справді був темним-претемним). — Дожилися! — вигукував він вже обурено: — Жодного хворого, недужого чи хирлявого на увесь праліс!.. Що скаже його величність?

Нагально, як на пожежу, було зібрано актив.

— Допоки мешканці вашої Пущі будуть здоровими? — Лис Лисовин ще і ще ставив своє питання — то руба, то ребром: — Куди ми так взагалі, дійдемо? Я вже не кажу про те, що сьогодні це не модно. Бути здоровим… Ей, ей, хто там писок верне? Чия мордяка, даруйте, захотіла гостинчика?! Це не мною, наукою доведено. Крім того, це завдає нашому Лісові Темному величезних збитків. Та й Михайло Потапович, батько наш рідний і керманич, його величність Бурмило Перший

постійно турбуючись за наше, так би мовити благополуччя, невтомно закликає нас частіше слабувати й хиріти. Для нашого ж з вами блага та процвітання. В тім числі й фінансових успіхів. А ми?..Ігноруємо історичні вказівки самого Михайла Потаповича??! Застерігаю: комусь це може вилізти боком!! — вигукував Лис Лисовин вже загрозливо і здавалося, що ось-ось той актив похапає грець. — Треба спішно виправляти становище, що вже стало загрозливим. І взагалі, це якась… якась нездорова ситуація. Що всі здорові. Ви вже й забувати почали, коли востаннє заходили до аптеки купувати ліки від болячок, яких у вас чомусь все немає і немає! До тих аптек, над якими невтомний Михайло Потапович невтомно здійснює особистий контроль, суворо слідкуючи, аби в них були в наявності всі ліки від будь-якої трясці. А ми… По причині того, що не кволі, обминаємо аптеки, які вже й так затоварені дорогими ліками. Це не що інше, як замах на нашу вітчизняну фармацію! Саботаж і протидія. Михайло Потапович, батько наш рідний і керманич день і ніч трудиться, наповнюючи аптеки все новими й новими рятувальними бальзамами, а ми й не думаємо хворіти! Чим ми йому віддячуємо? Та тим, що ми… що нам лінь занедужати! Забуваємо головне: кошти, виручені від продажу ліків, поповнюють державний бюджет. Сподіваюсь, ви хоч не проти того, аби поповнювався наш бюджет?

Ніхто, звісно, проти цього не був.

Мобілізований Лісовином актив одноголосно прийняв звернення до всього народу Лісу Темного, що під керівництвом Його Величності Бурмила Першого семимильними кроками йшов до світлого завтра: з першого числа всім негайно розпочати хворіти! А хто залишатиметься, як і раніше здоровим, кого не братиме трясця, той — не патріот Лісу Темного (в ту мить, той Ліс ще дужче, ще загрозливіше потемнів) — з усіма наслідками, що звідси витікають!

Бурмило Перший гаряче схвалив звернення активу до лісового народу, а представника свого Лиса Лисовина за організацію цінного почину "Хворіймо всі разом, хворіймо постійно для нашого ж блага!"

нагородив орденом "За заслуги". І заодно видав на гора чергову свою національну (в ранзі, звичайно ж, історичної) директиву: "Здоров’я нації — у її безздоров’ї!"

І мешканцям того Лісу Темного (а він уже був аж чорним) нічого не залишалося робити, як негайно розпочати всезагальне хворіння. І звідтоді двері аптек вже не зачинялися, бо всі бігли туди купувати пігулки. Кажуть, що бюджет Лісу Темного нарешті почав наповнюватися прибутками.

Щоправда, поповзли чутки, що лише кожна тринадцята продана пігулка доходила до бюджету Лісу Темного. А куди перші дванадцять проданих пігулок ішли? Справа темна. Як і все в тому Лісі. Але перешіптувалися ледь чи не під кожним кущем, що перша продана пігулка йшла на рахунок першої леді, чарівної Бурмилихи, друга — чадові Мишкові Бурмиловичу, третя — невістці Бурмила, четверта — братану Бурмила (він же міністр внутрішніх і всіх інших справ), п’ята — вуйку Бурмила, шоста — вуйні, сьома — тещі, восьма — діверу, дев’ята — швагеру, десята — швагарині, одинадцята — свату, дванадцята — своякині і лише тринадцята буцімто потрапляла в бюджет, але так це чи ні (щодо тринадцятої) — спробуй розберися! Та й чи варто ризикувати? Тож мешканці Лісу Темного ще завзятіше, ще завзятіше хворіли й хворіли й хворіли, силкуючись будь-що не видужувати. (Для заохочення ще і ще недужати встановили звання "Заслужений хворак", "Кращий хворак тижня… місяця… року".

Всюди були повивішувано плакати: "Чим більше ми хворіємо — тим здоровішим ставатиме наше життя!", "Хто пластом лежить і на ладан дихає — той наш найбільший патріот найсвітлішого у світі Лісу Темного!" І нарешті з головного транспаранта братан Бурмила Першого, міністр внутрішніх та всіх інших справ загрозливо тикав товстим волосатим пальцем у кожного, хто мав необережність глянути на транспарант: "А ти хоруєш, неборако?! Якщо ти ще чомусь зоровий, негайно занедужай, допоки ще не пізно!"

ХОЧУ СТАТИ ОДІНАХОМ

Почув один чоловік, що є одінах, і захотів ним стати. З першого разу. Отим самим ОДІНАХом. Та зрештою — у нас демократія.

Ну й пішов він по інстанціях: так і так, каже в кабінетах, я — такий-то, хочу стати ОДІНАХом.

А там, звісно, бюрократи — один на одному! — почали його відмовляти, аби він не став отим самим… ОДІНАХом.

— Ні, — затявся на своєму чоловік. — Хочу і — край! Іншого виходу в мене немає — таке життя.

— Життя воно й справді… е… таке, — м’яко почали з ним бесідувати.

— Але ж чи знаєте ви, з чого починається абревіатура ОДІНАХ? Із слова одиниця. То ви хочете стати одиницею?

— Коли не можу бути першим, то хай хоч одиницею. Я, наприклад, колись усе життя був гвинтиком — за старого режиму. І нічого! Не злиняв. То чому б мені не побути одиницею? Та, зрештою, ким я тільки не був у дотеперішньому житті. Навіть ударником…

— В оркестрі, чи де? — не второпали.

— Ага, в отому, що звався СРСР. Був ударником отієї самої праці… Як його? О, згадав! Комуністичної! І, як бачите, живий. Навіть членом Товариства книголюбів був, і теж живий. То чому б мені не побути ще й одиницею?

— Воно й так, — мовби погодились бюрократи і терпляче-ласкаво так йому радять: — Ударником — то ще нічого. Тоді всі були

ударниками. Але зараз, коли в нас воля і ніяких перешкод? Зрештою, чоловіче добрий, це ж не просто одиниця, а — одиниця інвестування…

— Ну й що ж? — не губиться настирний прохач. — То ви мене й інвестуйте, як одиницю бодай. Бо все одно життя катма. Тридцять вісім гривень пенсії, і ту не завжди виплачують. Та й інфляція її пожирає. А ОДІНАХ — це ніякої інфляції! Це не проста одиниця інвестування, а така, що захищена від інфляції. І я теж хочу бути захищеним від інфляції. Бо ніхто мене не захищає: ні защітнікі трудящіхся, ні оті самі… народні. Ну, в смислі депутати. Ні уряд, ні… А інфляція мене щотижня їсть поїдом. От і хочу бути бодай одиницею, але захищеною від інфляції.

— Зрештою, ОДІНАХ — це всього лише специфічний фінансовий термін, не більше.

— То ви мене специфічним терміном і зробіть, аби тільки був захищеним.

І так він у солідних установах набрид отим сакраментальним "Хочу стати ОДІНАХом", що й бюрократи — вони теж, виявляється, люди — не витримали.

— Гаразд, — кажуть, — є в нас одна… е-е… організація, яка всіх охочих робить ОДІНАХами.

— Так би й одразу, — зрадів чоловік. — Давайте швидше її адресу. Я зараз до них поїду. А йому:

— Для чого вам зайві клопоти? Крім того, ви — ветеран, тож вас обслужать за вищим розрядом… Ходімте в приймальню. Вип’єте мінеральної, розслабитесь, журнальчики погортаєте. Зараз по вас приїдуть…

І справді, невдовзі й приїхали. Двоє здоровань.

— Котрий тут хоче ОДІНАХом стати?

— Я…

— Тоді їдьмо, гражданін…

Ну, їде він і думає: от сервіс! От так обслуговування! Дожив. Діждався. Як у Європі… Нарешті й ми піднялися до світового рівня. Давно б так.

Привозять його кудись там, заводять до кімнати. Нічого, біле все, як в аптеці. Ліжка, тумбочки. На вікнах, правда, ґрати добрячі.

"Правильно, — думає чоловік, — ґрати — аби який бандюга, рекетир чи мафіозі сюди не заліз".

У кімнаті — четверо. Нумо вони знайомитись. Один, який на голові мав якийсь трикутник із старої вигорілої газети, одну руку за спину заклав, другу собі під вбрання на грудях засунув і каже:

— Я — Бонапарт Наполеон!

— Дуже приємно, товаришу… е-е… добродію Наполеоне, — чоловік йому. — Зізнаюсь, я вже десь чув ваше прізвище.

Підходить другий, через плече перекинув простирадло, одна рука гола, став у позу і так ефектно:

— Олександр Македонський!

— О-о!.. — радіє чоловік, — усі тут, бачу, відомі. Я теж десь чув ваше прізвище, товари… е-е… добродію Македонський.

Аж тут третій ноги суне.

— Я, панімаєш, Єльцин. Панімаєш, цар Борис.

Чоловік хотів було сказати, що і його прізвище десь чув, як зненацька до нього дійшло, і він позадкував до дверей. Але його встиг перехопити четвертий.

— Ти що? З усіма перезнайомився, а мене ігноруєш? Ти хоч знаєш, хто я?

— Н-не знаю, — трохи аж злякався чоловік.

— Я Третій президент України!

— Але ж третього ще, здається, немає…

— І ти — туди ж? Мене вчора достроково обрали. Я теж на букву "К".

Вирвався новоприбулий з його обіймів та до дверей. Гатить кулаками, кричить, аби негайно відчинили.

Двері й відчинилися, до кімнати зайшли два гевали. В одного в руках якась мотузка, другий шприцяку тримає, з голки якого аж капає…

— Хто тут буянить?!! Н-ну?!!

Бонапарт Наполеон, Олександр Македонський, Борис, панімаєш, Єльцин і той, Третій президент України, який теж на "К", — як добре треновані прусаки — до своїх ліжок і повкривалися з головою.

— Новий? — гевали до чоловіка, котрому вже нікуди тікати. — В’язати будемо, чи сам штани скинеш?

— Ви мене з кимось переплутали, — чоловік розпачливо забігав поглядом. — Я хочу стати всього лише одиницею, але захищеною від інфляції. Себто ОДІНАХом. Мене влада не захищає.

— Ось дамо укол — відразу ж і станеш захищеним. У нас тут і не такі… одінахи лежать. Навіть із самого Наполеона штани запросто скидаємо.

Що вдієш? Чоловік сам скинув шатни, прийняв укол і невдовзі, умиротворений та щасливий, заснув. І заздрили йому в тій кімнаті з ґратами і Наполеон, і Македонський, і Борис, панімаєш, Єльцин, і той, третій президент України, який теж на букву "К". А заздрили через те, що той чоловік так легко став щасливим.

А щасливим їхній новий колега став, бо йому снилося, що нарешті він-таки ОДІНАХ, хоч і одиниця, так зате захищена! І він навіть плямкав уві сні: мабуть, цілував своїх захисників…

В ГУСЯТИНСЬКУ ВШАНОВУЮТЬ КРАДІЯ…

Минув усього лише рік звідтоді, як у славному Гусятинську було врочисто відкрито збудований за світлими стандартами наймодерніший супермаркет "ВСЕ. ВСЕ. ВСЕ", а гусятинці вже не можуть уявити свого подальшого життя без "ВВВ" (так скорочено вони величають те чудо торгівлі), що швидко став у них чи не найпопулярнішим торговим закладом.

— Нас ніхто не минає, бо куди хто з гусятинців не йде, а до нас неодмінно зайде, — з гордістю говорять про свій заклад працівники супермаркета.

І це справді так, адже торгові зали "ВВВ" завжди переповнені людом. Кожен відвідувач, який переступив його поріг (не кажучи вже за тих, хто купує товари) ретельно реєструється потаємними

телекамерами, і всі дані заносяться в пам’ять комп’ютера, тож всезнаюча техніка може миттєво видати на-гора точну цифру, скільки сьогодні відвідувачів у "ВВВ", скільки їх побувало в його торгових залах за день, тиждень, місяць, рік тощо. Раз по раз супермаркет відзначає (на рекламу грошей тут взагалі не шкодують) ту чи нішу подію зі свого життя, різні дати, ювілейні заходи на кшталт "ВВВ" за місяць, "ВВВ" за квартал... Так, наприклад, вчора о 18.00 в торговому гіганті було затримано чергового крадія (до товарів у "ВВВ" вільний доступ), який намагався щось там непомітно винести, минувши, звісно, касу.

Ним виявився добродій Микола Н., колишній передовик місцевого заводу, а тепер безробітний, людина у місті взагалі відома і шанована. Пан Микола Н. і став тисячним крадієм супермаркету "ВСЕ. ВСЕ. ВСЕ", про що негайно було врочисто повідомлено по внутрішньому радіо. І це всього лише за перший рік його існування — не кожному закладові торгівлі так щастить!

З цієї нагоди адміністрація супермаркету влаштувала чергову прес-конференцію для працівників ЗМІ (накривши для них одночасно й столи).

— Ми щодня виявляємо затримуємо двох-трьох, а іноді й чотирьох крадіїв, — з гордістю заявив присутнім майстрам пера прес-секретар "ВВВ". — Взагалі, це найкращий результат серед торгових закладів не лише нашого рідного Гусятинська чи, скажімо, й самого Києва! Це — найвищий показник у Європі! Така велика кількість крадіїв зайвий раз свідчить: наш супермаркет найпопулярніший серед європейських закладів торгівлі. Ми просто зворушені такою увагою гусятинців — у справі розкрадання вони міцно й надійно тримають пальму першості. Зрештою, цей рекорд вартий книги Гіннеса!

Під спалахи фото— і стрекіт кінокамер тисячному крадієві було врочисто піднесено квіти і цінний подарунок. Від широкої громадськості його вітали представники численних партій (а їх тільки в Гусятинську близько ста!), від офіційної влади — заступник мера. Піонери пов’язали

тисячному крадієві краватку й голосили його почесним членом їхньої новоствореної організації...

— Я просто зворушений такою увагою адміністрації "ВВВ" та широкої громадськості до своєї скромної персони, — щиро зізнався затриманий. — Як і тим, що я виявився тисячним крадієм. Звідтоді, як зупинився наш завод і я втратив не лише роботу, а й засоби до існування, мені ще ніколи так не таланило.

Після численних привітань і належного пошанування тисячного крадія було врочисто передано працівникам райвідділу внутрішніх справ, котрі в свою чергу пообіцяли поселити ювіляра в одній із своїх кращих камер. Місцевий олігарх (за сумісництвом він же й мафіозі), назвавши тисячного крадія "братаном", поклявся поставити в його камері телевізор "Панасонік", унітаз замість параші і навіть кондиціонер. Проводжаючи добродія Миколу Н. в КПЗ, працівники супермаркету щиро бажали йому усіляких гараздів.

Життя в супермаркеті "ВСЕ. ВСЕ. ВСЕ" (де справді можна купити все, все — абсолютно все, — якщо маєш, звісно за що) вирує...

І — НІЯКОГО... ХРЕЙНА!..

Переступивши поріг редакційного кабінету, він коротко і водночас дещо загадково відрекомендувався:

— Ліквідатор!

— Кого? — бовкнув я розгублено. — Е-е, даруйте, чого?

— Білих плям в історії, зокрема в українській, — і, не даючи мені оговтатись, застеріг — Перш, ніж перейду до суті справи, двоє контрольних запитань — на предмет перевірки вашого патріотизму.

Перше: хто населяв давню Грецію?

Давно відомо: перш, ніж відповідати, треба бодай трохи подумати. Я ж бовкнув, не давши перед тим аніякої роботи власним мозковим звивинам:

— Та, мабуть, давні греки.

— Ви мене засмутили, — ліквідатор і справді засмутився: — Затямте: давні, тільки не греки, а — українці. Часів трипільської культури. Отже, — загрозливо підсумував незнайомець, — першого іспиту ви не витримали. На жаль. Для вас. Але не все ще втрачено. Принаймні, ви ще маєте шанс. Задаю друге запитання: хто спершу населяв Індію?

Я насторожено зиркнув на його дебелу поставу і довгі руки, що закінчувалися пудовими кулачищами (до всього ж він явно загороджував собою вихід з кабінету) і згадав, що досвідчений горобець не дасть себе провести на полові. Тим більше, вдруге помилитися я не мав права. Тож пребадьоро вигукнув:

— Та, звичайно ж, пра-праукраїнці. А вже потім до Індії примазались якісь там… індійці.

І відчув, що за другою спробою таки влучив у яблучко.

— Правильно. З вас, — милостиво додав ліквідатор, — ще може вийти справжній патріот. А тепер головне запитання, — виявляється, моє випробування ще не закінчено: — Хто такий Бах?

— Ви маєте на увазі Йогана-Себастьяна? — І тут я з поквапу дав маху: — Німецький музикант, композитор і органіст.

— Попали пальцем у небо! — загрозливо ліквідатор. — Думайте, думайте, добродію.

— А чий же? — я вже був спантеличений.

— Та наш же, українець з діда-прадіда. Хіба це не відчувається з його колоритного, істино українського прізвища? Га? Думайте: бах, бах!.. Хто, крім нас так скаже?

— А-а, — нарешті осінило й мене. — Бах — в українській мові звуконаслідування, означає звук від удару. Стривайте, я починаю здогадуватись. Маленьким Баха змушували батьки, як це водиться, багато музичити. От він і бахкав по клавішах: бах, бах! Вирісши, і взяв це собі за псевдонім: Бах.

Ліквідатор білих плям з рідної історії дивився на мене вже явно з симпатією. В його очах я вже не був безнадійним неофітом.

— З вами приємно мати справу, ви — на вірному шляху, а, отже, й маєте шанс стати моїм учнем. Хоча ваша гіпотеза ще не зовсім точна. Це, так би мовити, народна творчість.

— Тоді Бах, — перебив я вчителя, — запорозький козак! Ворогів бахкав — бах наліво, бах направо, от його й прозвали січовики Бахом. Оскільки ж він був очевидно кобзарем, то в німців, куди невдовзі потрапив, швидко став органістом і композитором Бахом.

— Ціка-аво, — ліквідатор вже явно був вражений моїм творчим зростанням на ниві дослідництва рідної культури. — Бах — запорозький козак, який бахкав ворогів?.. Гм… Ви робите успіхи. Цю гіпотезу варто й мені опрацювати. Хоча все це — козакування — могло прийти пізніше. Ви чули що-небудь про таке містечко, як Бахмач, що на Чернігівщині? Так ось той, кого сьогодні називають німецьким композитором Бахом, насправді народився в Бахмачі. На згадку про рідне місто він і взяв, як псевдо перші три літери з назві рідного місті і став Бахом. А німці, привласнивши його собі, не докумекали змінити українське прізвище на німецьке, тільки приліпили йому двоє своїх імен. Так він і став Йоганом-

Себастьяном. Тоді ж як насправді він Іван (по народному Йван) Себастіянович.

— А раптом, — я вже почав увіходити в азарт, — раптом він був… бахуром?

— А що це… таке? — насторожився ліквідатор. — Прохвесія?

— Для декого — майже. Це — народна назва коханця, полюбовника. Бахурувати — значить вести розпусне життя. Його очевидно, прозивали бахуром, от звідси й пішло прізвисько.

— Е-е, ви мені Баха до розпусти не штовхайте, — суворо застеріг мене вже майже мій учитель. — Це, зрештою, антинауковий підхід.

Але я вже не міг зупинитися.

— А раптом Бах і не зовсім з Бахмача, а, наприклад, з Бахчисараю.

Ліквідатор на мить задумався, що з ним траплялося явно рідко.

— Ліхо даєш. Але це — Крим. І взагалі — татарщина. Нічого робити з українця Баха якогось там… перекопського мурзу!

Сверблячка пошвидше ліквідувати бодай одну білу пляму в рідній історії вже не давала мені спокою.

— А раптом він із… е-е… Бахрейна? Га?

— Тобто, — зблід ліквідатор. — Який ще Ба… Ба… хрейн?

— Держава в Азії.

— Вас ще й до азіатчини тягне? Не напускайте туману своїм… хрейном. І взагалі, це не той хрейн. Це, зрештою, небезпечно. Бахрейн, почувши про таку гіпотезу, заявить, що Бах — їхній. Мовчіть! І затямте: Бах із Бахмача! Звідти й моя теща. А отой самий… хрейн викиньте. Це антинауковий, тупиковий підхід. Я ще виведу німців на чисту воду. Вони ще пошкодують, що прихватизувавши запорозького козака Баха, оголосили його своїм. Зрештою є ще і Європейський суд. З цього приводу я приніс вам дослідницьку роботу. Друкуйте негайно, якщо ви — істинний патріот. І ми нарешті відвоюємо Баха із Бахмача!

Вже виходячи, на мить затримався на порозі.

— Взагалі, скажу вам, ви робите успіхи в ліквідації білих плям. Якщо я ще попрацюю з вами, ви й не таким патріотом станете. До речі, ви знаєте, хто така насправді діва Марія?

— Богородиця?

— Так, мати Ісуса Христа?

Я похолов.

— Господи, невже… невже, — я аж чхнув від сенсаційності моменту. — теж ук-українка?

— Так, родом з Придніпров’я. Або з Поділля. Над з’ясуванням її родоводу та національності я зараз і працюю. І вже вийшов на одного діда, — озирнувшись, він перейшов на шепіт, — у якого в льосі ще з дев’ятсот п’ятого лежать закопані історичні… бомаги. І я доведу, що син її Ісус Христос є теж українцем. Але дослідження про це занесу якось іншим разом. Бувайте. Ударно трудіться на ниві ліквідації отих самих… плям у рідній історії. Тільки будьте патріотом, проявляйте пильність. І — ніякого… отого самого… Як його… хрейну!

…І БУДЕ ІЗ КОЖНОГО СВОЯ ЛАФА

— Уявляєш, галабурднику, — розмріявся якось дядько Степан після доброї гальби пива з таранькою, що її, обсмоктану, все ще плотолюбно теребив. — Років так… мм… через сто? Га?

Онук закліпав білявими віями.

— А що буде через сто років, дядьку Степане?

— Тю, турок ти малий! Не здатний уявити яка тоді житуха буде?

— А хіба сьогодні її немає?

— От іменно: немає! Не житуха сьогодні, а… Одне гала-бала. Ат, не хочеться галайкати. Всюди дурять, куди не поткнись — різні інтриги, каверзи, доноси, лицемірство, підступність… За злодійство вже й не кажу. Мафія на мафії! Кілер на кілерші… Себто на кілері. Ще й оті самі… як їх… олі… грахви чи що?

— Олігархи?

— Ага, олі та ще й грахви. А літ так через сотню, — мрійливо тягнув дядько Степан, все ще плямкаючи, масно обсмоктував обсмоктані останки передчасно загиблої тарані. — Отоді житуха буде! Во і во!

— Яка… житуха?

— Тю, турок ти малий! Хвантазії в тебе ніц. Отієї самої романтики. Та літ через сто не жизня буде, а — малина! Ні тобі збочень ніяких ніхто не матиме, ні… Що не тип, то отой самий… праведник. І мораль тоді буде знаєш на якій висоті? Во! Бо всі святенниками постають. Тоді хомики які сапієнси нарешті перестануть брехати, лицемірити, ставити ближньому

підніжки, красти. Ні фальші, ні облуд. Не люди будуть, а — золото. Вищої проби. Мафія та оті самі… оліграхви тільки в історії залишаться.

— А хто ж тоді житиме?

— Тю, турок ти малий! Житимуть ті, що нада! Чесні й порядні. Про це я тобі й торочу, нетямущий ти онуче.

— А як же вони усі будуть чесними?

— Ге-не, — хитро дядько Степан. — Комп’ютери тоді будуть на кожному кроці. Та різні там… вумні машини. Захотів ти, приміром, ближнього ошукати, друга ліпшого обдурити — будь ласочка. Дав потрібну команду вумній машині, заклав їй програму дій і все. Вона сама все зробить: ближнього ошукає і друга твого обдурить. А ти — чистий. Прямо святенник, а не якийсь там крутій-махляр. І не шахрай. Бо й шахраїв тоді не буде, все за них машинерії робитимуть.

— А якщо друг… своїй машині дасть таку команду? Обдурити вас.

— Ну, ти, шпингалет! — суворо дядько Степан. — Не плутай різні речі. Бо це вже з боку друга буде підступність, крутійство. Удар у спину. Так не годиться з другом. Бо цього й сьогодні вистачає. А тоді, кажу, все робитимуть вумні машини. А машина є машина. Звелиш їй красти, вона й почне тибрити. Скажеш кого обдурити — обдурить. Їй це що раз плюнути. Совісті в неї не буде, а твоя — чиста. І ти спокійно спиш. Чи духовно збагачуєшся. Ні, що не кажи, не життя тоді буде, а — той, як його… рахат-лукум! Халва і лафа!

— А що таке… лафа?

— Лафа це… — зморщив лоба дядько Степан, напружуючи свої останні звивини і в пошуках їх, навіть тім’я пошкріб, але невідомо, чи що звідти вишкріб. — Ну це… лафа. Та що тобі гуторити? Лафа і є лафа.

Вигода для тебе — пойняв? Ось колись і буде у кожного своя лафа, як машини за тебе кого треба дуритимуть.

— Та коли ж то буде?

— Буде, коли нас… не буде. — тяжко зітхнув дядько Степан. — А тому нам покищо й доводиться діяти без вумної машинерії. По старому. Але нам, хомикам, котрі сапієнси, не звикати. Допоки не придумають підходящу техніку, доводиться брати гріх на душу. Тому ми й не зовсім чесні, як ті, що колись житимуть з машинами маючи…

Ось так, турок ти малий, шпингалет і галабурдник! Вважай, що я з тобою провів виховну роботу. Так і вчительці скажеш. А я той, сходжу, та ще пару гальб пивця перекину. Може тоді і ще тебе чимось порадую. Тобі ж у майбутньому жити, мусиш заранні готуватися до життя з вумними машинами.

ПОБІЛЬШЕ Б НАМ ТАКИХ ФАЛЬШИВОМОНЕТНИКІВ!

— …А також прошу високодостойний, хоч і суворий, але ж і справедливий суд врахувати ось який, чи не найголовніший фактор: так, мій підзахисний виготовляє фальшиві грошові знаки і проходить оце в карній справі як фальшивомонетник, але зважте, вельмишановні судді, що разом з тим він є один з тих небагатьох наших громадян, які відзначаються рідкісною чеснотливістю і порядністю. Так, під час своїх численних гастролей… е-е… себто поїздок, він завжди всюди чесно розплачується — в касах аеропортів, залізниць чи то в готелях, ресторанах, магазинах тощо. Жодного разу він ще не був викритим при спробі обману чи в махлюванні, навпаки, тут він відзначався і відзначається нескупістю та хлібосольством, тож всюди йому тільки вдячні. А все чому?.. Та тому, що честь і гідність у мого підзахисного завжди були і є на першому місці і він всюди діє згідно закону, інструкції чи правила, діє в дусі високої моралі й священного обов’язку перед своєю батьківщиною, будучи її патріотом і зразковим громадянином.

А скільком громадянам цей фальшівник, як його тут брутально було названо, допоміг щедрою дланню! Зберіть хоч і всіх жебраків, малоімущих та злидарів нашого загалом процвітаючого Епсілона і кожен з них, не вагаючись, підтвердить: так, менше тисячі епсілонів мій підзахисний ніколи не тицяє в простягнені руки! І це в той час, колі ніші в подібних випадках відбуваються копійками.

Щоправда, один раз мій підзахисний випадково опинився в тюрмі — що було, то було. Але опинився за свою щедрість: відвалив одному високопоставленому діячеві сто тисяч, не підозрюючи, що все фіксує прихована, а тому антизаконна телекамера. І що ж? В той час, як справжні злочинці, опинившись за ґратами, вдаються до підпилів, підкопів та інших протиправних дій, аби повернути собі волю, мій підзахисний у в’язниці замість того, щоб підпилювати решітки, почав зміцнювати їх. Річ у тім, що вони були геть поіржавілі й трималися на чесному слові, замки повсюдно вже не запиралися, бо не було в адміністрації коштів аби купити нові. І ось мій підзахисний своїм коштом поставив у в’язниці нові електронні замки і найміцніші решітки з титану, які вже годі перепиляти. За що й був відразу ж звільнений з тюрми, як її благодійник і спонсор. Та ще й з почесною грамотою "Кращий в’язень року".

Важко сьогодні знайти такий громадський фонд чи фундацію по допомозі бідним та малоімущим, яким би мій підзахисний не давав значні суми готівкою. Він член багатьох благородних зібрань і товариств. У тім числі й зібрання "Нові дворяни". Особливо значні внески робить він фонду по боротьбі з організованою злочинністю — тут його добродійність не знає меж. Відверто кажучи, фонд по боротьбі з оргзлочинністю тільки й тримається завдяки фінансовим вливання мого підзахисного. Тож і не дивно, що він має найвищу нагороду епсілона — "Щедродавець року І ступеня".

Залишається додати, що він — люблячий чоловік і батько, зразковий сім’янин, надійний товариш, друг та ще й брат. У тім числі й кум король сусіднього королівства. Його вважають за честь приймати найвищі

посадові особи Епсілона, а багатьом він ще й сват і співзасновник спільних фірм та компаній.

Та побільше б нам таких фальшивомонетників, тоді б наше життя стало ще кращим! Як, між іншим, і приміщення, в якому оце засідає високодостойний суд. За моїми даними воно не ремонтувалося вже сто років, адже в держави, як відомо, завжди немає коштів. Мій підзахисний завдяки своїй вродженій звичці всім допомагати, завдяки своєму безсеребреництву готовий власним коштом відремонтувати це приміщення. Ба, навіть реконструювати його і перетворити у справжній Палац Правосуддя, де буде чинитися найсправедливіший суд. Прошу це врахувати, високодостойний суд!

Високодостойний і справедливий суд це врахував і тепер засідає в модерному Палаці Правосуддя, де й здійснює свою високу місію по охороні правопорядку та боротьбі зі злочинністю.

НА ОЗНАМЕНУВАННЯ ПЕРШИХ СТА ДНІВ НОВОГО РЕЖИМУ…

Дещо з життя латиноамериканського істеблішменту

Готуючись широко і, звичайно ж, всенародно відзначити цю дещо незвичну подію для нового режиму, ЦК-а ламав голову як її подати? Взагалі, він був проти цього нездорового запозичення в демократії — відзначати перші сто днів правління. Що за них встигнеш? З самими лише арештами спробуй за такий короткий відтинок часу впоратися, але Генсеку забаглося показати, що він діє гласно, ось навіть звітує перед трудящіміся про перші сто днів правління після ВСЗП — Великого Зразково-Соціалістичного Перевороту, — то хай уже!

Вирішили як і прийнято в загниваючої демократії провести прес-конференцію вождя (звичайно, тільки для редакторів своїх видань, бо всі ніші, як і годиться, були закриті на другий день після ВЗСП). Гуртом пригадали, що переворот готувався і здійснювався під гаслом боротьби

з корупцією-мафією та обіцянками навести "залізний порядок" в країні. Тож ЦК-а ухвалив: боротьбу за щастя всіх трудящіхся (теж коронний номер) відкласти на потім, а 100 перших днів правління присвятити виключно боротьбі з мафією, що спрутами оповила всю країну.

Генсек викликав генерала КДБ (довелося відродити хоч і старі, але перевірені і, безперечно, компетентні органи) і дав йому вказівку: на ознаменування перших Ста (з великої літери!) днів правління нового... е-е... пролетарського режиму підготувати й обнародувати список із 100 викритих мафіозі!

— Тільки не хапайте пішаків! Ніяких стрілочників! — суворо наказував він генералові. — Сто найкращих... тьху! — найвизначніших мафіозі! Себто акул — хоч з уряду, хоч з інших владних структур. З тих, хто найбільше накрав, користуючись демократією, і відправив долари за кордон, хто на підставних осіб скупив уже половину країни, користуючись так званою прихватизацією, хто... Одне слово, товаришу генерал, не зважайте на авторитети, партійну приналежність та посади.

Генерал, бодай і КДБ, людина військова і звик точно виконувати вказівки вище сидячого начальства. Тож взяв під козирьок: єсть! Бу, зроблено список із ста найбільших мафіозі для відзначення сотого дня правління нового пролетарського режиму!

Швидко казка мовиться, але не швидко діло робиться, та все ж на 99-й день правління нового режиму список був готовий.

З ним генерала й запросили на засідання Політбюро (хоча за законами граматики і треба з малої літери, як і термін Генеральний секретар, але вирішили дотримуватися добрих старих традицій бо проти Політбюро і граматика безсильна), що вже працювало (теж за старою традицією) під безпосереднім керівництвом Політичного бюро сусідньої держави, котра врешті-решт мала стати "старшою сестрою" — для цього й робився ВЗСП.

Одинадцять дідів (бо за старою традицією), членів Політбюро і шість кандидатів у те Політбюро зайняли свої місця. (Правда, як швидко виявиться, в наявності було тільки вісім, решта шість у стоматологів вставляла собі щелепи й трохи затримувалась) — все колишні перші (і другі-треті теж) секретарі колишніх партійних обкомів, райкомів та владних структур. Віднині вони вже були — теж за старою традицією, — в ранзі живих богів, непідвладних нікому, крім Генсека, якого вони величали — теж за старою традицією — вірним енінцем (латиноамериканський термін, що трудно перекладається), видатним діячем партії, держави і міжнародного робітничого руху, гаразд, правда, не тямлячи, чи є він, той міжнародний робітничий рух, чи його немає?

— Товаріщі! — традиційно почав Генсек. — Завтра ми проводимо прес-конференцію з нагоди вам відомої. І завтра оголосимо список перших ста мафіозі, які підлягають негайній ліквідації на очах у всіх трудящіхся!

— Правильно! — загули члени Політбюро. — Повішати їх на ліхтарях, щоб інші не крали і не скуповували нашу нещасну країну!

— Так, так, порядок і справедливість ми відновимо! — твердо пообіцяв Генсек. — Але сьогодні нам треба затвердити список 100 найголовніших мафіозі, тих, хто найбільше нагріб, хто захопив цілі галузі народного господарства, оформив їх на підставних осіб… Отже, товаришу генерал, вам слово!

Генерал КДБ хутко звівся, відкрив металеву папку, що була прикована ланцюгом до його руки, дістав аркуш, відкашлявся і зачитав рівно сто прізвищ.

В залі засідань Політбюро запанувала більш ніж мертва тиша.

— Мд-а… — ні до кого персонально не звертаючись, протягнув Генсек і затарабанив пальцями по столу. — Як кажуть: тпру! Приїхали!

Потім з жалем подивився на генерала, який тільки тепер, збагнувши, що накоїв, почав бліднути.

— А ми вам, компетентні органи, довіряємо… Товаришу… чи хто ви там насправді? — генерале. Найважливіший пост у державі, не кажучи вже за партію. А ви…

— Він, мабуть, вже не товариш, а той… пан! — верескнув хтось із членів Політбюро.

Генерал марно намагався сапнути повітря, яке чомусь враз зникло із зали засідань Політбюро.

— Але ж я складав список виключно по вашій вказівці, товаришу Генеральний, — нарешті пробелькотів невдаха генерал.

— Якої ще… вказівки? — підозріло простягнув Генсек.

— Ну… скласти списки тих, хто, скориставшись демократією, найбільше накрав і найбільше переправив за кордон доларів. Хто скупив через підставних осіб цілі галузі народного господарства, користуючись тим, що він при владі. Скласти, незважаючи на авторитети, партійну приналежність і посади.

— Ідіть, — зітхнув Генсек, як зітхають, дивлячись на безнадійно хворого. — Ви — вільні. Принаймні, покищо.

Карбуючи крок, генерал вийшов і впав, простягнувшись на увесь свій великий зріст. Тим часом у залі засідань члени Політбюро нарешті отямились і навперебій вигукували:

— Хто його призначив у КДБ?!

— Та він же… він же чистісінький демократ!

— Бери більше — бандерівець!

— Націоналіст-самостійник!

— Мазепинець!

— В три шиї його з партії!

— Під трибунал пролетарського гегемону!

— Спокійно, товариші, спокійно, — вгамовував високопоставлених дідів високопоставлений Генсек. — Я цілком поділяю ваше справедливе обурення. З генералом дали маху! Розберемося, хто його безвідповідально рекомендував на таку архівідповідальну посаду!

Взяв аркуші, залишені генералом.

— То що будемо робити, товариші члени Політбюро з цим… так званим… я просто не знаходжу потрібних слів… так званим списком ста найголовніших мафіозі?

— Це просто… просто возмутітєльно! — прохрипів найстаріший член Політбюро, він хотів було схопитися, але не зміг — радикуліт. Поправивши щелепу, що трохи було не випала від крику, продовжував далі вже тоном нижче: — Я вважаю!.. Я вимагаю!.. Ми всі знаємо нашого дорогого Генерального секретаря, як видатного енінця і вождя, видатного керманича, друга і защітніка всіх трудящіхся! Що собі дозволив той генерал? Може він агент Чорновола і міжнародного імперіалізму та Пентагоняки! Вимагаю: негайно викреслити із списку найбільших мафіозі нашого дорогого Генерального секретаря!

— Дякую, товариші, — розкланявся Генсек. — Я завжди сподівався на вашу принципову критику. Зі свого боку я пропоную викреслити із списку так званих мафіозі всіх членів Політбюро!

— І — кандидатів у члени Політбюро.

— І кандидатів… Отже, товариші, було сто прізвищ, стало вісімдесят. Що будемо з рештою робити?

— Викреслити з нього всіх колишніх партійних діячів, які просто, просто… е-е… займалися тимчасовою і нетиповою для членів нашої партії комерцією, коли демократи було захопили владу.

— Тоді хто за те, щоб викреслити зі списку ста найбільших мафіозі всіх партійних діячів, які всього лише займаються комерцією? Хто за? Хто проти? Хто утримався? Прийнято одноголосно. І — одностайно. В єдиному, так сказать, пориві. Дякую, товариші. Але у зв’язку з тим, що в списку ста найбільших мафіозі вже не залишилося жодного прізвище, пропоную боротьбу з мафією тимчасово відкласти з порядку денного. Прес-конференцію, присвячену 100 першим дням правління провести під гаслом боротьби за щастя всіх трудящіхся. Прошу голосувати. Хто за? Одностайно. В єдиному, так сказать… Хто проти? Хто утримався? Немає. Дякую. І — останнє. Що будемо робити з генералом КДБ? Я не злопам’ятний, мені навіть його чомусь аж шкода. Він ще молодий член партії, не зовсім, на жаль, стійкий і закальонний. А чому? А тому, що заразився вірусом демократії. Пани демократи, побувши при владі шість років, встигли нам добряче попсувати кадри. Тож треба їх фільтрувати й перевиховувати, визволяти їх з обіймів гідри демократизму. Ми теж, звичайно, за демократію. Тобто, за демократичний централізм, але… Але все повинно мати свої рамки, товаришів. І наше рідне КДБ повинне боротися з нашими ворогами, а не з керівництвом партії.

— Судити генерала показовим судом, щоб решта затямила! І не сміла порушувати партійну етику та дисципліну!

— І все ж у даному випадку давайте обмежимось перевихованням.

Генерал просто спіткнувся — з ким чого не буває. Та й до всього ж він заразився вірусом демократизму, на це теж треба звертати увагу. Тож є пропозиція, товариші члени Політбюро, відправити його в Сибір, в гулаг, що їх зараз спішно відбудовують. Для початку хоча б... Хоча б заступником начальника табору — начальником режиму. Як виправиться, вилікується від зарази демократизму, тоді побачимо. Заперечень немає? Хто за? Одностайно. Хто проти? Хто утримався? Немає. На цьому історичне засідання Політбюро вважаю закритим. Завтра всім на всесоюзний субот... е-е... на прес-конференцію, присвячену першим ста дням нашого пролетарського режиму. Тема прес-конференції: боротьба за щастя всіх трудящіхся.

ОПЕРАЦІЯ "КВАДРАТУРА КРУГА"

А втім, це для непосвячених їй було присвоєно такий код (чи псевдо): квадратура круга. Та ще для значимості, аби віддати данину традиції. Між своїми операція йменувалася дещо простіше: "Кашкет по колу". Для її проведення на кожний район міста Н. було злютовано по добрячому спецзагону, що їх складали оперативники більш вишколені, аніж спецназівці та різні там беркутівці. За кілька днів до початку операції їх перевели на казармене становище (домашнім вони "по-секрету" повідали, що їх посилають у відрядження ледь чи не на край світу), з наказом бути і вдень, і вночі в готовності 01.

Було визначено й день проведення операції — так званий час Х. Все в тій же глибокій секретності, що рівнозначна була глибоко законспірованому підпіллю на території, захопленій ворогом.

І тільки він настав, як о третій хвилині до півночі часу Х у всіх РВС міста Н. набатом пролунала команда:

— Спецзагонам "Квадратура круга"! Готовність 01! Старшим загонів відкрити таємні пакети з планом проведення операції і даними про об’єкти, які треба брати. Увага! Приступаємо до відліку часу. Він уже пішов — у зворотному напрямку: три, два, один! Нуль! Дійте згідно плану в спецпакеті! Про виконання доповідати по ходу проведення операції! З богом! Непередбачена затримка рівнозначна розжалуванню в рядові!

Рядових — вигнанню в три шия!

І машина, як то кажуть, закрутилася. А втім, не одна, а десятки. Із синіми маячками на дахах вони через 1 хвилину 35 секунд, як були відкриті спецпакети, завиваючи сиренами, від яких врізнобіч сахалися перехожі не без думки "Добре, що не за мною!", помчали у всіх напрямках міста Н.

І невдовзі в центральному штабі операції "Квадратура круга" один поперед одного почали розриватися телефони: командири спецгруп по мобільниках доповідали про хід виконання операції та про захоплення "об’єктів".

До години ночі все було скінчено і координатор доповів вищому керівництву про успішне завершення першої стадії операції "Квадратура круга": об’єкти захоплені й доставлені в умовне місце! Далі діємо за планом проведення завершального етапу операції.

"Об’єкти" були затримані в умовах особливої секретності, за таких же умов доставлені в приймальник спецзони. Себто в забетоноване і глибоко законспіроване підземелля, закамуфльоване зверху під міський туалет. За годину той приймальник був переповнений і гудів, як розтривожений вулик.

Затримані — хто в чому зодягнений, а здебільшого в халатах, піжамах, спортивних костюмах, а дехто і в трусах та майці —

перебували в паніці. Швидше, в глибокому трансі, адже все відбулося швидко, їх повисмикували з постелей, як морквини з грядок, і вони не встигли й отямитись, як опинилися у "воронках". Тільки кілька з них були в костюмах і, навіть, при "метеликах" ті, кого повихоплювали з нічних гральних клубів, і вони благополучно опинилися в законспірованому і закамуфльованому під міський туалет центрі по боротьбі з організованою злочинністю.

Оскільки вони самі належали до тієї організованої злочинності, більше того, були її паханами, то ясно, що й геть попідупадали духом, розуміючи: подібне могло стрястися не за ініціативи на місці, а радше по команді зверху.

Мафіозі, а все це були високопосадовці міста Н., партійні та громадські діячі, люди взагалі шановні й відомі, — тремтіли осиковим листям.

— Ну-ну, що… г-голубчики?!. Що — соколики, туди й перетуди! Нарешті попалися? — генерал походжав перед ними вальяжно і на рівні старшини знущався з них: — Що, граждани мафіозі, догралися в жмурки-ховки з законом? Думали, що ви — поза законом? Що для вас і закон не писаний? Що всіх і вся купили і тепер вам чхати на всіх і вся?! Га??? Га??? — ревів генерал так, що аж бетон перекриття в бункері вібрував, а з громадського туалету, що був зверху для камуфляжу, злякано вибігали клієнти, не розуміючи, звідки крик. — А ми вас в один мент! З теплих постелей! Як сліпих котят від цицьок кішечок. Чи то пак коханок. Тепер не сподівайтесь на чудо-юдо, господа, панове, добродії і товариші! (Затримані вже й справді ні на що не сподівалися). Тепер ви посьорбаєте безплатну баланду на відомих нарах у відомих завєдєніях! Може, хто й на все життя, що в нього лишилося. Смертної кари… спокійно, спокійно, — як ви знаєте, у нашій державі, на жаль, немає, тож будете сидіти. І ніхто вас не виручить, як досі виручали. Все! Амбець! (Генерал вжив значно крутіше, відоме в народі слівце, що його автор змушений замінити на цензурне). Поїхали ваші "криші" прикриття

— тю-тю! Нема вже у вас надійного даху над головою і волохатих рук у владних структурах! Тільки самі себе й зможете порятувати.

Мафіозі, які до того слухали знічено й приречено, при останніх словах генерала почали отямлюватись, повертатися з того світу у цей…

— Так ось, — гримів генерал, явно пишаючись своїм майже маршальським голосом. — Вас можуть порятувати лише ваші ж добровільні пожертви. Валютою! Ні, ні, не національною, а тієї держави, що за океаном. Розщедрюйтесь, хто на скільки потягне. А потягли ви багато. Квадрильйона, одиниці з п’ятнадцятьма нулями — не жахайтесь! — з вас не стягуємо, але мільйончик гуртом вам все ж доведеться відвалити. Це якась там мізерія в порівнянні з тим, що ви… гм-гм… "заробили". Якщо хочете повернутися на волю. Куди валюту? Та туди ж… В міський общак, на боротьбу з організованою злочинністю. Бо місто на цю священну боротьбу і ламаного п’ятака не має. То як же тоді з вами боротися, га? Видобувайте свої пузаті гамани, діставайте банкові кредитні карточки — мусимо ж якось з вами боротися! Щедріші швидше повернуться до своїх розкішних пенатів… Хто сміливіший? Н-ну, г-голубчики, н-ну, соколики сизокрилі!.. Кашкет по колу! Хто перший…

Невідь звідки вигулькнув офіцер з кашкетом в руці і пішов по колу…

Ще через кілька хвилин всі затримані були благополучно і з миром відпущені додому (їм навіть дозволили викликати свої мерси), а під ранок, підрахувавши "добровільні пожертви", генерал доповідав вищому за посадою генералу:

— В результаті чітко спланованої й блискавично проведеної операції було схоплено й доставлено в спецпункт 25 відомих громадян нашого міста, поважних і респектабельних, які, м’яко кажучи, не в ладах із законом. В результаті проведених з ними спасенних бесід, всі затримані цілком добровільно внесли значні суми — пожертви у фонд боротьби з організованою злочинністю. Операція "Квадратура круга" завершилася

повним успіхом! Ми розпочинаємо священну боротьбу з організованою злочинністю!

ЦАРСЬКА ОХОТА

ДЕЩИЦЯ ВІД АВТОРА. Прошу вельмишановний читачів, якщо такі, звичайно, виявляться, після ознайомлення з нижче друкованою придибенцією, не вдаватися до аналогій, порівнянь, ототожнювань, пошуків прообразів тощо. Це всього лише фентезі, ненаукова фантастика, власне, химерія, дія якої відбувалася (відбувається) на одній із знайомих автору планет в …надцятій Галактиці і ніякого відношення все це дійство до землі та ще й до нашого часу — Боже мене і вас борони! — не мало і не має!

Месіянці вже давно звикли до Кортежу.

Власне, кортежам в їхній столиці (як і у всій неоглядній Месіянії) несть числа, чиновників — великих і малих, аж до передряпів включно, — там більше, аніж людей, але тільки той, про який оце й піде мова, величають з великої літери — у Кортежі завжди їде Сам. Офіційно ж його — величність Іван IV Ласкавий. З неофіційним прізвиськом Понімаєш — улюблене слівце-паразит Самого. А ось на мові дорожньої поліції, яка й відповідає за проїзд Кортежу — "посадова особа, яка є об’єктом найвищої державної охорони".

Куди щоразу з шаленою швидкістю під пронизливо-загрозливе виття сирен, як оглашенний нісся Кортеж, землі під колесами не відчуваючи (як і його високопоставлені пасажири під ногами), то була — і є, і буде! — велика вседержавна таємниця з грифом "АБСОЛЮТНО СЕКРЕТНО", про яку у всій Месіянії знала тільки одна особа, боярин Медвідь Бурмиленков, він же начальник (в чині генерала) особистої охорони його величності та ще практично всі месіянців (шила в мішку, як відомо, не втаїш): на Лови. Або ще на Ловитву. Сиріч на царську охоту.

О, Ловитва (неодмінно з великої літери, адже це єдина така, вседержавна, з наголосом на другому складі) — улюблене заняття Івана IV Ласкавого — Хазяїна землі месіянської.

— Без охоти нема роботи! — завжди зненацька (хоч усі того чекали) вигукував государ з трудом встаючи з-за щедро сервірованого столу, що водночас правив йому й за робочий, бо де ж, як не на царських учтах, які йшли з ранку й до вечора, з вечора й до ранку, вирішувати державні справи. Велелюбно потягуючись, його величність оголошував на рівні державного Указу:

— Я — в охоті!

Або:

— На мене вже найшла охота!

І все в Кремнику приходило в рух і всі поквапно, як пісню підхоплювали (особливо персональний Ловчий Хазяїна, стрілецький воєвода Піф-Паф, який відповідав за вдале полювання):

— На охоту! На Лови! На Ловитву!

А государ, підливаючи масла в огонь, цитував народну мудрість (він ніколи не відривався від народу, навіть іноді й пам’ятав, над яким саме народом — народішком по-тамтешньому, — він невтомно царствує:

— Як постріляєш до поту — їстимеш в охоту!

(Щоправда, і без охоти Хазяїн та його прісні не страждали відсутністю апетиту, але з Ловитвою — то інше, то вже хеппі-енд! І взагалі, в Месіянії любили вживати іноземні слівця, часом навіть ні сном, ні духом ні відаючи, що вони означають, хіпповий бренд!)

Перша леді Месіянії (у Самого вона була, здається, п’ятою) проводжала царственного мужа на охоту, як наче на рать чи на брань священну по захисту отєчєства і навіть (все фіксувалося на відео) подавала йому позолочене ратище з прапорцем, що його Сам, поплямкавши, набожно цілував.

— Як застерігає народна мудрість, не будемо, понімаєш, хвалитися, йдучи на рать, — вигукував він, ніжно цмокаючи свою п’яту жону в ранзі першої леді, — а будемо, понімаєш, хвалитися йдучи з раті!

Потім наставала черга святого отця, перед яким поштиво схиляв голову Хазяїн, якого в інший час він же частенько посилав до чорта та іншої нечистої братії (бувало, посилав іще за крутішою адресою, що була широко відомою в Месіянії).

Все фіксувалося на плівку, касети розповсюджувалися по всій Месіянії і всі месіянці та інородці, яких "понаприєднувано" було за віки до Месіянії більше, як самих корінних мешканців, зобов’язані були не лише купувати, а й навіть щотижнево переглядати їх в сімейному колі — за цим суворо слідкували квартальні). Святий отець хоч і не завжди твердо тримався на грішній тверді земній, але ще якось втрапляв осіняти государя хрестом, стараючись не обамбурити ним Самого по голові.

— З отим самим… як його… з Богом!..

Бояри навперебій вигукували:

— Ні пуха, ні пера! Ура-ура-ура!!!

На що хазяїн, хрестячись, відповідав:

— До чорта!

— Щоб ні луски, ні хвостика! — вигукували бояри, галасливою ордою збираючись на царську охоту (у них були свої кортежі, що вслід за Кортежем Самого розтягувались часом і на кільканадцять верст).

І того разу теж — як і минулого, як і поза-позаминулого — радість зібрання на лови намагався — вкотре??? Допоки??? — зіпсувати дяк Ємелька, уповноважений з прав людини при месіянському государеві — на свою біду він представляв якусь хартію якихось вольностей — ну слівце ж у Європі вигадали: вольності! І де вони його відкопали? В Месіянії про якусь там вольність ні слухом, ні духом ніколи й не чули! Своїми торбегами, клунками, клумаками та мішками, яким несть числа. Із буцімто чолобитними підданих його величності на порушення їх прав. Користуючись тим, що государ, слава Богу, не Грізний, а — Ласкавий, Ємелька щораз силкувався заблокувати виїзд Хазяїна з Кремника. Оскільки ж тих баулів з чолобитними у представника європейської хартії вольностей було так багато, прямо таки достобіса, то він майже закладав ним виїзд із брами. Опричники насилу їх розтягували, звільняючи проїзд.

Так було й того разу.

— Що хоче худий дячішко зі своїми вульгарними баулами? — ласкаво — покищо ласкаво, — цікавився государ.

— Посмів бажати авдієнції у вашої ласкавої величності.

— І багато він назбирав тих… е-е… суплік?

— Буцімто… мульйон! Тільки до рами пригнав сімдесят сім підвід з мішками!

Його величність думав-думав (такий гріх за ним іноді водився)) і зрештою твердо відповідав:

— Бреше! Що — мульйон… То він сам, понімаєш, придумує ті пакості. Користуючись волею, якої у нас немає. У моєму государстві всі щасливі по саме далі нікуди. Народішко радісний і задоволений, бо незадоволені, понімаєш, вже давно в клітях сидять, на дибах висять чи й на шибеницях гойдаються. А решта все ощасливлені й вільні. Вільні, або на волі ходити, або в клітях сидіти. А тому гнать худого дячишку втришия! Але, — одразу ж застерігав, — ласкаво. Майже ніжно в ребра його списами штурхати! Бо знову, понімаєш, на всю Європу галас здійметься… Що волі у нас немає, прав якихось там — кому вони потрібні? Хоч ми — з права! Кожен має священне право слухатись і покорятись. Аякже, ми — демократія! У нас хоч і тиранія та деспотія, як нас звинувачують, але — народна. Демократична, понімаєш! У Європі — шпріци, а в нас — багнети! Ми й не ховаємось. Так, у нас багнети замість шприців, але які багнети, га?

— Наймилосердніші, найгуманніші! — хором вигукували добре натреновані бояри.

— Во, во, — погоджувався з ними Хазяїн (він іноді прислухався й до думки своїх підданих). — А вони… з отієї хартії вольностей, понімаєш, несуть нам вакханалію, кавардак, каламут, колотнечу, міжусобицю, неполадицю, передрачку, пересварку, рейвах, понімаєш! — мовні запаси в цьому словесно-синонімічному ряді у Самого були невичерпними. — розбрат, понімаєш, їхня демократія! Розгардіяш! Свара! Чвари і шарварки, понімаєш! Ні, ми цього, понімаєш, не допустимо, хоч як би там демократи не пищали! У Месіянії свій, понімаєш, шлях! І ми на відміну від Європи йдемо своїм шляхом-дорогою! І взагалі, їм нас не дано збагнути! Як і наші душі, які, понімаєш, я сподіваюся, у нас де в кого є. Що ми — архари які? І взагалі, дрімучі режимники? Що в нас немає цивілізації? Хіба ми неотесана груба країна? Азійщина татаро-монгольська, га?

— О, ні, ні, — поспішно вигукували бояри. — Ми — найдемократичніша у світі… Сатрапія! (Бояри теж, грішні, любили

вживати іноземні слівця, здебільшого не надаючи значення тому, що вони означали). — Оплот найпередовішого, так би мовити, регресу!

— То ж бо, — задоволено государ. — Такого… е-е… регресу, з яким ми семимильними кроками йдемо вперед, у так званій Європі ще треба пошукати! А тепер — на лови! На Охоту, понімаєш, на Ловитву!

Вигулькував Кортеж з Кремника завжди несподівано (про його проїзд навіть дорожня поліція заздалегідь не знала — за 10 хвилин до з’яви кавалькади у постових загоралися на пультах зелені лампочки і — все!). А втім, треба вам сказати, що Кремником у месіянській столиці звалася стародавня, добре укріплена мурами й баштами центральна частина колись феодального міста (пізніше дитинець чи — Град), там традиційно розміщувалися палац великого князя, храми, теремі бояр та церковної знаті. Але вже за наших часів Кремник став головним громадсько-політичним та історико-культурним центром столиці і звався він простіше: Місцеперебування. Самого, розуміється. Та найвищих органів влади, які, щоправда, трималися в Месіянії радше з декоративною метою, адже все вирішував Сам. Він же й тримав у руках всю повноту влади, називаючи це — найдемократичнішою диктатурою народу. Або — улюблене слівце в Месіянії — народішка. ("Народішко, понімаєш, царствує, а ми тільки виконуємо волю простолюдинів").

Отож, коли з Місцеперебування Самого вихоплювався Кортеж і мчав вулицями, месіянці у великій паніці розбігалися хто куди — як од лихої напасті. Так воно, власне, й було.

Дорога, якою мочав Сам і яка ставала в ту мить Спецтрасою, заздалегідь ще і ще перевірялася силовиками — заледве чи не кожен аршин її. Особливо каналізаційні люки (хоч на Спецтрасі вони й були постійно завареними — так безпечніше і менше мороки). Блокувалися дороги й бічні вулиці з провулками, що вели на Спецтрасу, світлофори для всіх простих смертних переводилися в "червоний режим" і в зелений для Кортежу. Зарані перевірялися вікна будинків, що виходили на Спецтрасу, горища, підвали. Бригади суворих людей прискіпливо

оглядали всі під’їзди і поверхи, двері, що вели на дахи вкотре ще і ще заварювалися, а мешканцям тих будинків (вже не раз і не двічі перевірені до третього коліна включно) заборонялося у власних квартирах підходити до вікон. (Снайпери не будуть довго метикувати, хто ті і з якою метою витріщаються через вікна на Кортеж!). В охороні завжди задіювалось до ста снайперів, які "працювали" на дахах. Маскувалися вони й у придорожніх кущах та на деревах. У дворах таких будинків ховалися типи з автоматами. Для мешканців це було навіть добре — ніякі злодії в такі двори й не поткнуться — дармова охорона помешкань.

Перед з’явою Кортежу востаннє промчить машина з спеціалістами — чи все гаразд? І ось під спалахи синіх маяків, під оглушливе виття сирен проноситься щось чорне, видовжене, в оточенні автомобілів спецпризначення (АСП) і тоді на трасі вже не люди, не пішоходи, а — об’єкти. Що, зрозуміло, заважають Кортежу.

Кортеж незмінно складається з десяти суперкласних машин: попереду три авто — одне вело Кортеж, двоє за ним — дорожньої поліції, далі джип охорони, потім "Мерседес-Пульман" Самого з державним прапорцем, за ним знову джип охорони, за джипом два "мерса" (перша машина втикана антенами — зв’язок, друга — резервна), а вже за ними реанімобіль з лікарями та медапаратурою, ще одна "тачка" дорожньої поліції і замикала Кортеж резервна машина.

"Мерседеси" чорні, до дзеркального блиску відполіровані, броньовані, "Мерседес-Пульман" Самого видовжений, елегантно-граційний, хоч і неймовірно забронюваний, з бронзовим тонуванням на склі, красивий, як картинка, він був придбаний за рубежем за колосальні кошти, що не мав аналогів у світі і навіть на якийсь час підірвав бюджет Месіянії. Сам ним був дуже задоволений, адже таку махину, як запевняли спеціалісти, не могла взяти ніяка сучасна зброя.

У всіх автомобілях — і в Хазяїновому теж — сидять озброєні охоронці. Водії теж мають пістолети "макаров". А в охорони обох джипів

зброї так взагалі неможливо було порахувати! Казали, що там навіть гранатомети були!

Швидкість Кортежу — 100–150 км на годину.

Зупинятися Кортеж не може ні за якої причини — ось чому месіянці, загледівши Кортеж, розбігалися хто куди, як від чуми, адже машини пронесуться по тілах будь-кого, хто зловить ґаву на їхньому шляху слідування і водії навіть не звернуть на те уваги. А тому, що на Спецтрасі не було пішоходів, а просто були об’єкти, які заважають.

У номері центрального "Мерседеса" — три букви А з двома нулями. Це означало, що цю машину ні за жодних умов не може зупинити дорожня поліція. До всього ж їй дозволялося порушувати будь-які правила, навіть такі, що завдадуть бодай і смертельної травми пішоходу. Той "Мерс" підкорявся лише службі безпеки Хазяїна і її не менше за пішоходів боялася дорожня поліція.

Вигулькнувши з Кремника, як чорт із шкатулки, Кортеж під пронизливе завивання сирен, нісся спорожнілими вулицями (прохожі, зачувши виття, розбігалися навіть з тротуарів), дорожня поліція слідкувала за порядком, а боярин Медвідь Бурмиленков, який вів Кортеж, препильно пас очима трасу — чи ж бува де знанацька не вигулькне небезпека для його величності? Народішко в Месіянії такий, що тільки встигай йому роги обламувати, як вони в нього вже нові виростають і він так і націлюється тебе під дихало штрикнути. Чи каверзу яку влаштувати. (Сам, знаючи про цю особливість ввіреного йому народішка, частенько бувало зітхав: і де б мені придбати кращий, понімаєш, народішко, га? На якому базарі його продають?)

Траплялося, коли Кортеж мчав Спецтрасою, до нього раптом починав підлаштовуватись який-небудь автоудалець, лихач, щоб і собі проїхатись без перепон, "з вітерцем", то важкий джип охорони, підрізав його, а потім, якщо це не допомагало, бив нахабу боком, бив так, що

після того неслухняного автомобіліста можна здавати в брухт — разом з його машинерією. Джип мав таку броню, що міг себе підставити хоч і під потужну вантажівку і йому було все одно, а сам він міг миттєво перетворити на непотріб будь-який транспорт. (Для цього водіїв Кортежу спеціально навчали — як "виштовхати" із Спецтраси сторонній транспорт, збити його і перетворити на купу залізяччя. Таким водіям присвоювався найвищий рівень).

І вже такий — з найвищим рівнем — хоч кого міг розчавити (правда, делікатно і ніжно, як невтомно вчить месіянців його величність Іван IV ласкавий). А з людини зробити бешбармак йому, що пхі! Чи котлету… Раз плюнути. Винуватими в таких випадках завжди визнаватимуться месіянці. Чолобитники чортові! І що, взагалі, за народішко такий в Месіянії, меланхолійно думав начальник охорони Самого. Як тільки де з’явиться його величність, так і силкуються йому всунути яку-небудь чолобитну, жалобу паршиву! І скільки черні не втовкмачуй, що з кожним днем життя в Месіянії все кращає і кращає, можна б сказати, пишним квітом розквітає і тому незадоволених вже немає, вони пощезали, як свого часу мекнули мамонти, так йому, народішкові впертому, хіба те дійде? Так і лізуть, так і лізуть як черва зі своїми суплiками про буцімто якесь порушення! Яке порушення? Та ще прав людини в Месіянії! Нахапалися слів у гнилій Європі, а ти… розхльобуй! І взагалі… Як можна порушувати ті права людини, яких у Месіянії немає і отродясь не було і про які ніхто й уяви не має?! То в загниваючій Європі порушують права людини, а в нас, слава Богу, без прав люди жили, квас пили, живуть нині і завтра житимуть, національний квас п’ючи. Але хіба їм те втовкмачиш? Все одно помирають — хоч з правами, хоч без оних, то навіщо ж тоді та права? Але месіянці вже по зав’язку насьорбалися тієї європейської зарази і вимагають і собі тих прав. Як тільки де з’явиться Кортеж, так під колеса й лізуть зі своїми жалобами. Наївні! Вони думають, що Кортеж, загледівши чергового чолобитника, відразу ж загальмує край тротуару, а його величність, висунувшись з віконечка свого архіброньованого "Мерседеса-Пульмана", ласкаво пальчиком поманить чергового скаржника до своєї августійшої особи: "Ей, люб’язний?.. А ходи-но сюди. Що там у тебе? Чолобитна? Про порушення

прав людини? Ай-ай, вони, понімаєш, порушують. І це за найгуманнішого і найсправедливішого свавілля в нашому царстві. Ну, я ж їм!.. Давай і чолобитну, в державі все, понімаєш, знадобиться. Зараз же розберуся, відновлю справедливість — матимеш усі права, та ще з верхом… Та гляди, вдруге не лізь під колеса, чоловіче добрий!.. Махни мені — і я хутенько зупинюся. Або приходь до мене в Кремник, коли в тебе вибереться вільна хвилинка, посидимо, понімаєш, чайку поп’ємо, по душах покалякаємо…"

Серед народу вперто живе безсмертна віра, що його величність ні сном, ні духом не відає про порушення прав людини, то все опричники, бояри та дяки, відгородивши государя від народішка, капостять православному люду… От і лізли. Під колеса. І багато хто з тих чолобитників закінчував свої тлінні дні під колесами Кортежу… Особливо настирно вони лізли на поворотах траси, де Кортеж трохи збавляє швидкість, аби машини не заносило… А вони те збавлення на крутих поворотах сприймають за прояви демократії. А в нас же, понімаєш, диктатура простолюдинів, як вони велять, так государ і чинить.

О!.. Про вовка промовка! Здається, черговий правдошукач та правдоборець народний приготувався кидатись під колеса Кортежу зі своєю чолобитною… Ба, та в нього їх цілий мішок… Оввa! Пишучий! Нині всі зело грамотні — паперу в Месіянії досить, ручок теж, от і строчать, строчать… О, о, біжить, зараза! Він, чолобитник паршивенький! Таки й справді надумав на повороті передати його величності свою мішкотару. А який котяра в ній, га? Та й сам чолобитник не інакше, як мішком намаханий… Ну, дає! Таки біжить. Чеше, зараза! Біжи, біжи до своєї загибельки, дурило. Краще б ти грошовий мішок носив, як з чолобитними… Та джип охорони тебе в один мент зіб’є. Це в кращому разі. В гіршому — на котлету перетворить. На відбивну… Біфштекс з кров’ю з тебе вийде. І водій за це не понесе аніякої відповідальності. І Кортеж помчить далі, бо в нього — безперешкодний пробіг. Від Кремника і до місця призначення, куди треба благополучно довезти тіло… Ну, зараз… біжить зі своїм мішком, розмахує ним… Для водія це

дармова розвага. Він уже націлився правим бортом на того чоловічка… Не витрачаючи часу, начальник охорони готує спеціальний жетон, щоб його оперативно викинути на місці ДТП. Удар!.. Чолобитник — чи що від нього там зосталося, — разом із своїм мішком відлітає вбік і начальник охорони синхронно з ударом викидає жетон для дорожньої поліції (щоб по тому жетону поховали бідолаху за державний рахунок), а Кортеж мчить далі не збавляючи швидкості… Боярин полегшено переводить дух: ху-ух!.. Слава Богу все скінчилося благополучно, чолобитника збили хоч і насмерть, але зробили це делікатно, не порушуючи його особистих прав, а він, начальник, як того й велять правила, своєчасно встиг викинути на місце пригоди спецжетон. Далі все дорожня поліція розбиратиметься і нещасного неодмінно поховають за державний кошт — справедливість буде збережена, а чолобитника занесуть до РНГ (Реєстру Народних Героїв), які віддали своє життя за збереження прав людини в Месіянії і поховають його на спецкладовищі, де ховають таких, як він — їх там! Від обрію до обрію лежать сотнями рівних рядів — як витязі в строю!

За месіянською столицею, де починалися розчудесні, а тому закриті для простих смертних, сиріч худого народішка, чи то пак трудящіхся, місця, долини річок з перелісками, озерами й гаями, дубовими та мішаними лісами, що наче хребти гір синіли на обріях, було кілька спеціалізованих мисливських господарств для полювання його величності та його гостей, після трудів царських. Вони пильно — ледь чи не за умовами воєнного часу — охоронялися (муха і та не пролетить непоміченою!) суворими чи то пак безжалісними законами, а для гарантії ще й відбірним частинами месіянської непереможної армії, найбільшої в Європі. В одне з них і нісся Кортеж.

В спецгосподарствах тримали благородних оленів і навіть лосів, гірських козлів архарів — роги! — кабанів, сарн та нішу мисливську живність, що й мала ставати царськими трофеями.

Козуль чи не найбільше любив полювати Іван IV Ласкавий. Для цього чергову сарну, вибрану для заклання, кілька днів тримали у вольєрі

голодною, а перед початком полювання бідолаху виводили і прив’язували в певному місці біля куща — граційна, але добряче охляла кізка, втративши з голодухи обережність, накидалася на той кущ, обчухрувала листя та гілочки, а його величність майже не цілячись (стрілець він був відмінний) пуляв… Взагалі ж вважалося, що стріляв він гуманно, а його кулі були найніжнішими кулями в світі, які хоч і вбивали все живе, але більше нічого лихого приреченому не завдавали.

Для сарни й одного пострілу було задосить. І для втіхи самого полювальника теж, адже полювання — якщо так можна назвати убивство прив’язаної тварини — було всього лише прелюдією до справжньої ОХОТИ і ЛОВИТВИ, заради яких Кортеж і привозив його Величність в заповідне господарство. Дика сарна слугувала добрим почином, що розпалював пристрасть августійшого полювальника.

А тим часом бояри добре злагодженим хором вітали його величність:

— З почином! Щоб ОХОТА була вдалою!!!

— Щоб ЛОВИТВА була молодецькою!!!

— Гур-рар-ра!.. Гур-ра-ра-ра!!!

Його величність за традицією з насолодою вдихав димок, що після пострілу вився з дорогої рушниці — єдиної такої у світі. Штучна робота! Виготовлена в одному екземплярі зарубіжним майстрами цих смертоносних штучок! Як відлунювали відрепетировані хорали бояр та придворних з приводу влучного пострілу, вже тоді починався банкет. Той, що його сміливо і без перебільшення можна було назвати банкетом усім банкетам — мисливським і не мисливським, адже на столах хіба що пташиного молока не було! Коронне блюдо — під вишуканими спеціями — язики лосів. ("Щоб знали, як зайве бовкати", — гуморили придворні). Оскільки ж сохаті мали препогану звичку добровільно не розлучатися з власними язиками (та й кожен з них мав всього лише по одному такому

органу), то для приготування царського блюда доводилося щоразу убивати для всієї чесної компанії сто і більше тварин!

Блюда готували кухарі, ледь чи не у званні професорів, однієї відомої світу французької кулінарної фірми. Їх для цього спецрейсами привозили з Парижа і в Месіянії вони трудилися вахтовим методом, адже його величність щотижня їздила на ОХОТУ і ЛОВИТВУ. А лосів, оскільки своїх уже не вистачало, закупляли за валюту в Європі, а своїм ученим його величність велів в ім’я збереження лосиного поголів’я вирощувати віднині не лосів, а самі лише їхні язики, що мало стати актом найгуманнішого гуманізму!

А вже після якоїсь там …надцятої чари (їхню роль виконували здоровенні мисливські роги, інкрустовані брильянтами), його величність, смачно потягуючись, загадково вигукував:

— А я вже, понімаєш, в ОХОТІ. Чи не пора нам розпочинати лови?

І стільки в його потягуванні було любострасного стогону, що всі хором вигукували:

— Пора, батюшко, пора!..

І тоді нарешті починалася справжня ЛОВИТВА. Та, що з великої літери. Заради якої і затівалася поїздка в закрите мисливське господарство та вбивство — "для сугреву" — прив’язаної сарни. Себто, затівалася справжня ЦАРСЬКА ОХОТА, що її над усе полюбляв Іван IV Ласкавий.

В банкетну залу мисливського будиночка (неодмінно із зменшувальним суфіксом — будиночок, — хоч на повірку то був кількаповерховий палац) по команді ловчого запускали череду пишнотілих — саме таких полюбляла його величність — молодичок. Та яких! Одна одної гарніша! Кралі! Любки-голубки вищого розряду! З

косами, викладеними вінком, у народному вбранні. Одна одної здобніша! Що молодичка, то прямо тобі коровай!.. Мм… пундик на маслі. Молоці й меду! Здоба неймовірної смакоти! Блондинки, шатенки і брюнетки (колір — на вибір). З незмінними солідними (теж на смак полювальника) габаритами. Спереду і ззаду.

Кожна з молодичок — їх звали кізочками — тримала на зігнутій руці козубеньку (витвір народного мистецтва) повну черешень — рубінових, жовтих, рожевих і майже червоного кольору — групи гіні та бігаро. А це — зважте, — цукри, переважно глюкози та фруктози, органічні кислоти, дубильні та пектильні речовини, вітамін С, провітамін А (каротин), так необхідні чоловічому організмові.

Отож, при з’яві файних — пардон! — здобних молодичок з козубеньками таких корисних для організму черешень, сурмили ловецькі сурми і театральне дійство починалося. По команді ловчого молодички з хіхоньками та хахоньками, з смішком-приском розбігалися врізнобіч, а його величність, вибравши одну (міг би вибрати хоч і дві чи й три, але здоров’я вже не відповідало таким цифрам — ледве на одну вистачало) гнався за вибраницею, збуджуючи себе гонитвою, бо інакше уже й не міг. Так починалася ЛОВИТВА, ЦАРСЬКА ОХОТА.

Молодичка втікала. Але, втікаючи, пам’ятала суворий наказ ловчого: втікати так, як втікає курка від півня — щоб він її врешті-решт наздогнав.

Бояри плескали в долоні, скандуючи:

— Ловися рибко, велика і пишна! І ще пишніша!

(Вони теж були ловчими, адже ловили кожне слово з уст Хазяїна, себто по-своєму були ловеласами).

Отож, молодичка давала делікатного драпака, а його величність гнався за нею і гнався. І неодмінно — от вже молодець! — таки наздоганяв. Але вже в царській опочивальні. А, наздогнавши втікачку з козубенькою… смакував — поет! Що не кажіть, а його величність таки справжній поет! — соковитими, як наливними черешеньками з козубеньки молодички. Отими самими, що з групи гіні та бігаро, рубіновими, жовтими, рожевими і майже червоними. Так закінчувалася ЛОВИТВА, а після неї вже починалася, власне, ОХОТА.

Ні, що не кажіть, а його величність був романтиком і фантазером превеликим. Подібна ЛОВИТВА збуджувала не тільки його душу, а й що головне, плоть, надихала його на нові, понімаєш, трудові звершення на ниві царювання, понімаєш, в Месіянії. Але перед тим запрошував молодичку трохи "відпочити" після ЛОВИТВИ. Мудро казав: варто лише невеличкій частині чоловічого організму піднятися, як увесь організм відразу ж захоче з ким-небудь прилягти…

Тож "відпочивши", повертаючись з ОХОТИ, його величність — помолоділий, збадьорений, рожевощокий, збагачений ще й вітамінами, що їх мали черешеньки в козубеньці молодички, на все горло виспівував псалми придворних поетів про ЛОВИТВУ ("Ой ти гой єси, Іван Ласкавенький, як спопав молодичку та з черешеньками…"). Виспівував непідробно радісно. Ось тільки голос його величність мав той, що непрестижно зветься козлетоном — високий і фальшивий, але всі були захоплені вокальними здібностями Самого і вкотре вигукували, що в жодного співака немає такого голосу (в принципі це була правда) і що вони просто зачаровані співом Хазяїна. (Хай би хтось сказав щось інакше, співав би він до кінця днів своїх на околиці Месіянії біля Крижаного океану і його слухачами були б переважно полярні песці та білі ведмеді. Тому й кричали: ловко! Ловко! Цар государ наш ловкий, співає ловкенько, Месіянію квітучу звеселяючи!

І так повторювалося щотижня — Кортеж, викидання на трасі слідування жетона чи й кількох одночасно, мисливське заповідне господарство, убивство сарни, потім ЛОВИТВА і за нею ОХОТА. Звичайно,

можна було б і частіше влаштовувати лови, тим більше здобні молодички в Месіянії ніколи не переводилися, а черешні були і взимку — із теплих заморських країв їх літаками привозили для поетичної ЦАРСЬКОЇ ОХОТИ, — не вистачало лише дріб’язку — снаги. Тож дякував Господу, що стачало хоч на одненьку ОХОТУ в тиждень.

Залишається додати, що "кізочок" (або ще на мисливській мові Самого — сарночок), які брали участь в ЛОВИТВІ й ОХОТІ, особливо в ОХОТІ, його величність щедро нагороджував і кожній державний скарбник видавав аж по цілому рублю. Та не простому, а — срібному. І загалом в Месіянії збільшувалося населення — його величність, незважаючи на вік, був ще репродуктивним, і цим пишався. Та й срібних рублів вистачало. Із зображенням, до речі, Самого.

Першою в царських палатах — як до Кремника повертався Кортеж Самого, зустрічала його п’ята жона в чині першої леді.

— Як лови, мій царственний муже, як охота?

— Як завжди, вполював двох сарночок, — за традицією відповідав царственний муж. — Одна, понімаєш, так собі… худа кізочка, а ось друга… ммм… Здоба-зваба! Е-е… Я хотів сказати, що жирненька і повненька, із звабними формами тіла. Себто смачними. Ловитва була на рівні. А охота… О-о, ОХОТА!!! Пальчики оближеш. Така охота, понімаєш, тримає мене у цьому світі, надихає на подальше раювання… себто царювання — на благо і процвітання мого худого народішка, який жирніє з кожним днем.

— Не бережете ви себе, мій царственний муже, — зітхала перша леді і то була єдина критика його величності, яку дозволяла і схвалювала його величність. Нею сміливо могли користуватися в Месіянії всі, всі, навіть простолюдини й опозиція, якої, щоправда, там ще поки що не водилося.

— Що зробиш, така вже моя доля — не жаліти живота свого на благо й процвітання Месіянії та її вірних холопів.

І додавав загадково:

— Шкода, сили вже не ті. Раз на тиждень одну кізочку пишнотілу… е-е… я хотів сказати, що, понімаєш, граційну, ще можу вполювати, а на дві вже й не вистачає мене.

— Бо така в нас медицина. Такі оті самі… як їх… дохтори і прохвесори, — це була друга критика, дозволена в Месіянії.

— Ти права, моя радість. Треба нам якось, понімаєш, зайнятися медициною. Досі, понімаєш, безсмертя, бодай одного не винайшли.

Частенько після таких обіцянок його величність і займався месіянською медициною, і тоді біля Крижаного океану серед полярних песців та білих ведмедів збільшувалася кількість "дохторів та прохвесорів".

А загалом його величність повертався з ЛОВИТВИ помолоділим аж на сто років! Черешеньки в козубеньці тієї пишки-здоби медової були такі солодкі! І його величність тільки й мружився: о, ЛОВИТВА! Але ж і догнав, і спіймав, хоч і прудконогою була. Добра була ОХОТА! Ой, добра!

За вдало проведену ЛОВИТВУ з ОХОТОЮ багатьом її організатором (і собі в тім числі теж, собі в перш чергу) його величність вручав високі державні нагороди — орден "За видатні заслуги в ЛОВИТВІ", що був найвищою відзнакою в Месіянії.

Увечері після ЛОВИТВИ — така була традиція — Найбільший театр Месіянії давав державну оперу "ВІН І ВОНА" — написану колективом месіянських державних поетів з музикою такого ж колективу державних композиторів, на чолі з головами творчих спілок (і

розхвалену в пух і прах усіма державними месіянськими критиками й критикесами), присвячену найбільшій у світі, не земній, а небесній любові ЙОГО — Івана IV Ласкавого і ЇЇ — першій леді в ранзі п’ятої жони.

На виставі, знаючи, що там буде присутній Сам, була присутня вся знать столиці (хай би спробував хто не бути присутнім!) і в кількатисячний раз слухати поетично-музично-вокальну розповідь про позахмарну любов Хазяїна землі Месіянської та його першої леді, що була і буде взірцем для всіх поколінь месіянців, які живуть і які ще матимуть необережність жити в Месіянії.

У другому відділенні давали оперу — теж в кількатисячний раз, присвячену всенародній, палкій любові месіянців до свого рідного батька, царя-государя, найніжнішого сатрапа і тирана, керманича, вождя і поводиря нації його величності Івана IV Ласкавого та любов, що класифікувалася державними літературознавцями та критиками і всіма підданими аж до дитячих садків включно, як новий вид любові, якої більше ніде немає у світі (хіба що в якійсь там Кореї, але їй було далеко до воістину всенародної любові месіянців до свого Батька і Вчителя, сонця землі месіянської).

Дивлячись оперу, всі переконувалися, як народ любить свого царя-батюшку, а її автори — державні поети та композитори, — отримували все нові й нові звання, премії та ордени за свої справді героїко-патріотичні витвори.

Залишається додати, що коли Кортеж мчав у зворотному напрямку, з мисливського господарства в Кремник, начальник охорони Самого, боярин в чині генерала Медвідь Бурмиленков, як завжди, тримав напохваті спецжетон — якщо знову зіб’ють кого (а зіб’ють неодмінно, в цьому він і на мить не сумнівався), то він синхронно із ударом джипа по пішоходу викине його з віконця, дорожня поліція підбере жетон біля тіла загиблого під колесами Кортежу, і на основі того жетона поховає бідолаху за державний рахунок, а рідним разом із фінансовою допомогою — все той же незмінний месіянський срібний рубль із

зображенням Івана IV Ласкавого — буде неодмінно послано й співчуття в риму — це вже постараються чергові поети Кремника.

І неодмінно боярин Медвідь Бурмиленков подзвонить потім у відділ дорожньої поліції, де оформлятимуть — ось вона, справжня демократія! — наїзд Кортежу на окремих перехожих і небезпремінно поцікавиться:

— Ну, колеги, кого цього разу щасливо збили?

Власне, чи не все одно було, кого — старого, молодого, чоловіка чи жінку, службовця чи пенсіонера, але такий вже начальник охорони Самого — поки не допитається, кого саме — не заспокоїться.

— Сподіваюсь, його збили ніжно, — на всяк випадок перепитає. — Так, як нас це вчить робити його величність?

— О, так, так, — неодмінно підтвердить дорожній поліцай. — Збили ніжно і делікатно, він тільки кавкнув.

— Кого... е-е... саме збито?

— Та-а якогось... маленького гвинтика.

— Затямте, добродію і колего, — повчально і дещо осудливо скаже начальник охорони Самого. — Маленьких людей у нас немає. У нас — всі — господарі країни, на яких і тримається наше найпередовіше і найдемократичніше царство. Кожний місянець у нас — великий він чи маленький, гвинтик він чи ціла махин — на вагу золота. У нас усі творці, бо в нас — диктатура простолюдинів.

І неодмінно запитає, хто він, загиблий, за сімейним станом?

— Двоє діток зоставив? От бачите, батько. А ви — маленький чоловік. Поховайте, як і водиться, його за державний рахунок, уведіть до реєстру народних героїв — наше царство не збіднє. Скільки б не збивав Кортеж, усіх поховаємо за гроші царства. Не біднів. Вдові направте співчуття. Щире й сердечне. Можна, щоб навіть за серце вдову та її діток взяло. Заплатіть найнятому поетові — хто там сьогодні чергує в Кремнику? — хай заримує співчуття. А заодно і зайвий раз — не злиняє — оспіває Кортеж, який несеться вперед, до світлої мети!.. До речі. Кого ми збили, коли їхали на Ловитву? Хто він за їден? Ну, той, що кинувся до Кортежу з мішком… Що? Дяк Ємелька?.. Представник Європи з прав людини? Жаль, жаль… Хоча так йому й треба — хай не кидається зі своїми чолобитними під колеса — все дно його величність не має часу розглядати якійсь там супліки. Та ще, коли їде на ЦАРСЬКУ ОХОТУ. Тим більше, в Месіянії ніц незадоволених. І ніхто й ніяких прав громадян у нас не порушує по тій простій причині, що їх, прав, у нас отродясь і не водилося. У царстві його величності всі задоволені. І всі добровільно повідмовлялися від якихось там прав загниваючої Європи. Але… Аби зайвого не пасталакали у загниваючій Європі… Що, мовляв, у Месіянії попрані всі права… Всі тут, мовляв, козли архари та дикуни нецивілізовані, треба дяка Ємельку поховати, як народного героя. Буду клопотатися перед його величністю, аби худого дячішку поховали по першому розряду і посмертно нагородили орденом "За видатні заслуги у ЛОВИТВІ". А його величність бере нового дяка представляти у нас Європу з прав людини. Хай старається. Права людини треба поважати — це ж священне. Ми ж бо не куди-небудь ідемо, а — до Європи!.. Думаю, в найближче тисячоліття якось таки й дійдемо і до неї — хай начувається!.. Можемо і в ній влаштувати свою ЦАРСЬКУ ОХОТУ. І залишаємо за собою право нанести нею по Європі превентивний — чи який там? — удар! Ще запам’ятають в загниваючій Європі, що таке царська охота в Месіянії!

АЛІСА В КРАЇНІ ЧУДЕС

Взагалі, Аліса кілька днів тому щось ніби краєм вуха й чула, зокрема про якісь там військові маневри держави, у якій вона жила (щоправда, в

якій саме вона жила, Аліса за браком часу так ще й не з’ясувала, хоча й збиралася врешті-решт якось при нагоді з тим розібратися) та сусідньої, але не надала тому значення, бо вже цілий тиждень марно намагалася переконати свого єдиного, що їй "життєво необхідна ота шубка, котра висить у крамниці пана Буля". Але до чоловіка (і треба ж було їй за такого заміж вийти!) ця проста й очевидна істина, що не підлягає навіть обговоренню, а тільки негайному і добровільному виконанню, аж ніяк не могла дійти — до його сірої (якщо тільки вона там є, а це ще відкрите питання) речовини під черепною коробкою. Він пручався, наче б вона його на гільйотину тягнула: "Яка шубка? Схаменися! Побійся Бога! У тебе є дві. А в наших краях навіть путньої зими немає, ми ж південна зона — паморозь лише в морозилці холодильника й бачимо. Тільки в ньому, до речі, у наших краях і є мінусова температура". Але при чім тут морозилка холодильника, як шубка модна? "Ти несправедливий, мабуть, від родової травми! Ти заражений чоловічим шовінізмом! Сам маєш аж троє штанів, а мені три шуби, виходить, зась? Де ж рівність?"

Коли й це не подіяло, Аліса з серцем крикнула:

— Господи, і за кого ж тільки я заміж вийшла?!

— А я, — не зостався в боргу чоловік, — на такій женився!..

І їй нічого не лишилося, як хряпнути дверима, та так, що аж тальк посипався (від таких частих хряпань одвірки вже ледь трималися), і гайнути до своєї подруги за підтримкою — подруга мала більший сімейний досвід і відповідно вміння вибивати з чоловіка все, що їй треба було на даному, як вона казала, етапі.

Вискочивши на вулицю, Аліса схопила таксі й звеліла мурлові у фірменому кашкеті негайно доставити, куди їй треба, але те мурло довезло її лише до набережної річки, що ділить їхнє місто навпіл, і чомусь зупинилося на в’їзді до мосту.

— Приїхали, пані.

— Якщо мене не зраджує пам’ять, — подивувалася Аліса з металом у голосі, — моя подруга мешкає на протилежному боці отієї смердючої річки. Для особливо нетямковитих поясню: по той бік мосту.

— Але якраз через міст я не можу перевезти шановну пані, — не вельми ввічливо буркнув водій. — Далі шляху немає.

— Чого це немає, коли є, протріть баньки, шановний!

— Міст уже тертій день, як висаджено в повітря — хіба шановна пані не чула про невдалі для нас оперативно-тактичні маневри двох держав, нашої і сусідньої, в умовах, близьких до бойових?

— Оце б я ще якимись манерами забивала собі голову!

— Маневрами, — уточнив таксист.

— Чи не все одно. І взагалі… взагалі не сперечайтеся зі мною бо ви такий самий, як і той осел, з яким я маю нещастя жити!

Вийшовши з авто, Аліса з подивом констатувала, що таксист її обдурив, адже міст як був, так і є — цілий-цілісінький, і ніхто його не те, що якоюсь бомбою, — пальцем не зачепив… Обурена до краю обманом таксиста, вона оглянулась, але таксі вже блимнуло їй на прощання задніми габаритними вогниками.

— Нахаба! — крикнула вслід таксі Аліса і навіть посварилася кулачком. — Я цього так не залишу, ви будете відповідати!.. Якщо жінки взагалі належать до прекрасної половини роду людського, то я до її най… найпрекраснішого авангарду!

Робити було нічого, і вона рушила до мосту, щоб перейти на той бік, але несподівано дорогу їй загородив солдат у камуфляжі з автоматом у руках.

— Сюди не можна, пані. Міст висаджено в повітря.

— Як висаджено, коли він ось, — єхидно сказала Аліса. — Протріть баньки, вояко. Та й пити треба менше. Міст цілий-цілісінький! Ви що — всі побожеволіли? Чи — через одного?

— Нічого не знаю, — буркнув солдат. — Три дні тому надійшло повідомлення, що цей міст висаджено в повітря, інших вказівок звідтоді не надходило.

"Таки й справді б-божевільний, — з острахом подумала жінка. — Ще вистрелить у мене із своєї… вульгарної залізяки…"

Але тут вона загледіла капрала, кий стояв неподалік і знічев’я лузав насіння, спльовуючи лушпайки собі під ноги, і там уже їх було густо.

— Пане капрале, що це твориться у вашому війську? Отой солдат заявляє, що міст три дні тому висаджено в повітря, тоді ж як він насправді цілий — подивіться.

Капрал неохоче подивився, стенув плечима і повернувся до Аліси.

— Нічого не можу сказати, пані. Мене самого вже три дні, як убили… — і дістав з кишені нову жменю насіння.

Пані Аліса позадкувала, не спускаючи з капрала та солдата настороженого погляду, а далі, отямившись, кинулась бігти, на ходу вигукуючи:

— Вони такі ж… як і мій чоловік! Боже, у якій країні я живу?

Проте, хоч намагалася згадати, у якій саме вона жила, але так попри всі зусилля і не могла пригадати.

"Треба запитати про це в подруги, вона така, що все знає. Навіть, у якій саме країні вона живе".

Але зрозуміло було й так, що це країна ідіотів і таку батьківщину треба негайно, доки ще не пізно, міняти. Вибити шубку з чоловіка і перебиратися в іншу, де немає схиблених, а є пристойна зима, бо ті дві шуби, які вона ціною власного здоров’я видавила з того… з ким має нещастя жити, через жаркий вітчизняний клімат так жодного разу й не зодягла. А в зв’язку з її міграцією в іншу країну, у ту, де є нарешті зима, чоловік таки мусить купити шубку…

Заодно вирішила, повернувшись додому, негайно зателефонувати військовому міністрові і застерегти, щоб був обережний, адже в його війську самі лише божевільні…

Подзвонила і — о, диво! — її відразу ж з’єднали з паном військовим міністром. І пан міністр її ввічливо вислухав і навіть поспівчував, що "вельмишановна пані не змогла потрапити на міст", ще й висловив обурення, що військові біля мосту так нечемно з нею повелися, хоча міст і справді той… підірваний…

— Я-ак? — ледь не задихнулась Аліса. — І ви… ви теж?..

— На жаль, я нічим не можу зарадити пані у порушеній нею проблемі, адже особисто я, хоча де-факто й залишаюся міністром, але де-юре вже три дні перебуваю у полоні сусідньої держави, котра, на жаль, виграла міждержавні маневри. Питання моєї репатріації ще не розглядалося урядом, проте у зв’язку з нашим прикрим програшем перебуваю у відставці. І коли я буду репатрійований і, отже, зможу

допомогти шановній пані, яка, судячи з голосу, є просто чарівною, — не знаю, бо такою інформацією на сьогодні ще не володію…

І в трубці почулися короткі гудки…

Після того дзвінка Аліса довго не могла прийти до тями… Що це за чудеса творяться в країні? Солдат не пускає її на міст, який буцімто висаджений у повітря, хоча насправді цілий-цілісінький, капрал, лузаючи насіння, заявляє, що він вже три дні як убитий, пан міністр, сидячи у своєму службовому кабінеті, пасталакає щось про те, що він буцімто перебуває в полоні сусідньої держави… З чоловіка вона вже добрий тиждень не може, незважаючи на всі докладені нею зусилля, видавити якоїсь там шубки… І в такій країні ідіотів їй доводиться жити!..

Хоча вона й поклала собі не розмовляти з чоловіком доти, доки він не купить їй нову шубку, все ж звернулася до нього за моральною підтримкою.

— Послухай, любий дурнику, що це твориться у наших збройних силах, починаючи від солдата й капрала і закінчуючи міністром? Вони що — всі з глузду поз’їжджали? І взагалі, — підвищила голос, — чого ти мовчиш, коли я з тобою розмовляю, хоч ти цього й не заслужив?! Негайно відповідай! Раджу не забувати, що тобі треба цілком добровільно давати згоду на купівлю для мене шубки і шукати гроші… Ти чуєш? Є в мене, врешті-решт, чоловік чи немає?

— Немає, — видавив із себе той, за кого вона мала необережність колись вийти заміж.

— Оввa! Був, був, хоч і якийсь там абищо, але ж був. І раптом — немає. Цікаво, куди ж він подівся? Чому ти мочиш?

— Та хоча б тому, що я вже три дні як осел. А хіба осли можуть говорити?

— Ти-и?.. Осел?

Але тут пані Аліса згадала, що й справді три дні тому, вибиваючи з нього шубку, обізвала його віслюком.

— Але ж це не образа, а — правда. А хіба на правду можна ображатися?

І тут згадала, що й сама три дні перебуває у статусі змії підколодної, як обізвав її чоловік, пригадала, зітхнула і вмовкла, бо хіба змія підколодна може опуститися до того рівня, щоб говорити з якимось там… ослом? Вжалити його — то інша річ…

— Чудеса! Кругом чудеса!.. Виявляється, я таки й справді живу в країні чудес… І — з ким живу? З віслюком!

— Від зміюки підколодної чую! — долинуло з другої кімнати.

— А ти… ти — хам! — у відповідь верескнула Аліса. — Хамло і хамлюга! Невихований і некультурний!

Аж тут син нагодився.

— Ма-а…

— Відчепися, — відмахнулась мати. — У мене зараз немає часу відповідати на твої дурні запитання! Хіба ти не знаєш, що я досі не можу ознайомитися з останнім випуском журналу мод?!.

— Ма-а, я хочу дізнатися, — запхикав малий.

— От причепа! Та кажи швидше, що ти хочеш дізнатися. Мені ніколи! Через твого впертого батька, місце якому в паноптикумі ідіотів, я скоро

взагалі… взагалі збожеволію, як ті солдати біля мосту, той військовий міністр!

— Ма-а… Якщо тато осел…

— Хто тобі таке сказав? Чи ти сам зробив це відкриття?

— Ти, я чув…

— А-а… коли я казала, то так воно і є насправді. Затям, мама завжди каже правду. Правду і правду, і нічого більше, крім правди!

— Якщо тато осел, — знову почав син, і мама ствердно кивнула головою, — а ти… змія підколодна…

— Хто це змолов тобі таку нісенітницю?

— Тато, я чув, як він… як ви…

— Тато — хам! Зарубай на носі: все, що казав чи каже, чи ще казатиме, — є маячнею сивої кобили і, зрозуміло, ніколи не відповідає дійсності.

— То яка ж я тоді… тварина?

— Ти не тварина, — обурилася мама. — Якщо я людина… тата не рахуємо, він з людством давно розминувся, а може, й ніколи не був хомо сапієнсом… Так ось, якщо я людина, значить, і ти людина.

— Тоді якої я… національності?

Але цього й Аліса не знала. Як не відала — і якої вона сама національності. Певніше, ще не встигла дізнатися за браком часу.

— Займися чим-небудь, — порадила. — Як тільки я розберуся із журналом мод, акт і з’ясую питання, що тебе цікавить. Себто — якої ти національності і заодно, якої я…

ЦІЛУВАННЯ З ЛЮДОЇДОМ

Цілувати — торкатися губами до кого-,

чого-небудь на знак любові, дружби,

поваги при зустрічі, прощанні і т.ін.

Факт

Заглянувши, наприклад, до тлумачного словника, ми прочитаємо там про людоїдів, що то й справді дикуни, які лигають людське м’ясо. Адже людоїдство, як вчать нас все ті ж словники, це — "споживання людського м’яса…". Ким? Та "деякими племенами, які перебували (а раптом ще й досі перебувають, га? — В. Ч.) на первісній стадії розвитку".

Людоїди живуть (чи — жили?) в екзотичних, як прийнято казати, країнах. Там дикуни, попередньо підгодувавши свої жертви, як тварин годують на заріз, тереблять нещасних представників хомо сапієнса — вимоченими в маринаді, вареними чи смаженими (із спеціями, звичайно), або й засоленими, як ото солонину чи ту ж тараньку — одне слово, що кому, даруйте, смакує. І преспокійно та з апетитом уминають-трощать їх у своїх екзотичних країнах на кшталт Нової Гвінеї, що була заповідником людоїдства ще й у XX ст.

Тамтешні папуаси, наприклад, вважали людське тіло і голову осереддям особливої магічної сили — мани, яка, коли з’їсти її носія, неодмінно переходить до нового власника. Тож папуаси напихаються собі подібними не тільки з голоднечі, що спалахувала у них не так вже й рідко, а й з поваги до… небіжчика. А тому, щоб назавжди зберегти

померлого родака серед близьких, первісні гурмани уводили його тіло до свого харчового раціону і гуртом глитали мертвяка. І нічого не вдієш — дикуни з екзотичної країни!

Так то воно (що дикуни) і трішечки мовби й інак. Адже найекзотичнішим людожером ХХ ст. в історії людства залишився його величність імператор Центральноафриканської республіки (чи то пак імперії) Жан-Бедель Бокасса. Як бачимо, його вотчина — не якийсь там дикий край, не кулички на краю світу, бо вже з назви ясно, що знаходиться та республіка-монархія в Центральній Африці. І навіть є членом ООН, має інститути, університет, музеї, пресу, працюють радіомовлення і телебачення.

В Убгані-Шарі, як тоді називалася ЦАР, у французькій колоніальній армії і служив такий собі непоказний, радше миршавенький (ні зросту, ні виду) хлопчисько з народності мбака (що, до слова, славилось людожерством), сержантик Жан-Бедель Бокасса. Коли була проголошена незалежність, Бокасса вже надів погони капітана, а згодом — мав впливових родичів-покровителів та й до французів зумів втертись в довір’я — полковника, й опинився в кріслі начальника Генерального штабу своєї крихітної держави.

В ніч під Новий 1966 рік він хвацько скидає президента країни й захоплює верховну владу. Ще через кілька років перетворює ЦАР на конституційну монархію під назвою Центральноафриканська Імперія — знай наших! На чолі, звичайно, з імператором. Так, так, Бокассою. Недарма ж французький сержантик захоплювався Наполеоном. Так ось той президент-імператор і став найбільшим людоїдом в новітній історії планети Земля, який своїх політичних противників (та й не тільки їх) поїдом їв. У прямому значенні цього слова, адже на обід йому частенько подавали смажених лідерів опозиції в майонезі та під різними соусами, здебільшого з гілочкою кропу в роті.

Через роки та роки один з його синів (людоїд був одружений 17 разів і породив 55 дітей, кожному з яких видавали по золотому значку з

портретом батька і таким чином чада ставали "імперськими принцами"), який теж належав до "імперських принців", вже по смерті свого екзотичного родителя, пригрівся в Парижі (правда, змінивши прізвище), відкрив там дві закусочні, де подає клієнтам… ні, ні, не сандвічі з ручками дітей і не салати з чоловічиною чи котлети з мертвечиною, а звичайні, з курятиною та сиром; так ось він засвідчив, що в його рідній Африці зовсім інше ставлення до людоїдства, як деінде. Воно там існує й нині в деяких сільських районах — люди лопають собі подібних або з ритуально-магічною метою, або здебільшого з голоду, що часто там лютує… Але Бокасса недоїдання, звісно, не знав. Коли проголосив себе самозваним імператором, то вгатив на препишну коронацію аж 20 мільйонів доларів! Крім того, замови собі трон з чистого золота у вигляді орла і корону з величезними брильянтами (цих коштів вистачило б, щоб врятувати від голоду всю його куцу імперію!), а також 65 тисяч пляшок елітного шампанського (ним добре запивається чоловічина). А ще прославився тим, що в дні коронації знищив 130 дітей (проїхавшись по їхніх зв’язаних тільцях вантажним автомобілем) — нещасні відмовились носити форму з портретом людоїда, бодай і з монаршим титулом. Філейні частини дитячих тіл, роздавлених вантажівкою, з наказу його величності відправили на його кухню — для приготовлення спеціальних блюд для імператора. Шеф-кухар постійно готував для нього консерви з "цукрової свинини" (так сам Бокасса називав чоловічину), які зберігалися при будь-якій температурі. Людоїд називав такі консерви "сардинами", і їх у спеціальній валізі завжди возив за ним його тілоохоронець. Навіть, коли його пан їхав в інші країни з офіційним візитом. Без тих "сардин" в людожера пропадав апетит.

Мав людоїд і свою, специфічну забаву-розвагу — пригощав на прийомах дипломатів та зарубіжних політиків блюдами з чоловічини (часом і мертвечини, яку він теж смакував) і ті, не відаючи, що ж то за м’ясо на багатих столах, з апетитом вминали його і хвалили монарха за добре пригощання "сардинами".

А людоїд тихенько потішався.

Радувався хитрий потішник і в Москві, де під час свого офіційного візиту до "зореносної" в якості глави держави, влаштував традиційний прийом і пригощав тамтешніх політиків своїм коронним блюдом — "смачненькими сардинами".

Москва, заграючи в лідерами африканських держав, намагаючись їх переманити на свій бік, запросила й Бокассу у 1970 році. Зустрічав президента ЦАР "лічно" Леонід Ілліч Брежнєв. А треба сказати, що дорогий Леонід Ілліч, як відомо, був пристрасним цілувальником. Щоправда, вважалося, що Леонід Ілліч від імені керівництва Країни Рад здійснював з лідерами соцкраїн лише ритуальне цілування, виключно з політичною метою (голубим, як то можна подумати, він не був). А втім, іронічно зауважить одне видання, політичний (ритуальний) поцілунок за багатством емоційних фарб і психологічних відтінків та ще у здійсненні самого Леоніда Ілліча ніколи не уступав еротичному, а де в чому й перевершував його. "Вірний ленінець" лічно й запровадив у практику цілування лідерів соцкраїн — губи в губи. Здебільшого, взасос, з присмоктом і, розуміється, з чоловіками (все з тими ж лідерами соцкраїн). Це був наче братній поцілунок, а не якийсь там… гм-гм… А втім, звичай триразового чоломкання взагалі пішов од руських ще задовго до Брежнєва, останній лише надав йому політично-ідеологічної окраски, перевівши в ранг братнього і це було цілковитим витвором Леоніда Ілліча, палкого прихильника цього дійства, яке в багатьох — особливо іноземців — викликало якщо й не криву посмішку, то в крайньому разі щирий подив і нерозуміння та неприйняття, коли хтось тобі силоміць слинить губи, називаючи те братнім поцілунком. Але попри все, братній поцілунок вважався обов’язковим за правління "вірного ленінця", який певний був, що маже по губах медом — не інакше. Робилося це так: два чоловіки (пардон, лідери) підходили оди до одного, заранні збираючи губи в курині гузки, кожний нахиляв голову спершу вліво і цілував "товариша" в губи, потім вправо і нарешті знову вліво. Цмокалися пристрасно, наче, даруйте, коханці. Щоправда, добре, що хоч привселюдно, перед телекамерами. Особливо старався і перед у цьому дійстві вів Леонід Ілліч — історії відомий його жагучий поцілунок з керівником тодішньої НДР Хонеккером. Цю історичну мить зафіксували

фотографи, телебачення, а радянський художник навіть створив фреску, як Брежнєв, облапивши німецького лідера, смокче його взасос… Щоправда, не всі лідери добровільно йшли на таке лобизання. Наприклад, англійці, французи, японці тощо, не маючи звички — якщо тільки вони не були голубими — лобизатися з чоловіками, та ще й засосом, як Брежнєв, дуже страждали від такого, як вони вважали, варварства. І як могли уникали плямкаючих губ дорогого Леоніда Ілліча, не перестаючи дивуватися такому… гм-гм… звичаю комуністів.

Так ось, коли в році 1970-му в Москву з офіційним візитом прибув глава Центральноафриканської республіки Бокасса, він теж отримав свою порцію пристрасних поцілунків від тамтешнього генсека. Чи то дорогого Леоніда Ілліча не застерегли, що перед ним людоїд (просто не зважились те зробити), але тільки Леонід Ілліч, як великий любитель цього акту, що вже став у Москві просто сакральним, першим поліз до людоїда цілуватися в губи, хоч той, по приїзді до Москви вже встиг перекусити привезеними "сардинами" й гаразд ще не витер своїх масних губ. Плямкаючи, дорогий Леонід Ілліч, згрібши в обійми Бокассу, тричі хрест навхрест облобизав його взасос — робив те аж прицмокуючи. Чи то пак, приплямкуючи.

Хоча зовні вони були антиподами (миршавенький, хоч і хизуватий Бокасса значно програвав імпозантному радянському генсеку) але душевна спорідненість між ними — імператором та главою комуністів була що якнайтісніша. Бокасса був таким же фанатично (чи просто паталогічно) жадібним до влади, до різних нагород, звань, титулів чи й просто дзеньків-бреньків, як і Леонід Ілліч, котрий, очоливши верховну владу, сам собі присвоював (та ще й випрошував у лідерів соцкраїн) різні нагороди і наприсвоював та наповипрошував їх загальним числом аж 114 штук, орденів та медалей, в тім числі дві маршальські зірки з брильянтами, а тому його парадний кітель з усіма нагородами зашкалював аж за 6 кілограм!

Бокасса теж сам себе, будучи верховним правителем, нагороджував орденами, присвоював собі все нові й нові видатні заслуги, звання,

видумував неіснуючі чини, титули і став у своїй крихітній імперії власником найбільшої колекції нагород — як Леонід Ілліч у своїй, сиріч есесерівській. Тож вони були як духовні брати, хоч один з них був людоїдом, а другий вірним ленінцем, і Леонід Ілліч з палкою жагою (незрозумілою іншим, все ж таки зустрілися два чоловіки) кинувся обслинювати людоїда та всмоктуватися в його губи.

А Бокасса під час того незрозумілого йому ритуалу — в Африці не прийнято взагалі тикатись губами в чужі губи — не просто розгубився, а — оторопів, бо подумав чорт зна що. Наприклад, що Брежнєв його хоче привселюдно з’їсти, починаючи з губ. Тож стояв, наче його правцем поставили. Та тільки скінчилося трикратне цмокання з плямканням, як він, отямившись, раптом відчув… апетит. До того, хто своїми губами м’яв його губи. Хоч як не дивно, але лобизання губи в губи людоїдові навіть сподобалось — як минув перший переляк, — бо нагадало йому… гм-гм… дещо. Як потім зізнається він своїм приближеним, "звичай комуністів цілуватися дає можливість відчути смак шкіри" — людоїд за будь-яких умов залишався людоїдом, і як одні люблять сало зі шкіркою, так він любив чоловічину зі шкурою.

А начальнику своєї охорони Бокасса пізніше, згадуючи свій візит до Москви, зі сміхом казатиме, що "руський президент Брежнєв досить таки вгодований". І декілька разів повторить зі смішком та плямканням, що Брежнєв таки й справді "добре відгодований". І коли в своїй резиденції на сон грядущий чавкав свої "сардини", зітхав — жаль було, що під час його візиту до Москви і цілуванням з "руським президентом Брежнєвим", йому так і не вдалося попробувати на смак того "руського президента", з якого б вийшли хіба ж такі б "сардини"! І знову повторював, замріяно хитаючи головою з набитим ротом: ах, який він вгодований і… апетитний! Так би й з’їв його, як за себе кинув! Ех, трапився б йому той вгодований в Африці — посмакував би від душі!

Після візиту до Москви їсти чоловічину Бокассі залишалося ще цілих дев’ять років — до 1979 року. Але вже суцільним плавом пливли до Франції вісті та підтверджені факти про численні злодіяння, що їх чинив

в Центральноафриканській імперії Бокасса, про нелюдські тортури, страти, глумління, що ставало просто вже озвірінням і знелюдненням. Зрештою, у Франції урвався терпець (та й перед світовим товариством вже було незручно й доводилося пекти добрячих раків) і її командос, захопивши імператорський палац, ледь чи не за ноги стягнули із золотого трону його величність у великій короні з великими брильянтами. І тоді нарешті підтвердилось: жорстокий до безумства тиран, ґвалтівник і злочинець, який нехтував і людською мораллю, і законами, був таки й справді людоїдом, як про те й раніше ходили чутки. Десантники, які увірвалися в палац, у великій холодильній камері, що стояла в особистих покоях імператора, виявили більше центнера фрагментів людських тіл!

На допиті особистий кухар монарха засвідчив:

"Якось вночі імператор велів мені приготувати сніданок (Бокасса ночами пиячив. — В. Ч.). З його веління солдати відкрили секретний замок величезного холодильника… Я ледь було не знепритомнів — в морозилці лежало розрубане людське тіло. Я хотів було відмовитись від жахливої роботи, яку мені запропонували, але мене добряче пристрахали. Тоді я виконав секретний наказ точнісінько: видалив з трупа нутрощі, нафарширував його рисом та хлібом, поперчив. Смажив, як було велено, на величезному листу, поливаючи "блюдо" джином. Вранці подав все імператору, який всю ніч до цього пиячив. Він почав із руки трупа, їв поспіхом, жадібно присьорбуючи й прицмоктуючи…"

Дивно, але скинувши з трону, африканського людожера навіть не віддали до суду, а тихенько відправили до Франції, де він деякий час преспокійно жив на награбовані в своїй імперії коти. І жив на волі, ясна річ. Як він там обходився без своїх улюблених "сардин" (та й чи обходився?) невідомо. Але почувався загалом непогано, якщо зважився в році 1986 повернутися на батьківщину. Щоправда, там його трохи налякали. Більше того — арештували, як тільки він спустився з трапу літака. І навіть судили. Але смертну кару колишньому імператору замінили двадцятьма роками каторги. (Для прикладу: в США одного

вар’ята-людоїда, який по-звірячому вбив 15 чоловік — людоїдство, як бачимо, трапляється і в самих США — засудили до 1070 років тюремного ув’язнення!). Бокассу ж через шість років взагалі випустили на волю. Знахабнівши, він, навіть почав погрожувати своїм співплемінникам, що на президентських виборах у ЦАР 1989 року неодмінно візьме участь і поверне собі золотий трон у вигляді орла і корону з великими брильянтами.

І повернув би крім трону та корони й увесь імператорський палац, в морозильних камерах якого він колись тримав розчленованих своїх політичних суперників, але… Крапку в житті цього монстра поставила негадана смерть від інфаркту восени 1986 року. В останні роки після повернення на батьківщину Бокасса дуже потерпав, що змушений бува обходитись без улюблених "сардин", що так йому смакували…

От і вір після цього довідникам, що, мовляв, споживанням людського м’яса займалися виключно племена (дикі), що перебували на первісній стадії розвитку…

Так то воно, яке бачимо і трішки не так, адже людожер таки їсть людське м’ясо, але на повірку не завжди виявляється дикуном із якогось відсталого племені у чорта на куличках. І хоч і пишуть, що канібалізм (від французького — cannibale — людожер) зустрічався в минулому деяких племен і народів, що було зумовлене нестачею їжі або релігійними ритуалами, і що пережитки канібалізму зафіксовані ще в XIX ст. у деяких народів Африки й на островах Індійського і Тихого океанів, але й наприкінці XX століття ще були (та й нині є!) хіба ж такі канібали! Та й хто дасть гарантію, що їх сьогодні, в XXI столітті вже немає?

Ось японський канібал Іссей Сагаві навіть видав у 1983 році мемуари "В тумані" про своє канібальство, що користувалися попитом у співвітчизників. Окрилений успіхом (за допомогою адвокатів та великих грошей він зумів відкрутитися від в’язниці за своє людоїдство) Іссей Сагаві, з людоїда перекваліфікувавшись на письменника, почав пекти романи, як пиріжки, а щоб підігріти до них читацький інтерес, час од

часу вміщує в журналах спогади про своє канібальство і цим вельми приваблює японців до свого чтива.

І куди до нього папуасам з Нової Гвінеї, які в минулому сторіччі з голоду чи релігійних обрядів глитали людське м’ясо. Японський людоїд-письменник вже й зовсім близько стоїть до анекдоту (та хіба анекдоту?) про те, як троє європейців потрапили в полон до одного африканського племені. Його вождь, респектабельний на вигляд пан, тикаючи пещеним пальцем в полоняників, віддає вказівки:

— Так-с… Оцього, товстенького та жирненького, засмажити на обід, другого — худішого, — на вечерю, на сон грядущий шкідливо наїдатися, а третього, хоч він і з апетитними стегнами відпустіть на всі чотири сторони — я з ним навчався в університеті дружби народів імені Патріна Лумумби в Москві.

ЛЮДСЬКИЙ ТРУП, ЯКИЙ БЛУКАВ МІСТОМ…

Він уже давно знав, що він уже давно мертвий.

А тому мертвий, що його вбито.

І він навіть знав того, хто його вбив, але про вбивцю свого він ще нікому й слова не казав. Бо вагався: ти йому чи не йти в міліцію та заявляти чи не заявляти, що він уже давно труп (особливі прикмети: ще живий, але вже мертвий)?

Але що тепер — як діло зроблене — якась там міліція? Хіба що стражі порядку напишуть в протоколі: "Нерозпізнаний труп, який заявляє, що він сам себе вбив".

Але доки він вагався і зважував, чи йти йому в органи правопорядку з приводу вбивства самого себе, чині, як оті органи самі на нього наткнулися…

З міліцейського протоколу:

"Такого-то числа біжучого року на вулиці (ім’ярек) нами, дорожнім патрулем РУ МВС затримано підозрілого, що ним — при попередньому оглядові на місці події, — виявився неопізнаний людський труп, який блукав містом без певної мети в якості ще живого (за власним зізнанням), але вже мертвого. Неопізнаний труп міг потенційно представляти собою небезпеку для оточуючих, а тому було прийнято рішення про його затримання..."

Як згодом стане відомо навіть пресі, незнайомець до свого затримання в якості ще живого, але вже мертвого трупа безцільно блукав містечковими вулицями і, будучи в дорогому костюмі, явно придбаному не в райцентрівському універмазі, і, певно ж, навіть не в обласному, плакав ("Натурально, — зафіксовано в протоколі, — але без видимих причин для випускання сліз...") — чим і викликав підозру в патруля, що саме тихо та мирно проходив мимо: такий солідний чолов’яга, модно зодягнений, представницький з себе, навіть — зовні — вальяжний і раптом — плаче, рукавом витираючи сльози. "Чи не псих?" — оперативно подумали патрульні.

— Ей, мужик, т-твою!.. Якого ти... плачеш? — запитав невідомого старший патруля. — Ану покажи ксиву, т-туди т-твою... В опщєственних мєстах плакать нє разрєшаєця...

Невідомий щось довго бурмотів і з його нерозбірливої мови вперемішку між спазмами можна було втямити лише кілька слів: "рідний край", "сорок років"...

— Що-о??. — дружно подивувалися всі три члени дорожнього патруля. — Через сорок років приїхав на свою, так звану родіну і розпустив нюні, як базарна баба, у якої з пазухи витягли капшука?.. Ану дихни!.. Чи, може, наколовся? Нанюхався? Наркоту маєш? І взагалі, ти часом не залітний нарк? Ану пішли з нами — в отдєлєнії розберемося.

З міліцейського протоколу:

"На першому ж допросі задєржаний, відкидаючи припущення про його приналежність до нарків, цілком добровільно зізнався у скоєному ним тяжкому злочину — проти самого себе, як особи і водночас проти України взагалі, і заявив при понятих (перелік прізвищ), що він сам себе вбив, а звати його — Пйотр Пєтров..."

Ще з протоколу:

"...але встановити, чи це його справжня хвамилія, чи підпільна кличка — не вдалося.

Мотиви вбивства ним самого себе — з’ясовуються.

Але незважаючи на всі вжиті оперативні заходи, розсекретити затриманого, який являв собою підозрілого (плакав, буцімто, за втраченою батьківщиною — єрунда для дорослих людей!) повністю не вдалося. Затриманий гр. Неопізнаний людський труп і далі перебуває в глибоко законспірованому підпіллі під кличкою Пйотр Пєтров".

Спішно було запрошено до раймліції психолога Миколу Зубця, який саме нагодився до райцентру у своїх справах (приїхав допомогти матері викопати картоплю).

— Я, — заявив затриманий психологу Зубцю, — все своє життя провів на території, захопленій ворогом, тому змушений був усе своє життя перебувати в глибоко законспірованому підпіллі і під іншим, прибраним ім’ям. Принаймні, самим собою я ніколи не був, а був дволичним: одне думав, інше казав. Тому й змушений був користуватися підпільною кличкою Пйотр Пєтров, зручною для досягнення мети.

— Тобто, ви, громадянине Пйотр... До речі, як вас правильно? Чи бува не Петро?

— Тссс, — затриманий злякано приклав пальця до губ. — Я — Пйотр. Не смійте мене називати Петром. Вони… розумієте, ВОНИ, хоч ніби і втратили владу, але насправді все ще перебувають при владі, тільки під іншою машкарою…

На запитання "Хто ВОНИ?", затриманий не відповів, а тільки явно стривожено вигукував, що він ніякий не Петро, а — Пйотр…

— Бо як назвуся Петром, — тремтів, — мені пришиють…

— Схаменіться! На восьмому році незалежності? Що вам пришиють?

— Ну, отой самий… націоналізм…

— Ні, ні, він — не жертва аборта, як би можна було подумати в даній ситуації, — ділився своїми роздумами психолог з міліцейським чином. — Справа ту гірша…

Із пояснювальної записки психолога:

"Як стало зрозуміло з його уривчастої розповіді, у 1959 році щирий сільський — за походженням — хлопчина Петро Петренко, який не цурався — чисто інтуїтивно, свого національного коріння, потім студент столичного вузу, випускник, отримав призначення на один із київських заводів інженером за фахом. Працював непогано, був ініціативним, енергійним, тож швидко виділився із загальної маси. Але була в нього одна особливість, котра врешті-решт і згубила його: він завжди і всюди говорив лише рідною мовою і начальство це невдовзі почало дратувати, особливо на планірках, де Хахлу (так його тоді прозивали) робили зауваження і давали поради, що він говорив "правильным языком", бо все це, мовляв, "плохо кончится".

Зрештою, донесли в органи і ті взяли під свою надійну опіку Петра Петренка)тоді на службовця, який вперто балакав своєю мовою не

звертали уваги лише в тому випадку, якщо він був або письменником, або вчителем української мови — професія, мовляв, у них така). Петро Петренко був технарем і не підпадав під контингент, якому дозволялося вживати рідну мову, тож йому, "запросивши" в "компетентні органи" заявили там, що він за їхніми даними є "потенційним" (поки що!) буржуазним націоналістом, а отже, й кандидатом "в мєста нє столь отдальонниє". Але він і далі вперто балакав на роботі (і взагалі, в "общєствєнних мєстах", а не, наприклад, у себе вдома, зокрема на кухні) виключно своєю мовою, а не общєпонятним, як усі співробітники, і цим тільки заважав їм працювати, вносив плутанину в згуртований колектив і взагалі породжував (агітація!) націоналістичні настрої!

— Я тому розмовляю українською мовою, — чи не вперше злякався Петро Петренко, — що я — українець. З діда-прадіда.

— Ах, так вы еще и… украинец? Не хахол, а — украинец? Вы, случайно, не друг Бандьори? — "компетентні органи" й самі ледь не перелякалися. — У нас общая сущность — советский народ, а вы…

Востаннє застерегли: якщо він, Петро Петренко, не зробить правильних висновків і не перейде на "общєпонятний" (хоча б в "общєствєнних мєстах"), до нього будуть вжиті заходи — як до потенційного антирадянця і кар’єри йому — "вєк нє відать".

Ще з пояснювальної записки М. Зубця:

"Оскільки його тодішня дружина категорично відмовилась (вона була за фахом вчителькою української мови та літератури) переходити на "общєпонятний", він перейшов на нього сам. Органів він злякався, особливо їхньої погрози відправити його для початку в психушку, де йому поколють — теж для початку — транквілізатори, а вже потім доріжка простелеться і до тюрми.

Але дружина і далі балакала (навіть "в общєствєнних мєстах") по-своєму, тож він, боячися компрометації (його вже готували на першу в його житті начальницьку посаду), розлучився з своєю половиною, кинувши її з двома дітьми.

В органах його похвалили, заявивши, що віднині він іде "вєрной дорогой", а свої "ашіпки осознал" і успішно їх "изживает".

Тепер його непокоїло тільки власне прізвище: Петренко. Адже оте закінчення "енко" видавало в ньому з головою українця і він думав, що з таким прізвищем не зробить кар’єри, а тому переінакшив його на російський кшталт і став звідтоді Пйотром Петровим, — змінивши заодно й свою національність на національність "старшого брата".

Невдовзі новоспеченого Петра Петрова послали в століцу нашої тодішньої родіни в довготривале відрядження. Там він зійшовся з однією перезрілою дамою із зв’язками і вона його не лише прописала в Москві, а й допомогла йому зробити кар’єру — аж до заступника союзного міністра включно.

Будучи значно старшою, його московська пасія давно померла, відтоді він живе сам-один в шикарній квартирі в столиці сусідньої держави, має генеральську пенсію. А це вирішив приїхати в Україну, на свою колишню батьківщину — потягло як журавля у вирій. І тут з ним сталося потрясіння. Чи — прозріння. Пйотр Петров зробив приголомшливе для себе відкриття: він уже чужий серед своїх (не ставши своїм серед чужих) і батьківщини у нього по суті немає, а є лише місце проживання в сусідній державі. Це його і вбило. Морально".

Із стенограми допиту:

"— То хто ви, врешті-решт, гражданін Пйотр, чи як вас там насправді? Петро?..

— Я вже скоро піввіку, як не Петро Петренко.

— А хто ж ви?

— Та я ж і кажу: труп. Я сам себе вбив ще сорок років тому. І від своєї сім’ї відмовився, від дітей, від батьківщини…

— Послушайте, гражданін, — спалахнув сержант. — Бросьте ви єнто… сказки гуторить: убив, убив… Ви ж іще живий.

— Як Пйотр Петров з чужої столиці — так. Живий. Як Петро Петренко з українського Надросся, з Богуслава, батьківщини своєї — мертвий. Я сам у собі Петра Петренка вбив, українця, а виплодив манкурта. Сам себе і батьківщини позбавив. Навзамін маю лише прописку в чужій столиці…

— Ми вже чули, що ви — ніхто.

— А я і є ніхто. Великий НІХТО.

— Т-туди т-твою!.. — спалахнув сержант.

— В душі — Сахара, — не слухав його затриманий. — Я — ходячий труп. Оболонка для споживання їжі та відправлення природних відходів…

— Уф-ф-ф!!! — схопився сержант. — Дайте мені води! Цей псих мене задовбав! Риба шукає де глибше, людина — де лучче, а він… Не пойму я цих… хахлов.

— Алое ж ти сам — хахол, — нагадали йому.

— На жаль. Але я готовий поміняти свою національність на престижнішу. А цей дурак плаче за цією… тьху. Хохландією. Ех, пожити б, як він, — у зореносній!..

Тоді із затриманим вирішив поговорити інший, терпеливіший чин.

Почав він м’яко і наче аж співчутливо:

— Шановний, заспокойтеся. Як я вас розумію, після сорокарічного життя в чужому краї ви нарешті приїхали на свою колишню батьківщину і відчули себе… чужим. Серед своїх. Себто безбатченком, так? Людиною яка колись втекла з України, а виявилось, що насправді від самої себе. Але від самого себе неможливо втекти, так? І ось ви відчули себе людино, яка відцуралася… е-е… заради вигоди від самого себе, свого народу, своєї національності, батьківщини. І навіть від свого батьківського прізвище. Зрештою, від самого себе. Так? І це сталося з одного боку під впливом страху, що його ніс тодішній режим, а з другого — заради кар’єри…

Затриманий трясся й бурмотів:

— На жаль, саме так. Я все втратив. І, зрештою саме життя, бо превів його на ніщо. Там я не став своїм, а тут став чужим. Тепер я вже і не Петро Петренко, і не Пйотр Петров. Я тепер — неопізнаний труп. Ще живий, але вже давно мертвий. І ні там не потрібний, ні тут. Я спустошений, вичавлений. Я — ніхто. Україна є, а мене немає.

— Псих! Не інакше, як нарк скритий! Задовбав своєю Україною все відділення, — бурчав сержант. — Теж — знайшов за ким плакати — вік би її не бачити! У нього пенсія в Москві — ого-го! Квартира! У нього навіть солідна хвамилія — Пйотр Петров, а не якийсь там… Петренко, не Рябошапка, як у мене. А він… За якимось Петром Петренком скиглить. За якоюсь Україною — дур-рак! Сказано, труп неопознаний! Так він і є труп неопознаний! Лічить його нада. І взагалі, взагалі він… націоналіст!

— Ти — що? — шикнули на нього. — Забув, у якій країні живеш? Сьогодні в незалежній… Це, колись лайливе слово, стало ознакою патріотизму.

— Але того типа треба дєйствітєльно… посадити!

— Тю! Заснув і досі не проснувся? Та сьогодні в нєзалєжной за таке не садять.

— Да-а? А жаль. Коли садили — тоді порядок був. А тепер… Навіть органи у нас уже не ті… І гулаги в Сибіряці завдяки цій… нєзалєжності здуру втратили. А які гулаги були! Всю планету пройди — кращих не знайдеш!

— Тссс!

— А чого мені боящця? Я про це і вголос можу сказати. Хай бандьори із Західної шепочуться, а наше дєло правоє: ми побєдім. І я в себе вдома, я тут хазяїн, туди його… перетуди!..

— Отже, — підсумував лікар, якого було запрошено до РУ МВС оглянути затриманого. — Громадянина Петрова треба серйозно лікувати. Бажано в стаціонарі.

— Тобто, в психушці?

— Ну, скажемо так: в обласному психоневрологічному диспансері.

— У тому, до якого його погрожували запроторити ще сорок років тому?

Лікар лише плечима стенув:

— Не знаю, я не політик. Я всього лише ескулап. Як накажуть, так і поставлю діагноз. І думаю, що суть не в термінології. Хоча… — озирнувшись, шепнув: — Можуть ті… рухівці, підняти галас, що ми й сьогодні той… у психушку…

— Але ж він ніби… е-е… справді ненормальний. Принаймні, заявляє, що він… труп неопізнаний. Чого ж іще треба? Він же… опасний. Для общєствєнності…

— Очевидно, це він — щодо трупа, висловлюється так… м-м… фігурально. Хоча лікування йому не зашкодить. А там — дивіться…

Затриманого вже виводили з райвідділу, щоб газиком відвезти до обласного психоневрологічного диспансеру, як на ґанок вискочив черговий:

— Ей, ей?! Постривайте, я ж забув про сопроводиловку.

Повернувшись до кабінету, заходився швидко й розмашисто виводити:

"Сім настоящим направляєця в больніцу для лєчєнія і прійнятія срочних мєр гр. Неопознаний людський труп в кол. 1 (один) екземпляр мужского пола, примерно 70 лєт под клічкой Пйотр Петров, которий заявляєт, шо он Пйотр Петров і шо он сам себе вбив — возможна манія прєслєдованія но разбірайтєсь самі. Соц. проісхождєніє (за власним зізнанням): НІХТО.

Черговий РУ МВС такий-то.

P. S.

— "Людський труп, який блукав вулицями…". Тьху, що вони тут понаписували, — вилаявся черговий і дописав: — "больной страждаєт за

Україной. Відать дєйствітєльно націоналіст — учтітє ето! Он мешает гражданам жіть нормальной полноценной жізню в нєзалєжной Україні".

ПРОЦЕДУРА СТРАТЕГІЧНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

— У вас що? Процедура стратегічного призначення? Прошу… Вас як?.. По вищому класу? О'кей! З одеколоном "Шипр" влаштовує?

Прямо з Москви-матушки. Платіть у касу згідно з таксою, заходьте до вільної кабіни… Не знаю, як у кого, а в нас русифікація, як процедура стратегічного призначення, тільки найвищого ґатунку. Абсолютна надійність. Не дарма ж ми отримали знак якості. Працюємо без браку, хоча буває, що й без вихідних — такий наплив бажаючих… На озброєнні в нас наукова методика, свого часу розроблена такими видатними діячами русифікації, як Петро Перший, Катерина Друга, Валуєв, Аракчеєв, Муравйов (так, так, той, що у 18-му Київ брав, досвід він нам залишив величезний!), Троцький, Ленін, Сталін, Лаврентій Павлович Берія, сотоваріщі і, звичайно ж, лічно дорогий Леонід Ілліч… Ну, а про різних там бабуриних та іже з ними і не згадую, тьма їх!

Які ціни за процедуру? Чисто символічні. Чому повністю не за спасибі? Тому, що наш ІДОЗР — Інтернаціональний Духовно-Оздоровчий Центр по здійсненню Добровільної Русифікації — на госпрозрахунку. Звичайно, Москва по-братньому нам допомагає, як завжди нас в біді не полишає, але, дещицю, бодай на прибиральницю, мусимо й самі заробляти. Щоб ті письменники не пасталакали, що все на Україні за гроші, тільки русифікація безплатно. Та й потім… Коли й зовсім задарма, черги такі виникнуть, що й офіс нам рознесуть. А він у нас скромний. Щоправда, ми вже почали будувати ПЕЩЕРУ — Палац Щасливої русифікації України. Там вже всі українці помістяться. Але зараз доводиться тимчасово стримувати свій розмах… До речі, без черги і без оплати у нас проходять лише ветерани, які ще повністю не зрусифікувалися, інваліди розумової праці, партократи з бюрократами, герої соцпраці і члени соцпартії та компартії, орденоносці колишнього

союзу, малоімущі… А дітям, як завжди, зелена вулиця. Підростаюче покоління зрусифікуємо оперативно. Адже діти — наше майбутнє.

Панів цікавить, звідки я знаю хохляндську мову? Так я ж… Прапрапрадід мій був запорожцем, прапрадід вже малоросом, а я — хохол. Працюю координатором-русифікатором мєстного насєлєнія… Платять добряче, в доларах. За кожну зрусифіковану понад план душечку — втричі дорожче. Стараємось! А мені, наприклад, однаково, де вкалувать. Якщо рухівці за дерусифікацію платитимуть більше, як Москва за русифікацію — перейду до рухівців. Як мовиться, нам, татарам, все одно, аби наше було зверху… Що? Чи не заважають націоналісти? О-о!.. Вони до того знахабніли, що навіть хотіли закрити наш Центр Добровільної Русифікації. Діють в Україні, як у себе вдома. Але не на тих напали, Москва їм дала одкоша. Зараз демократія, хай народ сам вибирає, що йому до душі: націоналізм чи інтернаціоналізм у формі русифікації. Можемо й в ООН поскаржитись, щоб міжнародний фонд не давав Україні валютної допомоги за попіраніє прав лічності і зоологіческий націоналізм. Та й сусідня держава, коли треба, газ перекриє чи та енергоресурси… А тим, хто зрусифікується, тобто стане інтернаціоналістом, газ подаватимуть в першу чергу, прямо з Уренгоя і на квартиру. І не який-небудь смердючий, а — запашний та солодкий… І народ повалив не до рухівців, а до нас. А електрифікація плюс русифікація і є радянська влада.

Що собою являє наш захід стратегічного призначення? Абсолютно нешкідлива для організму процедура, гігієнічна до всього ж. Правда, доводиться деякі шланги уводити через анальний отвір, але ж видаємо безкоштовний одеколончик… А на голову надіваємо шолом, як ото в жіночих перукарнях. Ми його на жаргоні "шептуном" звемо… Отож, ви в кабіні розслаблюєтесь, заспокоюєтесь, що різні там чорноволи над вами уже не владі і, щасливі, засинаєте. А "шептун" тим часом починає нашіптувати… І ви прокидаєтесь вже руськоязичним насєлєнієм єдіной і нєдєлімой… Себто стовідсотковим інтернаціоналістом. Виходячи з кабіни, співаєте… ЩО, у вас немає слуху? Не хвилюйтесь, після нашої процедури ви будете співати все, хіба що крім "Любіть Україну". Бо це —

чистої води зоологічний націоналізм, як каже наш генеральний, а він з Москви, все точно знає. Та й чому це треба неодмінно любити Україну? Що вона — краща від усіх? Інші, виходить, гірші? Ні, після нашої процедури стратегічного призначення, ви, виходячи з кабіни, на повен голос, незалежно від того, є він у вас чи немає, і від усієї душі (теж незалежно від того, є вона у вас чи ні), вільно, розкуто і абсолютно добровільно виводите: "Хороша страна Болгария, а Россия лучше всех..." Це я вам гарантую, недарма мені платять доларами. Тож рекомендую зарані у своїй, як ви кажете, незалежній Україні, вивчити цю пісню, про те, що "Росея лучше всех". Так, на всякий пожарний случай!

ЖИВІША ВСІХ ЖИВИХ ЗОЛОТА ОРДА

Історична драма

Дія перша

1380 рік. Пониззя Волги. Похідна ставка володаря Золотої Орди. Розкішне шатро, над яким майорить біле знамено хана. При вході на списах — бунчуки. Горять очищувальні вогні. У шатрі на троні — хан. Попід стінами (в ранзі президії) на позолочених подушках сидять знані із знатних; родичі хана, потомки Чінгісхана, нойони, мурзи, темники, нукери, тисячники, батири, баскаки тощо.

Хан (може бути Тохтамиш): Ми зібрали вас, наших вірних слуг, щоб повідомити вам неприємну новину: нашому золотому ханському терпінню нарешті настав край!

Знатні, як по команді хапаються за голови, кілька хвилин у шатрі — суцільний стогін, що переростає у виття.

— О-о-о!!! Горе нам, горе!.. Прогнівили найяснішого повелителя Всесвіту — так нам і треба! У повелителя урвався золотий терпець — кінець нам, кінець!..

Хан: Не вам, мої вірні слуги, а тим… московським екстра… екстра… Тьху! Понавидумували таких слів, що без бурдюка кумису й не вимовиш. Хтось із баскаків знає цю незбагненну мову московитів?

Один з баскаків (поштиво): Екстремістів, повелителю…

Хан: В останній час московські екст… екстремісти й сепаратисти, скориставшись нашим лібералізмом, почали систематично виступати проти централізованої золотоординської влади, забагши якоїсь там незалежності! Ха!.. Вони забувають, що ми, монголи, прийшли на Русь назавжди! А тому ніяким московитам ми не дозволим зазіхати на цілісність нашої багатонаціональної… е-е…

Хтось із нойонів: …інтернаціональної…

Хан: Інтернаціональної Золотої Орди… Русь є ісконною монгольською територією! Нашим вічним улусом! Ось уже 150 років! І рівно стільки наші народи живуть разом у єдиній дружній сім’ї, себто в єдиній державі Золота Орда. Вже виросло не одне покоління в братерському єднанні нашого ханства. Народи наші зріднилися, породичалися сім’ями — так що ж тепер, по живому різати? Розривати зв’язки — від економічних до побутових, що віками складалися, коли, наприклад, теща в Сарай-Бату, а зять у Московії… Кордони між ними ставити? Візовий режим запроваджувати? І це в той час, коли триває інтеграція і народи Європи об’єднуються, коли там увели якусь дєньгу євро? А в нашім ханстві, крім руських та їхніх старших братів монголів, живуть ще й туркмени, волзькі булгари, половці, калпаки, вірмени, киргизи, греки — справжнє братерство народів! То як їм роздавати суверенітети? А ми ж зберегли московитам місцеву князівську адміністрацію, дали внутрішню автономію. Московський князь відхопив ярлик на верховенство на Русі і збір від нашого імені данини. І що ми отримали у відповідь? Владу нащадків великого Чінгісхану у нашому руському улусі захоплюють московські бойовики, знищують наших людей, відмовляються платити данину в нашу централізовану касу, чинять терор, резонансні злочини, торгують наркотою, загрожуючи життю не тільки монголам, а й самим

руським! Бойовики та екстремісти, терористи всіх мастей уже створюють бандформування, що їх очолив московський князь Дмитро, якого вже прозвано Донським. Дійшло до того, що ці незаконні бандформування на Куликовому полі розбили нашого кращого темника Мамая!

Вигуки: Оголосити так званого коназа Дмитра поза законом — як кримінального злочинця і верховоду бандформувань та міжнародного тероризму!

— Розпочати на Русі зачистки!

— Зачистки! Зачистки! Зачистки! Двадцять чотири години на добу зачистки!

Хан: Правда, московити нахабно кричать, що ми, монголи, мовляв, їх, руських, 150 років тому захопили силою зброї. Це їм, бачте, не подобається… Гм-гм… визнаємо. Щось таке було, коли Бату-хан ходив на Русь. Було, але що з того? Он Чечню московити теж років із сто тому захопили силою зброї, але це ж не заважає їм тримати її в своїй імперії силою зброї й проводити на її території беззаконні зачистки. Га? Як і проводити там різні антитерористичні кампанії. А ми що — гірші за урусів? А тому у світлі вищесказаного наказуємо: слухати і підкорятися! Темникам збирати нові тумени і готувати їх до походу на Московську Русь для проведення там зачисток і відновлення конституційного… тьху, золотоординського порядку! Сепаратизм, що веде до розвалу нашої спільної родіни — не пройде! Владою, даною нам духом хоч і мертвого, але невмирущого Чінгісхана, оголошуємо проти московських бойовиків та їхніх бандформувань антитерористичну кампанію! Міжнародний тероризм на Русі не пройде! Хай живе Чінгісхан — найвидатніший батир усіх батирів, творець першої у світі інтернаціональної Золотої Орди, великий стратег і тактик наших перемог, керманич усіх наших туменів, повелитель Всесвіту, який ми зруйнуємо дотла, а там побачимо, що з ним робити!

Виступ хана неодноразово переривається бурхливим оплесками, що переходять в овації. Лунають вигуки і здравиці:

— Правильною дорогою йдемо!

— Хай живуть зачистки на Русі! Золота Орда виконає на Русі свій інтернаціональний обов’язок!

— Хана московським бойовикам та їхнім бандформуванням!

— Вперед, до побудови світлого ханства!

— Хай вічно живе живіша за всіх живих Золота Орда!

Дія друга

Вона й живе… (Див. події в Чечні).

Далі буде.

ДАЙОШ ЗОЛОТУ ОРДУ!

Щойно в НРНР (Найвищій Раді Найнижчого рівня) створено нове депутатське об’єднання "Монголо-татарське іго — Золота орда", до якого вже увійшли 35 народних обранців. Наш кореспондент звернувся до керівника об’єднання Чаклунєєва з проханням розповісти, чим викликане створення такого… м-м… дивного…

— Чому дивного? Для кого дивного? Хіба що для тих… рухівців? — яструбом налетів товариш Чаклунєєв. — А для істинних патріотів Русі створення такого об’єднання викликано передовсім відновленням історичної справедливості. А вона полягає в тому, що панування

монголо-татарських ханів над руськими землями в XIII—XV століттях було для руського населення…

— Тяжким ігом?

— І ви туди ж?! — Аж розсердився істинно руський патріот. — І вцілили пальцем у небо! Так донедавна вважалося, завдяки деяким вульгарним науковцям-рухівцям та різним сепаратистам, мазепинцям, бандерівцям тощо, які поклали собі за мету будь-що розвалити Київську Русь — колиску трьох постійно братніх народів. А заодно — й очорнити світле минуле, яким в історії русі було монголо-татарське іго. Так-так, не сіпайтесь, поки ми вас не посадили як слід! Мит довели, що іго пришельців з Волги було для Русі благом. Але завдяки так званим демократам Київської прусі, котрі забагли перебігти під укрило НАТО, яких тільки, даруйте, собак, не понавішували на монголо-татар! І сякі вони, і такі вони, і-і… А послухайте, про що галасують українські націоналісти! Буцімто монголо-татари окупували — подумати тільки! — бідну Русь! Так, уперше на Русь вони прийшли 1223 року, прийшли обмеженим контингентом і, звичайно ж, в рамках виявлення інтернаціональної допомоги — на численні прохання тодішніх трудящих Русі. Формально іго встановили у 1243 році, коли князь Ярослав Володимирович отримав від них ярлик на велике князівство. Таким чином ординці зберегли місцеву князівську адміністрацію, монгольської ж адміністрації — ніякої! Хіба іноді з’являлися їхні баскаки з військовими загонами… Що? Данина? Так, данина була. Була й повинність — бо ж потрібний був порядок! От! Але попри все, була й дружба, адже кожний русич знав мову посланців Чингіз-хана чи Батия. Досить було монголу сказати: рус — секір-башка, і руські розуміли братню мову братнього монгольського народу! Це був високої проби інтернаціоналізм трудящихся! І впродовж 1560 років два народи жили спільно… Тобто, три — монголи, татари і руські. І вже почали будувати спільне світле майбутнє, йдучи семимильними кроками назустріч зорі нового життя, визнаючи марксизм-ленінізм єдино вірним вченням соціялістічєскіх трудящіхся! Але все зіпсував Дмитро Донськой. Підбурений демократами, він зопалу розбив братні каральні загони монголів і

звідтоді руські, потрапивши під вплив рухівців, почали жорстоко ставитись до монголо-татар та їхнього керманича, геніяльного вождя і батька всіх народів, кращого друга фізкультурників хана Батия, який стільки зробив для створення від Волги й до Москви спільного економічного простору і нової народної спільноти — монголо-татаро-руських будівничих Золотої Орди, себто — комунізму. Шкода, що у відомій Куликовській битві, йдучи на поводу в тодішніх екстремістів, князь Дмитро у році 1380 розгромив темника Мамая. Його так любив руський народ, що й досі поговірка живе: як Мамай пройшов! Або: немає на вас Мамая! (Пізніший варіянт: немає на вас Берії, Сталіна!). А згодом недалекоглядні руські князі й зовсім скинули монголо-татарське іго, таким чином зруйнувавши нашу (тоді спільну) батьківщину і єдину державу, що творилася впродовж півторастоліть! Тож руський народ вражений сьогоднішньою економічною анархією, інфляціями, демократами й рухівцями, одностайно, в єдиному пориві вимагає: поверніть нам іго на чолі з ханом Батиєм!

— Ці вимоги трудящих цілком законні! — вигукнув товариш Чаклунєєв, забувши, що він не на трибуні і ледве не зірвав голос. — Ми — защітнікі трудящіхся, підтверджуємо: Русь історично звикла до іга, вона вже не уявляє свого життя без нього. Будемо відверті: монголо-татарське іго сьогодні вже є ісконно руським і ми його нікому не віддамо! Ось чому наші найпередовіші депутати і створили в НРНР (Найвищій Раді Найнижчого рівня) об’єднання "Золота Орда" за повернення — відновлення — татаро-монгольського іга. Ми вимагаємо негайної денонсації Куликовської битви! Сьогодні так звані демократи очорнюють братнє іго і його керманичів, видатних ханів Батия, Чингіза та інших товаришів, в тім числі — й вірних ленінців! Ні, очорнювати наше минуле ми нікому не дозволимо! Руки геть від нашого іга! Не все в ігові було погане, було й хороше! Приміром, хан Батий допускався, на жаль, — будемо й ми об’єктивними — деяких окремих незначних, правда, помилок і прорахунків, часом бував крутим, але ж... Але ж він створив таку орду! Дякуючи їй, іго протрималося півтора століття. А ми, невдячні нащадки, не поставили жодного пам’ятника товаришу хану! Жодного колгоспу його імені у нас немає! У літературі, зокрема — історичній,

суцільне очорнення миролюбивого політика й військового діяча, чиє найпередовіше на той час вчення стало добрим і надійним підмурівком для інтернаціонального марксистсько-ленінського вчення. Недарма ж наш народ називав монголо-татарську орду золотою! Зважте: не мідна, не бронзова, а — зо-ло-та-а!!! Ось як високо наш народ цінував орду Чингіза, Батия та їхніх послідовників, різних мамаїв! Це було наше багатство. І ми його втратили. Через свою політичну короткозорість та проїски демократів. Ще раз наголошую: ми мали Золоту Орду, а тепер що маємо? Якусь там незалежність — кому вона потрібна? Недаремно ж видатний голова всебілоруського колгоспу під протекторатом Москви сказав коротко і ясно про таку незалежність: "Ето чєпуха!" А ми на цю "чєпуху" проміняли Золоту Орду. Ось чому наше депутатське об’єднання поставило собі за мету ощасливити наш народ новим ігом. І тоді життя на Русі нарешті стане заможним і щасливим, а ковбаса — по два шістдесят…

— За кілограм?

— Беріть вище, за цілий центнер! Заодно скажу, що ми вже подали до президії НРНР проект заснування ордена дружби народів "Монголо-татарське іго — Золота Орда", яким будемо нагороджувати найвідоміших борців за дешеву ковбасу, тобто за "щастя" всіх трудящих.

Насамкінець товариш Чаклунєєв, схопившись, вискочив на підвіконня і в єдиному пориві, одностайно з усім інтернаціоналом крикнув:

— Увімкніть усі мікрофони! Ви чуєте мене, товаріщі жіріновські й зюганови! Дайош Золоту Орду руському народові — для повного щастя всіх трудящих!

БАЛАКЛАВА — МІСТО РИМСЬКОЇ СЛАВИ?

Як тільки до італійської столиці надійшли сенсаційні вісті з України про те, що в Балаклаві (до 1957 року місто Кримської області УРСР), нині — міський район Севастополя), співробітниками археологічної експедиції Національного заповідника "Херсонес Таврійський" віднайдено сліди перебування там римських легіонерів, муніципалітет Рима в повному складі зібрався на екстрене засідання.

Не дихаючи, майже позавмиравши, присутні слухали повідомлення 1-го найголовнішого і найвідповідальнішого радника:

— Цитую з української преси: "Якщо раніше вчені припускали, що на території Балаклави стояв римський військовий гарнізон, то тепер можна стверджувати, що тут протягом другої половини II — першої половини III століття дислокувався досить численний римський гарнізон, а розкопаний храм Юпітера Доліхена був його святинею".

— Але ж це свідчить... свідчить, — закричав хтось фальцетом, — що Балаклава споконвіку була святою римською землею! Віват!..

— Цілком з вами погоджуюсь, — був на піднесенні 1-й найголовніший і найвідповідальніший радник. — Українські вчені при розкопці храму Юпітера Доліхена знайшли і переклали латинські написи, і вони все підтвердили. Як відомо з херсонеських декретів на честь Аврелія Кальпурнія та дружини його Павлини, що датується 174 роком, невдовзі перед тим до Херсонесу прибув римський прокуратор на чолі військового загону римлян, силами якого було ліквідовано загрозу Херсонесові під час Сарматської війни!

Слухаючи це повідомлення, всі, як і перше, перебували в шоковому стані. Довелося викликати пожежну команду, аби декого відливати водою.

— Отже, — схопився 2-й найголовніший і найвідповідальніший радник, — про що це свідчить? А про те, що...

— …Що Балаклава є містом римської слави! — вигукнув хтось із приведених до тями брандспойтами членів муніципалітету. — Римські легіонери захищали Балаклаву від сарматів та інших ворогів! Кров свою проливали там!

— Вони вкрили себе немеркнучою славою! — вигукнув …надцятий заступник найголовнішого радника. — Балаклава — це іконно римська земля! За єдіную і нєдєлімую Італію! Віват!..

В єдиному пориві, одноголосно й одностайно, на найбільшому в тих краях піднесенні, що дорівнює …надцяти децибелам (шум-гам найбільшого в світі міжнародного летовища), члени муніципалітету рівно о третій сорок п’ять нарешті прийняли історичне рішення: у світлі нових фактів, виконаних українськими археологами, оголосити Балаклаву містом римської слави!

Та не встигли розчулені члени римського самоврядування і сльози радощів повитирати, як хтось зненацька злякано вигукнув:

— Але ж… Росія…

— А при чім тут… Росія?

— А при тім, що вона оголосила Севастополь, частиною якого є теперішня Балаклава, ісконно руським городом, городом руської слави.

Пауза. Німа сцена, що межувала з панікою, ніби до римського муніципалітету увірвалися завойовники.

1-й радник, як йому й годилося по службі, отямився першим.

— Але ж… сеньйори… Коли Росія захопила Балаклаву? Та де, врешті, наші вчені? Пригадуйте… Що, у 1783 році? А коли римські, тобто наші

доблесні легіонери там стояли і Балаклаву захищали? Згідно з розкопками у 174 році? Отже…

— Отже, — схопився 2-й радник, теж відповідальний, — наші, себто римські доблесні вояки, з’явилися у Балаклаві раніше руських аж на цілих 1609 років!

— Ур-ра!!! — чисто по-руському закричали члени римського муніципалітету. — Віват! Наша взяла! Балаклава — іконно римська земля!

Не гаючи часу, укинулись приливати історичне рішення історичними італійськими винами. Подавали напій з Лаціо — віні деї кастеллі, тосканське к’янті, сардинське нурагус, але тільки налягли на закусенцію (різні там спагеті та піца), як хтось, так і не встигнувши до пуття захмеліти, вмить протверезів.

— Д-дозвольте… А що як… т-таври…

— Які ще таври?

— А ті, що в середині І тисячоліття ще до нашої… е-е… ери жили на території сучасної Балаклави?

— Хі-і-і… І справді. А що, як вони поперед нас оголосять Балаклаву містом… е-е… таврійської слави?

Пауза. Німа сцена на грані паніки.

— Та як вони… сміють?! — заволав хтось.

— Геть таврів! — почали вигукувати найнетерпеливіші радикали.

— Таврів проженемо, а як же візантійці, га? Вони теж там жили віками! І теж можуть проголосити Балаклаву містом візантійської слави…

— А за ними й… ге… ге…

— Які ще — ге?

— Генуезці, які в 1357 році завоювали ті краї і створили там свою колонію. І навіть… навіть збудували фортецю Чембало. Раніше і за наших доблесних легіонерів, і за російських завойовників.

— Пропа-али! Завтра генуезці візьмуть і проголосять Балаклаву містом генуезької слави. Що тоді робити, га?

Якщо об’єктивно, то в силу історичних причин Балаклава є містом таврійсько-візантійсько-генуезько-римсько-руської слави.

— А ще ж кримські татари пред’являть свої претензії…

— Постривайте, — заперечив дуже ерудований радник. — Пропустили.

— Кого?

— Україну. Це ж її місто.

— І справді. Тоді Балаклава — місто таврійсько-візантійсько-генуезько-римсько-кримськотатарсько-руського-української слави?

— Е-е, чи не забагато слави для якоїсь там, вибачайте, Балаклави?

Але швидко виявилося, що навпаки — мало.

— Ми ж іще пропустили… Оцих самих… кроманьйонців. Потім неандертальців.

— А ще раніше були оті… як їх? Піте… піте…

— Пітекантропи? — обурливо зашуміли. — Ще тільки цих тут не вистачало! Женіть їх до дідька!

Неандертальців та пітекантропів гуртом відігнали — так їм і треба!

Аж тут дзвінок. На дроті — головний італійський порт на Тірренському морі, головні морські ворота, Чівітавєккья.

Представник Чівітавєккьї чистою мовою вантажників, що разом з державною італійською є офіційною мовою у порту, смачно почав:

— Так-перетак… Вимагаємо, туди його! Одностайно, ать-ать! Балаклава — так-перетак, місто тільки римської слави! Інакше — страйкуємо, ать-ать-ать… — На чотири поверхи.

Підтримка італійського пролетаріату виявилася вирішальною. Витерпівши офіційну портову мову вантажників (на деяких темпераментних висловах, щоправда, затуляючи вуха), члени муніципалітету оголосили міський район Севастополя Балаклаву — містом тільки римської слави. А різних там Росій, ухвалили, туди й на гарматний постріл не підпускати!

Потім від імені найдемократичніших лібералів виступив їхній лідер сеньйор Макаронський (син юриста і римлянки) і заявив, що Балаклава повинна мати:

а) статус римського міста-героя;

б) бути римською військовою базою;

в) пам’ятником слави Риму;

г) мер Рима мусить негайно вилетіти в Балаклаву, в самих лише плавках спуститися з гелікоптера посеред Балаклави і проголосити Балаклаву …надцятою префектурою Риму.

На тому й… прокинулися. В залі засідань муніципалітету було тихо.

— Ху-х!.. Ну й приверзлося ж! "Балаклава — місто римської слави"! Хоча там і справді колись стояли та воювали римські легіонери… Та все ж… І ніби ж небагато випили, а бач… треба негайно вибачитись перед Україною за такі сни.

— А як там Росія? — поцікавився хтось. — Теж уже прокинулася?

— На жаль, усе ще ні…

РЕВЕ, ГУДЕ НЕГОДОНЬКА…

До питання про причини виникнення російсько-українського гідрометеорологічного протистояння

А втім, дехто в сусідній державі (і таких там переважна більшість) затято вважає, що саме Україна першою розпочала вище згадане непорозуміння, а тому, мовляв, треба писати навпаки: українсько-російське протистояння.

Так воно і трішечки, як казав ще незабутній Шельменко, не так. Річ у тім, що Київ (визнаємо, було таке) всього лише вжив нетрадиційну фразу у традиційному зведенні погоди, заявивши, що "за даними

Укргідрометеоцентру сьогодні погода по всій Україні обіцяє бути далебі кращою, як, наприклад, в Росії".

І цього виявилося досить, адже в Росії таку фразу відразу ж було класифіковано і поціновано, як вияв недружнього акту — так в ноті й було заявлено українському послу в Москві, рішуче й жорстко. Ба, навіть, як вияв махрового і, звичайно ж, буржуазного українського націоналізму! В галузі так би мовити, атмосферно-грозових та інших їм подібних явищ і випадів. Себто опадів.

Що тут зчинилося! Відразу ж в білокам’яній Дума спішно провела позачергове своє засідання (на чергове забракло часу), на якому архіпатріот Мериновський, обливаючи з трибуни всіх і вся мінералкою (з поквапу лише своїх, адже хлюпанням із склянки — та ще й маючи короткі руки — до України він дістати не міг), громоподібно заявив, що на знак протесту негайно ж позбавляє себе депутатства аж на один день і стільки ж не вживатиме "Московської", себто на добу оголошує сухий закон у власному горлі. Доки не буде нарешті хохлів закликано до порядку! І битий день не сходячи з трибуни і не пускаючи на неї нікого, вимагав, аби негайно розігнали російський гідрометеоцентр — за халатне ставлення до своїх обов’язків, адже він попереду хохлів не оголосив руську погоду кращою не лише за українську, а й взагалі — за будь-яку!

Каменем спотикання виявились деякі мовно-стилістичні нюанси: річ у тім, що в Україні споконвіку негода, а в Росії — ненастьє. Тож українські патріоти, гаряче підтримавши свій гідрометеоцентр, оголосили, що українська негода є, безперечно, кращою за руське хвалене ненастьє!

Це підлило масло в огонь, адже російські патріоти не залишилися в боргу і в спішно-пожежному плані оголосили руське ненастьє найкращим у світі ненастьєм, а за хохляцьку негоду так і поготів! Тож руки геть, хохли, від руського ненастья! "Не дозволимо хохлам знущатися з руського ненастья, яке є одним з найкращих у світі!". У

природи взагалі. А руське ненастьє — так взагалі… розпрекрасне! Куди там теплим краям з їхніми хваленими субтропіками! То в Америці, яка напала на Ірак, погана погода. Ну, може, ще в Чечні…

Українська Спілка імені Петлюри відповіла в тому ж дусі, що це груба провокація шовіністів, адже насправді найкращою у світі є українська негода! Ще українська поетеса колись писала: "Реве, гуде негодонька". А щодо того, що, мовляв, руське ненастьє є найкращим, то це ще, казала Настя, як удасться!

І тоді відомий в Росії шоумен, бард, шансон і талановитий на грані бренду й бодуна скандаліст Кролик Філіпппок (неодмінно з трьома "п", два у нього законні, а третє він отримав від уряду як найвищу нагороду) в піку "зарвавшимся петлюровцам, мазепинцам и вообще самостийникам" заспівав-закричав:

Вот тебе, барышня, мой ответ:

Всех милей ты, спору нет.

Но тебя прекрасней, Настя,

Все же русское, русское ненастье!

Шлягер став неймовірно популярним, національно-патріотичним хітон і всі його співаючи, гордилися, що руське ненастьє справді краще якоїсь там іноземки Насті!

І тут перевага залишилася за північною сусідкою, бо нічого подібного цьому хіту українці так і не спромоглися придумати.

Тож і далі, як писала Поетеса: "Реве, гуде негодонька".

І просвітку все ще покищо не видно. І не тільки в гідрометеорологічному протистоянні. На жаль. І це при тій очевидній істині, що все ж таки українська негода, погодьтеся, далебі краща за руське ненастьє!

ПЕРЕСМІШНИК, ЯКИЙ ЛЮБИВ КІЛЬКУ В ТОМАТНОМУ СОУСІ...

Пересмішник — той, хто любить висміювати

або смішити кого-небудь.

З тлумачного словника.

Спочатку про кільку. Певне ж, знаєте, кілька — це маленька промислова рибка з родини оселедцевих. Власне, збірна назва, бо "героїня" нашої придибенції належить до двох родів: тюльки і шпрот. Ну, якщо остання ніби й панська рибка, то кілька-тюлька — таки наша, всенародна, далеко не аристократична, а швидше плебейська (в кращому значенні цього слова). Але хто з нас не куштував консервів "Кілька в томатному соусі"? Вона ж таки найдешевша (і, до речі, смачна, як на наш не розбещений "баксами" смак). Я й тепер частенько купую баночку-другу за якусь там гривню двадцять чи тридцять копійок — що за ці гроші дешевше знайдеш? А вечеряючи баночкою кільки (про борщ з кількою в томаті вже й не кажу — смакота!), іноді згадую своє далеке та голодне повоєнне дитинство, коли ось така кілечка в томаті нас тільки й виручала.

Так ось — даруйте цей відступ. — Пересмішник (а він і справді всіх висміював і всіх смішив, не чули його виступів у ті часи хіба що сліпі й глухі; нині одні його називають "незабутнім", інші все ще докоряють за вкраплення в рідну мову нерідного суржика — що було, те було, алое це вже інша тема), дуже любив кільку в томаті — і про це всі знали. Але ж коли те було — в його далекому дитинстві, неблизькому вже студентстві та хіба що в роки війни. Бо вже по війні він, здобуваючи популярність,

почав добре заробляти, і на той час, про який піде мова, був багатим чоловіком. Тож ніхто навіть уявити не міг, що у свій день народження Пересмішник пригощатиме гостей ще й кількою в томаті…

Ось ті іменини. Зібралося друзів, мабуть, із півсотні (чи й більше) — здебільшого естрадники, хоча й не такого рівня, як іменинник. Уже й столи накрили (легше сказати, чого не було, аніж перераховувати, що там стояло!), гості й притомлюватися почали в чеканні запрошення до трапези, а самого винуватця все нема й нема. Дружина почала явно нервувати.

Та ось нарешті й він — вихором! Високий, вродливий, рвійний, з посмішкою, відомою мільйонам, з найновішим анекдотом на устах і, звісно ж, знаменитим: "Здоровенькі були!" Вибачившись за свою затримку, мигцем оглянув стіл.

— Так, так… Добре, дуже добре. — І раптом: — А де ж… кілька? Не бачу кільки на столах.

— Яка… кі-кілька? — розгубилася дружина.

— Звичайна, в томатному соусі. Моя улюблена кілечка, — ще оглянув столи. — Е-е, без кілечки в томатному соусі й застілля не застілля. Біжу в гастроном, він ще працює, а кілечка там, бачив, є. Звиняйте, це займе хвилин десять — гастроном під вікнами, тільки на тім боці вулиці…

— Яка… кі-кілечка? — вже стогне дружина. — На столі осетрина… А ти… кілечка!

— Серденько, — лагідно до неї чоловік, — хіба ж ти забула, що твій чоловік над усе любить кілечку в томаті? Не хвилюйся, я хутенько: одна нога тут, друга там.

Хапає господарську сітку, звану в просторіччі "авоською", і зникає, не давши нікому отямитись.

Гості майже шоковані. Справді: на столах чого тільки немає — чи й поїси-поп’єш усе, — а цей знаменитий дивак забаг кільки… Примха? Забаганка великої дитини? Чи хоче ще й заощадити? Так, усі знали, що Пересмішник із своїм партнером по виступах в Укрконцертах заробляє чи не найбільше: якщо у всіх концертні ставки 10–15 карбованців за виступ, то в нього — 60! Три виступи за день — 180 маєш. Солідна місячна зарплата. (Розповідали, що коли в день зарплати й гонорарів біля каси Укрконцерту вишиковувалась черга, то Пересмішник із своїм напарником завжди йшли туди з "чорного" ходу, після чого касирка, висунувши голову у віконечко, звично оголошувала: "Все, дєнєг уже нема, приходьте завтра!..").І ось вам — кілька в томаті, яка коштує трохи більше полтиника за баночку. Та й хто до неї доторкнеться, коли на столі — царська риба! Ну й дивацтва у цих знаменитостей…

Та ось з’являється захеканий іменинник і вивалює з "авоськи" просто на стіл десяток баночок кільок. Протирає руки, а очі аж сяють.

— Встиг у гастроном перед самим закриттям. Кілечка є, тепер починаємо, братці. Як кажуть: здоровенькі були!..

Власноручно відкриває першу баночку, а в ній… ніяка не банально-плебейська кілька в такому ж банально-плебейському томаті, а… ікра! Натуральна! Зерниста! Чорна!

Пересмішник аж відсахнувся й відкривачку з рук випустив.

— Фюу-уть!.. Навіть не кабачкова, а — лососева…

Гості вражено загукали: справді, у баночці з етикеткою "Кілька в томатному соусі" справжня чорна ікра! Делікатес! Дефіцит! Та й коштує — дай Боже, а тут за копійки дісталася…

Господар тим часом відкриває другу баночку.

— Тю! І ця з чорною ікрою. Та чи вони показилися, чи з великого похмілля випускали ці консерви на своїй фабриці?

І вже в азарті — з’явився спортивний інтерес, — відкриває одну по одній всі баночки — і в кожній з них виявляється чорна ікра!

— Оце так дарунок, оце так сюрпризик мені на іменини! А платив як за кільку в томаті. Шкода, що мало взяв, кільки цієї в магазині навалом! Якби ж знаття…

— А гастроном навіть не підозрює, яку "кільку продає", — висловлює хтось припущення. — Бо винувата консервна фабрика.

— Жаль, що гастроном уже зачинився, — зітхає господар. — А то б ще нагріб. Та й цієї нам вистачить, сідаймо за столи. Не понесу ж я назад у магазин цю ікру, як вона вже відкрита. Наливайте, будемо закушувати чорною ікрою — не пропадати ж добру! Шкода, що мало взяв…

Гості виголошували тости за іменинника, бажали йому "многая літа", щастя, здоров’я й нових успіхів на естраді (хоча якраз на естраді Пересмішник мав такі успіхи, що іншим вони й не снилися!) і, звичайно ж, не забували налягати на яства й питія. Смакували вишуканими коньяками (де ще такі скуштуєш!) і бралися за "дармову", як не забував нагадувати господар, ікру. На млинці накладали її стільки, що й тих млинців не було видно, а згодом транспортували її до власних ротів десертними ложками. Налягали й на інші страви. А господар ні-ні, та й зітхав:

— Се добре, але шкода, що немає кілечки в томатному соусі! Не пощастило мені цього разу з іменинами. Без кілечки і застілля не те. Але нічого, іншим разом надолужимо…

Чаркували й веселилися гості довго і розійшлися, ситі й захмелілі, далеко за північ. На ночівлю в іменинника залишився тільки його напарник по веселих інтермедіях. Погомоніли ще трохи, перехилили по чарці та й лягли спати.

А десь перед восьмою ранку Пересмішник навіщось розбудив свого напарника, хоча нікуди й не треба було спішити.

— Зараз таке побачиш… таке, — загадково казав, запрошуючи партнера до вікна. — Поглянь, що ти бачиш?

— Ну-у… вулиця… По той бік гастроном, де ти вчора купив консерви "Кілька в томатному соусі", у яких виявилася чорна ікра.

— Хоч і на похмілля, а — соображаєш, — вдався артист до свого звичного суржика. — Дивись іще… Що ти бачиш від дверима гастроному?

— Якихось людей із сумками…

— Протри очі й придивися: що то за покупці?

Той придивився (певно, остаточно прокинувшись):

— Та це ж твої вчорашні гості! Чого вони збилися під дверима?

Пересмішник хитро посміхається — задоволений, аж сяє.

— Захотілося їм моєї улюбленої кілечки в томаті…

— Себто чорної ікри, що в баночках з-під кільки?

— Атож… зараз ми поприсутствуємо на безплатній виставці — вперше не виконавцями, а глядачами.

Гастроном відчинився, і вчорашні гості Пересмішника з сумками один за одним протиснулися в двері… Ще по якомусь часі вони — теж один за одним, але вже з повними сумками, — почимчикували по домівках.

Напарник Пересмішника вже почав здогадуватися.

— То це ти?.. Твоя робота?

— Я, — Пересмішник сяяв знайомою мільйонам глядачів посмішкою. — Вважай, що це моє найдотепніше… ба навіть геніальне розігрування! Я аж росту у власних очах.

Що ж виявилося? Пересмішник за кілька днів до своїх іменин поїхав — не полінувався ж! — на консервну фабрику й про все домовився з директором. Заплатив у касу чималі гроші за ікру, що її тут же, дотримуючись усіх правил технології, закатали в консервні баночки, а на них поналіплювали етикетки "Кілька в томатному соусі". Замовник забрав товар, привіз його у той гастроном (у ньому якраз були ці консерви в продажу) і залишив у кабінеті знайомого директора, застерігши, що забере їх у день свого народження за 15 хвилин до закриття магазину — щоб гості не встигли того ж дня туди побігти. Ну, а далі все відбулося за сценарієм…

Ще через кілька хвилин Пересмішнику подзвонив директор того гастроному.

— Від імені трудового колективу і дирекції виношу вам подяку: ви допомогли нам за кілька хвилин реалізувати увесь запас кільки в томатному соусі, що вже було затоварила магазин…

— Чи не надто гострий розиграш? — обережно поспитав напарник.

— А де ти бачив тупий гумор чи сатиру? — у відповідь Пересмішник. — У нас із тобою його, здається, немає, не було і, певен, не буде. Хай буде їм наука… І взагалі не хвилюйся, жодних претензій до мене не буде — ось побачиш!

Так воно й сталося. Жоден з тих, хто попався Пересмішнику на гачок, так ніколи й не заїкнувся, що нагріб добрячу сумку "Кільки в томатному соусі". Всі вони не помилилися: в консервних баночках з етикетками "Кілька в томатному соусі" і справді виявилася кілька в томатному соусі. Все, як кажуть, відповідало прейскурантові. Кілька була натуральна, без обману — які ще претензії можуть бути? Ота сама, що називається "маленька промислова рибка з родини оселедцевих". Та, яку так любив — таки справді любив, та ще за доброю чаркою і в доброму товаристві, хоч і мав змогу купувати осетрину, — незабутній Пересмішник.

ШАНСОНИ МИ ТЕПЕР, ШАНСОНИ…

Був колись у мене приятель на прізвище Співак, Кирило Співак. (Відрекомендовуючись, він — чоловік, взагалі, з прибамбасами, — любив ввернути: Співак, або ж, по-модному, по-руському — Пєвєць).

Працювали ми в одній фірмі. Вже тоді Співак (він же Пєвєць) у всьому перед вів. Ініціативним був, маленька голова його завжди переповнювалася ідеями, пропозиціями тощо. На зборах одним з перших виступав — штовхав у маси ідеї та задуми. Завжди був попереду, як сам казав: в авангарді. Ініціатор-раціоналізатор. Активіст громадського життя. У передовиках, зачинателях різних починів — тоді вельми модних — ходив. Але згодом наші дороги розійшлися, і він зник з моїх обріїв. Років з дванадцять не бачились. Я вже й забув його. А це якось здибую Кирила на Хрещатику, біжить кудись притьмом (він завжди не ходив, а — бігав — з ідеями та пропозиціями), аж поли плаща

метляються, капелюх на потилицю збився, в руках незастебнутий портфель, з якого папери вивалюються. Активіст наш колишній! Ініціатор! Постарів, щоправда. Але ж час. Я теж звідтоді не помолодів.

— Співак? — кричу. — Постривай! Скільки літ, скільки зим! Як живеш, Співаче? — ми його здебільшого не прізвище звали.

А він погордливо:

— Ви обізналися, добродію. Я не Співак, я — Шансон, до вашого відома!.. Кирило Шансон.

— Тю! Який ти, вибачай, Шансон, Кириле? Чого це ти себе обзиваєш? Ти ж з діда-прадіда Співак.

— Був Співаком, але настали нові часи і віяння. Шансони ми тепер.

— І за які ж це гріхи?

— Та не за гріхи, турок ти! Прізвище я поміняв. Суть та ж сама залишилась, тільки вийшло облагороджено. По-французькому і культурно. Адже шансон і є по-їхньому, по-французькому — співак. Виконавець шансонів. Себто, пісень.

— Так то ж у французів. А по-нашому ти — Співак. З діда-прадіда.

— От іменно, з діда-прадіда. А сьогодні, щоб ти знав, це вже не модно. Бо то колись у нас були співаки, а тепер — шансони. Ми в Європу йдемо. Ось і Миколу Гнатюка недавно обіз… пардон, назвали "популярним виконавцем ліричного українського шансону". І нічого, не злиняв Гнатюк, як шансоном став. Може, й навпаки, облагородився. До Європи наблизився. А разом з ним і ми. Ось чому тепер у нас не співаки, а — шансони. Як і у всіх порядних. Тож вирішив я в унісон новим віянням Шансоном стати.

— Та для чого?

— Тю! Здрасті, я ваша тьотя! Про що я тобі торочу? Прізвище Співак уже явно застаріле, це поза-позавчорашній день. Воно вже не відповідає духу третього тисячоліття. Кажу ж, у нас тепер не співаки, а — шансони. Чи шансонетки. А що таке шансон? Ось, — видобуває він записника, — слухай, що культурні люди в газетах пишуть: "Шансон — это не просто песни. Это взгляд на мир и на себя, восприятие себя и окрущающих, отношение к себе и к окружающим, способ жизни". Во! А наші терміни — співак, пісня — це вже не спосіб жизні, а чорті й що! Або візьмемо слово "пісня". Та це ж… це ж первісно-общинний лад. Дідівщина! Село! Ніякого руху вперед. Наче ми викопні які. У всіх шансонетки та шансони, а ми — співаки, пісні! От візьмемо фразу: "Лунає пісня жайворонка". Пхе! Так і сто, і тисячу літ тому указали. А тепер: "лунає веселий шансон жайворонка!" Вловлюєш різницю? Не той коленкор. Зразу видно, що ми передові, і жайвори наші теж не з відсталих. Цивілізовані. Або взяти лебедів…

— Маєш на увазі їхню лебедину пісню?

— Во, во! Сьогодні "лебедина пісня" не звучить. Застаріло. Лебединий шансон — це вже інша річ! Європа!

— А якщо лебедям не сподобається той… шансон?

— Сподобається! Їх і питати ніхто не буде… Слухай, — схопив мене за рукав. — Є одна ідея. Тільки не знаю, куди з нею. Чому б нам не осучаснити "Лісову пісню" Лесі Українки, га? Перейменувати її відповідно до вимог нового часу. Зрештою, облагородити. Га? На "Лісовий шансон". Або "Лісова шансонетка". Звучить? І, головне, в дусі нових віянь. Леся Українка, якби була живою, погодилася б на осучаснення її твору, га?

— Звідки я знаю…

— Ех ти, немає у тебе фантазії! Творчого пориву!

— Та чого там. Є і в мене одна ідея. Можу тобі її за так дати. Раджу звернутися до німців. Запропонуй їм, хай вони свою "Пісню про Нібелунгів" осучаснять на "Шансонетку про Нібелунгів".

— А чого? — загорівся Співак, чи то, пак, тепер вже Шансон. — годиться. З мене могорич.

— А заодно й до французів звернися. Вони чомусь вперто свій героїчний епос про Роланда називають традиційно: пісня. А це вже, сам знаєш — пережиток, патріархальщина. Село! Краще буде "Шансон про Роланда".

— О-о, мерсі боку! Запропоную. Штовхну ідею. Пора й мені на міжнародний рівень виходити. Бо вдома нема пророка. Народ у нас, сам знаєш… Ще відсталий темнота! Відрекомендувався одному: Шансон. А він не второпав, чорті й що подумав, та як визвіриться на мене: від такого чую! Сам ти… кричить, шансоняка! Га? Як тобі? Спробуй культури в маси рухати з таким відсталим народонаселенням. Ніякого прогресу! Вчити його ще треба та вчити. Але — навчимо. Ми такі! Бувай, побіг, у мене повний портфель нових ідей. Чи й устигну їх проштовхати в маси. А заодно й Україну до Європи притягти. Але не я буду, як не притягну. Шансони ж ми тепер, чи хто?..

НАРОДНИЙ ЯКОВЧЕНКО

Він був характерним і неперевершеним комедійним актором з характерною — яковченківською, теж по-своєму симпатичному — зовнішністю і таким же характерним, яковченківським, наче трохи надтріснутим, але теж своєрідним і по-своєму симпатичним голосом.

До речі, про його зовнішність.

Юрій Васильович Шумський, теж знаменитий артист, одного разу, коли вони удвох мали виступати перед якоюсь аудиторією, раптом попрохав Яковченка:

— Миколо, цього разу я буду першим виходити, а ти — після мене.

— Послухай, Шомін (справжнє прізвище Шумського), якщо ти думаєш, що коли ти орденоносець, народний артист СРСР, а я всього лише заслужений республіки, так тобі й першому на кін виходити?

— Не того, Миколо, не того. Досить тобі тільки вийти, показати свою фізію, слово мовити, посміхнутися, як уже й регіт у залі — дуже трудно потім після тебе виступати, — зізнався Шумський.

Та й не тільки він. Першими поперед Яковченка вийти на сцену просилися й інші актори, добре знаючи, що тільки він там з’явиться, то їм уже на сцені буде нічого робити.

Ще розповідають, як одна сердита (а, може, просто не в настрої) жінка, глянувши на Яковченка, пишну губу закопилила:

— Ну й фізіономія, даруйте, у вас!..

— Фізіономія? Беріть вище — пика! — добродушно сказав артист і погладив себе по щоці. — Але вона мене, голубонька, й годує…

Посміхнувся по-яковченківському, слово-друге мовив, жінка враз заусміхалася, аж розквітла.

— Вибачайте, — каже, — я спершу не роздивилася. Фізіономія у вас і справді така симпатична й весела, що, маючи її, ви з голоду не помрете…

Його не треба було представляти: заслужений, народний… Він виходив, починав творити образ, і всі бачили, що він і справді народний.

Його часто називали українським Чарлі Чапліном — не знаю, може, це й почесно — як для кого, — але він був і залишився Яковченком, неперевершеним коміком, рівного якому в українському театрі не знайти, і цим все сказано.

І хоч він був від Бога комедійним артистом, але особисте життя його було трагічним. Рано став удівцем. Передчасна смерть коханої красуні-дружини підрубала його під корінь, він почав топити горе своє в чарці, а вона, як відомо, бездонна… А тут ще й горе з дочкою Іриною (хто знав її, кажуть, що була вона красунею) — її рано забрав рак. У нього стався інфаркт, і його ледве-ледве відволодали. Та він і далі топив своє, вже подвійне, горе у чарці.

Правда, рятувала його робота на сцені, в кіно. Сорок сім років, майже піввіку, віддав він театру ім. Івана Франка, де зіграв ролі Миколи ("Наталка Полтавка"), Пеньожка ("Мартин Боруля"), Ляща ("Останні"), Довгоносика — знаменитого у його виконанні, яким захоплювалася вся Україна, — з комедії О. Корнійчука "В степах України", а ще ж 50 фільмів, у яких він знявся, і серед них такі популярні, як "Ніч перед різдвом" чи "За двома зайцями", де скільки не дивися на нього, народного Яковченка, все мало буде, але так багато буде доброї посмішки.

До речі, про фільми. Його охоче запрошували, бо знали: зіграє Яковченко — образ той стане народним, успіх картині гарантований.

Але ж ота чарка, у яку він так часом недоречно любив заглядати — частенько й під час зйомок.

Тож доводилося іноді за ним на знімальному майданчику встановлювати препильний нагляд, ревно стежачи, що він не приклався бува… Навіть у тормозок його, що він брав собі на обід, заглядали й

ревізували там усе… Ну, день за ним так стежать, два контролюють… Яковченку те, звісно, не дуже подобається, щось його муляє.

Скаржитися почав, що ніби його знаменитий голос сідає… Тож якось сів він обідати, дістав свій тормозок і каже:

— Взяв оце яйця, голос свій підлікувати.

Заглянули в тормозок — справді там двоє яєць, шматок ковбаси. Випив Микола Федорович яйця, закусив ковбасою і… заспівав.

Виявляється, він шприцом через голку повитягував з яєць вміст, а туди увів спирт…

Доводилося Миколі Федоровичу і на лавочці у скверику навпроти рідного театру ночувати. Власне, доночовувати. А глупої ночі та ще на лавочці, як місто вже спить і бачить якісь там сни, самі знаєте, все може трапитись. Ось одна з таких бувальщин.

Якось, повертаючись з дружніх посиденьок у колі друзів, Микола Федорович присів на лавочці — звичайно ж, перепочити на свіжому повітрі та й далі з новими силами путь до рідних пенатів, що вже були недалечко, продовжити.

Ну, присів, поті приліг — ніч темна, тиха і тепла. Десь навіть соловейко затьохкав — чи мо’ вчулося? Микола Федорович не зчувся, як і розмріявся — про се, те, про смисл життя-буття. Та непомітно й задрімав.

А десь так під ранок квапно цокотять каблучки мимо лавочки — дві запізнілі дамочки поспіхом з гульок поверталися додому, ясна річ, квапляючись. Глянули, хто ж це на лавочці, я у себе вдома на дивані, розлягся. Ба, знайомий. Придивилися.

— Та це ж… це ж сам Яковченко, — вигукнула одна. — Як завжди, набрався і лежить, а вдома, мабуть, бідна жінка вже у вікна всі очі продивилася, виглядаючи свого ненаглядного, а він… Отакі вони, чоловіки, вірити їм не можна!

Друга обурено:

— А ще заслужений артист!

Тут Яковченко трохи зводить голову, розплющує одне око і каже навіть дещо аж хвальковито:

— Беріть вище. Вже представлений до народного!

І вдався до свого традиційного прохання:

— Чи не позичите, дамочки, троячку, бо відчуваю, що визріває в мені потреба купити мерзавчика для поправки здоров’я.

Пом’явшись, дамочки тицьнули йому троячку і далі зацокотіли каблучками, порадивши на прощання артисту все-таки ночувати удома, біля "рідної жінки".

— Красно дякую, — услід їм Яковченко. — Ви мене виручили, виручу і я вас… Не ходіть, дамочки, тією дорогою.

— Чого? — аж злякалися ті.

— Дуже то небезпечна дорога. Там курвочок (він вжив, правда, солоніше слівце), які з гульок пізно повертаються, ловлять. Ідіть праворуч, там безпечніше.

— Ой, спасибочки, — подякували дамочки і спішно повернули праворуч...

Вискочив того недільного ранку Микола Федорович з під'їзду свого будинку з наміром гайнути в магазин, що навпроти, за чверткою, яку він лагідно називав "мерзавчиком". Ні, ні, пити він не збирався (та й хто так рано п'є?), просто після вчорашніх посиденьок у колі друзів Микола Федорович відчув аврально-пожежну потребу негайно похмелитися, а давно відомо: кращих в такому випадку ліків, ніж "мерзавчик", годі й шукати.

Незважаючи на те, що Микола Федорович працював у престижному театрі І. Франка і вже був досить відомим, власне, знаменитим, на плечах у нього, що мерзлякувато пересмикувались, був халатик байковий, вже добре витертий, поверх нього накинутий тонюсінький, ледь чи не літній плащик на "комариному хутрі", на шиї замість шарфа якийсь рушничок (квапився чоловік), а на ногах — домашні капці.

Якщо не брати до уваги естетики й престижу (заслужений артист), така екіпіровка явно не відповідала сезону — в Києві того ранку був січень, а на градуснику —27º. Отож знаменитий артист, очікуючи, доки дорогою пройдуть машини, стояв у позі чорногуза — на одній нозі, а другу, підняту, тим часом відігрівав. Аж гульк — Дальський Володимир Михайлович, народний артист СРСР, суне вальяжною ходою. Вельможний, опасисто-представницький, він поважно ніс своє пещене, панське тіло, наче дорогу здобу. На ньому розкішна хутряна шапка, на плечах — ледь чи не боярська шуба, з-під якої аж парувало дорідне тіло.

— День до-обрий, — загледівши колегу, зарокотав Дальський соковитим баском.

— Здрасті, здрасті, — скоромовкою Яковченко, а сам подумав: який він добрий, коли ще й "мерзавчика" не придбав.

— То як воно… е-е… життя? — Дальський був явно налаштований на неквапливу бесіду і розстебнув якийсь там гачечок на шубі — хоч і —27º, а в такій шубі відчувався перегрів його дорідного тіла: — Які творчі плани?..

— Потім, потім, — зацокотів зубами Яковченко, готуючись перебігти дорогу до магазину. — Влітку про це поговоримо, влітку…

Для Яковченка головною була не випивка (хоч на цю тему про нього існують десятки різних придибенцій), а сам процес цього дійства, його урочистість чи що. Не просто банальне чаркування, а — спілкування під час цього… гм-гм… процесу. (Спілкування, будучи надзвичайно товариським, він постійно потребував, бо то була віддушина в його трагічному житті). Тож на першому місці в нього була компанія однодумців, люди, яких він шанував і яких хотів бачити. А починалася проблема з троячки, яку десь треба було доконче знайти (гроші в нього ніколи не водилися, бо — не трималися). Та ось вкрай необхідна троячка нарешті знайдена…Наприклад, у молодого тоді поета і друга Миколи Сома.

— Йдемо бульваром Шевченка, — розповідає Микола Сом, — спускаємось до бессарабки. Микола Федорович, заклавши руки за спину, простує попереду, а я з його улюбленцем Фанфаном позаду. Настрій в артиста — потрібна троячка є! — пречудовий. У передчутті дійства. Аж піднесений. Йде він неквапом і сам з собою вголос міркує:

— От у нас, Микольцю, є троячечка… До речі, Фанфане, — звертається до свого чотириногого друга. — Подякуй Микольці Сому, другу моєму, за троячку…

Розумний песик Фанфан повертає до мене голову.

— Гав! Гав!..

— Молодець, — хвалить його господар. — Прийми, Микольцю, і мою дяку. Отже, — бадьоро, майже натхненно продовжує артист. — Перша проблема — троячка — у нас благополучно вирішена. Тепер, — голос його звучить вже майже врочисто, — до питейної точки прямуємо, але головне не в цьому. Нам треба знайти… Кого? Правильно, добірне товариство!

Оте — "добірне товариство" в його устах звучить колоритно, душевно і, звичайно ж, піднесено. Це була його щоденна мрія: троячка, чарка і — чи не на першому плані — добірне, неодмінно добірне товариство. Себто коли він вип’є чарочку, йому вкрай будуть потрібні розумні, уважні і вдячні слухачі, яким нічого не треба розжовувати і які вміють поцінувати дотеп і взагалі бути вдячними слухачами. Після чарки з Миколи Федоровича заб’є фонтан красномовства, дотепів, різних цікавих історій, бувальщин, байок і придибенцій, розповідатиме він артистично, талановито, по-яковченківському неповторно, тож йому потрібні не які-небудь слухачі, а своєрідні майстри слухання, які могли б належно оцінити його неперевершений дар оповідача… Себто за талантом і вмінням слухати вони мусять бути йому рівнею, його таланту, достойні його неперевершених монологів.

Тож він і клопотався (після того, як, врешті-решт, знаходилася вкрай необхідна троячка):

— Микольцю, нам зараз вкрай потрібне добірне товариство, адже без нього випивка буде всього лише випивкою. А я випивки заради випивки терпіти не можу…

На сцені він був Бог і цар, поза сценою, в побуті, в особистому житті — звичайною людиною, якій були притаманні й слабкості. Але вони його не принижували, навпаки, підкреслювали, що він і в побуті, як казав Шельменко, такий, та трішечки не такий. Бо і в слабкості своїй він був великим Артистом Коміком (всюди, де він з’являвся, неодмінно його оточували, і там уже лунав сміх), хоч глибоко в його чутливій душі бриніла й бриніла трагічна струна…

Його не стане в 1974 році — апендицит. А швидке приїде запізно. Невдовзі піде зі світу цього і друга, остання його дочка Юна, тепер усі вони — дружина, дві дочки й він — на Байковому кладовищі.

Цього року йому виповнилося б 100 років. До цієї дати у скверику біля театру ім. І. Франка встановлено знаменитому коміку (скульптори Володимир та Сергій Чепелики) пам’ятник — оригінальний, як і сам артист: бронзовий Яковченко сидить на лавочці, а біля нього вірний друг його — пес Фанфан.

Той Фанфан, якого знав увесь мистецький (та й не тільки) Київ. Микола Федорович його любив і всюди брав із собою. І часто розказував про нього різні придибенції. Ось одна з них:

— Поїхав я з Фанфаном на полювання до Десни… Йдемо луками до пречудового озерця, а там — дичини та дичини!

Я й кажу Фанфану: дивись, мовляв, скільки качок!

Він оглянувся, сюди-туди подивився, повернув морду до мене, й здивовано питає:

— Де?

І нічого дивного, що не побачив, уже тоді песик мій любий на зір почав потроху слабувати…

"А ТО Я ТОБІ ОДІРВУ ГОЛОВУ, А ТОДІ СКАЖУ, ЩО ТАК І БУЛО"

Це він так багатьом охоче й щедро обіцяв (майстер, як кажуть, на всі руки): я тобі, мовляв, голову одірву, а потів скажу, що так і було…

Взагалі, дивно. Чоловік написав з десяток чи й більше книг (оповідання, повісті, комедії, навіть роман) з десятками персонажів, які впереваж на ті часи були архіправильними, ідейними, зображеними чи не методом іконопису, сиріч соціалістичного реалізму, і всі вони забулися одразу ж по смерті свого творця (більшість ще й за його життя), і лише один з них — якийсь комічно-пришелепкуватий дивак з когорти швейків (власне, бандит за тодішньою термінологією) — не просто вцілів у пам’яті читачів та в історії літератури, а й навіть став зразковим сатиричним типажем. Принаймні, його ім’я стало прозивним, як у Гашека Швейк, хоч персонажі ці за масштабом і талантом їхніх авторів не порівняти. І завдяки цьому бандитові письменник уцілів в історії літератури, залишившись автором одного-єдиного образу (навіть не твору), на який він, мабуть, і надій не покладав…

Мова про Леоніда Юхвіда, харківського письменника, сьогодні добряче забутого творця красного (без іронії) письменства. Народився він 1909 року в с. Гуляйполі на Запоріжжі, помер у Харкові в 1968-му. Український радянський письменник (тоді неодмінно з таким майже сакральним доважком), член КПРС, учасник Другої світової, нагороджений орденом. Літературну творчість розпочав у 1927 році. Автор збірок оповідань "На життя" (1931), повістей "Мишко Конюшенко" (1946), "Вояка" (1953), "Оля" (1967), роману "Вибух" (1932), збірок п’єс "Комедії" (1954) та "Маленькі комедії". (Як розповідав авторові цих рядків один із старійшин нашої поезії (і гумору теж) Олекса Ющенко, був Юхвід товариським, вдатним до гумору, тож і сипав у компанії серіями анекдотів, з ним завжди було весело й просто — душа компанії, природжений гуморист). Ще видав у 1964 році книжечку "До побачення в травні". Оце, здається, й усе. Хоча й немало. За кількістю…

З усіх комедій Юхвіда випробування асом витримала лише одна. Та й то завдяки лише одному її персонажеві. Отож мова йде про "Весілля в Малинівці", героїчну, як визначено жанр, комедію.

Є на Харківщині селище міського типу з поетичним найменням Малинівка. Не відаю, чи вона стала прообразом Юхвідової Малинівки

(мабуть, просто збіг у назвах), але сьогодні друга Малинівка — комедійна — відоміша за першу, реальну. Та Малинівка (Юхвідова), у якій влаштував останнє своє весілля отаман Гриціан Тавричеський. "Отаман, як ідіот, кожної суботи жениться і п’є спиртноє, а я повинен тут стояти, як на виставці животних", — це із скарги його ад’ютанта. Отого, що: "А то я тобі одірву голову, а потім скажу, що так і було...", або "Стій, стріляти будемо!.."

Але жодної голови він не відірвав (принаймні, в комедії) і ні в кого так жодного разу й не вистрілив, та й сам не любив, щоб і в нього стріляли ("Для чого стріляти? Ще в око попадеш. Краще розійдемося красиво..."). Це він, Попандопуло, ад’ютант отамана Гриціана Тавричеського, чий загін захопив Малинівку.

Відомо, що він з Одеси, із знаменитої Молдаванки, хизувався червоним галіфе. В Червоній Армії такими штанами особливого крою, саме червоного, ідейного кольору, нагороджували найкращих командирів (революційна, так би мовити, відзнака), а він їх виміняв за один із семи кулеметів отамана Грицька, чи то пак, Гриціана Тавричеського, чиє воїнство, за словами всезнаючого ад’ютанта, складається "з абсолютно мирових хлопців — це факт. Щоб я пропав! Коні, правда, трохи гірші, а хлопці — форменні звірі, вроді мене". А загалом вояків "морд півтораста набереться". Але у зв’язку з тим, що "зараз у отамана нема золотого запасу, то деякі розбігаються. І правильно! Якщо так далі буде, я й сам розбіжуся в різні сторони. Хай Гриша сам жениться і сам весілля справляє. У минулому Попандопуло "служив на губернській виставці животних", а тепер не просто ад’ютант отамана, а й навіть його касир у ранзі міністра фінансів. "Плачу контрибуцію. Ось на. Що ти, що ти, справжні гроші, асигнації, сам робив. Ось підпис: ад’ютант і головний касир з фінансових справ".

Героїчна комедія (до неї краще підійшло б визначення: бутафорська) "Весілля в Малинівці" має аж 14 дійових осіб, але тільки він один. Попандопуло з Одеси, вийшов з-під пера автора не просто живим, колоритним — справжнім сатиричним образом. Решта героїв —

ходульно-плакатні, мертвонароджені. Це просто маски, носії певних ідей, бліді тіні реальних людей.

"Весілля..." написане в жахливому 37-му — пік кривавих репресій, коли переможці бандитів Гриціана Таврическього залили кров'ю захоплену країну, але бандитами чомусь не вважалися, навпаки — народною владою. Тож писати в той час комедію було нонсенсом, таким собі банкетом під час чуми. Друге її народження, цього разу успішніше, відбудеться через 30 літ, за рік до смерті автора, коли Москва екранізує "героїчну комедію", і вона почне тріумфальну ходу на кіно— й телеекранах. Дивляться її із задоволенням і сьогодні. Весела. А втім, стрижнем її все одно лишається він, Попандопуло з Одеси, що його так блискуче зіграв знаменитий Михайло Водяний — теж з Одеси, комік, народний артист СРСР, з 1954 року — актор одеського театру музичної комедії. В його доробку і Мишко Япончик ("На світанку" О. Сандлера), і Галушка ("Кому посміхаються зорі" Б. Александрова), і Яша Буксир ("Біла акація" І. Дунаєвського), і... І чимало інших, не менш блискучих ролей. Але вершиною в його доробку все-таки став Попандопуло з музичної комедії "Весілля в Малинівці" концертмейстера, диригента і композитора Олексія Рябова, який ще року 1938-го створив веселу однойменну оперету, яка потім і лягла в основу московської екранізації. Попандопуло Михайла Водяного став еталонним, хоч бурлеск в екранній версії "Весілля в Малинівці" (як і в однойменній опереті) доведено до крайнощів. І не вина актора, який блискуче впорався зі своєю роллю, що загалом стрічка далека від досконалості. Це, власне, лубок, у якому плакатні персонажі діляться на два протилежні табори: праведників і грішників, чистих і нечистих, янголів та бісів, іконописних героїв і покидьків. Перші — це ті, хто, звичайно ж, за радянську владу (янголи), другі — ті, хто проти неї (негативи). Перші вийшли схематичними у своїй архіправильності, ходячими проповідниками прописних істин і чеснот, другі — живіші, цікавіші, але й вони шаржовані до невпізнанності. Загальна біда тодішньої літератури в тому й полягала, що "свої" — золото (такі собі ісусики), супротивники — паскуди з паскуд. Перші — вмістилища всіх чеснот, другі — карикатурні дурні; свої, зрештою, святі герої, другі — традиційні бандити. (Словникова цитата: "Бандит: про

того, хто належить до контрреволюційної банди, ворожого війська, або про шпигуна, диверсанта і т. ін."). Цікаво, що свої шпигуни та диверсанти такими не є, вони — благородні розвідники, ну ще — народні месники.

Першими в комедії (також в опереті та екранній комедії) виступають котовці. Це тепер ми знаємо, що червоні — та ще в роки розбурханої ними громадянської війни — були далеко не святими, не такими янголами, як їх заведено було зображувати в підцензурній радянській літературі. Це Попандопуло — бандит за тодішнім табелем про героїв — який тільки що, так і вигукує: "Стій! Стріляти будемо!", але ніколи не стріляє (взагалі, невідомо, чи він хоч тямив стріляти? Мабуть, таки ні, а червоні стріляли своїх (своїх чи не в першу чергу), хіба ж так — в ім’я р-революційної законності! Їхній ватаг Котовський, по суті, теж отаман з великої дороги, той же Гриціан Тавричеський, тільки по другий бік барикад. До сімнадцятого Гришка Котовський — розбійник, бандит, грабував (даруйте, реквізував) і вбивав не гірше за Грицька Тавричеського. В його офіційній біографії це соромливо прикривається рядком "підтримував боротьбу бессарабських наймитів", але, вчасно перекинувшись на бік червоних, з бандита й розбійника (недавно його син засвідчив у пресі: "Отец грабил исключительно по идейным соображениям". Але — грабував) став героєм громадянської війни, "видатним полководцем". На чолі 17-ї кавдивізії боровся з махновцями в Україні, з антоновцями в Росії, там і там жорстоко придушував селянські виступи, заливаючи кров’ю все на своєму шляху та устеляючи його трупами хліборобів — так він і долав кар’єрні висоти. У 1925 році в місті Бірзулі (Молдова, нині Котовськ) був, зрештою, вбитий своїми.

Ото був бандит і розбійник — чи то пак, експропріатор, борець за світле царство соціалізму, за правду і народу владу. Куди тому Гриціану Тавричеському з його наївними придурками (принаймні, так вони в тодішній літературі зображувалися), не кажучи вже про Попандопула. Останній порівняно з червоними героями — янгол. Ну, може, трохи пришелепкуватий. Безпритульна взагалі людина. Займався здебільшого дрібними крадіжками. Та й то не завжди вдало.

Якщо червоні ешелонами забирали в селян хліб, худобу, коней, а їх самих у кращому разі викидали з хат на мороз (з малими дітьми), а в гіршому — заганяли все тими ж ешелонами в "Сибір неісходиму" і ще далі, то Попандопуло зробив спробу в одного селянина стягнути чоботи ("Скидай!.. Скидай — раз, скидай — два. А то я тобі одірву голову, а потім скажу, що так і було"), але голови не одірвав і чоботи так і не зумів стягнути, себто експропріювати. Та ще з другого спробував стягнути "спинджак": "Сам поносив — дай поносить другому", бо ж босий був та без піджака. Але й тут його чекало фіаско, тож бандитування його насправді виявилося геть дилетантським.

У Малинівці, де мало відбутися чергове весілля Гриціана Таврическього (бутафорське), Попандопуло похизувався кольтом і навіть трохи пофілософствував: "Поспішайте жити, дорогий хлопчику. Ловіть момент! Як казав один мій знайомий король — апре ну хоть потоп!"

Він і поспішав жити, хоч у нього — як той поспіх, так і саме життя — виходило комічно, карикатурно. Як точно визначилася одна героїня комедії, селянка Комариха, коли котовець Яшка вчив її якомусь несусвітному танцю ("Сільвупляйте, місьє і мадам..."): "Хіба ж це танець? Це ж просто страм!.." Ось таким танцем було й саме життя Попандопула. Але в його стилі і дусі — по-іншому він жити не вмів і не міг. Був ніби бандитом, але нікого не зачепив, сам усіх боявся. Хоча й невтомно радив: "Хапайте щастя в обидві жмені!" Проте сам, як кажуть, ухопив шилом патоки, спіймавши, звичайно ж, облизня. Коли запахло смаленим ("Мені щось не подобається тутешній режим" — а кому він і коли подобався?), спробував було взяти ноги в руки, та потрапив у полон до котовців і був ними поставлений до стінки. Але, розстріляний, він ожив назавжди на сторінках Юхвідової комедії, щоб уже більше ніколи не вмирати. Сам жив і свого не вельми відомого (пізніше й просто забутого) творця оживив. Бо коли б не він, безпритульний бомж, невдаха Попандопуло — тепер один з найкращих сатиричних образів української комедії — хто нині пам’ятав би, що був такий письменник

Леонід Юхвід? Виходить, що й один-єдиний персонаж, вдало створений, може порятувати свого творця, бодай і середніх здібностей, від забуття.

"У ЦІЙ ПЕЧЕРІ ЖИВ ЗМІЙ ГОРИНИЧ..."

Якщо Батьківщина Дракона (міфологічного крилатого й вогнедишного змія, у християнських легендах йому відповідає злий дух) — Японія, Китай, Корея та деякі інші східні країни, то Змія (Горинича та інших його товаришів з подібного поріддя) — Київська Русь.

Отож, у рік Дракона годилося б поговорити про... руських Змиїв. Бо на Слов'ян-Русі-Україні Дракони, слава Богу, ніколи не водилися (хіба що двоногі — цього добра й нині до гибелі! — але це вже, як кажуть, слова з іншої пісні), тож русичі їх у живі очі й не бачили, але, щоб не відставати від, так би мовити, віянь часу, створили собі щось подібне — крилатого змія.

Що ми сьогодні знаємо про це — істинно руське — поріддя гадів? Одне з пояснень до терміну "змій" гласить: казкова істота з крилами і змиїним тулубом, наділена надзвичайною силою, "замінник" драконів на Русі. Як свідчить один давній український переказ, змій сім год живе гадиною, другі сім год — полозом (рід неотруйних змій, родини вужевих завдовжки метрів з чотири), а треті сім год (увага!) — змієм (ось він, г-голубчик!) з крилами. Та не якимись там, а — завбільшки з вітрякові! Навіть відомо (все з тих же прадавніх переказів), що головний Змій русі жив, як йому й належить по чину, в столиці. Де саме — спробуємо розібратися.

Оповідка "Кирило Кожум'яка" починається рядком, що "...був коло Києва змій, і кожного разу посилали йому дань: давали або молодого парубка, або дівчину". Правда, є ще легенда про те, що "колись недалечко од Сквири (містечко Київської області, райцентр на річці Сквирці. — В. Ч.) жила люта змія; робила вона багацько лиха людям, — кажуть, що вона буцімто тільки і їла, що хлопців та дівчат молодих. Що

не робили, щоб врятуватися від цієї лютої змії — так ні! Нічого не пособляє!" Але ми в своїй оповідці сквирську змію — цур їй та пек! — чіпати не будемо, з нас вистачить і київського Змія. А родовід його (званого ще Гориничем) сягає в середину XI століття, а точніше — в рік 1055-1, коли в степах лівобережжя Дніпра з’явилося, витіснивши звідти печенігів, нове лихо русі — половці. Правда, перша зустріч з войовничими кочівниками закінчилася миром, але вже через п’ять чи шість років розпочалися безконечні війни ("Се бысть первое зло на Руську землю от поганых безбожных враг"), що тривали — з перемінним успіхом і незначними перервами на замирення — майже 200 років.

Серед войовничих половецьких ханів, що затято шарпали Русь (згадаймо бодай таких, як Боняк, Шарукан, Ітлар, Кітан, Атрак, Куря, Котян, Белука, Кончак та Коб’як), особливо відзначився розбійними нападами Тугоркан — недарма русичі і в своїх літописах згадували його чи не найчастіше — щось із п’ять разів! Удостоївся за свої набіги. Був він, до всього, ще й тестем київського князя Святополка Ізяславича (руські князі охоче одружувалися з дочками своїх віковічних ворогів, хоча своїх дочок за ханських синів не віддавали ніколи).

"У рік 6602 (1094) учинив Святополк Ізяславич мир з половцями і взяв собі за жону дочку Тугоркана, князя половецького". (Його онука пізніше стане жоною князя Андрія Володимировича).

Але й родичання з войовничим і непримиренним ханом триклятої Куманї не порятувало Русь від нових набігів степовиків. Ставши тестем руського князя, невгамовний (і треба віддати йому належне, відважний та метикований, хитрий та підступний) Тугоркан не припиняв набігів на вотчини свого тестя (хоч ми й родичі, мовляв, але діло є діло), аж доки ті набіги доконали і його самого. У травні 1096 р. під Переяславом, куди "прийшов Тугоркан, тесть Святополків... місяця травня у тридцять перший день і став довкола города..." Врешті-решт "учинив у той день Господь, — повідомляє далі "Літопис руський", — спасіння велике: місяця червня, у дев’ятнадцятий день переможені були іноплемінники. І князь їхній Тугоркан убитий був, і син його, і інші князі многі тут упали.

А назавтра знайшли Тугоркана мертвого, і взяв його Святополк яко тестя свого і яко ворога. І привізши його до Києва, погребли його на Берестовім на могилі, межи дорогою, що йде на Берестове, і другою, що йде в монастир (Печерський)".

Там десь і досі тліють — як ще не зотліли кістки лютого Тугоркана. Він так дозолив за свого ханства нашим прапращурам, що вони Святополкового тестя інакше, як Змієвичем, і не прозивали. З цим "титулом" і в новій личині й увійшов Тугоркан до руського народного епосу, ставши разом з іншими своїми ханами уособленням лихих сил під іменням Тугарина. (Зрештою, тугоркани таке тоді чинили, що на Русі їхні спустошливі набіги сприймали як Божу кару за гріхи). В народному епосі (билинах, казках) цей Тугарин Змієвич (син змія) — високий, яко дуб, між плечима у нього навкісний сажень (приблизно 216–248 см), між очима можна стрілу покласти (десь 70–90 см); свистів він по-змііному, а з пащеки його то іскри снопами вилітали, то полум’я шугало, а з вух дим валив — страховисько, одне слово! Спробуй з таким злом поборотися. Але нічого, наші славні прапращури і не з такими билися!

Відтоді й почало половецьке лихо виступати в руських літописах в личині змія. (Про перемогу у 1103 р. Володимира Мономаха над степовиками сказано, що він "сокруши глави змієвыя"). Як став половецький хан Тугоркан по своїй загибелі в руських билинах та переказах Тугарином Змієвичем, так і започаткувалися на Русі крилаті вогнедишні змії. Тоді нашими прапращурами й був створений цикл народних казок про Зміїв з однією, трьома, п’ятьма, сімома, дев’ятьма і навіть дванадцятьма головами, що пожирали людей, а найлютіший серед них — поруч з Тугарином — став нині добре нам відомий Горинич (Горинич — від горя), ворог руських богатирів і, як справедливо зазначає один з істориків, збірний образ половців.

Отож, багатоголовий крилатий Горинич як з’являвся в небі — грім тоді гримів (навіть при ясній погоді), блискавиці спалахували. Крила він мав здоровенні, тож, входячи до хати, знімав їх. У цей час і треба було його перехрестити — тоді буцімто зникала його сила. Рецепт ніби й

надійний, але сьогодні "гориничів" стільки розвелося, що й не нахрестишся на всіх!

Отож, як з’явилися на Русі такі змії, то їх треба було десь і поселяти. Але де? Та, ясна річ, у печерах, вже ж не в княжих теремах. Печер у Києві, як запевняють спеціалісти, сотні й сотні, але для відвідування відкриті лише Лаврські, Китаєвські та Звіринецькі. За даними Музею історії Києва (власне, його сектора спелеоархеологічних досліджень відділу "Київ-підземний") вже зібрано дані про 300 печер (є де змієвому кодлу розгулятися!) в надрах української столиці. Творцями печер вважають ченців, які заривалися вглиб землі, аби сховатися там від суєти гріховного світу і молитися за спасіння своєї душі. Тож київські ченці створили грандіозні підземні комплекси, яким — так вважають спеціалісти — немає у світі аналогів (ґрунти київських гір для цього добре підходять). Тепер печери досліджують, поступово вивчаючи їх, а то й відкриваючи нові. Так, на Лук’янівці (історична місцевість у Шевченківському районі нашої столиці) знайшли одну прадавню печеру, яка буцімто — якщо вірити історикам — є найдавнішою за часом у Європі. Зветься вона Змієвою. А що, коли там і жив Змій, званий на Русі Гориничем? А втім, за переказами він таки там і жив, адреса, як кажуть, точна.

До речі, хоч Змій, а до жіночої вроди і він був небайдужим (а втім, хто до неї може бути байдужим?). Зрештою, жінка його й згубила — стара, як світ історія, що не раз потім повторювалась і ще буде повторюватись та множитись. Пригадуєте переказ "Кирила Кожум’яка"? Горинич необачно закохався в княжу дочку, яку кияни привели йому на чергове снідання. А захопившись, обмовився: подолати його може лише одна людина у всьому тодішньому світові — Кирило Кожум’яка, який у Дніпрі мне шкури… Зрештою, Кирило Кожум’яка і вгепав булавою триклятого Горинича! Щоб знав, як довіряти красуням!

Так ось, цей спокусник жіноцтва (вважалося, що Змій дуже любив літати до тих вірних дружин, які сумували в розлуці за чоловіками), душогуб і руйнівник, мешкав на Лук’янівці в печері — недарма ж вона

звідтоді зветься Змієвою. Отож і думається: чи не час уже на вході до Лук’янівської печери пригамселити табличку: що так, мовляв, і так, у цій печері жив Змій Горинич? Певні, що туристи (та й просто цікаві) так і повалять подивитися на підземні Змієві апартаменти. І кожен з острахом подумає: а раптом Горинич і досі там живе? Га? І Кирило Кожум’яка досі з ним змагається?..

До речі, про Кирила. Що не кажіть, а таки колоритний був чоловік, отой змієборець, такого нині ще треба пошукати, та чи й знайдеш подібного? Бо якщо Зміїв і нині чимало (не перевелося ще подібне гаддя в Україні), то на Кожум’як у нас постійний і гострий дефіцит — вседержавний. Тож годилося б поставити біля печери на Лук’янівці (чи, може, в урочищі Кожум’яки) скульптурне зображення цього відважного змієборця, захисника простого люду. А чому б і ні? Тим більше, коли стільки різних гориничів і тугаринів розвелося. Правда, живуть вони нині не в печерах, але це вже, як кажуть, інша тема…

ТО ЩО Ж ВОНО ТАКЕ — ЩАСТЯ?

Виявляється, це всього лише "стан цілковитого задоволення життям, відчуття глибокого вдоволення й безмежної радості, яких зазнає хто-небудь".

І як усе просто! Встав ти, приміром, одного ранку, потягнувся, кави попив, ще збадьорився і знічев’я сказав собі: а годі мені нидіти й скніти! Починаю відчувати "глибоке задоволення та безмежну радість від життя" — пора й мені щасливим ставати.

Дай Боже!

Щоправда, і Поте був правий, коли писав:

Спочивають добрі люде.

Що кого втомило:

Кого — щастя, кого — сльози,

Всіх нічка покрила...

Щодо першого покриття — щастям — ми нічого не маємо, а ось щодо сліз... Доведеться їх вигнати з нашого буття.

Хіба що залишити їх для одного випадку — сміху. Щоб вони тільки від нього, голубчика, набігали. Від сміху.

А втім маємо ще й добродіїв-антагоністів — песимістів та оптимістів. У перших світобачення "сповнене тільки безнадії" та ще й "недовіри до майбутнього", тому вони мають схильність "бачити у всьому тільки погане"; у других — життєрадісне світобачення, що спирається на віру в щасливе майбутнє, успіх, тож у них "схильність у всьому бачити позитивне, світле".

І від такого поділу — на песимістів-оптимістів, — людству ніде подітися. Бо це — як ніч і день. Хочеш ти цього чи ні, а ніч неодмінно змінюється днем і навпаки.

Але ж є і просвіток. Вперше за роки незалежності у нашій країні оптимістів з’явилося аж втричі більше, ніж запеклих песимістів.

Такі дані соціологічного опитування, що його провів у 110 населених пунктах всіх областей України і Криму (було опитано 2000 чоловік) Київський міжнародний інститут соціології.

І ось — увага! — його результати: 22,9 % респондентів на запитання, чи вважають вони себе щасливими, відповіли "так". Та ще 26 % — "швидше так, ніж ні".

І лише 10,4 % вважають себе нещасливими.

А число задоволених життям людей зросло за останні 5 років з 6.6 % аж до 32 % і майже зрівнялося з числом незадоволених. Останніх — 34 %.

То хто ж ми такі, українці?

Щасливі чи нещасливі — як навзагал? Песимісти чи оптимісти?

Оскільки оптимістів стало більше аж втричі, то це вселяє… оптимізм. Білі й справді вже перемагають темних. Але й останніх ще чимало — біля сорока відсотків невдоволених життям. І з ними щось треба робити, адже вони всю бадьору звітність нам тягнуть униз. Очевидно найкраще (і — найрадикальніше) — ощасливити їх. Поголовно! Цим і має зайнятися наш уряд. Себто, нарешті й для уряду нашого знайдеться робота.

Ось тільки як їх, нещасливих, ощасливити? Як песимістів перевести в ранг оптимістів?

Підвищувати, скажете ви, якість життя в Україні. Можна. В деяких країнах так і роблять тамтешні уряди, але, звісно, на жаль, роблять лише для своїх громадян. А втім, підвищувати якість життя в Україні, це аж надто складно й морочливо. Простіше прийняти постанову: з такого-то числа місяця біжучого року всіх громадян України вважати такими, що не обділені щастям-таланом. А тому провести з усіма виховну роботу і переконати кожного громадянина в тому, що удачливим все ж таки краще бути, ніж навпаки.

А якщо деякі й після цього впруться на своєму (закоренілі песимісти) — що тоді робити? Правильно, проявити рішучість. В ощасливленні безталанних.

Слава Богу, маємо й приклад для наслідування.

У 1918 році більшовики Росії, побувши щось із рік біля захопленої ними влади, вирішили ні багато, ні мало, а всіх… ощасливити. Одним махом. Тож прийняли таку доленосну і разом з тим архірадикальну ухвалу:

"Железной рукой загоним человечество к счастью!"

І правильно. Так з ним і треба, з людством! Саме воно й не додумається попертися до щастя. Щоправда, чим все це закінчилося — відомо. Але ж не треба опускати руки. Що з того, що в більшовиків перший млинець пригорів. (Як, до речі, й решта). Можна й нам спробувати. Ось тільки залізної руки в нас, на жаль, немає. А без неї — чим поженеш інертне людство до примусових гараздів?

Хіба що до широкої — як колись любили апелювати — громадськості звернутися.

А вже вона знає (завжди знала), як діяти і що робити.

"Ми, мешканці такого-то будинку по такій-то вулиці такого-то міста, на загальному зібранні обговоривши ситуацію з ощасливленням нашого міста, підтримуючи таку вкрай необхідну нашому народові ініціативу уряду, ухвалили:

а) з 1-го числа біжучого місяця вважати себе щасливими!

б) Тих же несвідомих мешканців, які відмовляться себе такими вважати, негайно відселити з нашого будинку й, можливо, з самого міста, аби вони своїм безталанним нидінням не псували всенародної кампанії по ощасливленню нашого народу!"

За все тим же, вище згадуваним, опитуванням, 40 % українців сподіваються, що 2003 рік буде кращим для них особисто і для їхніх сімей. 32 % вважають, що рік буде кращим і для всієї України. Проте

погіршення для держави чекає кожен п’ятий (20 %), а 13 % готуються до найгіршого.

Отже, загалом 33 відсотки населення треба спішно оздоровлювати — всього тільки й клопотів для нашого уряду.

А тому, за роботу, товариші, панове-братове і добродії, по ощасливленню рідного народу!

Не забуваймо: щастя — це те, без чого людство поки що не може обійтися. Принаймні, нам, люди добрі, все ж таки бажано хоч іноді, а бути щасливими.

СКАНДАЛУ БЛАГОРОДНОМУ АНТАРКТИЧНОМУ ЦАРСТВІ

І спалахнув скандали за морями-океанами, за тридев’ять земель, у тридесятому Антарктичному царстві.

Щоправда, спершу Гарнесеньку звинуватили в подружній невірності. Не розібравшись, ясна річ. Гарнесенька була заміжнею і мала свого Єдиного, якому віддалася на все життя, а не так, як дехто — на один сезон. А втім, у них в Антарктиді, як і у всьому цивілізованому світі, — моногамія. Тож мусиш вік вікувати з одним.

І віддалася Гарнесенька тому Єдиному не просто так, а — з любові. А ось іншим вона віддавалася всього лише за камінці — ні про яку любов у другому випадку і мови не могло бути. То яка ж це подружня зрада? Любов свою вона ніколи не зраджувала — це вже точно. Старалася лише для сімейного гніздечка. А в світі пінгвінів вважається (і, що характерно, геть справедливо): затишне, надійне, і, головне, кам’яне гніздо — це сім’я. А міцне гніздо — міцна сім’я. А міцна сім’я — міцна колонія. А міцна колонія — міцне благородне Антарктичне царство. Що ж тут невтямки?

Отож гарнесенька, зміцнюючи гніздечко, зміцнювала сім’ю. Бо спробуйте без камінців-голишів облаштувати затишне сімейне гніздечко! В Антарктиді камінці, щоб ви знали, дефіцит із дефіцитів! У Антарктиді всюди лід і сніг, і вся вона врита льодовиковим щитом. Найсуворіша частина Землі, полярна пустеля! Взимку — мінус 30–40. Вітриська дмуть із швидкістю від 30 до 90 м/сек. Особливо лютують "шалені п’ятдесяті широти". Спробуй там без гнізда знести яйце і висидіти з нього пташат! У їхніх краях лише де-де надибаєш місцину без криги-льоду. А там — жодного камінчика! Все вже визбирали. А без камінців (себто без гнізда) і любові немає. Як дме з усіх боків — яка любов! Куди відкладати яйця, де висиджувати малят? В імператорських та королівських пінгвінів, правда, самці висиджують яйця й переносять їх на лапах, вигрівають під шкірною складкою черева, а от простим, не титулованим пінгвінам без гнізда не обійтися, їх прості пінгвіни викладають тільки з гальки, з камінців-голишів. А їх — обмаль. За кожний камінець — бійка. А чи винувата Гарнесенька, що її Єдиний — тюха-матюха? День походить-потиняється — хоч би тобі щось приніс! Спробуй з таким викласти гніздо і відповідно створити міцну сім’ю.

Але Гарнесеньку недарма так звуть, вона й справді Гарнесенька та звабливенька — у світі пінгвінів, звичайно. Чорна спина, коричнева манишка з переливом, білосніжно-еротичний живіт — картинка! Як пройде колонією перевальцем — рідко який пінгвін на неї не витріщиться! А захоче котрийсь (а він неодмінно захоче, як того захоче Гарнесенька) з нею шури-мури покрутити — будь ласка, крути! Такса відома й твердо-незмінна: камінець. Не знаєш де його знайти? Із власного гніздечка виколупай, то й матимеш любов.

Швидко чи ні, а невдовзі Гарнесенька перетворила своє гніздечко на найзатишніше і найміцніше у всій їхній колонії. Не гніздо, а фортечне укріплення! І Єдиний її задоволений, бо сам він не спромігся дістати будівельного матеріалу. То яка ж це зрада, пінгвіни добрі? За так Гарнесенька ще нікому не віддавалася (крім Єдиного, звичайно), бо за таке — це розпуста. До всього ж, додому несла той заробіток свій, до сім’ї. І пташата її тепер у надійному затишку ростуть здорові. У сусідів,

щоправда, гнізда чомусь як решета поставали, але що їй до того? Рада була, що в неї все благополучно.

Аж тут — скандал. На всю колонію. Ба навіть на все благородне Антарктичне царство! Гарнесенька подала позов на свого Єдиного, якому досі вірила та вірила! А що виявилося? Таке надійне, таке міцне, тепле й затишне їхнє гніздечко, з такими зусиллями і з такою… любов'ю створене Гарнесенькою, само почало перетворюватися на решето — дірка на дірці! Бо що виявилося? Доки Гарнесенька ходила до моря з малятами ловити рибу, її Єдиний тим часом тишком-нишком виколупував по камінчику з гнізда і розплачувався ними за шури-мури з пінгвінячими шльондрами!

Тепер на пронизливих антарктичних вітрах невдаха-донжуан, обскублений по саме нікуди, гнеться майже голяка — хай знає, як дружину зраджувати! От і спробуй з такими невірними та зрадливими жити в благородному Антарктичному царстві, побивається Гарнесенька.

Але Гарнесенькій від того, ясна річ, утіха мала. Адже знову доведеться їй лагодити сімейне гніздо, зруйноване тим аморальним, тим… тим безсоромним розпусником, зрадливим її Єдиним!

ПАЛІННЯ В ЛІЖКУ. І ЩЕ ДЕЩО…

З коханцями Вені не таланило — все з шкідливими звичками попадалися. Себто курці. Після забавки такі відразу ж — ще в ліжкові — хапалися за сигарету. Кайфу їм, бачте, замало! А Веня (хоча їй кайфу та нірвани й так вистачало!) теж, буває, не стримається і за компанію задимить. Одне слово, з ким поведешся… Так і знадили її коханці, прилюбилися їй сигарети.

А вдома чоловік, ніжно цілуючи дружиноньку свою, скривиться, як середа на п'ятницю:

— Ти ж слово давала більше не курити, — почне її совістити.

Вені й справді тоді совісно стає, що вона — в принципі порядна — так безпардонно обманює чоловіка.

— В останній раз, любий, — щораз ніжніше щебетала. — Що вдієш, як і кожна женщина, я теж слабка. Але даю слово честі більше не буду палити.

Останній раз Веня поклялася най-найстрашнішою клятвою, навіть слово честі дала (останнє-преостаннє!) не вживати тютюну та берегти своє здоров’я, а що з того? Знову трапився їй курець — от невезуха! Як і попередній, він теж після любощів у ліжку задимів, пускаючи кільця диму до стелі — кайфував, гад! Веня не стрималась і собі в нього сигарету стрельнула, теж з насолодою задиміла.

— Хороше лежимо. — перефразував коханець чийсь вислів і Веня, жадібно затягуючись, підтвердила: так, хороше!

А тоді раптом засміялась.

— Ти… чого? — подивувався він.

— Уявила свого… єдиного, — після сміху, щоправда, ледь не схлипнула. — Я ж його оце нахабною обманюю — давала слово не палити і… Ой, розлютився б він, якби побачив мене в твоєму ліжкові… Із сигаретою в зубах.

Коханець заходився заспокоювати Веню, але Веня вже не могла заспокоїтися — совість їй муляла.

— Бідолашний, він уже стомився боротися з моєю триклятою пристрастю до тютюну. Звісно, він правий, це — шкідлива звичка, але ж

іноді, — посміхнулась крізь сльози, — так хочеться... шкодничати. Тим більше, я ж богиня.

Повне ім’я її було досить рідкісним як для слов’янського вуха: Венера і Веня (так вона себе звала і так її звали) навіть десь чула, що в якомусь там Римі — все ліньки дізнатися, де ж він, у яких краях той Рим? — так, буцімто, звалася колись богиня кохання та вроди.

Того вечора Веня прийшла додому дещо пізнувато, правда, перед тим подзвонила чоловікові, аби не хвилювався: затримується на роботі, надурочна, а це — заспокоїла його — подвійна оплата (тут Веня не кривила душею, плату вона й справді брала подвійну), роздяглася і тільки-но хотіла було в самих трусиках шмигнути у ванну, аж глядь, а на ній — ЖАХ! — чоловічі труси... Т-туди!.. (бідна жінка в екстремальних умовах іноді дозволяла собі й не такі вислови) — Веня й обімліла. А єдиний, як на гріх, витріщився на ті, явно чужі, труси на її звабливих тілесах, як баран на нові ворота. (Якби ж то був чемним та вихованим джентльменом, міг би й очі відвести!)

"Дідько б забрав тих електриків! — вилаялася подумки Веня. — Взяли моду енергію ночами, коли й так темно, заощаджувати, світло вимикати".

Одягалася вона в темряві, не дивно, що й переплутала...

"Треба подати на електриків до суду, — подумала Веня в розпачі. — Хай компенсують мені моральні збитки..."

Чоловік її, все ще витріщаючись на чужі труси на тілесах своєї половини (кращої притому), ніяк не міг оговтатись. Ні, таки треба подати на електриків до суду — ач до чого довели чоловіка!

Чим би воно закінчилося — невідомо, якби Веня, напружено думаючи, як з гідністю й честю вийти з ситуації, що склалася, чисто

механічно не дістала з сумочки пачку сигарет та запальничку і таки механічно задиміла…

— Хі-і-і… — нарешті почав отямлюватись нещасний чоловік. — Ти, — йому явно забракло повітря. — ти… П-палиш? Себто куриш?

Тільки тут Веня нарешті збагнула, що вона — мало їй чужих трусів! — натворила. Ой, що ж тепер буде?.. Скандал? Ураган?

— Як ти… посміла?! — не на жарт розійшовся чоловік. — Ти ж слово мені давала!..

— Яке? — безневинно прощебетала Веня, бо й справді в ту мить не пам’ятала, коли кому вона… теє… До всього ж слів честі у неї було багато, на кожний день, на кожну пригодоньку, і вона їх завжди легко давала-роздавала і так же легко про них забувала.

— Не курити! — кричав чоловік: — Давала?

— Ну… давала, — думаючи про своє, змушена була щиросердно зізнатися дружина.

— І ти… не дотримуєшся свого слова? — вкрай був подивований чоловік. — Тихцем од мене смокчеш цю гидоту?

— Я-яку? — жахнулась дружина і подумала: невже він і про це знає?

— А ці… сигарети. Зрештою, скільки разів тобі товкмачити: куріння шкідливе для організму! Востаннє застерігаю: дала слово — тримай його! Ще раз спіймаю з цигаркою в зубах — ображайся на себе!

Чоловік виголосив — доки Веня у ванні міняла труси, чужі на свої — добрячу лекцію, актуальну й животрепетну, про шкоду від куріння, і

Веня мусила дати йому найостанніше чесне-пречесне слово більше не вживати тютюну.

Тільки тоді чоловік нарешті заспокоївся і ніби повірив — теж, мабуть, востаннє — своїй ненаглядній.

Другодні Веня з роботи подзвонила коханцеві, говорила коротко й рішуче, все перед тим добре зваживши:

— Значить так, г-голубчику! Затям: все! Що все? Та з курінням. Я вирішила по-справжньому взятися за свої шкідливі звички. Віднині ніяких сигарет у постелі! Ні, ні! І не спокушуй! Слово честі, що його я дала своєму єдиному, — а я його шаную і ціную, бо кращого за нього у світі немає! — я врешті-решт мушу дотриматися. Інакше, чого я тоді варта? І ще одне. Придбай свічки. Із запасом. Бо ті… — тут вона вжила таке слівце, що автор, будучи цивілізованим, не наважується його вжити, — ті… знову економлячи енергію, можуть вирубати світло, а я знову в постелі переплутаю труси… До завтра, мій любий! І пам’ятай: із сигаретами — зав’язую. І свого чоловіка коханого більше підводити не збираюся! Дала йому слово честі — буду його тримати!

ПРО БІКІНІ

та ще… гм — гм… про дещо, та про те, що треба щодня милуватися чарівними принадами дружини. Своєї!..

— Своєї??? — ледь чи не в розпачі вигукнув мій приятель, як у нас зайшла мова на цю делікатну тему. — Ну ти, вибачай, і даєш! Своєї! Хоча… Воно і в своєї, якщо об’єктивно, то дещо… гм-гм… є. Не сперечаюсь. Згоден. Але в чужої… гм-гм… тих чарівних зваб-принад ще більше. Чому так? Не знаю. Мовби ж і порода одна й та ж, що твоя жінка, що чужа, а бач… В чужої завжди більше… Ну, отих самих… принад. Так воно чогось заведено. А може, я помиляюся, га? Може, і в своєї отих самих… принад не менше, га?

Зрештою, ми зійшлися з приятелем на тому, що чарівних принад у своєї дружини ще більше — просто не кожному чоловікові їх дано бачити. Себто, кожному чоловікові їх треба заново відкривати. У своєї, ясна річ. Бо в чужої (чужих)… А втім, до суті.

Тобто про бікіні. (Для тих, хто не знає: бікіні, це така… гм-гм… інтимна частина жіночого туалету, яка… Але — не буду, не буду, бо таких, хто б не знав, що це таке, думаю, нема).

Так ось про одного 52-річного австралійця, якого бікіні ледь було не відправили на той світ. Збирав він на пляжах свого містечка (курортного!) черепашечки. Безневинне, скажу вам, зайняття. Корисне, бо — на свіжому повіті. Та й нервову систему добре заспокоює. Але… Але на тих пляжах курортниць! Черепашечок з-за них не видно. Та ще й у бікіні… Не черпашечки, а — курортниці! А бікіні на них!.. Тільки й того, що назва. А насправді — ніякого бікіні, лише якісь там поворозочки. Та ще клаптик спереду — трохи більший за ніготь великого пальця путнього чоловіка. Спробуй на таких бікіні та не погоріти!

На свою біду, той збирач черепашечок, забувши про обережність, так надивився на ті бікіні на розкішних, звичайно, тілесах представниць прекрасної половини роду людського, та на їхні загорілі сіднички і ще на дещо, що з ним таке сталося, таке… Одне слово, схопив чоловік інфаркт! Хоча сам і винуватий! Щоб знав, як витріщатися на бікіні, коли збирав оті самі черепашечки.

Сяк-так оговтавшись аж у лікарні, бідолаха почав вимагати, аби лікарі видали йому довідку, що інфаркт у нього стався він… Так, так, від "надміру збуджуючих моментів". Що, мовляв, до того у нього ніколи не було подібного із серцем. "Хіба що, — зізнався, — перехоплювало подих, як дивився на напівроздягнених дівиць".

Найняв потерпілий адвоката і подав позов у суд. На місцеву мерію. При чім тут мерія, запитаєте ви? Хіба вона ходить у бікіні?

ПА при тім, що вона не слідкує, у яких бікіні розгулюють а пляжах різні там дівиці. Виявляється, ту модель бікіні, що його ледь не довела до ручки, заборонено носити на відкритих пляжах Іспанії, Португалії та США. В Австралії ж дозволено, ось чому бідолаха й опинився на межі життя і смерті — через ті бікіні.

Тож або хай мерія виплатить йому компенсацію, або хай заборонить різним фіфочкам ходити у тих бікіні там, де він збирає черепашечки…

Що ж, шкода чоловіка. Справді, дівиці таке зодягають, що й залізного можуть до чого завгодно довести!

За рятунком мерія звернулася до різних, значить, спеців з цього… е-е… профілю. А вже ті, закоренілі в своїй науці типи, заявили, що

а) з медичної точки зору молоде (оголене!) жіноче тіло, це, мовляв, здоров’я всього чоловічого населення планети Земля;

б) що наука вже випробувала вплив голих жіночих тіл на стан здоров’я добровольців (під час експерименту) і виявила, що

в) сексуальне збудження прискорює серцевий ритм і значно покращує кровообіг, що

г) десятихвилинне милування голими цицечками (чи стегнами, сідничками) виявляється (виявляється!) за цілющими властивостями для бідних чоловіків рівнозначно півгодинним акробатичним тренуванням…

І що взагалі, той, хто щодня милується (бодай і по 5 хвилин!) голим жіночим тілом, довше живе. Адже у нього удвічі менший ризик схопити інфаркт чи інсульт. Але головне, застерігає всезнаюча наука — регулярність! Не раз там на рік подивитися, а кожний чоловік, вважає наука, мусить привчити себе щодня в один і той же час кілька хвилин

милуватися принадами жінок (це ж треба ще мати те, що ним милуються!), і все буде добре. Чи по-їхньому о’кей!

І чоловіки довго-довго тоді житимуть. Разом, до речі, із жінками.

Тож суд ухвалив:

Перше: якщо ти йдеш на пляж збирати черепашечки, так збирай їх на здоров’я, нічого на бікіні витріщатися! Логіка є? Є!

А якщо вже й витріщаєшся, так радій, як тобі й належить радіти, коли ти бачиш голе жіноче тіло, бо для чоловіків — це саме здоров’я!

Друге: якщо вже тобі так небезпечно дивитися на те… бікіні (на голому жіночому тілі, звичайно), то нічого тоді пертися на пляж. Купи бікіні для своєї дружини і милуйся ними стільки, скільки захочеш — без шкоди для власного здоров’я. Як впевнений високоповажний суд, — най здоровим він буде! — ніякі інфаркт, якщо, звичайно, чоловік милуватиметься бікіні на тілесах своєї дружини, йому в такому випадку не загрожують.

Спробуйте, шановні чоловіки! І на бікіні надивитесь, і на різні принади своїх дружин (своїх!) заодно надивитесь і, головне, — ніяких тобі інфарктів!

ЩОБ УСЕ У НАС БУЛО "ДУЗЕ-ДУЗЕ ХОЛОСО"

Нарешті й Урана посіла… Ні, ні, не одне з перших, а таки точно перше-щонайперше місце. У світі.

Поки що, правда, лише по сексу. На жаль.

Тобто, пардон, на щастя. Бо хіба ми не козаки? Чи нам звикати до інтимно-оздоровчих стрибків у гречку? Адже всі ми Бубки з цього виду стрибання.

Та й не все ж нам і задніх пасти. Серед африканських країн. Коли можемо й першими бути. Серед європейських. І взагалі — будь яких. Що з того, що по любощах? А хай вони, високорозвинені країни в цій, так би мовити галузі та позмагаються з нами! На виробництві й дурень, даруйте, може трудитися, а ви спробуйте в іншому місці достойно потрудитися. В інтимі. В любострастях. Тож бо!

А ми перші не по якомусь там… високому рівню життя (кого цим нині подивуєш?), а по любощах-милуваннях попереду світу усього. Що не кажіть, а нам і самим невтямки, з якого дива нас аж на перше місце у світі виперло. Чи в нас сексуалізм підвищений? Хтивість? Досі спільнота світова була переконана, що ми в Україні тільки тим і зайняті, що гадаємо, як нам вижити та ридма ридаємо, що бідні, а ми тим часом ще й хтиві. На здоров’я!

Так що ми, українці, нарешті, можемо й носа позадирати, кирпу свою викирпити. І що з того, що в 11-томному Словнику української мови до слова секс наводиться лише один-єдиний приклад. До речі, звідки б ви думали, його взято? З "Комуніста України" (№ 4, 1968 р., стор. 83). А то розпатякались: комуністи, мовляв, проти сексу! А якщо й виступають за любов, то лише до їхньої рідної комуністичної партії та її вождів-керманичів. А вони й про секс писали. Ось приклад:

"Буржуазія, що погрузла в пороці, посилено тягне за собою і молоде покоління, заражаючи його паталогічним сексом". А ви — комуністи… секс і не згадують. Згадують, та ще і як! Що, спіймали облизня? Так вам і треба!

Та й ми хороші. Валили, валили все на кляту буржуазію, а самі тим часом тишком-нишком перше місце у світі! По все тому ж сексу! А ніби ж

зовсім недавно за пріснопам’ятної есесесерії (а ми ж були її частиною. Та ще й якою. Друге місце займали в тім кагалі народів!) заявляли: в СРСР немає сексу.

І ось вам…

Справді, немає. Але — СРСРа, а в нас перше місце по все тому ж сексу. Метаморфоза та й годі!

А зробила це нечувано-разюче (ледь чи не карколомне) відкриття американська соціологічна агенція "Рупер старч". Виясняючи, громадяни яких країн задоволені любощами, а яких — не задоволені, агенція опитала в 30 державах світу (розвинуті країни і т. зв. країни третього світу) 20 тисяч чоловіків та жінок віком від 21 до 50 літ і ось що виявилось.

В число лідерів країн, чиїх громадяни і громадянки, виявляється, сексуально задоволені аж-аж, Україна не просто увійшла, а зайняла серед них перше місце!

За нею — Аргентина, потім Бразилія та Угорщина. А ось групу секс-невдах склали — і хто б міг подумати — Німеччина та Італія.

Але ось що цікаво. І — симптоматично. За даними соціологів "Рупер старч", чим вище сексуальне благополуччя країни (себто її громадян та громадянок), тим нижче у тій країні матеріальне благополуччя. І — навпаки. Чим вищий рівень економічного розвитку, чим заможніше в країні живуть люди, тим більше в тій країні сексуально… незадоволених. Диво та й годі! Благополуччя в тебе є, а сексу немає. Секс у тебе є, а ось благополуччя катма! Виходить якесь зачароване коло: погано живеш — добре в сексі, добре живеш — із сексом кепсько. Як кажуть: Клим дома, Хоми нема, Хома дома — Клима чортма! У світлі цих фактів напрошується мало престижний для нас висновок: мабуть, ми тому й зайняли перше місце по любострастях, що ми чи не найгірше в Європі

живемо. Одне слово, не було б щастя, так нещастя допомогло. Отож і виходить, як у тому анекдоті, що за есесесерівських часів був у нас вельми популярним.

На передовий завод прибула японська делегація. Їй показали все — від цехів до заводського дитячого садка. Японці кивали і ввічливо посміхалися. Коли ж їх запитали, що їм найбільше сподобалося, відповіли посміхаючись:

— Діти у вас дузе-дузе холосі.

— Ну, а в цехах, що вам запам’яталося?

— Діти у вас дузе-дуза холосі.

— А що ви скажете про нашу продукцію?

— Діти у вас дузе-дузе холосі, а все, що ви робите руками, знацно хузе…

Громадяни України! Брати і сестри! Парубоцтво і дівоцтво! Чоловіцтво та жіноцтво! Дорогі співвітчизники! Вітаючи вас із першим місцем у світі по любощах, закликаємо і далі докладати всіх зусиль, аби втримати його і в наступні роки. Не ликом же ми врешті-решт шиті! А тому давайте з любов’ю трудитися на любовній ниві, щоб у нас у цій… гм-гм… галузі і надалі все було "дузе-дузе холосо" (приклад тому — наші чудові дітки, а вони в нас і справді чудові!). Уміємо ж ми ударно трудитися на інтимному фронті, чого ж пасуємо на інших, менш романтичніших та приємніших? Тож давайте так трудитися, аби і те, що ми робимо руками, у нас було не гірше за те, що ми робимо іншими… гм-гм… своїми органами.

Зайняли перше місце по любові, давайте займемо таке ж місце і в інших галузях (не сексуальних) життя нашого. Наприклад, у сільському

господарстві, на виробництві тощо. Ось тоді нам і справді буде кругом "дузе-дузе холосо".

ХВОРОБА ПІД НАЗВОЮ ЛЮБОВ

"В муках любові стою край вікна".

В. Сосюра.

Ні, ні, мова у нас піде не про ту любов, що її так палко й самовіддано оспівав колись (чи змушений був?) Максим Рильський ("І в дійсність радісну, як юність і любов, Він (Комсомол) учнем Партії коханим увійшов")., і не про ту любов, що за свідченням Олеся Гончара "рухає наші арії вперед" ("Гаряча братерська любов до всіх трудящих людей на землі"), — ні і ні.

А піде у нас мова-розмова про ту любов, що прозаїчно, але точно тлумачиться як "почуття глибокої сердечної прихильності до особи іншої статі, кохання". ("Поранив козак серце не в хороброму бою, а в нещасливому коханні; замутили любощі та ревнощі йому голову" — І. Волошин). Одне слово, про "стосунки між чоловіком і жінкою, викликані сердечною прихильністю..."

Стривай! Сердечні? Хіба сердечні, хоч традиційно так споконвіку і вважається, а тому всі пертурбації стійко валять на бідне серденько? Адже у світлі нових даних науки любов — це щось трохи інше, аніж звичайна сердечна прихильність. Ось новітнє (най-найточніше!) визначення учених спеців: "Стан прострації, незбагненна ейфорія — все це чіткі ознаки хвороби під назвою любов".

А далі — більше. Британські біологи дійшли висновку, що любов — це не що інше, як специфічна активність головного мозку.

А як же тоді з порадою Поета: "Кохайтеся ж, любітеся. Як серденько знає". Виходить, серденько якраз і не знає, бо воно у цій справі взагалі ні при чім. А що ж тоді (чи хто?) при чім?

Під час експериментів піддослідним показували фотографії їхніх коханих. І миттєво в них (при погляді на фото своїх симпатій) активізовувалися чотири ділянки головного мозку, які залишалися у спокої при погляді на фотографії із зображенням просто друзів, знайомих. І пожвавлювалися ті ділянки в частині мозку, яка зазвичай активізовується при вживанні "веселеньких таблеток".

На основі цих даних специ з антропології дійшли висновку, що любов ділиться на три етапи: хтивість (жадоба володіти), романтизм, симпатія (прихильність). На першому етапі задіяні гормони, подібні до тестостерону. Романтичні відносини пов’язані з такими хімічними реакціями в головному мозку: сфокусуй свою енергію на одній людині. Третій етап зумовлюється речовиною скитосином. Досить його штучно ввести в організм, як піддослідний, котрий до того і думати про любов і не думав (та й предмета для любові не мав), відразу ж відчує, що він… закохався. Якщо ж речовину блокувати, піддослідному краще стає, коли він самотній.

А тепер щодо "вічного кохання". Один професор Корнельського університету запевняє (досліди його в цьому переконали): коли з’являється любов, у головному мозку спостерігається різке збільшення концентрації трьох хімічних речовин: допаміну, фентилтиламіну і скитосину. Цитуємо: "Під час спостереження за кількома тисячами пар вдалося з’ясувати, що концентрація цих речовин досягає свого максимуму протягом 18–30 місяців знайомства. А потім… зменшується. Любов, з хімічної точки зору, стає просто звичкою". От вам і "вічне кохання".

Ще цитата (слабосилих просимо не читати): "Але існує ще більш вражаючий результат досліджень, встановлений вченими: характеристика любовних емоцій ідентична найсильнішому

психічному… розладові". Недарма ж про закоханих кажуть: "Сходять з розуму від любові". (Згадаймо Котляревського: "Енея так вона любила, Що аж сама себе спалила", — оце любов, цур їй, пек!). Ще цитата: "Справді зійдеш (з розуму), якщо кров закоханої людини втрачає до 40 відсотків протеїну — необхідного препарату, що допомагає другій хімічній речовині — серотоніну забезпечувати обмін інформацією в нервових клітинах". (А без такого обміну вони працюють не в загальному злагодженому "оркестрі", а кожне по-своєму, що й веде до розладу психіки". Виявляється, серотонін у роботі головного мозку відповідає за багато аспектів його діяльності: регулювання сну, сприймання болю, врівноважує емоційну та сексуальну поведінку. "Нестача серотоніну викликає в закоханих безсоння, готовність до фізичних і психічних болів. А це веде до дисфункції, тобто порушення нормальної роботи головного мозку, що згодом переростає в захворювання".

Ух! Проте італійські вчені пішли ще далі. (Хоча куди вже далі?) Отже — досить взяти лише краплю крові, і якщо в результаті аналізу виявиться нестача відповідних протеїнів, то ви вже точно закохані. І можна навіть встановити, до якого ступеня.

То, виходить, любов — бодай і най-найпалкіша — це всього лише хімія?

Чи не тому І. Франко колись "скаржився" на нерадісну свою любов? ("Я теж люблю. Палка, важка, нерадісна моя любов; Вона, мов слабкість десь яка, Ввійшла мені вже в кість і кров").

Жах, жах! То що ж нам (вам) робити, якщо любов виявляється лише хімією, реакцією її речовин у головному мозку? Наявністю різних там протеїнів (фентилтиламінів, допамінів, скитосинів тощо). А те, що радив Поет: "Кохайтеся ж, любітеся. Як серденько знає". Перевірено (хоча міни — можуть бути). Доведено: інших порад людство поки що не знає.

Не беріть прикладу з героя І. П. Котляревського, який "жінок любов’ю не морив". Моріть! Це далебі краще, ніж не морити взагалі.

Як казала одна з практичних героїнь Ю. Яновського: Любилася я з моїм так, що швидко вже почала сподіватися на вагітність".

На здоров’я! Бо якщо любов це й справді хімія і, взагалі, хвороба, то хвороба, смію вас запевнити, одна з най-найкращих, та хвороба, від якої Боже вас борони видужувати.

Хворійте собі на щастя, на радість, на світлу днину у вашому житті!

КОЛИ ТЬОХКАЛИ СОЛОВЕЙКИ І ЧОЛОВІКИ КОХАЛИ ЖІНОК...

Полюбив якось один класик української (тоді — радянської) літератури та просту селянську жінку... Ні, ні, ви не думайте, що, мовляв, якщо він класик, так уже йому й до жінок — бодай і до чужих — зась?.. Хе! Не на того натрапили! Від простого народу класик ніколи не відривався — особливо, від того, що в спідницях.

Та й що з того, що він класик? Вона, може, теж молодичка — клас!

Звали її Настею. Проста-простісінька жінка, а бач... Самого класика рідної літератури полонила. Чоловік її, правда, на той час кудись завіявся — до Росії подався на лісорозробки чи що? І доки він там за довгим рублем ганявся, Настя його тим часом і влаштувалася до того класика покоївкою — прибирати там, постіль йому стелити тощо. Та, зрештою, треба ж було і їй гроші заробляти — підробіток для сім’ї ніколи не зайвий. А дача того класика була неподалік їхнього села — скільки там ходу! Як кажуть, і дома, і замужем.

Ну, стелить вона йому постіль, стелить місяць, другий. І одержує не менше, як її чоловік на клятих лісорозробках. Платив їй класик (хоч і казали, що він взагалі скупий) добре — спершу, правда, самими лише

грошима. Він добряче заробляв, серед письменників України вважався багатієм. Мабуть, так воно й було. До всього ж класик і з себе вдатним був. Можна сказати, навіть гарним, п’ятдесяти з чимось літ, а на вигляд) ледь за тридцять. Одне слово, в розквіті — і слави, і всього іншого. Зжавши відзначався елегантністю та галантністю, завжди гарно зодягнений — як надіне білий костюм, так жінки й липли до нього. А був він тоді удівцем, тож скаржився на самотність, що постіль у нього, мовляв, холодна…

Ну, постеле йому Настя постіль, він коньячок поставить імпортний, французький чи що? — ще дещо виставить і запрошує її "розділити з ним його скромну удівцеву трапезу". Настя й ділила — а що бідна жінка мала робити? Шкода було класика української (тоді ще й радянської) літератури з його самотністю. Тим більше й вона була тоді самотньою. Та й класик, незважаючи на те, що вона проста селянська жінка соловейком поетичним біля неї заливався. Розливаючи дорогий коньячок, яких тільки класиків їй не цитував. Починав неодмінно з Панька Куліша:

Уродилася Настуся —

Любо подивитись.

Із личенька рум’яного

Хоч води напитись…

А вона ж не дерев’яна була, душу мала (крім усього іншого) чуйну і до поетичної класики вразливу. А Панько Куліш наче про неї колись написав. Та й Максим Рильський від нього не відставав:

В кімнаті білій спить Настуся.

Світанок стукає у скло

Рожевим пальцем…

Світанок часто і застукував їх за тим… гм-гм… поетичним зайняттям. До всього ж класик вдавався ще й до народної поетичної творчості, а вже народ, як відомо, скаже — як зав’яже:

Ой як будеш ти, Настушко,

Покірненька. Буде твоя голівонька

Спокійненька…

Настіна голівонька від такої поезії та ще коньячку завжди була хмільненькою і світ їй тоді справді здавався чарівним. Тим більше, чоловік її ніколи не був здатним до таких ніжностей поетичних…

І все було б добре, і Настя була задоволена своєю роботою. (та й стільки там того діла — постелити класику рідної літератури постіль та розділити з ним скромну його вдівцеву трапезу), як десь через півроку (Ой леле! Коли ж вони пролетіли — півроку?) негадана вість: повертається із заробітків чоловік, про існування якого вона, правду кажучи, за тим стелінням постелі вже й забувати почала.

А чоловік повернувся як пес приблудний — з опущеним хвостом. Що заробив в Сибіру на лісорозробках, те там і пропив. Тож мучається чоловік, як про те ненаглядній своїй повідати, аби не вразити її наповал? Аж тут йому кажуть: доки ти, кажуть, позауманню тинявся, твоя Настя справно стелила постіль класику української літератури. Надихала, так би мовити, його на подальші шедеври. Додому поверталася завжди під ранок, городами, лисицею крадучись (та хіба від сусідів сховаєшся?)

Що бідному чоловікові в такій ситуації робити — відомо. Як кажуть, не він перший, не він останній. Побіг невдаха до сільмагу, на останню десятку білого міцного набрав і сам добряче набрався. А тоді до жінки:

ага, кричить, доки я Родінє ліс валив, ти класику української радянської літератури постіль стелила?..

Бідна жінка втекла з хати (а що їй лишалося робити?), а чоловік, допивши рештки біоміцину, взяв замашну довбню і подався на дачу до того класика, якому його жіночка, стелила, значить, постіль…

Була друга чи тертя година чудової української ночі, коли невгамовно тьохкали соловейки, а чоловіки кохали своїх жінок.

Тієї ночі класику не було кого кохати, тож він, згадуючи Настю, покачався-покачався самотнім та якось і заснув, нічого лихого не підозрюючи.

От прийшов ревнивець до пишних дачних пенатів класика української літератури, а металеві ворота із середини заперті. От він, не довго думаючи, розмахнувся довбнею та з усього маху — г-га-ах по тих воротах! Аж загуло навколо. Передихнув, розмахнувся довбнею та знову — т-тр-рах!.. І пішов молотити довбнею по воротах

Проснувся класик від того гармидеру, все збагнув, крутиться-вертиться в ліжку, а гахкання й не затихає. Він, бідолашний, вже було й вуха спробував заткнути — де там! От влип, думає. І взагалі, інтересна виходить картина. Він — визнаний класик української і радянської літератури, людина відома на увесь Союз, творчість його в школах та вузах вивчають, в історії літератури він зайняв солідне місце, ще й Спілку письменників очолює, депутат не одного скликання, член президії КПУ і самої КПРС, академік, лауреат багатьох державних премій. Відомий громадський діяч. Одних орденів Леніна в нього щось більше півдесятка, видав кілька багатотомників. Член Всесвітньої Ради миру і… І тут раптом таке…

Ну, викличе він міліцію, до нього вона примчить не забарившись. Якщо вже не мчить — ач яке бахкання здійняв той некультурний тип. А

далі що? Міліція складе протокола, вранці його викличуть в ЦК-а на розмову до першого… Мда-а… Треба якось миром зам’ята скандали, токи той ревнивець не зґвалтував усі дачі, а з ними й село. Ну й підібрала ж Настя собі чоловіка!..

Отож, вийшов класик із своїх пенатів (нічка, місячна та гарна — як на замовлення!), спинився зі свого боку воріт на безпечній відстані, аби той… нервенний і його довбнею не шарахнув.

— Здрасті… — обережно і чемно так почав. — Ви, шановний, здається, щось хотіли мені сказати?

А чоловік шановний — нуль уваги, знає своє робить — трах і трах у ворота. Ну, це вже занадто. Класик аж дозволив свобі трохи розсердитись.

— Чого це ви, шановний, трахкаєте серед ночі у мої ворота?

А той як гаркне ледь чи не на все село:

— Ти мою жінку ночами трахкав і тобі нічого, а мені у твої ворота трахнути не можна?

"Взагалі — логічно", — змушений був зізнатися класик.

— Можна, бодай трохи тихіше, — попрохав. — Люди сплять, ви їх побудите.

— А я це й хочу зробити…

Еге-ге, занепокоївся і без того занепокоєний класик, таки побудить, довбня в нього важенна, а сам він… безкультурний… Доведеться… рублів п’ятсот йому відкупного дати…"

— Я згоден компенсувати деякі... е-е... моральні збитки...

У відповідь — трах-бах!

Бідні ворота! Шкода було воріт.

"Кепські справи, — занепокоївся кавалер більш як півдесятка самих лише орденів Леніна. — Була не була — запропоную тисячу..."

— Послухайте...

— Та ні, це вже ти с-слухай! — тр-рах! — Ледь ворота втримались.

"Дві, — поспішно вирішив про себе член ЦК-а керівної і спрямовуючої. — Шкода воріт. Ворота ж не винні..."

— Послухайте...

— Я вже наслухався, що ти тут із моєю жінкою видєлував, доки я в Сибіряці вкалував!..

"Дам три тисячі", — поспішно подумав член президії Всесвітньої Ради миру.

— Ти мою жінку...

— Та чув уже, не глухий, — поспішно вигукнув класик і, озирнувшись, поспішно перейшов на шепіт: — Чого кричати? Кожний конфлікт можна тихо та мирно владнати.

У відповідь теж саме трахкання. Ворота (шкода було воріт) вже ось-ось репнуть. Ні, ворота треба було рятувати, ворота, принаймні, не винні... І вирішив запропонувати чотири тисячі відкупного.

Тр-ра-ах!..

"Рознесе ворота й село зґвалтує, — занепокоївся класик, загледівши кілька вже освітлених вікон. — Дам чотири п’ятсот!.."

Тр-р-ах!!!

"Діло — швах! — в розпачі класик. — доведеться давати п’ять..."

— Послухайте, шановний, ворота ж не винні...

— Впораюся з воротами, до тебе доберуся...

"Шість, — твердо вирішив класик (воріт було шкода, не винні ж ворота) і аж жахнувся своєї щедрості нечуваної — це ж ціла машина! Потрахкав довбнею і заробив..."

— Скільки? — нарешті запитав ревнивець, але довбню над головою все ще тримав напоготові, ворота вже була перехняблені... — Кажи швидше, бо зараз твоїм воротам — амбець! (Він, правда, вжив інше, більш популярніше слівце, яке автор, будучи цивілізованим, не зважується навести).

Класик уже хотів було назвати "шість п’ятсот..." (гроші він мав), але в останню мить його наче щось за рукав смикнуло: не квапся, поцікався його ціною...

— А на вашу думку, скільки? — запитав з острахом — раптом назве тисяч десять? І нічого не зробиш, доведеться платити.

— Давай... — чоловік, певно, напруживши всі свої мозкові звивини, щось таки звідти видобув: — Давай... півлітру!

— Тобто… чого? — вкрай розгубився класик.

— Та вже ж не пива і не білого міцного, — аж розгнівався чоловік. — Настя моя — не остання баба, гони півлітру горілки!

Незважаючи на свою солідність, класик метеором метнувся до будинку і тим же макаром назад повернувся, несучи в кожній руці по пляшці. Та не горілки, а — коньяку імпортного.

— Ось… прошу.

— Обидві? — аж подивувався чоловік.

— Обидві. Для доброї людини і двох пляшок не шкода.

— Так би відразу, — вже подобрів чоловік. — А то… воріт йому шкода. Не за ворота беру, за Анастасію…

— Настіньку? — не второпав класик і миттєво прикусив язика.

Жінку того чоловіка, як вона стелила йому постіль, він називив не інакше, як Настусенькою, Натонькою і навіть Стасею, Стасунькою. І навіть — Тусею, Тусенькою… Але в даній ситуації вирішив не вдаватися до зайвої лірики. Та й чоловік не став чекати од нього лірики, схопив дві пляшки (ще передумає класик, щедро відвалив!) і наче розтанув в пітьмі ночі, лишивши класику на згадку про себе свою розчудесну довбоньку…

Майже до рану не міг заснути тієї ночі розтривожений класик. Качався самотній в холодній, якійсь аж неприкаяній постелі, відчуваючи, як йому поруч не вистачає покоївки Настусеньки…

Уявив її тепле, покірне тіло з усіма звабами, пристрасні обійми і геть прогнав сон. Правда, на душі в нього навіть від спогадів зробилося гарно так, гарно...

"Дурень, — зрештою подумав він на адресу Настиного чоловіка. — У якусь там пляшку якоїсь там горілки оцінив свою Настусю... Неборака навіть не підозрює, що його Настуся варта всіх скарбів світу..."

У відчинене вікно долинало ніжно-завзяте соловейкове тьохкання.

"Напевне ж своїй пернатій Настусеньці витьохкує, — подумав він не без заздрощів. — Щасливий... А тут спробуй потьохкати, як деякі бігають з довбнею..."

ВИДЕЛКА ПІД СТОЛОМ

Етикет — французьке слівце, що означає усталені правила поведінки в товаристві, що можна робити (наприклад, за столом), а що й зась! І немає в етикеті дрібничок, тут усе важливе. Якщо етикет велить поводитись так і так, то й поводься, будь добрий, так і так, бо інакше можеш вклепатись аж-аж! Як ось і сталося з одним нашим вельми респектабельним і солідним паном Півняком. Зразковим, до речі, сім’янином, який, виявляється, на свою біду не знав елементарних азів етикету.

Зустрічали ми нещодавно Новий рік. Ну, сіли за стіл, тост проголосили, випили, на закусь налягли. І тут у пана Півняка випадає з рук виделка. І летить, клята, аж під стіл. Що говорять правила етикету з цього приводу? А те, що діставати в подібному випадку виделку з-під столу не рекомендується. Не треба й вибачатися — ах, який я, мовляв, незграба тощо, — а всього лише з посмішкою попросити у господині нове знаряддя для їди. А що пан Півняк утнув? Зігнорувавши правила етикету (а може, він їх і не знав, бідолаха?), поліз під стіл діставати злощасну виделку. А там тіснота — не повернутися. Та все ноги, ноги,

ноги… Чоловічі і, що небезпечно, жіночі. А вони — як міни, підірватися на них дуже легко. Тим більше, й виделка впала за чиюсь ніжку в дуже коротенькій спідничці. Щоб дістати пропажу, пану Півняку треба однією рукою за щось ухопитися. Ніжки стола далеко од нього, а чиясь ніжка — як швидко виявиться, пані Соболевської, — поруч. Не довго думаючи, пан Півняк і вхопився своєю п’ятірнею за колінце пані Соболевської. Взявся, правда, не з якоюсь там, прости Господи, грішною метою, бо ж не сексуальний він вар’ят, а виключно для того, щоб обіпертися і дістати нарешті кляту виделку. Та лихо в тім, що пані Соболевська не знала доброго наміру пана Півняка. Як потім пояснюватиме, вона з гарячу було подумала, що якийсь нахаба всього лише після першої чарки вже "мацає її за стегно". Себто, додасть вона обурливо, "займається піратством на суверенній території моїх стегон". А пан Півняк пізніше божитиметься й присягатиметься, що під столом взагалі було напівтемно, що він і не збирався браконьєрствувати на чиїхось стегнах. Він просто обіперся об колінце, але рука його сковзнула по нозі значно вище коліна — в напрямку стегна, аж до якоїсь там, звиняйте, границі…

Так воно було чи інакше, хто тепер точно встановить, але пані Соболевська на оте "безпардонне мацання її стегон на границі допустимого" заверещала не своїм голосом. І так заверещала, що бідний пан Півняк, злякавшись, (виделку він все ж таки встиг схопити), спробував схопитися на ноги. І — врізався головою та спиною в днище стола, з якого полетів посуд з наїдками… Здійснявся, звісно, ґвалт, хто був хоробріший із чоловіків, похапали кухонні та десертні ножі і, озброєні ними, гуртом витягли з-під стола пана Півняка, який уже пік раків, не випускаючи, звісно, з руки виделку… Котрась із дам старшого покоління обурливо прокоментувала Півнякову вилазку під стіл так: сивина в голову (у пана Півняка благородна сивина), а біс у ребро? Хтось ще додав щось про сексуального вар’ята, який, мовляв, лазив попід столами (де більше всього було жіночих ніг) ледве чи не кілька років, доки міліція, влаштувавши засідки під усіма столами того міста, врешті-решт його спіймала, що він буцімто був схожий на пана Півняка… Отямившись, втрутилась і дружина пана Півняка, вельми порядна й інтелігента добродійка. Процитувавши щось із народної мудрості ("Ах

ти, кобель, проклятий"), видно, ображена тим, що чоловік зігнорував її ніжки й заходився шукати під столом чужі, врізала йому гучного ляпаса. З виховною, звісно, метою. Але, певно, перестаралася у своєму благородному пориві і вибила чоловіку золоту коронку… І так взагалі розійшлася, що не пустила свого благовірного у рідні пенати, і він змушений був новорічну ніч провести на сходовому майданчику, в кутку біля сміттєпроводу. І всю ніч йому там снилося чиєсь колінце, об яке він намагався обіпертися…

А вранці пан Півняк, обтрусившись, забіг до перукарні, поголився і почимчикував з коронкою в кулаці до найближчого дантиста. Відчиняє від двері кабінету і бачить там… Кого б ви думали? Пані Соболевську, об чиє коліно він обпирався під час своєї мандрівки під стіл!

Пані Соболевська, угледівши типа, який новорічної ночі "піратствував на території її суверенних стегон", з переляку заверещала так, що пан Півняк змушений був вискочити з кабінету. І так розгубився, що десь посіяв коронку. Обнишпорив лікарняний коридор — немає. Набравшись сміливості, повернувся до кабінету пані Соболевської, щоб запитати, що ж тепер робити. І раптом загледів свою коронку. Де б ви думали? Та під столом дантистки! Ну, й поліз він туди хутчій — за коронкою, ясна річ. А пані Соболевська стрибнула на стілець і — в крик:

— Міліція! Омон! "Беркут"!..

Думала, що він і справді той, схиблений, що фобія у нього така — під столами лазити. Та коли нарешті втямила, в чому річ, хутенько посадила дивного клієнта в крісло й заходилася йому ставити коронку на місце… Та так гарно поставила, що пан Півняк, дякуючи їй, незчувся, як і запросив її — аби віддячити — в кафе-бар. Несподівано для самого себе. А пані Соболевська погодилась — теж несподівано для самої себе. Буває таке з жінками, стрес на них діє, чи що?

Ще як вони в кафе-барі сиділи й невимушено про те про се теревенили та зі сміхом згадували, як пан Півняк лазив під стіл за виделкою, потерпілий раптом поскаржився, що дружина вигнала його з дому (це була чистісінька правда), і йому ніде, на жаль, і голови прихилити…

— Не ночувати ж вам на вулиці, — співчутливо зітхнула пані Соболевська. Вранці пан Півняк (який до того був таким зразково-показовим сім’янином) примчав додому на таксі, збуджений, помолоділий, зібрав свої речі і перебрався жити до пані Соболевської…

Ось до чого, шановні громадяни і громадянки, може довести елементарне незнання етикету, який ясно говорить: впустив знаряддя для їди — не лізь за ним під стіл. А коли вже й поліз — пхе, моветон! — так не обпирайся об чужі колінця…

Залишається додати, що злощасну виделку пан Півняк і пані Соболевська звідтоді зберігають, наче вона й не мельхіорова, а з чистого золота. І гостям своїм її показують, наголошуючи на тому, що правила етикету іноді корисно й не знати. Взагалі, це подружжя звідтоді переконане, що падіння виделки під стіл — це на щастя. За народними, мовляв, прикметами. Але ви їх не слухайте. Та й колишня дружина пана Півняка з цього приводу зовсім іншої думки. Більше того, вона тепер просто терпіти не може виделок. Але це теж крайність. Бо це моветон — обходитись без виделок. Адже правила етикету що говорять? Правильно, виделкою все ж таки треба користуватися. Тільки вона має бути не під столом, а — на столі.

АПОКРИФ СТАРЦЯ ЗОСИМА

Зайшла якось у нас мова-розмова суто чоловіча, звісно, про жінок. Бо про кого ж іще й поговорити в пристойному чоловічому товаристві, та ще гарного недільного дня біля сільмагу, як не про них, чарівних представниць прекрасної половини роду людського.

Отож, гомонимо, гомонимо, але… Один добре слово скаже, другий ось-ось вже ніби зав’яже, проте сокровенного, як кажуть, аби розібратися, хто ж вони врешті-решт такі, жіночки наші і не виходить. Чогось не вистачає, щоби риску підвести. Ходимо біля теми, кружляємо навколо неї, мордуємось, як кіт біля гарячої каші, то з того боку зайдемо, то з того, а воно… Ніби ж те і ніби ж іще не те… Крапку ніхто не в змозі поставити і винести жінкам остаточний присуд.

Найстаршому серед нас за сто літ було, всього зазнав той чоловік на довгому віку. Житіє його — хоч пригодницькі книжки пиши. Кажуть, навіть каторжанином в далекій молодості встиг побувати.

Ймення йому, дідугану-старигану, який уже більше, за власним зізнанням, не старіє (бо куди ж іще старіти?) було Зосим. Довгожитель нашого села. Хоча сам запевняє, що він не так старий, як давезний. Ну, може, старовинний. А так — козак козаком…

Так ось… Слухав він нас, слухав, сивий вус крутячи та вишневу люлечку свою смокчучи, а тоді не втерпів і собі встряв.

— От ви… гала-бала… Жінки, мовляв, і такі, жінки, мовляв, і сякі… Ех, молоде-зелене! Вам би мої пригодоньки. Горобчики сіренькі, мало вас на полові круг пальця обводили? Півники ще не оперені… (А ми в тій компанії всі були вже передпенсійного віку). Пасталакаєте! Що ви про жінок знаєте, га? Про справжніх… Учені і ті не все тямлять, що то за народ у спідницях. Заглянув оце до тлумачного словника. Читаю: жінка — особа жіночої статі… Га? Як вам? Або: протилежне — чоловік… Га? Писаки! Да ми й без вас, любомудрів, знаємо, ви скажіть нам таке, чого ми ні сном, ні духом… Про любощі. Про справжніх, значить… Хоча, даруйте, жінки всі справжні. Несправжні серед них не водяться. Це ми, козаки у штанях, не всі ще буваємо лицарями, а вони… всі такі…Себто — неповторні. Кожна в єдиному, так би мовити, примірнику… так ось… Будучи на каторзі, познайомився я з однією…

— Де? Де? — загуло подивоване товариство.

— Та кажу ж, на каторзі. Не в санаторії ж… хоча і в санаторії мені доводилося бувати. З дружиною на пару їздив. Хоча парою туди якраз і не потикайся… Клятий профком аж дві путівки на мою сім’ю відвалив. Що ти будеш робити? Ума в тих профкомівців не стачило. Довелося їхати. Удвох із законною… А це все одно, що в райський сад із своїми яблуками пертися. В Едем зі своєю Євою прицурганити. Тільки розстройство одне — яка вже там поправка здоровля! То що я вам скажу? Хоч і санаторій, а витримати можна. Особливо, коли здоровий. Витримав і я. Досі, як бачите, живий-здоровий. Але ворогу свому такого не побажаю. Та й сам зарікся: ані ногою більше! З половиною своєю в санаторій… Еге ж… Дак про що я? Ага, згадав. Про каторгу почав. Довелося й мені — р-революційні гріхи молодості — з кайлом та ломом повколювати. Так ото я там і зазнайомився з однією перепеличкою… Ох, і не питайте, і душ мені не ятріть — досі не можу забути її.

— Каторгу?

— Тю! Ви знову за своє. Кажу ж вам, пасію там надибав. Ось після того й не можу забути каторги, хоч уже більше як піввіку звідтоді мекнуло! Та і як забути? Уста її вишневі — солоднеча! А поцілунки, а всілякі інші чари-зваби! І солодкомовна була — як ліра. А сама така — здобна, така… умммм! Пряник медовий. Солодкий сон. Не життя у мене тоді настало — малина. Не жінка — рахат-лукум. Халва і мед в придачу!

— Де — рахат-лукум? Де малина? — ми в один голос. — Де халва і мед в придачу?

— Та де ж іще? — подивувався оповідач. — Кажу ж — на каторзі. Була вона просто чарівною Та не каторга, а та любка-голубка, що я її там нагледів. А каторга як каторга — що тут згадувати. А дщерь та, як яблучко наливне була. Та і я тоді ще був — ого-го. Це тепер я на покуті віку, а тоді був ще першого наливу. Здоровий, і до любові снагу мав. То й

була в нас любава!.. Уммм!.. З такою і на каторзі можна розкошувати. І я любенько розкошував — як на сьомому небі. От що таке справжня жінка!.. Любо-любо було, найлюбіше.

— Та невже ж на каторзі й каторги не було? — дивуємось.

— Чому не було? Хто вам таке дурне змолов? — аж розсердився Зосим. — Була. Ще і яка! Це як моя приїхала. Законна супруженція. Уявила, що я — новітній декабрист. І вирішала, значить, собою пожертвувати та мені долю полегшити. Ну, і приніс її дідько! Морально мене, значить, підтримувати. Еге, скис я… Раз, думаю, поталанило, як у Сибіряку потрапив, але й там знайшла. І зіпсувала мені каторгу. Ось тоді я вперше й дізнався, що це таке — каторга. Тож довелося й каторжанином побути. Ледве дотягнув строк. А та… Рахат-лукум мій, любаска моя, з досади заміж вийшла. І теж, ходили чутки, влаштувала свому каторгу. Отакі вони, жінки. На все здатні заради нас, чоловіків. І каторгу в рай перетворити, і рай на каторгу обернути. Все їм під силу, все по плечу! Бо самі вони і є, як писав один поет, рай і пекло разом узяті. Але ж який рай? Усім раям рай! А пекло… Помріяти можна про таке пекло, про каторгу таку! От що таке справжня жінка, а вони, до речі, усі такі. Справжні — з глибоко вірою у своїй правоті, — закінчив старець Зосим свій апокриф, патріарх, апостол і святий в одній особі.